Biekorf. Jaargang 32

bron
Biekorf. Jaargang 32. A. Van Poelvoorde, Brugge 1926

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/_bie001192601_01/colofon.php

Let op: boeken en tijdschriftjaargangen die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn. Welke vormen van gebruik zijn toegestaan voor dit werk of delen ervan, lees je in de gebruiksvoorwaarden.

dbnl digitale bibliotheek voor de Nederlandse letteren i.s.m. BIEKORF

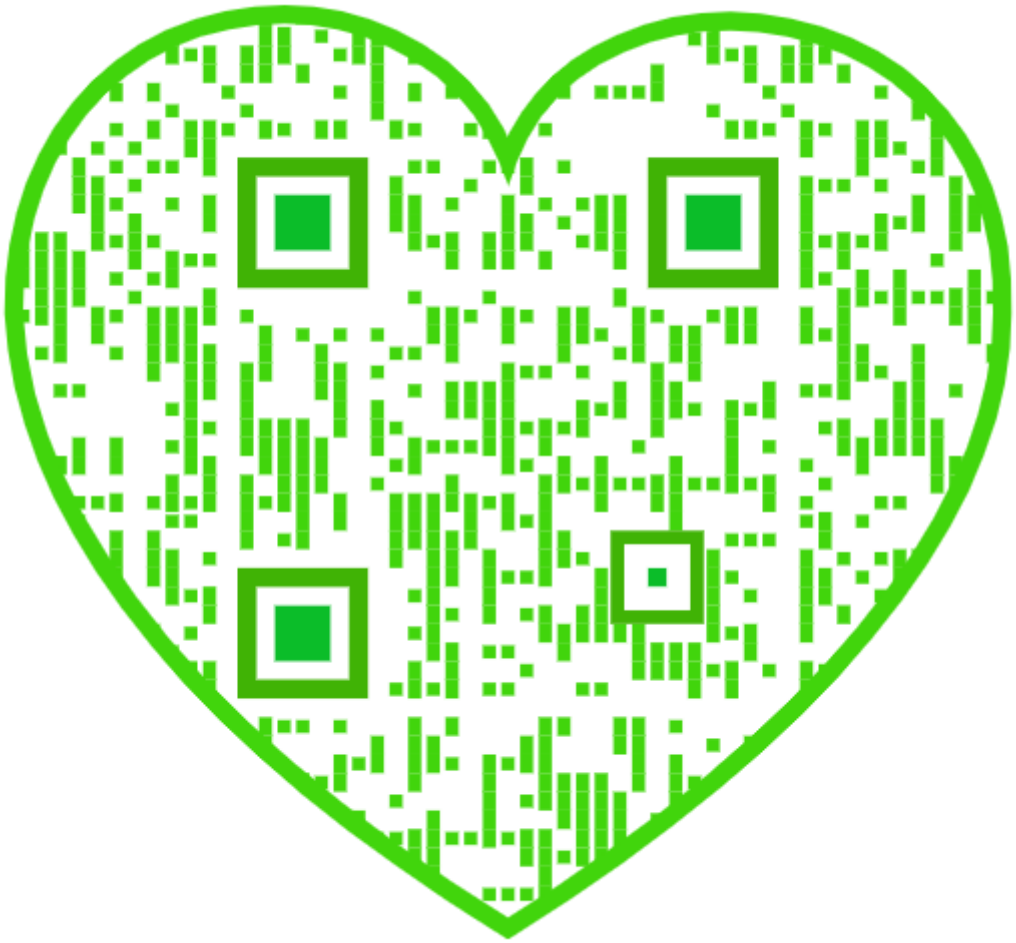

[Nummer 1]

Om te weten wat Vlaamsch is.

Wanneer, met al hun nadoen van 't fransch, onze zoogezeid vlaamsche bladen spreuken uitbrengen als b.v. ‘iets doen voor iemands schoone oogen (= pour les beaux yeux de qqn)’, dan mogen we ons afvragen of het nu minder ‘alg. ndl.’ zijn zou te zeggen, zooals franschonkundige Vlamingen 't zeggen, ‘dit doen we *omdat het voor u is*’ of ‘*omda'-je 't gij zijt*’? In één wendinge hooren we een weerga van ‘pour vos beaux yeux’, en daarin luidt het liever: ‘dat hebt ge voor een *schoon kijken*’. Welaan wat is toch de reden waarom in dat zoogezeid alg. ndl. die ‘schoone oogen’ moesten worden verkozen? Is 't omdat die andere wendingen-daar eigen zijn enkel aan boeren en kleinvolk? Doch als er nu nooit geen vlaamsche boeren en kleinvolk geweest waren, ging er ooit kunnen spraak zijn van vlaamsch, en dan van beschaafd vlaamsch? En als nu ineens al de vlaamsche boeren en kleinvolk verdwenen, hoelange zou dank aan die bladen, die beschaafde te weten, al dat zoogezeid hoogvlaamsch het voort kunnen uithouden?

Om te weten wat vlaamsch is, vraagt het aan Vlamingen: best aan dezen die niets anders 'n zijn, ttz. aan 't volk. Schaaft hunne taal... maar behoudt ze.

...Intusschen aan elk hier: 'n ZALIG NIEUWJAAR.

Het broederschap van O.L. Vrouw van Loretten ‘Den ommeganck van Moorslede’.

In onze *Geschiedenis van Moorslede* gaven wij daarover een zeer kort overzicht. Meer dan dertig jaren zijn sedert verloopen. Die lange spanne tijds spreidde veel licht over menige punten, ja; en ook voor dit klein gering zaakje kwam 't een en 't ander ons beter en nader inlichten, een prikkel dus om ons oude penne daar weer eens over te wrijven.

Loretten is den lezer te wel bekend, om daar nog lang en breed te moeten over spreken. In Italië vooral en 't meest nog in het markgraafschap Ancona en zijn er schier geen dorpen of men vindt er een kerk of een kapelle die dien eeredienst bezit. In de andere landen vindt men er ook, doch veel min, natuurlijk.

In *Vlaanderen* kwam die vroomheid ook tot stand, maar veel later, namelijk in 't begin der 17e eeuw, en wel in de volkrijke, uitgestrekte en christelijke parochie *Moorslede*, tusschen Rousselare en Yper.

't Waren de heeren van Moorslede, Michiel van den Poorte van Spiere en zijn vrouwe, Caroline van Robles, die te zamen, uit godsvrucht, een bedevaart deden naar Loretten, om, door het toedoen van O.L. Vrouwe, hun huwelijk gezegend te zien. Zij waren getrouwd sedert ongeveer tien jaren namelijk in 1615, toen zijt in 1624, dit besluit namen. Zij vertrokken korts na Moorsleê-Kermis, die, gelijk heden nog, viel op den laatsten Zondag van September. In 1625, in Mei, kwamen zij terug van hun bedevaart en deden hun blijde intrede te Moorslede: ‘*Item doender heeft verteert met Jan van Damme commende van Fertin* (Vertain arr. van Kamerijk) *met twee waeghens ende peerden, als sy ghehaelt hadden de bagagie van myn heere, als hy van mer vrauwen van Loretten quam in meye 1625*.’ (Rekening van 1621-1635).

Volgens de overlevering brachten zij, in 1625 dus? van Loretten, het zwarte Lieve-vrouwebeeld mede, dat heden nog ter kerke van Moorslede bewaard wordt. De huidige pastoor, E.H. Roffiaen vond het, korts na den wapenstilstand van 1918 terug, onder de puinen der oude vernielde kerk.

De Moorsleênaars, die door de eeuwen heen een eigen feestelijk karakter bewaard hebben, dat hen eenigszins van de andere Vlamingen onderscheidt (ik spreke vooral van de oude van vóór den oorloge), richtten in hun dorp een feest in, om Mijnheer en Mevrouw te verwelkomen, waarvan de volgende regels nog getuigen: '*Item doender deser heeft ghecocht tot Ypre zes wynglasen tot 28 schellingen 't stick, mits drie andere, in recompense van zeker wynglasen gebroken, by negligentie in zeker avondmael daer de prochianen gheboden hadden myn heere en mer vrauwe der prochie alhier thuus ghecommen van haerlieder voyagie te Loretten, op heiligh sacramensdagh 1625, die myn heere aldaer ghehouden hadde*' (Rek. 1625).

Dat avondmaal had plaats ter herberge *den Engel*, bij *Marcus Samyn*, een huis dat met den oorlog gansch vernield werd en thans herbouwd is. Daar ik er de eigenaar van ben, heb ik het weer van zijn ouden name voorzien, bij middel van een steen boven de deure.

Toen zij nog in de kerke van Loretten waren, hadden Michiel van den Poorte en zijn gezelschap besloten, in de kerke van Moorslede zelve, een broederschap van O.L. Vrouw van Loretten in te richten. Zij wendden zich tot den Paus Urbanus VIII, en Zijn Heiligheid stond de gunste toe, bij breve van 24 Januari 1625. Op 8 Oogst 1625 gaf Zijn Hoogw. Mgr Antoon de Haynin de Warlaing, Bisschop van Yper, zijn goedkeuring aan het broederschap. Van dan af bezat Moorslede het eerste broederschap van O.L. Vrouw van Loretten in Vlaamsch-Vlaanderen. Fransch-Vlaanderen bezat er reeds een, nl te Rijssel.

Men kocht een Gulden Boek, stelde regels vast en de Aartshertogin Isabella, die toen den schepter voerde

over de Nederlanden, teekende eerst het boek. Onder haren naam vindt men het handteeken van *Jansenius*, ook bisschop van Yper: '*Cornelius Episcopus Yprensis 1637, 23 Aprilis*', en verder dit van *Mgr de Robles*: '*Franciscus Joannis Episcopus Yprensis*' Vele andere handteekens leest men in *den Guldenboek*, dien ik tijdens pastor Ampe eens van verre mocht zien: 't is lang geleden. Het boek bestaat nog.

In 1645-46-47, heerschte er door gansch Vlaanderen een zeer 'quaede contagieuse sieckte'. Te Moorslede zelve moest men de 'ghepestifereerde' afzonderen in 'speciale hutten'. Toen kwamen de menschen van den omtrek veel het zwart Lieve-vrouwebeeld vereeren en de devotie groeide aan met den dag.

De 'Moorsleedsche Ommeganck' is een uitspruitsel van dit broederschap; want dit feest, deels geestelijk en deels wereldlijk, 'n bestond te Moorslede niet vóór 1625, hoewel men reeds vroeger had getracht naar de middelen om 'een ommeganck' in te richten. Ik lees immers in de rekening van 1613: '*Item betaelt an de zusterkens van Yseghem, die hier een ommeganck begheerden, by laste van myn heere ende notable*'. Daaruit meen ik te mogen besluiten, dat die zoogenoemde *nonnekens van Iseghem*, een orde ook geheeten Grauwzusters of Penitenten van den H. Franciscus, die reeds kloosters hadden te Kortrijk, Harelbeke, Thielt, enz. en er later nog stichtten te Tourcoing en zelfs een te Rousselare dat heden nog bestaat, omtrent 1613 eenige zusterkens te Moorslede hadden weten te vestigen. Men mag immers niet vergeten dat Moorslede vroeger, gedurende verschillende eeuwen, de zusters van den Bundere had, die sedert de woelingen der 16^{e} eeuw de parochie hadden verlaten, om later eerst weder te keeren.

't Moet zijn, dat die nonnekens van Iseghem het hier te Moorslede niet en hebben kunnen volhouden, want later en worden zij nergens meer vermeld. Zij schijnen zich, buiten hun gewoon werk eigen aan hospitaalzusters, ook nog onledig gehouden te hebben met het onderwijs. Ik zeg ze schijnen, en 'k wil dat vernemen uit

hun lust om een ommegang in te richten. Die ommegangen immers vroegen veel kinderen, vooral meisjes, die gekleed en gepoetst in de processie gingen en er zelfs stukjes speelden; en dat was wel iets, dat van de schole afhing en de oude schole deed bloeien. In 1660 vindt men in de rekeningen melding '*van twee sticken lynwaed omme de dochterkens te cleeden gaende in den ommeganck*'.

't Broederschap bloeide vooral van 1625 tot 1682, en Moorsleê-ommeganck stond in geheel de streek bekend als een soorte van nationale doeninge, bijna iets als de H. Bloedprocessie van Brugge, de Boetprocessie van Veurne, de ommegang van Brussel, de processie van Bergen en meer andere, doch geringer in omvang en meer in den aard van Roosebeke-ommeganck.

De ommegangen in 't algemeen deelen van het liturgisch en het wareldlijke, twee karakters die hier innig ineensmelten. In de meeste gevallen bestaat er een ceremonie in de kerk, die omlijst wordt door allerlei *gestes*, bij overlevering bewaard en uitgevoerd buiten de kerk, en waar zelfs veel sporen in ontdekt worden uit het heidendom.

In 1625 kwamen de zangers van Rolleghem-Capelle in den ommegang zingen en ze waren te Moorslede van daags te voren!

Ik had nog vergeten te zeggen, dat Moorsleê-ommeganck jaarlijks gevierd werd op den 15 Oogst. Men ziet, dat het een O.L. Vrouwfeest is op kerkelijk gebied. O.L. Vrouw Halfoest, den dag van de oude Antwerpsche processie en ook van de Kruidwijdinge of wijding van 9 kruiden: vossesteert, donderkruid, varen, noten takjes, enz.

Evenals in de meeste Vlaamsche steden en dorpen, werd de ommegang het voornaamste deel van het programma der kermisse. In de processie, die 's voornoens uitging, verscheen niet alleen de geestelijkheid in haar prachtige koorkappen, maar ook het magistraat, baljuw, burgemeester en schepenen, met den griffier en al de notablen, benevens den heer van 't dorp en zijn mevrouwe:

Betaeld an Jan Roussel, winckelier tot Meenen om de leverynghe van vichtich pont was gemaect in flambeeuwen te tweeentwintich stuvers tpont omme de schepenen in den laetsten ommeganck..... XXXIII pp. (Rek. 1635).

De Moorsleedsche ommegang lokte niet alleen nieuwsgierigen uit, maar ook bedevaarders en broederschappen uit de streke, schutters, zangers en retoriekers. Langs den processieweg stonden rustaltaren en kapellekens, want de zegen werd ook gegeven met het H. Sacrament, hetgeen men reeds kon vatten uit de hoogervermelde flambeeuwen.

'*XXXVI schell., betaelt an Wullem van Mechelen over het upstellen van een Capellekyn ofte outaer*'. Ook nog aan '*Lodewyk Van der Haeghe over het opstellen van de cappelle op het nederhof*' (Kasteel) (Rek. 1652). Dezelfde Loys van der Haeghe werd nog betaald voor het '*upsetten van waeghens*'. Op die wagens zaten gekleed en gepint de '*hemelpersonaigen*', de '*gepareerde dochters*', waarschijnlijk als inlijsting van het Zwarte Lieve Vrouwebeeld. Die hemelpersonages waren eigenlijk engelen en 't was ook Lodewijk Van der Haeghe die betaald was over ''t *vermaecken van de vleughels van de enghelen*'. Zij droegen kronen.

In den stoet bemerken wij *de Drie Koningen*. Pieter de Brouckere verschoot, in 1638, achtendertig pond parisis voor het aankoopen van stoffen noodig tot het '*cleeden de drie conynghen ende andere gaende in den ommeganck deser prochie ende van 't broederschap van Onze Lieve Vrouwe van Loretten* (Gesch. van Moorslede, blz. 160).

Verder is er sprake van '*bleck omme de Conincx kerrels te bordene III pp*.'. Een kerel of keerle is een lange tabbaard en *bleck* is belegsel. Men zegt thans nog *blecksel* in Klein-Brabant. In de rek. van 1639 leest men van '*root lynwaed*'. De Moorsleênaars leenden ook 'ornamenten' te Rousselare: '*Voor 't haelen van de ornamenten ende weder te beschicken*'.

De stoet muntte uit door allerlei zinnebeeldige en

godsdienstige vertooningen, die ons vooral retorikaansch toeschijnen. '*Item betaelt an Jacques Creus over dhandwerck by hem ghedaen ende leverynghe vande wissen tot het maken van seker hooft van Olyfernus tot ciraet van de processie inden ommeganck deser prochie, de somme van VIII pp*.' (Rek. 1661).

De drake, aloude heidensche zinspeling op het kwaad, was ook in den Moorsleeschen ommegang. In de rek. van 1633 vermeldt men het 'repareeren vande draecke' met dobbel *cordeel, sackebandt*, en *schellegaerne*.

De Ouden kenden de drake een groote macht toe. De drake vocht tegen den olifant, zegden zij, en toen zij al het bloed van den olifant had uitgezogen viel het logge dier uitgeput neer op het wangedrocht en verpletterde het letterlijk onder zijn gewicht. Zij beweerden zelfs dat het oude medicament *sang de dragon* een mengsel was van het bloed der twee dieren.

Gedurende de middeleeuwen bleef dat fabeldier de verpersoonlijking van den duivel in alle volkslegenden. Op vele doopvonten, onder ander te Lichtervelde, treft men nog drakenkoppen aan. Soms, echter, vindt men den draak als beeld van kracht en dapperheid in goeden zin. Dit gedacht is Germaansch(1).

Aan Sint Joris, die in de 3e eeuw leefde, schrijft men het heldenfeit toe, dat hij met zijn zweerd een afgrijselijke drake doodde, welke het land onveilig maakte en de dochter des konings wilde verslinden. 't Is deze beteekenis die te Moorslede als grond van het drakenspel diende, De Moorsleesche drake was een monster gevlochten uit widouwwissen en bedekt met grof linnen, met wijd opengesperrelden muil, een krulsteert gelijk een serpent, en groote vleugels. Zij werd neergeveld door St. Joris, overgegeven aan een meisje in 't wit gekleed, dat het overwonnen dier rondleidde.

Het '*Wiel van Avontueren*' beduidde de ongestadigheid van het geluk op eerde, zoo dat niemand zoo hoog

(1) Over de drake in de middeleeuwsche feesten is veel te schrijven, maar 't is hier de plaats niet.

kan verheven zijn, dat hij niet vallen kan, en ook niet zoo erg kan vernederd zijn, dat hij niet kan verheven worden. Het was dus een rad door een peerd voortgetrokken en schuins op een voertuig geplaatst, dat al voortgaande het wiel deed draaien. Er stonden acht personaadjes op: een rechtsgeleerde, een mevrouwe, een schooier, een boerinne, een hansworst, een nonne, een jager en een arme sloore. Te Mechelen bezit men nog een oud 'Rad van Avontuur', dat dagteekent van 1615. Ter gelegenheid van den grooten ommegang ter eere van O.L. Vrouw van Hanswyck, in Augustus 1863, ging het wiel te Mechelen uit. In een album van toen tref ik een beeld aan van het *Rad van Avontuur*, geteekend in kleuren door den schilder Victor Vervloet.

Als de stoet de kerke van Moorslede weer binnentrok, was 't aldaar volle muziek. Niet alleen de zangers van Moorslede maar de '*Musyciens van Rousselaere*', de *sanghers van Meenen* en *Curtrycke* en de *Musyciens van Iper* waren daar ook. Nog meer; '*de luyders van Inghelmunster*' kwamen er op de klokken spelen.

In 1663 kwam de gilde van Rumbeke heur spel spelen ten ommegange alhier. In 1665 betaalde men de '*teercosten*' gedaan bij de kinders van Israël '*hem lieden personaiges ghespeelt hebbende in den voorgaenden ommeganck*. In 1630 spreekt men van de 'sanghers van Moorslede die haer liedre spel jeghens den ommeganck proefden'. Dus een algemeene repetitie! Mre Philippe de Sains, koster te Moorslede, kreeg, in 1633, vier en veertig ponden par. van verschoten geld '*over het coopen van diveersche historien tot verchierynghe van den laetsten ommeganck*'. Historiën zijn schilderijen.

Wilt ge een paar Moorsleesche acteurs van dien tijd kennen? *Vincent Samyn* en *Daniel Vercrussen*, twee jonckmans van Moorslede (1630).

Boven hetgeen in onze Geschiedenis van Moorslede voorkomt, zullen wij hier nog melding maken van Meester Lambrecht van de Watere, schoolmeester ende sanghmeester tot Rousselare, die het volgende kwijtbriefje teekende:

'*Ontfaen by my onderscreven van Sieur Geeraert Bouten de somme van neghenthien pont twaelf schelen, over seker sollemynelen dienst ghedaen thebben op den ommeganck dagh binnen de prochie kercke van Morselede ende dat met dyversche musyciens van Rousselare. toorconden myn handteeken desen tweeden 7*[bre] *1664*.

1	6
6	4

Lambrecht Van den Watere Schoolmeestere ende sanghmeestere Rousselare'.

Koster de Sains had ook voor den ommegang van 1638 '*plackbrieven van aflaet*' gereed gemaakt.

In de rekening van 1653, vindt men nog vermeld een stuk gespeeld door zekere gilde. Zijn 't misschien de rederijkers van Moorslede zelve? Ziehier: *Item betaelt ande weduwe Joos Bouchout tavernierighe tot Moorslede over tgonne thaeren huuse verteert den voorgaenden ommeganck deser prochie by de personaigen hebbende ghespeelt wesende de Bruiloft van Cana in Galileyen... De herberge van die tavernierighe* hiet de *Trompe*.

De '*harquebousiers*' van Rolleghem-Capelle kwamen alle jaren naar den ommegang van Moorslede en verbroederden aldaar met de schutters van deze prochie. In de rekening van 1639 heet men ze 'de *ghildebroeders van de bosse van Rolleghem*'.

Maar wie heeft er al ooit *het boekje van het Broederschap van onse Vrouwe van Loretten van Moorslede gevonden*? Dat moet een zeldzaamheid zijn, want Diegerick en weet er niets van te zeggen in zijn *Bibliographie Yproise*. En toch is er een geweest. Trouwens wij lezen in de rekening van 1628:

'*Item betaelt an heere Victor de Vorstere, dat hy verschoten hadde an Jan Bellet, drucker tYpre, over het leveren van seker notable boecxkens nopens het Broederscap van onse Vrauwe van Loretten tot Moorslede, der kercke ghepresenteert, Hier LXXIIII p. VII sch. p.*'

Vier en zeventig pond! 't Moet nog iets van beteekenis geweest zijn. Die ievers een van die boekskens zag of er een bezit, zou me zeer verplichten met me daarover in te lichten.

Het broederschap van O.L. Vrouw van Loretten had een altaar in de kerk te Moorslede, die van tijd tot tijd begiftigd werd. In de rek. van 1670 lees ik:

'*Item betaelt an Anthone Soenen, herberghier, over tgonne tsynen huuse verteert is gheweest door den toezegh van een tonne bier by Anthone Roelens, met syn compaignons ghewonnen hebbende een selveren schael met bollen by den silverberghmuelen ende dezelve by hen gheoffert an Onze Lieve Vrauwe van Loretten deser prochie de somme van XIII pp*.'

't Jaar daarop wierd alweer een 'selveren schuytte' gewonnen met bollen 'ende present ghedaen' aan Onze Lieve Vrouw van Loretten. Daar zi', een paar reken druks voor die de historie van de zoo Vlaamsche trabolle zou willen schrijven! Maar O.L. Vrouw van Loretten bezat ook liggende goed. Benevens hetgeen ik daarover mededeel in mijn 'Geschiedenis van Moorslede', kan ik nog zeggen, dat er in 1775, den 28 December, koopdag gehouden werd van de 'taillie' in het bosch bij de herberg genaamd 'den Nachtegaele' west van de kerke van Moorslede, langs 'd'Yperstraete'. Dit bosch was een eigendom van den Autaar van O.L.V. van Loretten.

Van 1625 tot een goê vijftig jaar nadien bloeide het broederschap te Moorslede; maar van toen af begon het te kwijnen. Pastor de Corte was in den Winter gebleven, en op 2 Maart 1682 nam Pastor Beaugrand, een Yperling, zijn plaats in te Moorslede. Hij kwam van Clercken en hield min van wereldsche feesten. Seffens stelde hij, 't is te zeggen op 15 Aug. van 'tzelfde jaar, dus met den ommegang, een splinternieuw broederschap in, n.l. dit van den H. Rozenkrans. 't Was Pater Weyt, overste van de Predikheeren te Yper, die 't officieel kwam instellen en 't mag gezeid zijn, 't bloeide, maar 't oud broederschap verviel langzaam. Pastor Beaugrand, een zeer geleerd man, licentiaat in de H. Godbeid, en kon met de Moorsleênaars,

inwendig goed en zelfs godvruchtig, maar een beetje licht en los, eenigzins ruw en vooral kermishouders gelijk de Rousselaarnaars, geenen weg. Hij had er nog al veel moeilijkheden meê en zelfs processen. Op 't laatste van zijn leven wierd hij bovendien, deels door den ouderdom, en ook ten gevolge van allerhande muizenesten in zijn kop, '*door sieckte imbecil van verstande*', en hij overleed in 1718. De nieuwe pastor, Carolus de Witte, een door en door godvruchtig man, ook licentiaat in de Godheid, had een groote devotie tot het H. Kruis. Hij richtte te Moorslede een nieuw broederschap in en schreef zelfs een handboekje, waarvan de exemplaren thans zeer zeldzaam zijn. (Ik vond er onlangs een zeer schoon met een briefje in van de hand van Pastor de Witte). Zoo geraakte het oud Broederschap van 1625 meer en meer in 't oud ijzer en, in 1737, werd het zelfs onder de broederschappen van de parochie niet meer medegeteld.

Een andere oorzaak van 't onderblijven van het broederschap van O.L. Vrouw van Loretten te Moorslede moet gezocht worden in het feit, dat de heer van Moorslede, Jan Felicius de Carnin, kleinzoon van Eleonora van den Poorte van Spiere, die de zuster was van Michiel, den pelgrim van 1624-25, in 1693, de heerlijkheden van Moorslede en Acquets verkocht, voor 5000 gulden, aan den heer Ferdinand Ignaas de Croix, heer van Dadizeele.

Mher de Croix had natuurlijk meer genegenheid tot de aloude devotie van O.L. Vrouw van Dadizeele. En Dadizeele was te dichte van Moorslede.

Alzoo vergingen meer andere oude bedevaarten; maar zij zijn toch nog 't oprakelen weerd voor menschen die geerne in 't oud ijzer zoeken.

M.-J. VAN DEN WEGHE.

OP de zwarte *Onze-Vrouwe van Moorsleê* wordt in de streke verteld: dat 'ze' ze een keer hebben doen schilderen... en tegen 's nuchtends was ze weere zwart!

L.N.

Lichtmisse!

Het wintert nog
en toch,
is 't 't herte dat, geprangd,
naar lentevreugd verlangt?
Of is het waarheid dat
langs weg en binnenpad
een versche reuke stijgt,
en 't land gedaante krijgt?

Neen, dat niet nog
en toch,
al blijft 't geboomte bloot,
de grond versteend en dood,
daar wemelt en daar klaart
iets in het wolkgevaart,
en 't licht, dat neêrdruipt, is
vernieuwd op Lichtemis!

Het ijzelt nog
en toch...
O laat vlug volgen nu
de donkre dagen u,
o zoele winterdag,
o lichte lentelach,
opdat de lucht weldra,
lijk 't choor, vol lichten sta!

Zoo lange nog
en toch...
mijn ziele, hier beneên,
is ook vol duisterheên,
vol dagen zonder duur
en nachten zonder uur...
Waar blijft ge, Zon en Ster?
Zoo ver, zijt Gij, zoo ver!

Zoo verre nog
en toch,

al mist die ziele 't Licht
van Jesus' Aangezicht,
zij ziet reeds in 't verschiet
het eeuwig Lentgebied
daar zij, met God gevoed,
van ver de Zonne groet!

1926.
J.V.D.B.

Thosan - Doest

OUDERE vormen in *Chronique de l'Abbaye de Ter Doest*, Bruges, 1845:
Thosan, in 1106 en volgende jaren zeer dikwijls; in de latijnsche texten tot 1304.
Thozan, in 1192, vlgg.
de Tozis, in 1246.
Thousan, in 1273 en 1276.
Touzan, in 1247.
Thosa, in 1282.
Tousa, in 1236.
Dos (latijn), in 1218.
van der Does in 1271, en vlgg. tot 1380.
de le Dous (fransch), in 1284, en vlgg. tot 1327.
de le Does (fransch), in 1295.
de le Doest (fransch), in 1307 en 1417.
Doest, in 1339.

Uit deze reeks uittreksels blijkt de geschiedenis van het woord. De vorm *Thosan* is klaar en duidelijk een datief. De *o* is lang; daaruit de middeleeuwsche tweeklank *oe*, die in de fransche en franschgekleurde latijnsche stukken meest verbeeld is door *ou*. Aan het hoofd der woorden valt de oudvlaamsche *th* (volkomen?) met *d* te zamen rond 1200, en wordt dan regelmatig zoo geschreven. Eerst rond 1300 komt de aangehangen of paragogiesche *t* te voorschijn. Dit kan ook opgemerkt worden in *Reninghelst. Does* en *Doest* wisselen langen tijd onder elkander af. Het gebruik van het lidwoord: *van der Does, de le Dous*, wijst op een gemeen zelfstandig naamwoord, een appellatief, of op eenen riviernaam. In dit laatste geval dringt zich de vergelijking op met de *Does* eene rivier van Zuid-Holland, die Leiden doorsnijdt, en verder mag men verwantschap vermoeden met de *Dusse*, een riviertje in Noord-Brabant, waarvan

de geslachtsnaam *Van der Dussen*, en de dorpsnaam *Dussen*.

Welke is echter de beteekenis dezer namen? Dat is moeilijker om zeggen. Vooreerst merken wij op dat wij germaansch goed voorhanden hebben. Dit blijkt voor *Does-t* uit de oudere *th*, en voor *Dusse* mag dit verondersteld worden. *Dusse* kan dan de voortzetting zijn van een germ. *thusjô*, behoorende bij oudnoorsch *thyss* = tumultus, oudengelsch *thys* = storm, en *thôs* kan daarvan een afklanksvorm zijn. De germ. stam *thus, theus, thaus,* met de mogelijke bijvormen *thûs* en *thôs*, schijnt een uitbreiding van *thu, theu*, enz., met de beteekenis: 'zwellen, ruischen, bruisen, onstuimig zijn'. Men zal zeggen dat de rivieren en beken in onze vlakten gewoonlijk niet gekenmerkt worden door hunne onstuimigheid; dat is waar, toch kan men ze soms wel hooren ruischen, en het grondgedacht zwellen past bij alle waterloopen, al was het maar om hun opborrelen uit de aarde te kenschetsen. Vgl. die *Schwale* en de *Zwalm*.

Zou *Doesburg*, Gelderland, soms ook zijnen naam aan eene *Does* te danken hebben? Ik vind nog *Dussemond,* aan de Moezel, in de nabijheid van Trier.

A. DASSONVILLE.

Op een her!

Uit 'De Standaard', 'Het Nieuws van den Dag', 'Het Belfort', enz. Allemaal franschheden weer. En ze heeten dat: 'vlaamsch'! 'Een die met een *ontegensprekelijk* (!) *talent uit alles en nog wat, venijn distilleert* om Dingen te treffen; er was daar *een vaststelling te doen* (= une constatation à faire); de Roemeensche *terreur*; bij *hunne verschijning op het balcon* werd hun een geestdriftige *ovatie gebracht*; alle mogelijke *dementis* kunnen wij verstrekken; een *habiele restaurateur*; heel het boek is uit stukjes van één tot tien regels, *bonbons liqueurs quoi*; een *bloemrijke* taal (= un langage fleuri); het wassen der Saône *neemt de afmetingen eener reusachtige ramp*; Dingen was in *de diplomatieke kringen* een *bijzonder geziene persoonlijkheid*'.

Komaan! Late men Biekorf dat afkeuren dit-jaar-nu twaalf keers, en nog tien jaar daarachter ooknog twaalf keers, ja als 't God belieft nog honderd jaar-lang-zoo twaalf keers! Op een einde, van 't danig te herhooren, zullen er toch-wel meer Vlamingen zijn die over zulke tale beschaamd worden.

BROM.

De Ganzenwachtster
(Vervolg van Biek. 1925, xxxi, 272).

NA veel dagen reizens zonder ander gevaarnissen kwam hij aan eene groote versterkte stad waar de koning woonde. Aan de poorte wierd hij door de wachten ondervraagd, en daar zijne antwoorden achterdocht verwekten, wierd hij onder goede hoede naar het paleis van den koning geleid.

De koning en de koninginne zaten op hun troon omringd van eene sterke wacht van hofjonkers.

De graaf vol angst viel op zijne knien en groette beleefd hunne hoogmogendheden.

Zij heetten hem op te staan en vroegen wie hij was en hoe hij daar aangekomen was.

Hij antwoordde dat hij van edelen bloede was en graaf van titel, en om verder niet lastig gevallen te zijn, reikte hij de koninginne zijn gouden doosje en gaf het haar in geschenke zeggende dat hij dat doosje ontvangen hadde van eene oude vrouw die een klein huizeke bewoonde in den bosch. De koninginne nam het doosje gretig aan en opende het. Nauwelijks had zij een oogslag op den inhoud geslegen of zij viel in bezwijming op haren zetel. De koning met de hofjonkers meenende dat de koninginne dood was, vermoord door den geur of zooiets dat uit dat gouden doosje gekomen was, sprongen toe en waren tewege den jongeling te binden. Maar de koninginne bekwam seffens en ziende dat zij den vreemdeling wilden mishandelen, sprak:

- En doet dien man geen kwaad want hij en heeft niets misdreven noch misdaan. Heer koning en gij mijne gelieven, wilt zoo goed zijn de zale te ontruimen en mij alleen te laten met hem; want ik moet hem in het geheim spreken.

Als zij nu alleen waren en de deuren op slot, kwam de koninginne van haren troon, nam den jongeling bij zijne twee handen en begon bitterlijk te weenen. Als zij wat beter was en gestild, sprak zij:

- Heer graaf, gij zijt van edele ouders bij dat gij zegt,

gij moet mij op uw eerewoord beloven al wat ik u zeggen zal geheim te houden.

- Dat beloof ik, edele koninginne, antwoordde hij.

- Welnu, luistert dan, ik moet u mijn herte lossen. Er is op de wereld geen ongelukkiger moeder dan ik. Ik heb drie dochters begaafd en wel opgevoed; daarbij schoon en bevallig. Veel prinsen hebben den koning gepolst en gevraagd op wien zijne keus zou vallen. De jongste vergeleken bij de twee oudere was als de zonne bij de sterren. Zij was zoo wit als sneeuw, zoo rood als appelbloeien, hare oogen glinsterden als twee lieve sterrekens en als zij soms weende hare tranen waren kostelijke perels. Op zekeren dag riep de koning zijne drie dochters bij hem en zei: kinders, ik zal niet eeuwig blijven leven en gij zijt nu groot geworden. Vóór mijn sterven wil ik onder u mijn rijk verdeelen. Ik weet dat gij mij alle drie bemint, maar ik zou willen weten wie onder u mij meest bemint; en volgens de mate uwer liefde zal uw deellot zijn. Gij eerst mijne oudste, hoezeer bemint gij uwen ouden vader? spreekt rechtzinnig. - Vader, sprak de oudste, ik zie u zoo geerne als de schoonste bloem der aarde. - Vader, sprak de tweede, ik zie u zoo geerne als mijn schoonste kleed. - En gij, mijn engel, vroeg de koning, hoe lief hebt gij uwen vader?... De jongste kwam rood en dan wit; maar sprak niet. - Kom kind, gij moet spreken, hoe geerne ziet gij mij? - Ik weet het niet, vader, ik vinde niets waaraan ik mijne liefde kan vergelijken. - Gij moet iets zoeken, mijn liefste kind, gij moet toch ook iets zeggen. - Lieve vader, antwoordde de jongste na lange peinzens, de beste spijzen zijn smakeloos en fleeuwsch zonder zout, ik bemin u dus gelijk ik het zout bemin... Bij dat hooren verandert 's konings herte en hij springt in razernij op uit zijnen zetel. Ah! tierde hij, gij bemint mij gelijk zout, welnu ik zal u zout geven! Daarop verdeelde hij zijn rijk onder de twee oudste, en de jongste deed hij een zak met zout op haren rugge binden en door twee knechten geleiden verre-verre weg in een uitgestrekt woud. Gij kunt denken hoe ik met geheel het hof den koning te voete viel,

en hoe we baden en smeekten; maar niets kon zijn herte verteeren. En dat ongelukkig kind vertrok verstooten en vervloekt door haren razenden vader. Geheel den weg bezaaide zij met edelgesteenten, want hare tranen waren perels. De edellieden en het volk raapten ze op en brachten ze mij om mij te troosten; maar niets noch niemand zal mijn moederherte kunnen genezen. Sedertdien kwijn ik weg, zonder troost en bijna zonder hoop haar nog weder te zien. De koning met de dagen betreurde zijne razernij en booze daad, en deed overal door de edele jonkers van zijn rijk zijn onschuldig kind opzoeken. Hij beloofde: haar tot vrouw te schenken aan dezen die ze wederbracht. Gij kunt denken hoe men zonder ophouden overal, verre en bij, gezocht heeft; maar 't was al vruchteloos, nievers geen spoor van mijn lief dochtertje, nievers, en 't is nu bijna drie jaar geleden... En vandaag edele graaf, als van God gezonden, geeft gij mij die doos met die perels. Nauwelijks vielen mijne oogen erop of ik zag dat het haar tranen waren, en ik was zoo geschokt dat ik van mijnzelven viel. Ik ben overtuigd dat die oude vrouwe die u dit dozeke met die perels gaf iets weet van mijn verloren lief kind. Laat ons seffens haar opzoeken; mijn hert is zoo gejaagd en ik heb een voorgevoel dat wij zullen gelukken. Och God! helpt ons, hebt medelijden met een arme moeder!

Daarop wierd de koning geroepen, en als hij hoorde wat de graaf verteld had miek hij seffens gereedschap om geheel dat uitgestrekt woud nauwkeurig te doorzoeken.

Na lang-en-verre gegaan te hebben kwamen zij aan den bosch; de graaf herkende de dreve die hij begaan hadde. Zij verdeelden hen in benden, en elke bende was voorzien van een jachthoorn. De jongeling nam een, en volgde de dreve: maar die dreven kruisten en spleten zoodanig dat hij niet wist of hij op goeden of slechten weg was. Op een dag, moede en afgemat lag hij tusschen de struiken wat uit te rusten, en toen hij half in slape was meende hij een geruchte te hooren; hij rechtte hem op, en kroop over handen en voeten, en zoo gerocht hij

aan den zoom van het woud. Daar voor hem lag eene weide: maar hij bemerkte niets en strekte hem weder uit en sliep.

Intusschen zat het oud wijf in haar huizeke bij het vier en liet haar hoofd diep hangen alsof zij sliep, terwijl het meisje aan 't spinnen zat. Al met eens verschoot het meiske bij het zien van een overgrooten uil die tegen het vensterke vloog en met zijne groote ronde oogen naar binnen keek. Zij smeet een schruwel uit en riep: moederke, wat leelijke beest!

- Weest gerust, mijn dochterke, sprak zij, 't is een uil; hij zal noch kan u kwaad doen; integendeel misschien brengt hij goede mare. Scheidt maar uit van spinnen nu, en gaat met de ganzen naar de bronne.

Het meisje, gedwee en gehoorzaam, stond op en ging met de ganzen naar de bronne.

De dieren schenen blijde, sloegen hunne vlerken en schreeuwden kwek-kwek-kwek. De graaf schoot ervan wakker en loerde door de takken. Hij zag dat meisje nu en herkende ze seffens. Maar hij geloofde bijna zijne oogen niet: het meisje trok haren onzienden zwarten hoed af; en lange schoone blinkende stressen vielen over hare schouders en daalden tot aan hare voeten; zij bukte en wiesch haar aangezichte en 't was zoo wit als sneeuw; en 't meisje zoo schoon als een engel.

(*'t Vervolgt*).

J. LEROY.

[Te Brugge]

Te Brugge: als er een kind op zijn kopje stuikt en dat 't hem dunkt dat 't zeer heeft, en dat 't gaat kriepen... zeere, een van de groote menschen roept het bij, en wrijft hem over zijn ‘hoepje’ al zeggende:

> Wreve, wreve! 't is genezen,
> wreve, wreve! 't is gedaan.

K.D.W.

Dooden Bezoek.

Beziet den zwarten stoet van levenden, die tijgen
naar 't doodenveld: hoe diep in rouw! hoe stil ze zwijgen
één dag op gansch een jaar! Beziet hoe hun getraan
bevochtigt hun begeurden zakdoek daar zij gaan!
Ze gaan. De klokke weent, de treurstoet trekt voorbij.
Ze leggen kransen op een stomme graf, en zij
ontlastend 't schijnverdriet, hun huicheltranen komen
hier storten, waardeloos als 't weenen van de boomen.
Geen echte treurnis, maar een krans van valsche bloemen
geen bede voor de ziel, maar een - zooals ze 't noemen, -
ontroerde hulde of een vaarwel! en dan elk vlucht
den stillen doodenakker, voor des levens blij gerucht.
Geen brekend hert! een kraam vol holle woorden;
geen hoop op later, noch verschiet op beter oorden,
niets als wat zwarte rouw die elk zoo geerne draagt;
't is nieuw en 't kleedt wel en... 't is alles wat men vraagt.

Komt trotsch verwaande boel! Komt dwaze wereld, legt
getuig'nis af van uwe krankheid, komt en zegt
het aan uzelf en zeg' 't u God: dat stof en asschen
geen zelfvergoding, trots noch overmoed en passen.

Zoo menig brandend woord in tranen hier gesproken
werd op den boord van 't graf gegeven en... gebroken;
zoo menig bloem verbloeid' hier, op een graf geplant,
sinds lang vergeten door de ontrouwe vriendenhand.
Dat's leven! en wat kunnen wij hem veel verwijten:
het leven dat zijn wij, en wie van ons zal smijten
op anderen de' eersten steen? Heeft de aard' hier niet gehoord,
gezworen bij een lijk, al menig ijdele klanken
als 't galmen van die klok daar uit de torenflanken;
hoe menig zwaren eed gezworen en verleerd
zoogauw wij van die kerkhofklucht zijn thuisgekeerd!

GYP.

Mengelmaren

† Wezen we in onze gebeden indachtig
G.D. Arthur Coussens

Even overleden te Ichteghem.

Een onzer neerstigste bietjes geweest; en ons immer genegen, al was hij begonnen heel-geren-verre te gaan achter honing, tot over de zee, zooverre dat zijn zeem ja altijd zeer goed nog, maar niettemin soms een weinig vreemde gesmaakt heeft. In Westvlaanderen en Biekorf laat men vrijelijk eenieder zijn weg gaan als 't maar is voor het goed, zooals het met hem is geweest.

God geve zijne ziele de eeuwige ruste.

Boeknnieuws

G. CELIS. *De Folklore*. (Kath. Vl. Hoogeschooluitbreiding, j. XXII, t^{k} 9). Antwerpen, Dirix, 1925, kl. in-8^{n}, 66 bl.

Steller is onze zoo-gunstigbekende vriend en medewerker G. Celis, thans in ons land wel het meest en verdienstelijkst werkend aan 't immer-bijeenbrengen en voorhouden van volkskundig gepleeg.

Welaan en zijn boeksken-hier? Wil lijk doen om een handboek te wezen; maar 't is oorspronkelijk en wezenlijk eerder niets als een voordracht, een overloop van dat waarvan het hertelijk vol is, een halfwetenschappelijk geleer, ‘half-’, zooals zoo vele in dat gedoen van die ‘Hoogeschooluitbreidinge’.

Raapten Gezelle en De Cock hunne zanten uit 't volk, E.H. Celis bewerkt ze meer uit de boeken; wat niet gemakkelijk is, verre van daar: immers al onze volkskundige boeken totnu zijn enkel eenigszins waarboel, nooit-nog te kante gedaan... en E.H. Celis grijpt daar een beetje te weinig-zindelijk vanuit. Dan, zijn hand is ook een beetje gegroeid naar dat onzindelijk grijpen, en, de keeren dat diezelfde hand dan boeken van stelling en werkwijze aan 't lijf moet, doet ze 't aleven-weinig kieskeurig en nauwe.

Vandaar dat hier-ook het zoogewenscht handboekje, wel goed van wille maar niet wetenschappelijk mag heeten. Steller heeft zijn leering niet wijsgerig doordiept, heeft anderszins de bedenkingen van anderen niet oordeelkundig doorwogen. Alzoo: - onzes inziens - geeft hij aan de Volkskunde een veel te bekrompen gebied (enkel 't verleden, en 't huidige kleinvolk); en dan, opdat ze wetenschappelijk zou wezen acht hij ze voldoende eenmaal dat ze zoogezeid vergelijkende werkt.

Nu, om de zake schoone te maken, 'k weet-wel er zal weerom worden gezeid dat ‘Steller aan wetenschap niet wilde doen’... ‘enkel aan voortgeleer, vulgarisatie’ (alsof wetenschap en voortgeleer 't water en 't vuur waren)! Maar schaft het nog zoo, dat 't alleen voortgeleer zijn moest, toch behoorde 't, ja destemeer behoorde 't, duidelijk en vast te onderwijzen, en bestaaktelijk de tijden de streken de slagen van zaken en stelsels voor oogen te brengen.

't Ergste voor mij om daar nog meer van te zeggen, is dat, bij 't minste dat ik zou kunnen schijnen in dit alles te streng te zijn, men het aanstonds zal wijten aan een beetje getiktheid van mij, trouwens omdat àl mijne pogingen nu dertig jaar lang reeds om te helpen van Volkskunde een wetenschap maken, hier niet-eens-vanverre-zelfs 'n worden genoemd: geen woord, noch van onze ‘Volkskundige Boekenschouw’ - iets eenigs geweest -, noch van de herhaalde besprekingen over Aard van de Volkskunde en mogelijke Werkwijze, zoo dikmaals doorwroet en doortimmerd in Biekorf en elders, b.v. op tal van onze Vlaamsche Wetenschappelijke Zitdagen. Dit alles wordt in dat boekje gevaagd alineens, onder een algemeen woord in de inleiding: ‘voor ons land’ staat daar ‘ontbreken er handboeken’; en dan, onder de vreemde stellers die aangehaald worden als best, wordt er tusschenmeer een genoemd die zonder te gebaren weleer onze grondgedachte heeft overgenomen! Evenwel 't zal altijd voor mij een verweer zijn dat er ook nog andere pogingen in 't boekje werden verzwegen, als deze van ‘De Hagelander’ ‘Ons Dendermondsche Volk’ ‘Vlaamsche Zanten’ en andere nog; zoodanig dat 't wis wel aan meer dan aan mij zal hebben gebleken dat dit boekje, als 't een handboek moet wezen, alleszins niet volledig voldoen kan.

't En moet daarom niet verstooten; 't kan dienen als eerste gepoog voor later en beter gedoen, met de hope daarbij dat, indien we-wij wenschen dat werk niet verwaarloosd te zien, Steller dan ook, waar het schikgeeft, al het onze evenmin overlate.

Die werkt voor de waarheid, mag willen aanhoord zijn. 'n Doet hij?

L. De Wolf.

Dit belet niet, dat we onze Lezers aanzetten om E.H. Celis te steunen in 't opstellen van een nieuw werk welk hij op touw heeft gezet nl. over de ‘*Volksvereering der Heiligen in België*’.

Wat hij verlangt van eenieder te weten, zoo maart hij ons, is het volgende: ‘Welke Heilige wordt in uwe parochie vereerd? - Tegen welke kwaal? - Op welke manier geschiedt de begankenis? - Welk is de geschiedenis ervan?’

Inlichtingen als 't u belieft naar:

E.H. Celis, Heirnislaan, 5, te Gent.

* * *

Van ‘De Sikkel’ te Antwerpen:

- *Steden en Landschappen*. IV. *West-Brabant*. Antwerpen, Mees, [1925], kl. in 4^{n}, 85 bl. opstel, een 50 afbb.

Vgl. over deze uitgaven Biek. 1922, bl. 244; 1923, bl. 216; en 1924, bl. 262. Altijd evenlief uitgegeven, aantrekkelijk en boeiend: immers over land, geschiedenis, kunst, kerk- en volkskunde.

* * *

Van J.J. Romen en Zonen te Roermond:

- JOS. KEULERS. *De Pseudo-Christus*. 1925, 204 bl. (Uit de Ster-uitgave: vgl. Biek. 1924, 95; 1925, 165) = G. 2,50.

Diepwijsgerige en hertestichtende voorstelling van den eeuwenlangen strijd tegen den Godmenschelijken Christus, aldoor al de hatelijke en waanzinnige uitkramingen van Luther, Reimarus, Paulus, Strauss, Baur, Vrijzinnige Protestanten, Eschatologisten, ‘Religionsgeschichtlichen’, Monisten, en ‘Radicale’ Hollanders.

Meer en meer mag men zeggen dat heel die Ster-uitgave stilaan gewordt een heerlijke vlaamsche reeks van godgeleerde boeken, welke bij geen ernstigen Vlaming behoort te ontbreken, zoo ernstig zoo helder zoo roerend zoo leerzaam zijn ze allen.

Maar... waarom ontbreekt hier een kerkelijke goedkeuring? Of behoefde er geen bij te wezen?

- FREDERIK VAN EEDEN. *Langs den Weg. Verspreide opstellen*. 1925, in 8^{n}, 186 bl.

Achtereen- en samenvatting van al de opstellekens waarin van Eeden zijn hert heeft lucht gegeven telkens hij neere ging zitten aan den kant van zijn langen weg naar het Groote Licht en den Dag van het katholiek Leven. Zielkundig, ook schoonheidkundig heillijk lekker. Heel Frederik van Eeden.

- EEN R.K. PRIESTER. *Het Boek voor Moeder en Dochter. Volledig onderricht in alles wat eene vrouw, als huishoudster en moeder, dient te weten*. (Met kerkelijke goedkeuring). Bewerkt naar de gegevens van ervaren huisvrouwen, geneesheeren en opvoedkundigen. Herzien en omgewerkt, 5^{e} druk, 60^{e}-74^{e} duizendtal. 1925, in 16^{n}, 368 bl.

Dit is een boek ‘uit den duist’: over woning en kleeding, onderhoud schikking en werk, voeding en etenbereiding, kinderopbrengst, en zaken van gezondheid en ziekte; iets dat geen-een vrouw of dochter onder handen zal nemen zonder het tot op 't einde te ontpluizen. 't Kan worden gegeven in geschenke ten tijde en ten ontijde: immer zal 't aanstaan. Mannenvolk, dat is iets om aan uw vrouwvolk te geven als een geestig handboekje van de kunst om een ‘vrouwe-op-heur-plekke’ te worden.

* * *

J. VERHEYEN [legerherder, Lier, Kess. steenw., 9]. *Hoe de*

Ouders hun Zonen tot den Soldatendienst voorbereiden. Lier, Van In, 1925, kl. in 8^n, 80 bl. = Fr. 2 [ten voordeele van de Belgsche Legermanskringen].

Kan men den last van den ‘Dienst’ niet verlichten, dan versterke men den gast die hem lijden moet; op deze grondstelling is het boekje aangeleid, om, vóór en binst het dienen, door opbeuringe van levenslust en verstalinge van krachten ons legervolk te helpen hun man staan. Alleszins aan te bevelen.

Alleen ware te wenschen dat alles er meer volkstalig uiteengedaan werd: 't is een beetje te stijf en te koud.

T.R.

Blauwhuizen en Blauwkasteelen

(*Biek*. 1925, XXXI, 215, 287)

Dat 't oorspronkelijk zullen huizingen geweest zijn met daken in ‘blauwe schaliën’ wordt bevestigd door 't voorbeeld van *Blauw-Cappel* (DE FLOU *Top. Wdb*.) eerst Wemaerscappel geheeten, en daarna - dit is te wel geweten - omwille van zijn blauw dak ‘Blauw-Cappel’ geworden.

[K.D.F.]

Moen - Malda

Zgel. Heer Dassonville, toen hij daarover handelde (in *Biek*. 1925, XXXI, 266) heeft hij erop nagedacht dat er een beek door *Maldeghem* loopt welke nog heden heet de *Melda*?

[H.D.R.]

Een knechtjen en een meisje

Ze zijn onlangs thuis aan mijn deure gekomen met een ‘Zonneland-Almanak’, achter... entwat voor 't goê werk. 't Werd geren gegeven, en ...'k heb er nog een frank bijgeleid om een keer te mogen 'wat zeggen.

Op 't voorblad staat er een teekeninge met Onze Vrouwe en 't Kindeken, en met ‘Kruistochtertjes’ (nog een fransch gedacht van een woord: les petits croisés de la prière) twee... *één knechtjen en één meisjen*.

Evendaar, op den binnenkant van 't achterblad: een afschets van een beeld van ‘Maria met de Kinderen’, 't Kindeken Jesus, en *één knechtjen en één meisjen*.

...Een gevaarlijk spel, zeiden we (*Biek*. 1922, XXVIII, bl. 143),

van dat ‘één knechtje en dat één meisje’ in te brengen in onze vlaamsche gedachten als voorbeeld van wat men heet ‘Kinderen’.

‘Kinderen’ naar 't oud vlaamsch begrip waren *een hoop* van *menigen*, groote en kleinen aldooreen.

Men ziet dat 't fransch gedacht vooruitzet tot in onze godsdienstige kunst. Opgelet! Want wat schoone blijkt buitenshuis, zal ook dra gewenscht zijn binnenshuis.

Wilden toch onze kunstenaars, en al onze godvruchtige ijveraars, evenals andere Vlamingen, wat meer beginnen denken uit hun eigenen vlaamschen kop!

L.D.W.

Weerdschap

Voorgerecht
Rundsteertwellinge
Ossenharst aangedonzigd in zijn dope
Krophoen met Kroosjes
Lekkerdingen
Boonendrank

Zoo was de mul te Roeselare op 't Vreugdemaal van 't Davidsfonds bij zijn vervijftigjaren den 27^{n} in Wintermaand 11. En dat gezeg was de verdietsching van: ‘Hors d'oeuvre - Oxtail soep - Filet à la Godard - Kalkoen met Mirabellen - Toespijze - Koffie’. 't Schijnt dat de leute er des te vlaamscher om was, en de maaltijd smakelijker. ZIE'-JE WEL ZI'.

[Nummer 2]

Om te weten wat Vlaamsch is.

Een van de wijzen waarop we kunnen vermijden afgetrokken gezegden te benuttigen is het gebruiken van zelfstandige werkwoorden. We hebben 't nòg gezeid, ons volk en is voor geen afgetrokken wendingen, 't fransch integendeel veel. Aan een anderen kant ons volk, om dergelijke begrippen te uiten houdt danig van *werkwoorden zelfstandig gebezigd*, wat nu ook ongetwijfeld geen fransch is: ‘le lever’ is ‘bij 't opstaan’, ‘au départ’ - bij 'n doorgaan, ‘ce disant’ = onder 't spreken, ‘à première vue’ = in een opzien, ‘les origines’ = 't ontstaan, ‘des façons’ = maar 'n doens, ‘un vain mot’ = maar 'n gapen, enz., enz.

Weeral iets... om te weten wat vlaamsch is.

Een nieuwe uitgave der oorkonden (uit de XIIe-XIIIe eeuwen) van de voormalige abdij van Duinen

OM de critische geschiedenis van de abdij van Duinen op te maken, is het volstrekt noodig -

vooral voor de eerste eeuwen van haar, bestaan - de oorkonden te raadplegen.

In menig abdij, ook in de Cisterciënzerabdijen[(1)(1)], bewaarde men over de eerste tijden van haar geschiedenis, tamelijk uitgebreide verhalen, 't zij *Chronica*, 't zij *Vitae*, 't zij andere documenten, die opgemaakt werden door de monniken, kort na de verhaalde feiten. Natuurlijk moet men die bronnen, die niet altijd een volstrekt-juist objectief verslag zijn, met omzichtigheid raadplegen; toch laten ze gewoonlijk toe een goeden kijk te slaan op het verleden en geven ze niet zelden juiste gegevens. Documenten in dien aard, dagteekenend uit de XIVe of XIIIe eeuw, laat staan de XIIe, handelend over het verleden van Duinen, zijn tot nu toe zoek gebleven en zullen het zonder twijfel blijven. Reeds een der allereerste kronijkschrijvers van Duinen, Adriaan de But († 1488), in zijn '*Epistola in supplementum Cronice abbatum de Dunis*'[(2)] wijst erop, dat in zijn tijd, geen oude documenten over Duinen te vinden waren. Het feit dat nochtans handschriften en oorkonden uit de XIIIe, ja uit de XIIe eeuw bewaard gebleven zijn, en dit, wat de laatste betreft, in groot getal, mag wel doen besluiten dat we niet moeten veronderstellen, dat de chronica in een verwoesting of een brand der abdij omkwamen. Er waren er dus zeer waarschijnlijk geen, en we mogen met de But wel de meening toegedaan zijn, dat de eerste monniken meer zorg droegen om de nederigheid te beoefenen, dan om de achting der menschen te veroveren.

Wat de But en de andere hem volgende geschiedschrijvers van Duinen over de vroegste tijden der abdij verhalen, moet dan ook getoetst worden aan andere, gansch betrouwbare bronnen en gegevens.

Natuurlijk kunnen *Chronica* en andere documen-

(1) Zie b.v. E. DE MOREAU, S.J. *L'abbaye de Villers-en-Brabant*. Brussel, A. Dewit, 1909, bl, XVII-LIX.

(1) Zie b.v. E. DE MOREAU, S.J. *L'abbaye de Villers-en-Brabant*. Brussel, A. Dewit, 1909, bl, XVII-LIX.

(2) *Cronica et Cartularium monasterii de Dunis*. Brugge, Van de Casteele-Werbrouck, 1864t bl. 21-22.

ten in die tijden opgemaakt en de geschiedenis behelzende van die periode, soms een of ander gegeven verstrekken over Duinen[1].

De beste, meest-betrouwbare bronnen zijn echter de oorkonden zelf van Duinen, waarvan de oorspronkelijke stukken in buitengewoon groot getal bewaard zijn gebleven.

Het grootste aantal is thans opgeborgen in het zoo rijk archief van het bisschoppelijk Groot Seminarie te Brugge. Weinig stukken zijn zoek geraakt of verdwenen. De vergelijking met het Cartularium 169/34, dat berust in het archief van het Groot Seminarie en dat opgemaakt werd rond 't jaar 1305[2], en ook met den Inventaris 168/13, die geschreven werd in 1370[3], laat immers toe vast te stellen dat bijna alle oorkonden die in dien tijd het archief van Duinen uitmaakten, nog bestaan.

In het midden der verledene eeuw werden de oorkonden die berusten in het archief van het Groot Seminarie ten deele geclassifieerd. Men deelde ze in volgens hun inhoud, in drie serien: *Bulles pontificales, Privilèges, Documents divers*. Voor elke serie werd de chronologische orde gevolgd, en elke oorkonde ontving haar nummer. De classificatie ging tot ongeveer 't jaar 1500.

Die rangschikking is in menig opzicht gebrekkig. Vooreerst heeft men de oorkonden van de abdij Ter Doest met die van Duinen gemengeld. Wel was Ter Doest ook een Cisterciënzer-abdij, en werden hare goederen ten jare 1624 eigendom van Duinen[4]; niettemin staan we hier voor oorkonden van

(1) Zoo vinden we een en ander over Duinen in de *Continualio Valcellensis* der Chroniek van Sigebert van Gembloux. *Zie Biek*., 1925, XXXI, 217 vv.

(2) Het jongste stuk, f° 119 v°, dateert van 1304. Naderhand werden nog eenige stukken opgeschreven door een andere hand. Dit Hs. werd bijna volledig overgedrukt in *Cronica et Cartularium*, hooger vernoemd.

(3) Over dit Hs. meer hierna.

(4) Zie C. DE VISCH. *Compendium chronologicum... abbatiae de Dunis*. Ph. Vleugaert, 1660, bl. 109.

twee gansch verschillende abdijen, die én een eigen geschiedenis hebben én over gansch andere bezittingen beschikten. Bovendien werden oorspronkelijke stukken op gelijken voet gesteld met vidimussen en gewone afschriften. De indeeling ook in die drie vermelde categorieën was niet zeer logisch, aangezien - om één euvel aan te wijzen - de meeste ‘Pauselijke Bullen’ voorrechten behelzen, en in menig zoo genoemd ‘voorrecht’ schenkingen vermeld worden, waardoor ze ook onder de ‘verscheidene stukken’ mochten gerangschikt. De beste classificatie was wel de oude rangschikking, de indeeling en schikking vroeger gedaan door de monniken van Duinen. Elk stuk, op weinig na, draagt nu nog op de buitenzijde aanduidingen, die het mogelijk maakten de oude orde te volgen. Dit was zoo veel te gemakkelijker, doordat in het Archief zelf de oude Inventarissen voorhanden waren.

Een eersten inventaris vinden we in het hs. 168/13. Op de tegenovergestelde bladzijde van f° 1 r°, leest men 't volgende: ‘Anno domini M^{o} CCC^{o} LXX° fuerunt hec privilegia et munimenta in ecclesia de dunis, prout omnia sub titulis suis hic disponuntur, singulaque propriis numeris distinguuntur’. Er onder vindt men de *tituli* of *superscriptiones*. Hieronder geven we die titels, die niet alleen belangrijk zijn voor de geschiedenis van Duinen, maar ook voor de oorkondenkunde in 't algemeen. De lijst is in twee kolommen ingedeeld, en elke titulus draagt een nummer.

I. Papalia privilegia.
II. de abbatia causisque diversis.
III. de confirmationibus.
IV. de theloneis.
V. de Sintinis.
VI. de Alnotidomo, Pomerio, Ammanswallo, Lancsote, Watervliet.
VII. de Moro, Vormoro, Moro Brabantie.
VIII. de Moro nostro in diversis locis.

IX. de Hem et sclusis Noviportus.
X. de Lepa et Ostmoro.
XI. de Zando maiora.
XII. de Bienaquis et Pinkengy, Keyem.(1)
XIII. de compositionibus.
XIV. de mansuris.
XV. redditibus abbatie.
XVI. de terris et redditibus porte.
XVII transcripta privilegiorum.
XVIII in Zando minora.(2)

De eerste titulus werd dan nog onderverdeeld in drie categorieën met als hoofdingen: A, B, C. Onder elke letter volgt dan een reeks namen van Pauzen, de oudste de eerste, die bullen uitvaardigden voor Duinen.

Iedere oorkonde wordt dan onder een van die titels beknopt samengevat en krijgt een nummer. Dit nummer alsook die titel treft men dan ook aan op de buitenzijde van het stuk zelf.

Ten jare 1650, stelde de monnik van Duinen Valentinus Le Clercq op bevel van abt Bernardus Bottyn een nieuwen Inventaris op. Dit handschrift, dat heet: *Magnum Registrum archivi Dunensis*,(3) beslaat vier '*tituli*' of '*boucken*'. Het 1^{e} boek geeft den korten inhoud van de oorkonden rakende de goederen der abdij in *Hulster-Ambacht*, het 2° die van de abdij *Ter Doest*, het 3de die gelegen in het zoogenaamde '*Westquartier*', eindelijk het 4de loopt over de goederen van de abdij in en rond *Brugge*. Ieder boek bevat dan een reeks '*rubrieken*', waaronder

(1) Naderhand werd wellicht door dezelfde hand, boven Bienaquis geschreven: Sancto Sixto. Het teeken dat *et* verbeeldt, werd vervangen door *de*, en boven Pinkengy en Keyem werd geschreven: Eversam.

(2) We achten het niet noodig bij de plaatsnamen die voorkomen onder die titels, uitleg te geven. In een volgende studie, nopens de bezittingen van Duinen, zullen we die namen toelichten.

(3) Bewaard in het Archief van het Groot Seminarie te Brugge, n^{r} 172.

nu elke oorkonde een nummer krijgt. Die indeeling en aanduidingen vinden we verder ook terug op den buitenkant van het stuk, b.v. op het stuk, thans genummerd 453: '*Tit*^{o}-*West*' en er onder '*rub. Sinthen*'.

Deze indeeling, die de monniken van Duinen volgden in het ordenen van hun duizenden oorkonden, was terzelfdertijd een zakelijke en een chronologische, en mocht mits kleine wijzigingen in stand gehouden worden.

De moderne rangschikking, die dus plaats greep omstreeks 1850, werd dan doorgevoerd tot rond 1500[(1)]. In 1857 verscheen onder de uitgaven der Societé d'Emulation van Brugge, een inventaris, opgemaakt volgens de nieuwe indeeling[(2)]. Van de meer dan 3000 documanten die men aantrof tot 1500[(3)], werden er in die uitgave 2420 aangestipt. Die inventaris, volmaakt voor zijn tijd, doch niet meer beantwoordend aan de huidige eischen der critiek, heeft dan ook benevens al de onvolmaaktheden van de rangschikking, menig andere! Stippen we onder meer aan, dat niet zelden het datum van een oorkonde slecht opgegeven is, en ook dat vidimussen qua vidimussen niet vermeld staan, en dikwijls zich voordoen als stukken gansch verschillend van het oorspronkelijk document. Vier, vijf n^{rs} bedoelen ten slotte één zelfden tekst!

In de verleden eeuwen werden reeds oorkonden van Duinen in druk uitgegeven. Wijzen we enkel op Miraeus' *Opera diplomatica*[(4)], op C. de Visch' hoogergenoemd *Compendium chronologicum.. abbatiae... de Dunis* waarin gansche oorkonden gedrukt staan.

(1) Sindsdien werd reeds een groot deel van de overige stukken van het archief van Duinen gerangschikt, doch volgens meer logische principepen.

(2) *Inventaire des Chartes, Bulles Pontificales, Privilèges et Documents divers, de la bibliothèque du Séminaire épiscopal de Bruges*. Brugge, Vandecasteele-Werbrouck, 1857.

(3) IBIDEM, bl. IX.

(4) A. MIRAEUS - J. FOPPENS. *Opera diplomatica et historica*. Leuven, 1723-1748, 4 vol.

Eerst in de laatste eeuw werd de hand gelegd aan een uitgave van de oudste oorkonden der abdij. Reeds in 1839 werden als aanhangsel van de uitgave van A. de But's *Chronica abbatum Monasterii de Dunis* en onder den titel van *Codex Diplomaticus*, 45 oorkonden van Duinen uitgegeven[1]. Ten slotte verscheen in 1864, een standaardwerk voor dien tijd, de *Cronica et Cartularium Monasterii de Dunis*[2]. Onder den titel dus van Cartularium werden 615 oorkonden, van 't archief van Duinen en van dit van Ter Doest, loopende van af 1128 tot omstreeks 1500, uitgegeven.

Er was heel wat durf noodig vanwege de Société d'Emulation, de uitgeefster, en heel wat moed en volharding van wege de opstellers, F. Van de Putte en D. Van de Casteele, om zoo een werk tot stand te brengen. Na dit huldewoord, weze 't toegelaten te wijzen op de onvolmaaktheden van die uitgave, onvolmaaktheden die ten anderen door iedereen erkend worden.

Eerst was het een gewaagd iets een keus te doen, onder die 3000 gerangschikte oorkonden. 't Voldoet niet de keus goed te praten, met erop te wijzen dat alle stukken niet even belangrijk zijn op historisch, taalkundig en topographisch gebied. Het nauwkeurig onderzoek der oorkonden van Duinen laat toe vast te stellen, dat menig stuk voor die uitgave verwezen werd, alhoewel het van hoogst belang was; ten anderen, oorkonden uit de XIIe tot XVe eeuw zijn zelden of nooit zonder belang, daar documenten uit dien tijd toch betrekkelijk schaars te vinden zijn.

Daarbij hadden de uitgevers kunnen van vele stukken - deze zonder belang! - een korten inhoud geven!

Voortgaande op de bestaande classificatie heeft men, ook in deze uitgave, de oorkonden van Ter Doest gemengeld met die van Duinen, wat natuurlijk te vermijden was om redens hoogerop vernoemd.

(1) Uitgave van de Soc. d'Emul., Brugge, Vandecasteele-Werbrouck, 1839.
(2) Vgl. hooger.

Iets heel eigenaardigs aan die uitgave is de orde die men gevolgd heeft. Eerst hebben we een reeks Pauselijke stukken, afgeschreven volgens het oorspronkelijk document of volgens een vidimus, dan volgen de '*voorrechten*'. Daarop echter krijgen we niet de '*verscheidene documenten*', doch een nieuwe reeks Pauselijke Bullen en *voorrechten*, afgeschreven uit het Cartularium 169/34. Eindelijk op bladzijde 439 volgen de '*verscheidene documenten*' volgens de oorspronkelijke stukken. Natuurlijk gebeurt het dan dat we tweemaal het zelfde stuk krijgen ofwel dat we een afschrift voor handen hebben, gemaakt volgens een afschrift, te weten dit van het vernoemd Cartularium, wanneer het oorspronkelijk stuk nog bestond! Dit alles wordt eenigszins goed gemaakt door de '*Table analytique*', die we vinden van af bladzijde 801.

Doch hetgeen men meest verwijten mag aan die uitgave, is de zeer gebrekkige weergave van den oorspronkelijken tekst. Niet alleen zijn vele woorden, eigennamen vooral, slecht afgeschreven, wat niet zelden het begrijpen van den tekst onmogelijk maakt, doch soms worden heele zinsneden weggelaten, ja worden twee stukken geïdentificeerd, waar we er werkelijk twee verschillende hebben! Ook moeten wij hieraan toevoegen dat de datum's, in de lijst achteraan, meermalen onjuist zijn en ook dat voor menig stuk dat ongedateerd is, geen enkele aanduiding gegeven wordt die eenigzins den tijd ervan zou bepalen.

Voeg daarbij dat o.z.t.z. alle 'apparatus criticus' ontbreekt, dat de beknopte samenvatting der stukken te beknopt is, de ponctuatie niet verzorgd is, niets gezegd wordt over de zegels die aan de stukken hangen, geen acht geslaan wordt op de soms belangrijke nota's der buitenzijde, en eindelijk nooit verwezen wordt naar oorkondenverzamelingen waarin zekere documenten reeds opgenomen werden.

Geen wonder is het dan, dat kort na 't verschijnen van dit zóó belangrijk werk, menig historicus scherpe

critiek erop uitoefende[1] en dat meermalen sinsdien de wensch geuit werd een nieuwe uitgave te zien verschijnen. Ten jare 1900 werd, na verslag van Dom U. Berlière, O.S.B., door de *Commission royale d'histoire* van België beslist een nieuwe uitgave van oorkonden van Duinen te bezorgen[2].

Dit werk hebben we onlangs aangevat; een groot aantal oorkonden, toegelicht volgens de aanduidingen door de *Commission royale d'histoire*, liggen o.z.t.z. drukkensvaardig.

Wellicht zijn er oorkonden of afschriften, die opgeborgen liggen in tot nu toe niet geraadpleegde collecties of in private archieven. Schrijver dezes zou graag alle inlichtingen desbetreffend ontvangen.

Niemand die iets afweet van het verleden van Vlaanderen zal het belang onderschatten van de voorgenomen uitgave. Niet alleen bekleedde de abdij van Duinen een eerste plaats onder de Cisterciënzerabdijen van ons land en van West-Europa, doch de monniken van Duinen hebben zich uiterst verdienstelijk gemaakt op godsdienstig en intellectueel, niet het minste op economisch gebied. De geschiedenis van Duinen is een niet te minachten deel van de geschiedenis van onze Vlaamsche gewesten[3].

J. DE CUYPER.

[Daar was een oud wijf]

Daar was een oud wijf die at en spon
alop een houte' spelepon.
Maar er was geen toorkling aan
Gijze gazze goeze, van ran-pan-poeze!

(Van 'n Ghistelsche). 'n Oud spinsterlied? En ‘toorkling’ ware dat draaier te zeggen?

C. DE VUYST.

- Is 't geen ‘toortling’? (Vgl. DBo ‘toortel’).

L.D.W.

(1) Zie o.m. *La Flandre, Revue des monuments d'histoire et d'antiquité*. Brugge, 1867, bl. 243-250 (L. GILLIODTS-VAN SEVEREN).

(2) *CRH Bull*. 1900, T. LXIX, bl. (XCII) en (CVII).

(3) Hieraan dient toegevoegd dat vermits Duinen goederen bezat in Nederland, Frankrijk en Engeland, ook die landen er voordeel bij hebben de geschiedenis van Duinen wat meer te zien ontsluieren.

De Melda.

IEMAND (boven, bl. 23) stelt de vraag of de heer Dassonville weet dat er eene beek door Maldeghem loopt, welke *nog heden* den naam van *de Melda* draagt?

Daar wij dezen beeknaam in ons geheugen niet hadden, doorzochten wij terstond al de bescheiden waarover wij beschikken; maar wij vonden nergens een waterloopnaam van dat slag, zoomin te Maldeghem als in de omliggende gemeenten.

Noch in de lijst der waterloopen van 1843, noch in den Atlas en de Tafels der waterloopen, die in 1880 opgemaakt werden, zoomin als op de kaarten van het Kadaster of van de Buurtwegen (1846), of van Vander Maelen of van den belgischen Legerstaf, wordt er eene *Melda* als waterloop te Maldeghem aangestipt. De lijst van beken en grachten door ons, in 1906, ter plaats opgemaakt, bevat ook zulk geene benaming. Waar mag die beek toch verscholen zitten?

Laat ons met verschen moed nog wat oude landkaarten raadplegen. Frickx (1744), Sanderus (1641 en 1735), Blaeu, Hondius (± 1650), leeren ons geene *Melda* kennen. Later staat die naam noch bij Maillart (1800), noch op de Kaart van den Waterstaat (1820). De provinciale kaart van Oost-Vlaanderen draagt hem ook niet.

Misschien varen wij beter als wij zoeken in de twee zware folianten van het Landboek van Maldeghem, van 1726? Evenmin!

Men zou haast meenen, dat die verdoken beeknaam te vinden is in een geschiedboek uit den Renaissancetijd, zoogenomen bij Gramaye, Meyerus, Marchantius of Malbrancq. En dat zou wel' kunnen 't naaste blijken.

En zie! 't Is waarredig bij den geschiedschrijver der Morienen, bij P. Malbrancq, dat er van die fameuze *Melda* gewag gemaakt wordt. Hij zegt alzoo dat de *Gentsche Lieve* in overoude tijden *de Melda* geheeten werd. Maar iedereen weet genoeg wat zulke ijdele bevestigingen waard zijn. Ook wilde deze schrijver zijne meening met een ander fabeltje staven, door te zeggen, dat *Maldeghem*, ook al in overoude tijden, *Meldfald* zou geheeten hebben, hetgeen hij dan nog dwazelijk door *domicilia ad Meldam* vertaalde, zeker om toch het genoegen te smaken den lezer aan den volksstam der *Meldi*, door Julius Caesar vernoemd, te laten denken en verband te laten zoeken met den naam der gemeente *Maldeghem*. Doch, hoe is nu Malbrancq zelf aan die vermeende *Melda* gekomen? Mogelijks wel op het zicht van een slordig handschrift, waarin de naam der *Heede* voorkwam, waarvan de *H* aan *M* geleek en de tweede *e* op eene *l* trok.

Laat ons, in afwachting dat er waarlijk eene *Melda* ge-

vonden wordt, ons tevreden houden met hare *Absentia*, die in oude tijden ook te Maldeghem vloeide...

K.d.F.

Vriezeganzen

WILDE wegge[1] die de lucht klieft,
klieft en scheurt, maar onverminkt laat,
schuivend zonder hamerslag in
't ongemeten markeloos[2] wijdzijn
van den hemel. -
Ganzen, ganzen,
'k hoore u roepen, en uw stemme
snijdt nog dieper, steekt nog vlugger,
als de veêrkracht waar g'op voorzeilt; -
't Schreeuwen van uw scherpe tale
roert de stilte waar ge deurtrekt,
waar geen mensch, in 't hoog aleenzijn
u 'n stoort ooit, en van waar uw
keelgeluid omleege zinkt tot
in mijn ziele. -
Reizend luchtvolk,
boden zijt ge, vóórgezanten
die 't vermaan blaast,
boden van den wintervorst, de
stijve wreedaard,
die verstijft al dat hij aanraakt,
hij die 't menschdom komt verdrukken
met zijn grijpwet,
hij die vliet en vloed bevloert, en

(1) Wegge = wig, wigge (Engelsch = wedge).

(2) Markeloos = grensloos: *mark, marken*, eertijds de grensstreken van landen en vorstendommen, waaruit fr. les *marches* (de l'empire) verwant met latijn margere (waaruit fr. *marge* = boord-kant.); 't Oud noordsch *mörk* = *woud* (donker); de wouden dienden soms tot grensstreke. - 't Woord *grens, grenzen*, 'n is geen echt germaansch, maar kwam over uit het *slavisch*.

al de krachten van ons aarde
vangt en stillegt. -
***
Ganzen, ganzen,
wordt ge, zijt ge 't weggen moê,
ge gooit uw lange drendels uit, en
al deuréén, lijk
wimpels die de ruimte snoeren. -
Vrome roeiers,
vaart maar dapper 't westen in, en
duwt en slaat op
wat ge voelt maar niet 'n ziet, de
lucht die beeft bij
't zwingelend kappen van uw vleugels. -
Ganzen, ganzen,
spiedt waar elders weide en water
u onthalen,
weide en water met hun voedsel,
met hun leven in de vlakte,
met hun onvervrozen vrijzijn. -
Winterboden, laat den winter,
laat dien heerscher voor èn tijdeken
hier gebieden;
keert terug, en drijft uw wegge
deur zijn borstbeen;
keert terug, en smijt uw reepen[1]
om zijn lijfmacht,
houdt het tintelend zeerdoen tegen
van zijn ademen,
geeselt hem met:
'Weg van hier, vertrekt gij loenschaard,
speelt uw wit schijnheilig kleed uit,
slakt de zompen, lost den grond, en
maakt èn einde aan uw moeialschap.'
***
Ganzen, ghebt uw best gedaan;...
ge dooit ons herte met den dooi van

(1) *reep* (Engelsch = rope).

al dat vastlag;
ge laat de menschen blijder zijn bij
't opengaan van hun gemoed;
ge laat ze monkelend buitenkomen
bij 't vertijkelen(1) van den wreedaard;
uw striemende stemme jaagt hem voort,
uw schreeuwen ganzen wordt e schimplied,
't wordt ne gekslag na den noodkreet. -
't Menschdom, met uw wederkeeren,
't menschdom ook bespot den dwingeland;
't winterduchten kruipt en duikelt
in 't ontwezenen van de sneeuw; -
ons lijden volgt den streekbeheerscher,
ons ooge blinkt, ons herte wikkelt,
bij 't aanschouwen en bij 't voelen
van den aftocht. -

Nieuwcappelle (XII-1925)
A. MERVILLIE.

Maarte

MAARTSCHE buien, Maartsche vlagen,
'k min uw vloed en windgedruisch,
daar gij, voor de Lentedagen,
kuischen komt het winterhuis!
Toen gij tierdet, langs de wegen,
winden, in den winternacht,
toen gij pletstet, koude regen,
in den killen watergracht,
deed het zeer mij U te aanhooren
en het was of in mijn' ziel,
dieper dan in dijk en voren,
uwe weeklacht nederviel.
Maar nu zegen ik U beiden
en ik roep U: Loeit en stort

(1) *vertijkelen* = verhuizen.

dat er komen beetre tijden,
dat het weêrom lente word'!
Loeit en stort door land en luchten,
loeit en stort door boom en haag
dat de laatste wolken vluchten
en weldra de zonne daag',
dat het landschap, moêgehuiverd
onder 's winters hard bedwang,
versch nu weêr en uitgezuiverd
't zoet gezoen dier zon ontvang'!...
O mijn Jesu, zooveel zielen
liggen, lijk het doode veld,
- zielen die in zonde vielen -
in den winterklauw gekneld!
Paschen nadert! Regens vallen,
wolken waaien wijd uiteen!
't Is de zuivering voor allen,
't is het uur van boetgeween!
Lijk het veld dat, eens bevroren,
onder 't water zachte wordt,
en 't geluchte, weêr aan 't gloren,
in den grond nieuw leven stort,
barst, o Zielen, onder 't stroomen
van Gods milden liefdevloed
en laat vruchtbaar in u komen
't stralen van den Hostiegloed,
opdat gij, in Lentedagen,
als de Paaschzon glanzen zal,
Hemelbloesems moget dragen,
lijk de velden, zonder tal!

Rousselare, 7-II-1926.
J.V.D.B.

De Ganzenwachtster
(*Vervolg van bl. 18*).

HIJ kroop een weinig vooruit en stak zijn hoofd buiten de takken om beter te zien.
Een drooge tak

brak af en 't meisje verschoot. In een oogpink zat heur schoon haar weder verborgen onder den vuilen hoed en zij liep verschrikt naar huis gevolgd van hare lieve ganzen.

De graaf van verbazing was gelijk verlamd, en toen hij eindelijk rechte gerochte was het meisje gelijk een droomgezicht uit zijne oogen verdwenen.

Het meisje bijna dood van angst en schrik kwam thuis en viel in haar moederke's armen, en zuchtte: - O moederke, ik ben zoo benauwd; terwijl ik aan de bronne mij wiesch hoorde ik geruchte als van een tak die kraakte en mij dunkt dat ik een menschhoofd gezien heb.

Het oude wijf omhelsde haar en zei al lachen: - Kind, weest gerust, ik weet alles. Ga' nog wat spinnen.

Dan nam zij een bezem, en begon den vloer te vagen en alles te kuischen en te schuren.

- Wat doet gij nu, moederken? Dat is mijn werk, rust gij maar bij het vier, ik zal dat wel doen. Ten anderen 't wordt reeds laat, de nacht is reeds ingevallen.

- Laat mij maar doen kind, sprak zij schuddebollend, weet gij hoe late het is?

- Ja, lief moederke, 't moet nu reeds achter den elven zijn, bijna middernacht.

- Enwel, mijn lief dochterke, met middernacht is het drie jaar dat gij bij mij gekomen zijt. Langer en moogt ge niet blijven, de tijd is uit en gij moet mij verlaten.

Als het meisje dat hoorde begon het bitterlijk te weenen en de perels harer tranen rolden op den vloer.

- Och! moederke, weende zij, heb ik u niet altijd gehoorzaamd, en vlijtig alles gedaan wat gij mij hebt opgeleid? Heb ik u niet bemind en behandeld alsof ik uw kind was en nu wilt gij mij verstooten, uw huis ontzeggen en mij de wereld injagen, waar ik niemand, niemand ken; zonder dak, zonder vrienden. Ho! wat zal er van mij geworden! Och laat mij bij u.

- Droogt uw tranen af, lief kind, gij zult vrienden vinden en een huis bewonen gelijk een paleis. Ik wil u rijkelijk beloonen voor uwe zoo getrouwige en rechtzinnige liefde.

- Och! moederke, ik versta u niet, gij zegt dat ik u moet verlaten, en gij spreekt van vrienden van paleizen en rijke belooning, en gij zijt doodarm, nauwelijks beschut door een versleten dak en dunne muren van plak en stak.

- Ik herhaal het u, kind, weest gerust, scheidt uit van weenen, gaat daar in uw kamerke, doet dien leelijken hoed voor goed af nu, en trekt dat schoon zijden kleed aan dat gij aan hadt toen gij hier aankwaamt. Gaat kind, en blijft daar tot dat ik u zal roepen. Laat mij ongestoord nu mijn werk voortdoen.

Het bedroefde meisje gehoorzaamde en verdween in haar kleen kamerke waar zij sedert drie jaren zooveel geweend hadde over hare ouders en zusters.

Intusschen hadde de graaf zijnen hoorn gesteken en met zulk geweld dat het hellemde door gansch den wijden bosch. De koning en de koninginne over van blijdschap hoornden tegen, en in min dan een uur waren zij met hun gevolg bij hem. Dan begon de graaf te vertellen wat hij gezien hadde daar bij de bronne, en hoe het meisje als bij tooverslag in die richting verdwenen was.

- Och hemel, riep de koninginne buiten haar zelve van blijdschap, 't is mijn kind, 't is mijn kind, mijn moederherte zegt het. Die schoone haren, dat gezicht zoo wit als sneeuw, zoo rood als appelbloeien. Ja Gode zij dank, wij zijn op haar spoor, wij zullen haar wedervinden. Al mijn leed zal uit zijn, ik zal herleven en wederom gelukkig zijn. Laat ons zoeken, 't wordt laat; maar de maan is helder en 't is klaar als binst den dag, gauw spoeden wij ons.

Zij gingen in de richting door den graaf aangewezen en zagen weldra een kleen lichtje branden. Zij trokken er rechte naartoe en kwamen tot hunne groote vreugde aan het leemen kleen huizeke.

- 't Is hier, sprak de graaf, geen twijfel; daar zitten de ganzen te slapen met hun kop onder hunne vlerken. Daar ligt haar hout. Ja, 't is hier. Laat ons stille nade-

ren tot bij het vensterke en naar binnen loeren zonder gezien te zijn.

Zij zagen die oude vrouwe bij 't spinnewiel zitten, haar hoofd hong diep nederwaarts op hare borst en ze scheen te slapen; maar nievers zagen zij het meisje.

- Wij moeten binnen, zei de koninginne stille, wij moeten die vrouwe ondervragen.

Zij klopte op de deur en de oude alsof zij hen verwachtte, zonder 't minste verschot draaide haar hoofd naar de deur en riep:

- Komt binnen, vrienden, ik verwachtte u en heb geheel mijn huisje geschuurd om u te ontvangen. Doet de deur weder toe en luistert, want ik heb u belangrijke dingen te zeggen.

Vader, gij hebt over drie jaar uw beste kind zoo wreed en onrechtveerdig uit uw hert en oogen verbannen. Wat had zij misdaan? Zij zei dat zij u zoo lief had als zout; omdat zonder zout de beste spijzen fleeuwsch en smakeloos zijn. Dat gouden herte van een kind wilde daarmede beteekenen dat haar vader haar zoo lief was, dat het beste der wereld haar walgen deed als haar vader er niet bij was. Gij waart dus onrechtveerdig en herteloos-wreed toen gij uw lief kind deedt wegvoeren in dezen bosch. Gelukkig dat ik over dat onschuldig slachtoffer waakte. Ik ben eene witte vrouw en geen tooveresse gelijk gij gemeend hebt, heer graaf. Ik heb dat kind bij zijne geboorte begunstigd met buitengewone schoonheid; 't is ik, Heer Koning, die haar tranen in perels veranderde, 't is ik ook die haar naar mijn huisje leidde, 't is ik nog die haar drie jaar lang hier innam en als eene moeder behandelde. Ik heb gezorgd en gewaakt dat zij zoo schoon en zuiver is gebleven als ten dage dat zij in uw paleis verbleef. God heeft u gestraft, o Koning, om uwe wreedheid, en drie jaar knaagde de worm van uw geweten aan uw ontwaakt vaderherte, gij hebt veel geleden; maar gij hebt het verdiend. En gij, Koninginne en goede moeder, gij ook hebt veel geleden, meer nog dan gij, vader, omdat zij moeder is. God heeft uw tranen geteld en gewogen,

gij hebt helpen uitboeten en 't is dank aan u dat gij heden uw verloren kind wedergevonden hebt. De goddelijke rechtveerdigheid is voldaan, uw lijden en het lijden van uw kind zijn uit.

Daarop ging ze naar de deur van 't meisje's kamerke en zei:

- Komt, dochterken, en omhelst uwe ouders, vergeeft hun alles gelijk God het hun vergeven heeft.

Als het meisje te voorschijn kwam met haar zijden kleedjen aan, haar golvende blinkende haarstressen verspreid over gansch heur lichaam, dat zij met haar lachende sterrekes van oogen hare ouders aanschouwde, vielen beiden op hunne knien en weenden van blijdschap. Lange lagen zij alle twee aan den hals van hun kind, en zoenden gedurig hun wedergevonden dochterke.

Eindelijk, henzelven meer meester, stonden zij een tijd sprakeloos te zien, en 'n hadden geen oogen genoeg om te kijken naar hun meisje. Ze was niet veranderd; integendeel ze scheen hun nog schooner en bevalliger.

De koninginne was de eerste die spreken kon; zij verzuchtte en sprak: - Wij hebben nu ons kind weder; maar ongelukkiglijk het is onterfd; onze oudste dochters zijn getrouwd met edele hertogen en hebben ons rijk onder hen volgens 's konings schikkingen verdeeld, zoodat er voor ons kind-hier niets anders meer overblijft; dat ware nog te herstellen en 't en is niet meer mogelijk. Wat nu gedaan?

De koning ook ging aan 't zuchten; maar sprak geen woord.

- Bekommert u daar niet mede, zei de oude vrouw innig aangedaan, ik heb alles voorzien.

Sedert drie jaren dat uw kind bij mij inwoont, heeft zij allen nachte veel tranen gestort, en 's morgens wanneer zij uit was en mijne ganzen wachtte vergaderde ik al die kostelijke tranen die ik in haar beddeken vond. Ik heb een vollen zak perels vergaderd waarvan één meer weerd is dan geheel uw koninkrijk. Dat weze nu haar vermogen. Daarbij schenk ik haar mijn huisje

in vollen eigendom om de diensten die zij mij gedurende drie jaren bewezen heeft. Ik wil en ik zal haar de rijkste en de gelukkigste uwer kinderen maken.

Komt hier, heer graaf, wat staat gij daar achteraan dat wonderschoon kind blozend en sprakeloos te bewonderen? Gij zijt een goed, eerlijk en dapper herte, gij verdient ook eene belooning. 't Is dank aan u dat de Koning en de Koninginne hun kind hebben wedergegevonden; het weze niet onvergolden. Komt dochterke, komt eens hier; waarom wordt gij zoo rood als een kriekske? Legt uw hand in de hand van uwen redder en leeft nog lange en gelukkige jaren te zamen.

Ik zal nu verdwijnen, maar over u blijven waken opdat u niets en ontbreke noch en dere.

Keurt gij de schikkingen die ik zoo stout genomen heb goed, en zegent gij met mij den graaf en uwe dochter met uwen ouderlijken zegen? Spreekt nu vader en moeder?

- Ja, brave vrouwe, wij keuren alles goed en zegenen onze kinders; maar hoe zullen wij u kunnen bedanken?...

- Niet bedanken, riep zij met eene stemme zoo luide dat allen hutsten van verschot, en op denzelfden stond was het huizeke verdwenen en veranderd in een prachtig sterk kasteel met groote rijke zalen. De zwanen waren juffers nu en met veel fatsoen en eerbied groetten zij hunne nieuwe meesters. Daarna bereidden zij een smakelijken maaltijd met de fijnste spijzen en lekkerste dranken.

Overal zocht men de oude vrouw; maar zij was verdwenen.

Wat er daarna gebeurde kunt gij gemakkelijk raden, de graaf trouwde met die schoone koningsdochter.

't Waren twee schoone zielen die op elkander pasten en zij leefden nog lange te gare in ongestoord geluk, tot dat de dood kwam die niemand en spaart en aan iedereen leert dat al het aardsche geluk vervliegt gelijk een rook en dat hij zot is die daarachter alleen tracht,

want op 't einde van zijn leven ligt hij met een arme ziele en ijdele handen.
J. LEROY.

Een geluk met een ongeluk.

Medegedeeld door een Vriend (weer uit een zoogezeid-nederlandsch-vlaamsch blad): al in één opstel en dus in één adem ‘een kijkje in de *sferen van de Parijsche voyous*; niet een *excursie* achter het zeer *aparte aroma* van *Paris la nuit, collectief* ingericht door een *reisagence*, waarbij men met zoo 'n *amovan* toch niet de ware *achter-de-coulissen-psyche* van het Parijsche leven kan *attrapeeren*; maar een afzonderlijk bezoek aan een paar van *niet voor tourisme speciaal in scène-gezette* nachtmerkwaardigheden’! Daarin een vlage van woorden als: ‘*exploreeren, doceeren, gracieuze reclame, ciseleerwerk*, 'n spaansche *agraaf van machtige afmeting, reflectie* van lichtende *expositie-watervallen, voornaam-artistiek* en *fransch-koket, fantastisch, bombastisch*, 'n *dekoratief avond-decor*, 'n *bouquet*, verdwaasde *mentaliteit* van *den hypermodernen decorateur, eventueel, glorificatie, grandioze feesten van gratie, reageeren, cabarets, consumptie* (= consommation!), *literatoren zonder pose of mondain gedoe, ratés die modern zitten te doen*, 'n hevige *moderne gribus, morfinisten, kokaine-snuivende gedegenereerde* vrouwen, *hyperbrutale gamines, sexueele* bedwelming, verregaand *moderanisme, excessen*, de zang van *pettenexecutanten*, 'n ellendige *prostitueering*...’ en meer andere verkijzelijke braakware!

En zeggen dat dit alles van Vlamingen komt, zoogezeid van de eenige-goede! Als alle Vlamingen zóó spraken, 'n ware 't niet jammer voor 't vlaamsch dat 't alleenlijk voor Vlamingen bestemd was? In welke monden-toch God zijn schoon brood steekt, en zijn dure boter, en (laten we erbij zeggen) onze zoo lieve, zoo zwierige, sterke en rijke moedertale!

't Is een echt ongeluk waarlijk.

Maar nu een geluk toch erbij: is dat hoe erger het wordt, hoemeer andere Vlamingen er beginnen een walg van te hebben. Vandaar de genezing tewege.

Hoe meer de zwere kan rijpen, hoe eerder dat ze uitloopt.

BROM.

'n Besloten Maarte

is een Maartemaand met besloten lucht. En ‘*van 'n Besloten Maarte zijn te verwachten veel misvallen, en doodgeboren kinders*’, zei mij een Roeselaarsche van een 75 jaar.

[K.d.F.]

De oorlog in Dickebusch en omstreken
(*Vervolg van Biek. 1925. bl. 285.*)

*1915. Maandag, 15*n *in Lentemaand*. 't Gevecht loopt aan tot den negenen in den voornoene. 's Morgens ten zessen-'n-half is Jer. Goudeseune's hof beschoten geworden en in brande gerocht. Verder vele gesmijt al Hemelrijk, en al dezen kant den Vijver. En 't is dan gestild.

Oprecht, de Duitschers hadden aangevallen, hadden geboord door de eerste reeks grachten aan s. Elooi en aan den Verbranden Molen, waren zelfs gerocht tot over s. Elooi, enja een verkenning peerdevolk van vijf man was geland tot op Voormezeel-Plaatse. In den nacht hebben de Engelschen dan een tegenaanval gewaagd, en herwonnen het grootste deel van s. Elooi; de Duitschen evenwel bleven nestelen in den Steenoven. En sedertdien is s. Elooi bezet door beide legers. De Duitschers 'n hebben 't ongetwijfeld niet voor niets gehad; doch ongelukkiglijk de Engelschen ook niet, of liever de Ieren nogmeest, die op dien oogenblik aldaar in die grachten liggende waren. Van een enkel regiment of gevendel zijn zeven overheden gevallen. 't Is meest de tegenaanval die 't gedaan heeft. Ook bij hun terugtocht uit de grachten hebben onze Ierlanders maar-aanstonds naar Westoutre gemogen, gaan rusten immers en hunne verdunningen stoppen. Anders hun rustbeurt 'n was 't nog eigenlijk niet. Een afdeelinge te weten of divisie bestaat er uit drie scharen of brigaden liggende eene te Dickebusch, een in de grachten en een te Westoutre. Naar Dickebusch komen ze voor twaalf dagen waarvan beurtelings twee in de grachten, dan zes dagen rust te Westoutre; de Franschen in Zaaien Slachtmaand geweest 'n hadden 't zoo schoon niet, 'n waren bijna nooit uit de grachten gekomen, soms van een heele week lang niet.

Voor de eerste maal sedert vijf maand en half ga ik met Ons Heere ten huize: vandage langs Kem-

mel, De Clytte en Reninghelst, naar twaalf zieken; morgen op Plaatse naar Hemelrijk en Vlamertinghewaard, voor negentien zieken; en telkens[1] Goddank is 't geweest zonder ongelukken. Sedert Allerheiligen draag ik de berechtinge in 't zwart, en 'n ga ten anderen nooit uit zonder de H. Olie op zak te hebben.

In den dag en in den avond, groote toevoer van krijgsvolk, nooitnog zoovele.

(*'t Vervolgt*).

[A.V.W.]

Mengelmaren

Boekbespreking

JOZEF SIMONS, *Kattestaart*. [Liedjes op zijn volksch, Ring om het Jaar, Goudbloemenkrans, Uit bewogen Tijden, Drie Teksten voor Zangstukken, Liederen van ingetogen stemming]. Brussel, Gudrun, kl. in-8^{n}, 96 bl. Fr. 6.

Bietjes, iets smakelijk's!

Jef Simons 'n is ons niet vreemde (enkele zijner zangstukskes-hier hebben in Biekorf gestaan): vooral niet vreemde daar hij, als onze westvlamingen, ook uit en voor ons volk wil werken. Uit deze reden komt hij zelfs naar van G. Gezelle, welverstaan op gebied van volksvertelling en -lied.

Waarachtig-waar is het dat G. meer hoorde, en S. meer ziet; dat G., met meer eenheid van voeling en taalzwier, meer u dreef naar de ruste, om, met uw oogen geloken, ook mede met hem, weg van den blek te gaan luisteren...; dat S. integendeel u opwekt, en aftrekt van woordengewieg, u bedwelmt soms met verwegekletter, om u zenuwachtig mee en om te doen vlinderen, en hier en daar te laten gaan-beeten en tusschen twee wipjes genieten.

Toch putten ze beiden gelijk, uit de ziel en den aard, uit de land- en de levenschap, uit de tale van 't volk.

Maar: totnutoe, tegenover G. die totzelfs met den gemeenzamen mond van het volk sprak, onbeschoold-weg, niet willende hemzelf zijn, en daardoor het meest Hemzelf is geworden, spreekt - onzes inziens - J.S. nog een beetje teveel met zijn eigenen mond, ttz. met zijn beschaafden

(1) Dus nog altijd een beetje nadien opgesteld.

verschoolden onvolkschen mond, waardoor hij hemzelf blijft, en... even daar is nu het eenige wat totheden gemaakt heeft dat hij nogniet onder ons (door aan hemzelf te verzaken, volkschweg) beslist ‘entwien’ is geworden... wat echter gewis wel zal komen. Hoe eerder hoe liever.

L.D.W.

* * *

EDWARD VERMEULEN. *Korte Levensschets van Warden Oom*. Leuven, Vl. Bkenhalle, 1926, kl.-in 8^{n}, 32 bl. met 10 afbb. Fr. 2,50.

Te koopen. Aan 2,50 fr., 't en valt van niet hooge.

En... 't is Warden Oom nu eens geheel, met zijn leute en zijn leed geweest. En 't treffendste-nog, zijn leed! Want hierdoor nu blijkt zijn werk-allemaal meer gewild, meer doordacht en rampspelig-doorhouden geweest; alhoewel schertsend vanbuiten, inniglijk schijnt het nu destemeer ernstig, heldhaftig aanminnelijk, schoon.

L.D.W

En toch waar, van die Tabacologia.

‘Tabacologia’ (Biek. 1925) lijdt geweld, stekken en sneuven regenen van rechts en van links;

- en Den-Dienen heeft geleefd tot 77 jaar;
- en Den-Genen tot 80 jaar;
- en die menschen smoorden om dood van 's nuchtends tot 's avonds;
- . - en de doctor had hen ook vermaand, in hunne jonge jaren, dat ze geen tien jaar tegoed meer 'n hadden was 't dat ze voort smoorden;
- en zoo een zoo al hadden ze gezeid: ‘ja mo' ja mo' onke da' moeten laten, 'k heb nog liever tien jaar goe' leventje dan 60 jaar nog daarbij en 't pijptje moeten laten!’

'k Vraag het U, beminde Christenen, zijn dat niet op-end-op al dezelfde klaps als van iemand die verslaafd is aan eene zonde? Is 't dat die menschen-daar, al smooren, tot 70 jaar en meer geleefd hebben, enwel we moeten daar eenvoudiglijk nog een keer uit besluiten dat Ons Heere de dood van den zondare niet 'n wenscht.

K.D.W.

Knock ten Hecke

Tusschen Tieghem, Ingoyghem en Ooteghem ligt een fel afdalende kronkelende kalsijde middenin het landgoed van den vroegeren eigenaar Heer Van Hecke. Een honderdtal meter verre is er een knokske vanwaar een kiezelweg naar Avelghem loopt: daar is de *Knock ten Hecke*. Maar Burgemeester Valcke van Ingoyghem destijds landbouwer aldaar, verongelukte op die plaats in den draai van dien neerloop, met peerd en kar; en vantoenaf is die hellinge gekend en heinde en verre in het ronde benaamd: *de Gekraakte Nekke*!

Dr. Pr. D.D.

Nog een Vondelingname

(Vgl. *Biek*. 1924, xxx, bl. 167, waar verzendinge staat naar meer).

't Is te Oostcamp: van eene die heet *De Doze*... omdat ze, zeggen de menschen, te vinden lag in een doze.

T.R.

- De *Onze-Vrouwtjes te Brugge*. De menschen weren ervoor, om ze te herstellen of her in te brengen. 't Is schoon werk. Alzoo is er in Wintermaand laatstleden eentje heraangebracht aan den hoek van de Spegelreye op de Eer'appelmarkt; 't werd plechtig ingewijd op een zondagnoene door de Geestelijkheid van s. Walburge, met een heelen stoet mee van godvruchtige lieden. Een goê voorbeeld gewis.

[Nummer 3]

Om te weten wat Vlaamsch is.

Afgetrokken wendingen zeiden we boven, worden geren in 't vlaamsch weergegeven door werkwoorden zelfstandig gebezigd. Dit 'n wil niet zeggen nochtans dat ons volk voor dat werk geen zelfstandige naamwoorden duldt. Hoegenaamd niet. 't Zegt gemakkelijk b.v.: ‘*de aanleg* is de helft van het huishouden’; en 't maakt er bij-honderden zoo, alledage, *afgetrokken zelfstandige naamwoorden*. Maar wat zonderling is: evenzoo-dapper maken ons menschen zulke naamwoorden zelve, evenzoo-zorgzaam vermijden ze de dergelijke die eenigszins zijn ‘uit de boeken’. We gaan daarvan een keer voorbeelden geven.

Ondertusschen dus, voorzichtig daarmee.

Paaschruisen

TREURIG stond in Maartedagen
't paarschgetinte Kerkgebouw.
Buiten tierden wilde vlagen,
binnen lag de Vastenrouw.
Vrouwen, kindren kwamen knielen

vóór de kruisen, vaal-verlicht,
't zoet-zijn vangend in hun' zielen
van het Godlijk Aangezicht...
Paschen kwam... de klokken zingen,
en de kruisen rijzen plots,
zij die gistren machtloos hingen,
als triomfbanieren Gods!
Doornenkroone, naaglen, lansen,
lijf en wezen, 't schittert al,
't jubelt midden lauwerkransen,
't davert van 't bazuingeschal.
Heil het Kruisbeeld! Heil het Wapen
van het Godlijk Koningschap!
't Werd tot Levensboom herschapen
en het Bloed tot Levenssap!...
Laat ons, kristnen, met de palmen
en het Paaschlicht in de hand,
zingen Allelujapsalmen
vóór de groote Kruisoffrand,
rijzen hoog gelijk Gods armen
met ons herten op Zijn Hert,
en ons zielen mild verwarmen
aan Zijn zegenrijke smert,
dáár verblijven, gansch ons leven,
eerst geslacht en dan gekroond,
eerst vernederd, dan verheven,
eerst gekruisigd, dan getroond!

Roeselare, 14-III-1926
J.V.D.B.

Oevernamen

Outrijve

O*UTRIJVE*, een westvlaamsch dorp, gelegen op de Schelde, en dicht bij de vlaamsch-fransche taalgrens, draagt een latijnschen naam: *Alta Ripa*, die wil zeggen '*Hooge Oever*'.

Op welk tijdstip deze naam vlaamsch geworden is, kan

niet nader bepaald worden. Zeker niet wanneer nog *ripa* gesproken wierd, anders zou de *p*, samenvallende met de germaansche *p*, tot lieden toe bewaard zijn: dit leert ons het woord *peper* uit lat. *piper*. Dus wanneer ten minste reeds *riba* gesproken was, hetgeen voor de 5de eeuw mag aangenomen worden. De *b* van *riba* moest, gezamenlijk met de gerni. *b* tusschen klinkers, overgaan tot *v*. Doch blijft het altijd mogelijk dat de naam zou overgenomen zijn alleen wanneer *ripa* reeds *rive* gesproken was. Het eenige dat men met voldoende zekerheid mag zeggen is dat het woord vóór het jaar 1000 op vlaamsche lippen zijnen regelmatigen gang door *Olterive* tot *Outrijve* gevolgd heeft.

Ter streke wordt de naam uitgesproken op zijn Oostvlaamsch. in het overige van Westvlaanderen op zijn Westvlaamsch; de spelling *Outrijve*, die de gewone Nederlandsche is, beantwoordt aan de eene uitspraak zoowel als aan de andere.

In Frankrijk zijn de plaatsen die *Hauterive* heeten niet zeldzaam. In het fransch *haut* uit lat. *altus*, is de *h* aan germ. invloed toe te schrijven. In het zuiden heeft men nog *Auterive*.

Hoogstade

Een zuiver germaansche tegenhanger van het lat. *Outrijve* is *Hoogstade*. In de middeleeuwen vindt men *Hoostade* en *Hoghestade*. - Het bijv. nw. *hoog* verschijnt in het oudere germaansch als *hauh-* als *hang-*, volgens de lettergreep die den klemtoon droeg. Tusschen klinkers was de *h* reeds in het Oudvlaamsch uitgevallen; van daar de vorm *Hoostade*. In latere tijden is door veralgemeening de *g* in het vlaamsch in alle vormen doorgedrongen, en daarom zeggen wij nu *Hoogstade*. Bij uitzondering verneemt men nog eigennamen in dewelke de vorm *hauh-*, *hôh-*, *hoo-* bewaard is, zooals *Vanhoonacker*, en ook wel de Oostvlaamsche oordnaam *Oombergen*, d.i. *Hoombergen*.

Het woord *Stade*, dat in de middeleeuwen, althans in de vlaamsche streken, als gemeen zelfst. nw. reeds in onbruik geraakt was, beteekent ‘Oever’, hd. *Sladen, Gestade*.

In Duitschland bestaat er een oordnaam *Stade*, en in Westvlaanderen hebben wij den datiefvorm *Staden* als dorpsnaam, en *Verslaen* als geslachtsnaam. Doch of *Stade-n* hier moet genomen worden in de beteekenis van ‘oever’ of die van ‘waterloop’ kan niet met zekerheid gezegd worden: wat blijkt uit hetgeen hier volgt.

L'Estade, L'Etat

L'Estade is de vroegere naam van eene rivier te Calais en *l'Estat*, later *l'Etal*, de naam van eene rivier te Saint-Omer (de Flou, Top). Dit trekt sterk op het even besproken *Stade*.

Doch moeten wij vooreerst dit woord wat nader beschouwen, Nevens het zwakke germ. *Stalhon*-, waaruit ohd. *Stado*, nhd. *Staden*, ons *Stade*, bestond er ook een sterke vorm *Slatho*-, waaruit oudsaks. *Stath*, ohd. *Stad*, dat bij ons moest *Stad* worden gesproken en in de middeleeuwen geschreven *Stat*. Dit alles met de beteekenis ‘oever. boord van eenen waterloop, landingsoord, zeestrand’.

Deze twee woordvormen, middeleeuwsch vlaamsch *Stade* en *Stat* vind ik terug in de lichtelijk verfranschte vormen *L'Estade* en *L'Estat, L'Etat*. Maar, zal men opwerpen, hoe kan een woord dat ‘oever’ beteekent, overgaan tot de beteekenis van ‘waterloop’? Dit leert ons het fransche *rivière*, uit *riparia*, eene afleiding van *ripa*; de oudere beteekenis, nog bewaard in eenige uitdrukkingen, was deze van ‘oever’, en zoo is het nog in de verwante romaansche talen; nu echter beteekent het fransch woord gewoonlijk ‘waterloop’, evenals ons woord *rivier* dat aan het fransch ontleend is. Wat in het fransch geschied is, kon zich ook voordoen in het dietsch, vooral in deze streken, die sedert lange eeuwen onder franschen invloed staan. - Men vergelijke verder de twee beteekenissen van *dijk*, ‘wal’ en ‘gracht’, en men gedenke dat in het Westvlaamsch het woord *wal*, niet alleen gebruikt is in den zin van ‘oever’ maar ook in dien van ‘gracht’.

Vgl. nog *l'Estabergue*, een wijk op Eperlecques (de Flou), met *Stadenberg*, een gehucht op Staden in Westvlaanderen.

A. DASSONVILLE.

Aanteekeningen van Guido Gezelle

UIT oude papieren, bewaard door Kanonik Adolf Duclos zaliger, dien eeuwigen zorger, bewaarder van al dat bewarensweerd was, schrijve ik de volgende krabbelingen over van Meester Gezelle, uit zijnen

Ste Walburge-tijd te Brugge. Men kan er zien hoe hij, zeere, zeere, om 't niet te vergeten, uit den mond van 't volk allerlei gezeisel en verhaal opschreef, met 't gedacht voorzeker van 't later te gebruiken in vaster vorm.

Het is meestal geheel rap en onduidelijk geschreven, en 't vraagt soms een heele hoofdbrekinge om er wijs uit te worden. Evenwel, 'k peize dat hetgene ik hier geve, nauwkeurig gelijk is aan wat hij zetten wilde.

Op de keerzijde van een doodkaarte 23 X 17 centimeter van 'Mijnheer Petrus-Jacobus Kerckhof, in leven linnen-bleeker, overleden te Brugge den 22 November 1868,... in den ouderdom van 51 jaren en 10 maanden' wiens lijkdienst wordt aangekondigd te zullen plaats hebben in St Anne, staat er met potlood geschreven:

> Lieve geburen 'k kome u te bezoeken
> Houdt gij de panne en ge' mij de koeken
> En laet me nie lange staen
> Om 's wille 'k moe nog in vele ander plaetsen gaen[(1)].

Lijkwaken van een booze.

4 mannen... Oude man komt in... 't gaat hier entwat gebeuren, ma 'k en ga ul. geen kwaad doen... Een hond over d'halve deure... nog een... hoofdende, voetende... Me gaan d'en wijlder waken... 4 wakers weg en 2 honden met 't lijk over d'halve deure.

Steenscherper dronkaard... roept naar den duivel... Nen Heere... kom meê.. al water[(2)]... smijt dat veintje in 't water... 't zwemt daar deure.. nog ne keer in... zwemt nog ne keer.. nuchter... knielen... kruis maken... Water weg... Heere weg... nat lijk een zoppe. Vrouwe:

(1) Dit werd gedrukt in RdH. 1869, bl. 400, en daarom is 't hier met inteschreven doorgchaald.

(2) Zij gaan langs een water...

hewel, dat komt van roepen naar den duivel... 'k heb 't veintje gekend. Tante Wanne.

Dronkaard en een katte... overal meê... duiveling, grauwen duiveling. Stratedronke.

'k En hè noch balg no' bille, puidekoud.

* * *

Op de keerzijde van een Gezelle-handschrift: ‘De Doodendans. Het kloosterken is gebouwd en het torreken staat erop...’ enz... gedrukt in RdH. 1869, bl. 123, staat er aangeteekend in inte:

'k luge men klokke
Wie komt er al om zen noenebrokke
'k luge men beê
Wie komt er al om zijn noene half peê.
'k hangen en hemdetjen in de zale
Die zen half peê heeft mag het eruit halen.
'k huren 'n wacht soldaaten
En 'n wacht sandarms
En e voermans wagen en e peerd
Die nie en werkt wordt morgen nuchten al vroeg naar
['t raspuis gezeerd.
't is die uere van alle Gods ure
Die nie en werkt moe' buiten de deure
en die werkt die blijft in huis
Die nie en werkt wordt[1] morgen nuchten
al vroeg na 't raspuis.

Tiene tegen een is dat een rijmke dat de boerinne opzei, ievers op een groot boerenhof, binst dat ze de klokke of de groote belle luidde om 't volk van den akker 's noens te doen afkomen om te eten. Hier te Vollezeele zijnder nog zulke klokken op de hofsteên.

* * *

Dat kan allemaal, voor menschen die zoeken, ievers

(1) Waarschijnlijk misschreven voor: *moet*.

te stade komen. 'k Hebbe nog zulke krabbels liggen, o.a. aanteekeningen over, den Franschen tijd te Brugge; maar zij zijn ongenadig zeere geschreven en lastig om lezen. 't Zal voor later zijn.

AL. WALGRAVE, PR.

Het stevenisme in Vlaanderen

VOORAF dient gezegd dat eene firma uit Brussel bezig is met de electrische verlichting te plaatsen in da bureelen van het Provinciaal Bestuur. Verder dat er eene verhuizing plaats greep, voor enkele weken, van een Bestuurder. Hiervan werd dan ook gebruik gemaakt om allerlei kassen, hoeken en kanten te kuischen. Alzoo werd er uit een verborgen kas, een bundel opgehaald zwaar van stof en vuiligheid. Dit bundel draagt als opschrift:

'GEESTELIJKHEID EN KERKELIJKE ZAKEN'

Daar komen allerlei merkwaardige verslagen in voor, wel nl. over den eed van getrouwheid aan de fondamenteele wet. Hierover hebben wij het wellicht later. Ook vonden wij er een omslag in met als opschrift: '*1269 et 1949 - N° 48 - Secte des Stévenistes*'.

Veel zat er niet in, maar wat er in stak vinden wij toch de moeite om mede te deelen aan de lezers van Biekorf.

Het eerste stuk is een afschrift van het Koninklijk Besluit van 18 oogst 1818 luidend als volgt:

> Nous Guillaume.
> Vu les diverses requêtes du sieur G.F. Theys se titrant de curé de Jumet par lesquelles il sollicite d'après les articles 191 et 193 de la loi fondamentale, qu'il ne lui soit point porté d'empêchement d'exercer en cette qualité ses fonctions ecclésiastiques.
> Vu le rapport de notre ministre d'Etat, comte de Thiennes, du 2 septembre 1816 n° 144;

Vu celui du Directeur Général du Culte Catholique Romain du 6 suivant no 448. Desquels il conste que la susdite personne est un des principaux défenseurs de la secte appellée Stéveniste;
Vu en outre l'avis de notre Ministre de la justice du 23 septembre 1816, n° 93-101;
L'avis de la commission du Conseil d'Etat pour les affaires de l'Eglise catholique Romaine du 30 juin dernier;
Et après y avoir reçu les considérations et avis ultérieurs de notre ministre de la justice en date du 14 de ce mois n° 170;
Et prenant en considération que la protection promise par l'article 191 de la loi fondamentale à toutes les communions religieuses se borne et s'étend seulement à ces communions que la Nation et Nous avons reconnues par l'acceptation de la loi fondamentale, et dont les dogmes, les institutions réligieuses et l'hierarchie publique étaient connus; que les Stévenistes n'ont jamais formé une communion réligieuse. bien qu'ils aient été considérés comme tels, mais qu'ils appartiennent à la communion catholique romaine, et qu'ils ne diffèrent avec elle dans aucun point dogmatique quelqu'il puisse être, qu'ils ont seulement cherché à s'opposer contre l'introduction de nouvelles ordonnances écclésiastiques dans les provinces méridionales sans pouvoir être considérés sous aucun rapport comme schismatiques, et finalement que l'article 193 de la loi fondamentale nous donne ouvertement le droit de nous opposer à toutes réunions réligieuses des Stévenistes, puisque leur existence est en opposition avec l'organisation de l'Eglise, avec le concordat, avec la loi du 18 germinal an X, et avec tant d'autres ordonnances légales, leur tolérance porterait atteinte au bon ordre, et à la soumission que l'on doit aux loix existantes; de ces chefs et puisque ces réunions tombent sous l'exception du susdit article, que la généralité du libre exercise des cultes a fixée dans pareils cas,
avons arrêté et arrêtons:

1° que toutes les pièces mentionnées en tête du présent (excepté les rapports du département de la justice) seront remises de nouveau entre les mains de notre Ministre de la justice, à l'effet de les faire passer à Notre Procureur général près la haute cour de justice à Bruxelles, pour que s'il y avait des termes habiles, il agisse ou fasse agir comme il sera trouvé appartenir en bonne justice contre ceux, qui ont tenu, et qui continuent à tenir contrairement à la loi les réunions prémentionnées.

2° D'écrire à notre ministre d'Etat, comte De Thiennes, chargé de la surveillance générale de la Police dans les

Provinces méridionales pour qu'il ait à faire rechercher ponctuellement par ses subordonnés toutes associations ou réunions des Stévenistes ayant pour objet les exercises du culte et pour qu'il ait, lorsque de pareilles réunions viendront à être découvertes, à les faire porter à la connaissance des officiers de justice compétents, à l'effet qu'elles soient poursuivies et punies conformément aux loix.

3° Et d'inviter le Directeur général des affaires du culte catholique romain de communiquer à la justice tout ce qui peut lui être connu, ou pourrait connaître relativevement aux réunions susdites.

Notre Ministre de la justice, notre Ministre d'Etat comte De Thiennes et notre Directeur général pour les affaires du culte catholique romain, sont chargés, chacun pour autant que la chose le concerne, de l'exécution du présent, dont il sera donné connaissance pour son information à la Commission du conseil d'Etat chargée des affaires de l'Eglise catholique Romaine.

Bruxelles, le 18 août 1817

Signé Guillaume

Dit Besluit werd door den graaf de Thiennes op 31 oogst 1817 medegedeeld aan de HH. Gouverneurs der ‘Provinces méridionales’. In het medegaande schrijven wordt er op gewezen dat in de zuidelijke provincie het getal priesters der Katholieke kerk welke deze sekte aanhingen, tamelijk groot was. Er werd op gedrukt dat de gouverneurs dienden maatregelen te nemen om dadelijk op de hoogte gebracht te worden van alle vergadering door de priesters Stevenisten gehouden, ten einde ze te ontbinden ingevolge artikel 291 van 't strafwetboek. Ook zou dit Hem dadelijk ter kennis gebracht worden met de noodige stukken; alsmede moest er verslag uitgebracht over de Stevenisten die in de Provincie waren[1].

Door den Gouverneur van West-Vlaanderen werd dan ook deze vraag en het Koninklijk Besluit overgemaakt op 2 September 1817 aan de HH. onderintendanten van Brugge, Yper en Kortrijk[2].

(1) Dit stuk draagt n° 11758 Provinces Meridionales - Ministère d'Etat - Surveillance générale I Bureau 1269 - 2 sept.

(2) I Bureau n° 1269.

Kortrijk antwoordde hierop op 19 September 1817 met een verslag waarvan wij hier de bijzonderste brokken overschrijven[1].

> D'après les renseignements que j'ai obtenu il parait que le nombre des partisans des principes de Stevens diminue chaque jour:
> La commune de Gulleghem et celles environnantes, qui en étaient le principal foyer. et la ville même de Courtrai, où il y avait de nombreux adhérens, n'en renferment presque plus. La famille Dennelié, les soeurs Vanroosebeke, une demoiselle De Proost au Béguinage et la veuve Richard De Roo sont les seuls connues à Courtrai, à Gulleghem où on m'en signale qu'environ 25 et quelques unes dans les communes voisines.
> Ces personnes se conduisent bien et ne paraissent pas avoir de réunions dans ces environs depuis quelques mois. Cependant le S. Theyst dit curé De Smet; leur Prêtre, dont parle l'arrêté Royal, se rend quelque fois sur les lieux pour y visiter ses sectaires. Le Maire de Gulleghem vient de lui intimer la défense de former aucune réunion de Stévenistes soit chez lui soit dans aucun local quelconque, à peine d'être poursuivi conformément aux Loix.

Op 8 December 1817 werd door den ‘Sous-Intendant’ van Yper aan den Heer Gouverneur ter kennis gebracht:

> Un fait que vient de me rapporter le Maire de Gits, savoir: que le 24 octobre dernier un nommé Sillier prêtre, ci-devant Carme, parcourant actuellement la Commune de Gits comme ministre de la dite Secte, se serait permis de procéder dans une maison particulière aux cérémonies du mariage des nommés Pierre Desplenter et n. Derieutt jeune homme et jeune fille de la dite commune; sans que ces individus ayant au préalable fait célébrer leur mariage devant l'officier de l'Etat-civil; délit prévu par l'art. 199 du Code pénal.
> D'après le même rapport cet homme parait s'eriger dans la dite commune comme chef des associations Stévenistes, dont la réunion se fait à certains jours marqués pour s'occuper d'objets réligieux, délit également prévu par l'art. 291 du Code pénal précité, qui aux termes de l'arrêté de S.M. du 18 août, doit être porté à la connaissance des officiers de Justice.

(1) Sous-Intendance de Courtrai - I Bureau - n° 1435 - I Bureau 1269.

> J'ai en conséquence denoncé ces faits à Mr. le procureur du roi, près le tribunal de cette ville avec invitation de m'informer du jugement à intervenir[1].

Een afschrift van dit verslag werd door den Gouverneur overgemaakt aan den graaf de Thiennes[2], op 12 December 1817. Op 11 Januari 1818 kwam antwoord uit den Haag van den graaf de Thiennes waarin wij lezen dat H. Sillier gestraft werd bij verstek tot eene boete en de kosten. Een nieuw feit werd hierbij aangebracht:

> Il importe de découvrir ce prêtre et d'avoir l'oeil ouvert sur ses démarches, afin de pouvoir en instruire ses supérieurs écclésiastiques dont il semble mépriser l'autorité.
> Un nouveau délit parait s'éléver à sa charge, s'il est vrai qu'au moment où il donnait la bénédiction nuptiale à deux habitants de Gits, il n'était point muni de l'autorisation du curé de cette commune. Ce serait là sans doute une usurpation de fonctions. Veuillez faire interroger sur ce point le curé de Gits. Je désire aussi que vous me faissiez connaitre quelle est la résidence habituelle du prêtre Sillier; cette information est nécessaire pour déterminer le parti que devront prendre à son égard, l'autorité temporelle et l'autorité écclésiastique[3].

De vraag werd overgemaakt aan den onder-intendant van Yper, den 16 Jan. 1818 en 't antwoord kwam op 23 Februari 1818:

> Le Curé par lettre du 26 janvier vient de donner certificat négatif, quant à la résidence du susdit prêtre, il n'en à pas de fixe dans la commune de Gits, mais se transporte chez les Cultivateurs de la soi-disante secte Stéveniste pour y exercer des fonctions religieuses. Il parait qu'il tient sa résidence principale à la commune de Guilleghem[4].

De Gouverneur maakte dit verslag over aan graaf

(1) Ypres le 8 xbre 1817 Flandre-Occidentale Bureau n° 1125 de l'indication - n° 2496 de la correspondance - I Bureau n° 1269.
(2) I Bureau 1269.
(3) N° 202 Ministère d'Etat - Surveillance générale I Bureau n° 1949.
(4) 1125 indicateur - 327 correspondance - I Bureau 1949.

de Thiennes op 27 Februari 1818 met de vraag of het noodig was Sillier te doen opzoeken.(1)

Het antwoord kwam op 12 Maart 1818(2):

> Puisqu'il n'a point de domicile fixe et point d'état avoué et reconnu par l'autorité écclésiastique dont il attaque le pouvoir, ne doit on pas le considérer comme vagabond?

De brief eindigt met last Sillier aan te houden

De Gouverneur op 18 Maart 1818 antwoordt dat het niet heel moeilijk zal vallen Sillier aan te houden, vermits hij zich niet verduikt, maar de vraag is te weten: wat ik met hem zal doen eens aangehouden en ter wiens beschikking hij dient gesteld. Vooraleer Sillier te doen opzoeken dient eerst die vraag beantwoord.

Hiermee sluit het bundel.

JAN BERNOLET.

Vrijwillige armoede.

'Wat dunkt u, vraagt ons iemand, van een *Gewijd Concert* zooals ons een voor te Brugge, door het *inrichtend Comiteit* (= le Comité organisateur) met zijn *voorafgaanden dank* (= avec ses remerciements anticipés) en de *verzekering zijner bizondere hoogachting* (= l'assurance de sa très-haute considération) aangekondigd is geweest'? - Van dat 'Gewijd Concert', wat ons dunkt? En wat aan alle Vlamingen daarvan dunken moet? Is dat zulks ongetwijfeld een heele schoone zake is, maar onder een heelen-heelen leelijken name. Waarin dat 'Concert' gewijd is, kunnen wij niet begrijpen. Of bedoelde men een 'concert de musique sacrée'? Dan was het weer iets overgezet uit het fransch, of erger nog, oververminkt uit het fransch! Menschen die stellen 'b-*i*-zonder' ten bewijze dat ze 't een keer willen alles uiteendoen in nederlandsch van eerste gehalte, zouden toch niet-mogen eerst gaan denken in 't fransch, alvorens hun gedachten te uiten.

Dat komt van vlaamsch te leeren, of liever zoogezeid nederlandsch, in onze Vlaamsche Nieuwsbladen, als in 'De Standaard', 'Het Nieuws van den Dag' ''t Belfort' en zooveel andere, vlaamsch als b.v.: 'een *demarche* van... bij...;

(1) Bureau 1269-1949.

(2) N° 1 Le Ministre d'Etat - Surveillance Générale - I Bureau 1949.

de bladen *dementeeren* dat bericht; ze verstrekken een *dementi*; de *juistheid van dat bericht wordt ontkend*; het *ministerie struikelt over de taks*; de *toestand voortgesproten uit het votum van de Kamer is zeer troebel*; een *privébespreking*; *de leefgeesten verwekken* van een drenkeling; *zonder vorm van proces* heeft D. haar laten buitenzetten (was het nog- geweest “sans autre forme de procès”); de ongelukken *stonden niet meer stil*; een *werk van hooge menschelijkheid*; de *rede Muller*; hij is *onkundig gehouden* van het plan; vermaard in *de wereld van plezier*; *niets dan zijn moed raadplegend* sprong hij...; Engeland *ontwikkelt een geweldige energie* in het inrichten van...; de teraardebestelling zal een *nationaal karakter hebben*; en, *een immoreel en provocant fortuin gebouwd op de puinen van het openbaar krediet*; daarachter... blijft niets anders over als te *pesten* in uwen hoek’!!

Eenzinnigheid! Zottigheid! Vrijwillige armoede.

BROM.

't Liedje van de spinette.

Dat immers, waarvan boven spraak is (bl. 33), luidt te Wynghene aldus;

‘En daar was een wijveke dat spon
gielegon,
en daar was een wijveke dat spon,
al op een houten wieleke
wiele-, wiele-, wiele-, wiele-, wieleke,
al op een houten wieleke,
en daar was geen *draailing* 'an’.

Merkt op; daar is nog een tweede schokske wel is waar, maar 't zakt een beetje diep... in de nederlanden.

H.P.

- Besten dank... En toch, dat tweede schokske? LDW.

Oorsprong van de verschillige standen en staten onder Eva's kinderen

TOEN Adam en Eva uit het paradijs gejaagd wierden om hunne ongehoorzaamheid, aanveerdden en verdroegen zij hunne straffe uit geest van boetveerdigheid. Wanneer zij 's avonds moede en lam gewrocht te gare zaten en praatten over den last van het leven, eindigden zij altijd met dezelfde woorden: ‘wij hebben het verdiend, God is rechtveerdig’. Adam bebouwde de velden

en bedrenkte ze met zijn zweet. Eva bezorgde het huishouden, kweekte zwijnen, schapen, kookte en brokte van 's morgens tot 's avonds, en al den tijd dien zij over had zat zij de wolle van hare schapen te spinnen. Allejare jonde God haar een kind en zoo kreeg zij met de jaren altijd maar meer en meer last en werk. Zij en kloeg nooit, maar zij sloeg hare oogen hemelwaard en zei: ‘Heere ik heb het verdiend; ondersteunt mijne krachten opdat ik niet en bezwijke’.

God had medelijden met die ongelukkigen, zoo jammerlijk bedrogen door den duivel. Hij had zijne voldoening in hunne goede gesteltenis, en zond eenen engel om Eva te boodschappen dat Hij haar een bezoek zou afleggen.

Als Eva die mare kreeg, was zij over van blijdschap; seffens begost zij met hare kinders het huis te schuren en te kuischen, tot dat alle huisgerief stond of hong te blinken. Er en was geen stoffeke meer noch in hoek, noch in kant, en als zij alles bezag was zij uiterst tevreden.

Dan riep zij hare kinders bij haar en verdeelde ze in twee benden. De schoonste, de beleefdste moesten bij haar blijven. Zij wiesch ze in een bad, kamde en krulde hun haar, kleedde ze in wit versch lijnwaad en leerde hun hoe zij hen gedragen moesten wanneer de Heer, hun God, in huis zou komen: hoe zij moesten op hunne knien vallen, hunne handen uitsteken, dan vouwen, op hun hoofd leggen en buigen tot tegen den grond, enz. enz. De andere kinders, min schoon alhoewel kloekgebouwd en gezond, moesten met hunne moeder mede, en ze verdook ze: het eerste in het hooi, het tweede in het strooi, het derde in den oven, het vierde in den kelder, het vijfde en het zesde in een wijnvat, het zevende en het achtste onder een bedde, het negenste en het tienste in de stallingen.

Als nu alles alzoo wel geschikt was, bekeek zij Adam en zei: ‘laat ons nu ons eigen eens opschikken’; en 't en leed al niet lang of zij stonden ook schoon gewasschen en gekamd op hun beste.

't Docht Adam dat hij iets hoorde, hij deed de deure met een gerreken open en loerde door de splete. Hij zag ons Heere komen, verwittigde Eva en de kinders dia binnen waren, en allen hielden hen gereed,

Toen de Heer de deur open stak, vielen zij allen op hunne knien, groetten met hunne handen en bogen tot tegen den grond.

Ons Heere sprak en zijne stemme klonk zacht en zoete: Brave menschen, staat op. Moeder, dat zijn uwe kinders? Komt hier mijn lieve kleinen opdat ik u allen zegene.

De oudste kwam eerst en de Heer lei zijn hand op zijn hoofd. Gij zult keizer zijn, sprak Hij. Dan kwam de tweede: gij zult koning zijn. Tot den derden zei hij: gij zult graaf zijn. Tot den vierden: gij zult hertog zijn. Tot den vijfden: gij zult een dappere ridder zijn Tot den zesden: gij een wijze edelman. Tot den zevensten: gij een geleerde advokaat. Tot den achtsten: gij een sterrekundige en rekenaar. Tot den negensten: gij een machtige nijveraar. En gij, zei Hij tot den tiensten, een doorslepen handelaar.

Als Eva hoorde en zag hoe die goede God al haar kinders zoo milde zegende, haalde zij seffens hare andere kinders die zij weggedoken had.

- Komt zeere, riep zij, van uit het hooi, uit het strooi, uit den oven, uit den kelder, van onder het wijnvat, van onder bedde en van uit de stallingen.

Allen, rap gelijk de wind, kwamen bij hunne moeder geloopen. Haastig sprong zij van den eenen tot den anderen, borstelde ze wat, schikte hunne kleêren, schartelde hun haar wat effen en leerde hoe zij moesten voor den Heere verschijnen.

Wanneer zij binnen kwam met hare tien andere kinders glimlachte ons Heere, en zei: Vrouwe, dat zijn ook uwe kinders? laat ze maar een voor een bij mij komen opdat ik ze ook zegene.

Tot den eersten zei Hij: gij zult een landbouwer

zijn. Tot den tweeden: gij zult wagenmaker zijn. Tot den derden: gij zult smid zijn. Tot den vierden: gij zult metser zijn. Tot den vijfden: gij zult timmerman zijn. Tot den zesden: gij zult kleêrmaker zijn. Tot den zevensten: gij zult voerman zijn Tot den achtsten: gij zult slachter zijn. Tot den negensten en den tiensten: gij zult goed zijn tot alle werken.

Als de Heer nu al Eva's kinders alzoo gezegend had, deed Hij teeken dat ze mochten buiten gaan; en na een laatsten knieval verlieten zij vol eerbied en dankbaarheid het huis.

Toen Adam en Eva nu alleene waren met hunnen Heer en God, Eva's moederherte was te machtig en zij viel op hare knien:

- Heere, bad zij, zij zijn allen mijne kinders en ik bemin ze allen even zeer, en daaruit ben ik bedroefd om Uwen zegen die zoo verschilt. Waarom, och Heer, en hebt Gij ze niet allen gelijk gezegend? Hebben zij U misdaan misschien? Wil mij dan straffen, ik wil boeten voor hen.

- Staat op, moeder, sprak de Heer, en zijne stemme was nog zoeter nu, ik versta u, uw moederherte heeft gesproken en schoone gesproken; maar luistert eens wel. Ik wil door u, en uwe kinders en hunne nageslachten, de wereld bevolken. Gij verstaat dat allen geen koningen, vorsten of ridders kunnen zijn. Er moet gezorgd worden voor bestier en leiders; maar ook voor voedsel, kleêren en al andere stoffelijke noodwendigheden. Daar moeten dus in 't menschdom zooveel standen en staten zijn als noodwendigheden. Maar weest gerust, in al die standen of staten kan men zijnen Heer en God getrouwig dienen. Zij moeten malkaar beminnen en ondersteunen als broeders, en in vrede en eendracht leven. Doen zij dat, dan zullen zij gelukkig zijn; de vrede en de voorspoed zullen heerschen op de wereld. Doen zij dat niet, komt er afgunstigheid, haat en nijd onder hen gelijk overtijd tusschen Kaïn en Abel, dan zullen er broedermoorden gebeuren, en die zonde zal om wrake

roepen naar den hemel, mijn vloek en straffen zullen over de menschen nederdalen.

- O Heer, hoe wijs zijt Gij, en hoe goed en rechtveerdig. bad Eva, dat Uwe goddelijke wil geschiede. Mochten mijne kinders hen altijd schikken volgens Uwe wijze raadsbesluiten.

JUL. LEROY.

De oorlog in Dickebusch en omstreken (*Vervolg van bl. 46*).

*1915. Dinsdag, 16*n *in Lentemaand*. In de kerke komende, vind ik ze stampende-vol wapengasten, wel met 500, tot op het altaar toe. Ik geluk er toch in erover te terden, en geraak alzoo tot aan de sakristijdeure die ik kan openzetten voor 't volk. Ik heb veel moeite om het altaar vrij te krijgen.

Op de streek is het waarlijk al leger dat men ziet. Niettegenstaande den tijd van 't jaar, slapen er vele van die mannen buiten op de dammen vóór de huizen. Op 't land van Maur. Lemahieu's hebben er tot 400 onder den blooten hemel geslapen.

Verder op den dag weinig roering, en weinig geschot. In den namiddag omtrent den drie'-en-half een beetje gesmijt bachten Batteu's en aan L. Opsomer's.

Het weder is nu zeer goed, en onder de voeten is 't vele gebeterd. Menschen, en manschap van de onze, zitten immervoort aan de wegen. Nevens de steen- of de keizelbane steken ze den zomerweg af, den eerden kant; en daar legt men dan staken en bussels hout in, vandweersten, de eene dichte tegen de andere en verbonden aaneen met een ijzerdraad. De staken komen van de iepen welke men op de hoven en weiden gaat neervellen. Reeds het vierde wel van onze iepen liggen omme. Bijna al de boomen der streke, uitgeweerd die langs de wegen, zijn tòch aan de rampe, boomgaard- weide- en ander boomen:

want allen zijn de schorse afgeknaagd door de peerden. Nievers ook nog een eindeke hage dat geheel is: overal gaten ingekapt; sommige hagen zijn weg heelegaar. Hier en daar heele stukken bezaaidte vermoord. En verbiedt-maar erop te loopen: verbieden 'n helpt al-nietvele met de Engelschen. 't Zijn van ons menschen die zelfs in 't engelsch doen zetten op berdelkes: ‘Kindly keep off this field, growing crops’; maar stekkerdraad spannen is best, enja voor 'tgene dat 't doet.

Velen doen nu hunne chicoreien of bitterpeen uit, en leveren ze naar Locre of Poperinghe. De Burgemeester droogt ook. De boonen gelden reeds 40 frank.

Vandage twee duitsche krijgsgevangenen van 't Roô-kruis.

*Woensdag, 17*n. Gewerengeknetter heel den nacht.

Heden s. Patrick. Te Westoutre en Reninghelst plechtig gevierd door de Ieren, die allemaal uitkomen met het klaverblad. Tonzent, enkel een vijftien vreemden ter kerke.

In den namiddag gesmijtsel tusschen Zweerd en Hert. Bachten Blomme's, in de weide maakt men een schuilhol, en daarover op 't land allemaal vechtgrachten: maar alleen, zegt men, is het uit oefening.

't Weer houdt hem schoon; en toch weinig gevlieg.

*Donderdag, 18*n. Heel den nacht gewerengeschot, zoo naar dat men niet-slechts het afgaan hoort van het roer, doch, wat nognooit is gebeurd, het zoeven zelfs van de kogels.

Langs Westoutre, Vlamertinghe, Reninghelst, trekt men al-hemel-en-vechtgrachten. Een tweevoudig spoor wordt aangeleid op de oude spoorbane Vlamertinghe-Poperinghe, met sterk verweerwerk heel 't einde lang.

Smijtinge 's voornoens bij Van Eecke's molen, en 's achternoens aan 't Zweerd en 't Hallebast.

Kemmel heeft er Zondag weer danig van gekregen, allemaal te lande: een drie-vier menschen dood en

wel 15 gekwetst. Aan de Kruisstrate te Yper ook nog 6 doôn.

19. Vrijdag. S. Joseph's dag, beschermheilige van 't Vaderland. 225 HH. Nuttingen.

Gesneeuwd, en koud weder. In den nacht zal er iets ongewoons gebeurd zijn: want al de overheden zijn bijna gansch den nacht uitgebleven.

Smijtschroot om den Vijver.

De Staf onzer schare of brigade, als gemeenlijk thuis bij Madame Brigou, is verhuisd naar 't kasteel van Madame de Gheus.

Geen legeringe meer in de kerk.

*20*n. *Zaterdag*. Schoon weer. Gevlieg en beschietinge; en anders àl stille.

Een kant van den toren van Wytschaete is afgeschoten door de Engelschen. Schoone zake. Jammer dat ze zoolange gewacht hebben. De Engelschen zijn wat minder wantrouwig nu, en iedereen 'n wordt alzoo nietmeer aangehouden.

Een vliegmansbomme bij Vandenbroeke's.

*Zondag, 21*n. Lente. En lenteweere.

O.-H. Lijdenszondag. Bij toelatinge van Z.E.H. Deken van Yper, apostolische afgeveerdigde, begint op heden de Paaschtijd, die mag getrokken worden tot 14 dagen na Paschen. 150 HH. Nuttingen.

Van-vroeg-al vele vliegers, heftig beschoten: 't is de eene wolke bij de andere gansch den voormiddag.

Ten negenen een vliegersbomme op den bachten van Leo Van Isacker. Krijgsvolk lichtelijk gekwetst.

Ten negen'-en-half verdappert de smijting aan 't Hallebast. Weinig menschen aldaar durven te missewaard uitzetten.

Ten tien'-en-half een bom op 't huis van Petrus Braem aan 't Hallebast. De boer, Petrus. die nevens de stove zat, wordt leelijk geschonden aan zijn hoofd en aan zijn beenen. Erger is 't gesteld met Machriete de dochter: deze stond op den zoldertrapl en werd een been afgeslegen. Nog vijf legergasten gekwetst. Al die ongelukkigen worden door de krijgsliên op draag-

vlaken geleid, en naar den verpleegstand gedregen ia 't klooster. Ik geef de absolutie aan den Boer, aan Machriete, en aan een van de legermannen die ook van ons geloof is. Dan aanstonds, op een zelf-gerij zetten ze over naar Belle, naar 't gasthuis. Jammer, van Pee en zijn dochter, geen van beiden zou 't overleven(1). Schrikkelijk hebben ze afgezien, en zijn ervan dood, de dochter op 25n dezer, en. Pee den 10n van de volgende maand.

Nog verscheidene bommen elders: in Burgemeester's weide, bachten J. De Vos' smisse, ook bij Opsomer's en aan den Vyverdam. Achter het huis van H. Vieren, de herberg ‘Amerika’, is 't een wonder van God geweest dat Zoë de dochter niet doodgeslegen 'n wierd. Ze lag ziek te bedde, en een stuk schroot van 5 kilo is vlak boven heur hoofd den steenen wand ingegaan, na dekkinge en lakens doorboord te hebben.

Groot is weerom de schrik op de streke.

Twee engelsche luchtbollen hangen boven onze slagreke, insgelijks een duitsche boven de duitsche reke. 't Zijn nieuwe van sneê: 't is de eerste maal dat her zulke hanggevaarten te zien zijn. In Zaaien Slachtmaand-geweest waren 't bolde. In de koude maanden 'n waren 't geene hoegenaamd. Thans zijn 't langwijsde lijk een dikke-dikke worst. 't Volk noemt ze ‘'t Zwijntje’. Vanonder in een schuite zitten de uitloerers.

Vanlangsom-meer schuiltimmers worden er opgeslegen. Op 't hof te Comyn's, te Delanotte's en te Vandenbroeke's, is men volop in gereedschepe om groot geschot op te stellen.

De menschen zien dit alles gebeuren met schrik. Gelukkig dat het enkel nogmaar voorzorgen zijn.

22n. Maandag. Heel den nacht wederom de geweren. En heel den dag smijtschroot: aan 't Hallebast, aan Van Eecke's molen, en tusschen de hoven van Dalle's en Cafmeyer's.

(1) Nog immer, zie-je wel, nadien overgeboekt.

Tweehonderd man in de kerk weer: Canadeezen.

Gaan door (en 't is spijtig genoeg) ons eerste Legerstand-Overste, en taalman Constantin.

Velen met de ‘ziekte’ hier weggevoerd, sterven in de gasthuizen te Poperinghe en Yper. Die sterven te Poperinghe, worden begraven aldaar; en de andere uit Yper brengt men terug-weere naar hier. Iets dat maar aardig 'n doet, is dat men die lijken in de eerde steekt al zonder kiste, 't en zij er hun volk aantijden bij is, om een ervoor te doen maken. Marcel Verschelde van de Vierstrate, reeds begraven alzoo, wordt wederom uitgehaald, gekist en naar Dickebusch overgebracht.

(*'t Vervolgt*).

[A.V.W]

Schoonheid

Aan.... voor de eerste bladzijde van haar Verzenboek.

ZOOALS Natuur, na Winternaaktheid,
Naar 't eerste zonnestraalken smacht,
Zoo hijgt de jeugd ook naar volmaaktheid,
Als 't bruisend leven wakker tracht!

En lijk de Schepper wil regeeren
Zijn werk in strenge harmonij,
Zoo zal de mensch uit 't leven weren
Wat vroomheid schendt of laagheid zij.

Hij zal gedwee zijn stappen richten
Al waar de wet schuilt der natuur
En waar de weg is zijner plichten.

Want dààr alléén is wereldgrootheid
Waar deugd en plicht op eere zijn
En waarborg staan voor zieleschoonheid.

Dr PROSP. DEN DONCKER.

Mengelmaren

Boekennieuws

EM. HUYS. *Duizend jaar Mutualiteit bij de Vlaamsche Gilden*. Kortrijk, Vermaut, 1926, kl. in 4^{n}, 108-403 bl. (waarvan 108 bl. bespreking, en 403 bl. bijlagen). Fr. 20.

In geschiedkunde, evenals in alle andere wetenschappen, tusschen honderde kleinere werkjes, komt er alzoo alle twintig-dertig jaar - en nog bescheidenweg meestendeel - een meerder werk uit, een dat ineens overwegendgewichtig is voor vele dat volgen zal. Alzoo Warnkönig weleer voor de rechtsgeschiedenis, een Glossarium ergens voor de taalgeschiedenis; alzoo hier nu voor beschavingsgeschiedenis het bovenvernoemde. Zooals er staat in een ‘Voorwoord’, het werk is een antwoord op de eeuwige vrage: ‘hebben onze vroegere gilden, in 't bijzonder de ambachtsgilden, de mutualiteit gepleegd, in welke maat en op welke wijze’? En Steller, onze zorgzame aaneenbrenger-geweest van de ‘Geschiedenis van Gheluwe’, is het antwoord gaan zoeken uit talrijke, veelal onuitgegeven of slechtuitgegeven oorkonden, te Antwerpen, Brugge, Brussel en Leuven (om entwaar meê te stoppen). Hij ondervoelde er de gilde in haar verschillende leesten, nl. van schutsen handelsgenootschap, van kerkelijk vrije-werkersgezin. van erkende bevoorrechte ambachtsgeveerten. van tegenheulende knechtenvergâringen. En hij haalde er, duizend jaar ver (tot aan de Fransche Beroerten), zijn geschiedenis uit van de ‘mutualiteit’, en dàt op vaste en duidelijke wijze. Een ‘repertorium’ bedoelde hij niet, neen: evenmin strenggenomen een uitgave van gronden; ook niet een betwisting over den aard en den oorsprong en 't geschiedkundig belang van de gilde; maar zijn werk, een heel versche verzameling kan tot dat alles verhelpen. Daarbij voor taalkunde, volkskunde en maatschapkundige wetenschappen is het iets volstrekt-nieuws en hoofdzakelijks.

't Geldt 20 fr. Eerlang voor een ernstige boekenverzameling, wordt dit geschat als vier- en vijfmaal beneden zijn weerde.

* * *

Uit Opdebeek's *Wetenschappelijke reeks voor de jeugd, onder leiding van Herman De Roover*. Antwerpen. Opdebeek. in 8^{n}, met talrijke afbeeldingen. Fr. 1,50 't stuk.

B. BERTIJN. *De Sterren*, 24 bl.; DEZELFDE. *De Vier Jaarge-*

tijden, 24 bl.; R. EHNAM. *Radio*, 28 bl.; L. HOUARD. *Geschiedenis van het Rijwiel*, 24 bl.

Een nieuwe reeks van kleine onderrichtende lezingen. Voor de jeugd ja! maar dit wil zeggen voor al die nog jeugdig van hert is, en die, belust om mee te gaan met zijn tijd, van alle hedendaagsche wetenschappelijke vraagstukken bondig en duidelijk op de hoogte wil worden gebracht. Leerzaam en terzelfdertijde boeiend, die boekjes lezen toch zoo gemakkelijk; heel gewenscht iets, voor een man van effendoor als vertrooiing b.v., voor de leerjeugd als loon bij een loonuitdeeling, voor eenieder als alledaagsche geschenkjes... 't Schijnt dat de bedoeling bij de Stellers niet enkel is telkens een zaak aan te leeren, maar tevens de bewoording ertoe te onderwijzen, zoodat wij Vlamingen niet steeds meer alles moeten noemen met de onbeholpen benaming ‘dat dingen’, noch immer fransche woorden ter hulpe moeten roepen. Zooveel te beter. Mocht nu die bewoording een beste zijn.

L.D.W.

‘Maniere om te vieren de Novene van den Heyligen Hubertus

Den gekwetsten of gewonden Persoon, in wiens voorhoofd men een weinig van de H. Stoole gesteken heeft moet onderhouden als volgd.

‘Ten eersten. Hy of zy moet te biechten en te communie gaen, negen naer een-volgende dagen.

‘Ten tweeden. Hy of zy moet alleen slaepen in schoone witte Lakens, of heel gekleed.

‘Ten derden. Hy of zy moet drinken uyt een glas of bezonderen Beker, en men mag zyn hoofd niet nederbuygen om uyt eene Fonteyne of Riviere te drinken.

‘Ten vierden. Hy of zy mag drinken rooden wyn klaeren witten, gemengeld met water, of wel water alleen.

‘Ten vyfden. Hy of zy mag eten wit brood, of ander, vleesch van een ongesneden Verken van een jaer oud, of meer, ook Kapuynen of Poelden van een jaer oud, of meer, visch met schelpen, als Haring, droogen Haring, Karpels, etc. harte Eyers, en alle deze zaeken moeten koud geëten worden.

‘Ten zesden. Hy of zy mag zyn hair niet kammen geduerende veertig dagen.

‘Ten zevensten. Den thienden dag moet het Bandeken afgedaen worden door eenen Priester, en 't zelve doen verbranden, en de asschen werpen in een Pissine of badwater.

‘Ten achtsten. Hy of zy moet alle jaeren vieren den Feestdag van den H. Hubertus, die komt den 3 van November.

‘Ten negensten. Waer het zaeken dat'er imant eene wonde of kwetsuere kreeg van eene raezende Beeste, die tot den bloede ging, hy moet het zelve onderhouden den tyd van drie dagen, voor aleer dat hy moet wederkeeren naer S. Hubertus.

‘Ten thienden. Hy of zy mag uytstel geven van 40 tot 40 dagen aen alle Persoonen, die gebeten zyn tot den bloede van raezende Dieren’.

Uit een klein boekje (0.13 x 0.08) van 12 bl. en zonder jaartal. ‘*Kort begryp des levens van den Heyligen Hubertus, bezonderen Patroon tegen de raezernye en woedende Ziektens zoo onder Menschen als Beesten, beplant met krachtige Gebeden om zich te bevryden in alle Nooden, ook de gebenedydinge der Brooden, onder de aanroepinge van den H. Hubertus, om zig te bevryden van raezende Beesten; de maniere om de Novene te vieren, en de litanie van den zelven Heyligen, etc*. Tot Ardenen, by Jean Fransz, Drukker in S. Hubert’.

Op het einde van 't boekje staat er:

‘N.B. Wie dit boeksken over hem draegd moet 5 dagen vervolgens 3 Vader onzen en 3 Weest gegroeten lezen, ter eere van O.L. Heere, O.L. Vrouwe en den H. Hubertus.

Ook wie dit, of iet over hem draegd dat geraekt heeft den Stoel van S. Hubertus, zal ook bevryd zyn van raezende Dieren.

Vidit: C.J. Leyniers, Lib. Cens.’.

(Blankenberghe).

[Nummer 4]

Om te weten wat Vlaamsch is.

In Biek. XXVIII, 292, staat: ‘Wie leert ons eens de pro- en enclitieken onzer volkstaal kennen en... opnieuw in eere brengen?’

Niet één kunst bestaat of ze wilt hare doezelingen. In de Scheppinge zijn er, en, de Kunst die even wil scheppen, doet 't achter. 't Is recht. Zoo behoort er het scherpe b.v. overgehaald naar het vlakke, vleiende-weg, of anders het kunstwerk 'n vloeit niet. Dat doet de Kunst nu door overgangsdeelen, door binding, verzoeting, of ander bedrijf waardoor, aan den eenen kant alles wat hapert wordt gaandeweg *meegehaald*, en het al-te-diepe aan den anderen kant even wordt *opgehaald*. In de taal is 't hetzelfde. Wil men van een geheel van uitgesprokene menigheden iets maken dat één is, kloek dus en schoon, eensduidig, eensluidend. eensboeiend, eensroerend, dan moet dat geheel worden *toegehaald* met hulpe van *mee*- en van *ophalingen*, ttz. door pro- en door enclitieken, mee- en toehalige woorden.

En 't Vlaamsch? Het Vlaamsch zit daar vol van, het volksvlaamsch te weten. En zelfs dit is een van zijn schoonten waardoor het meest eigen, en verst van het fransch en alle franschachtigheid, uitkomt.

Het leven van den mensch

ALS God de wereld had geschapen, het water met de visschen, het land met boomen planten en bloemen, het gehemelte met de zon de maan en die millioenen sterren, de vogels die in de lucht vliegen, al de kruipende, twee- en viervoetige dieren, en eindelijk den mensch Koning der schepping, vond Hij alles goed en schoone. Hij had zijn voldoening in zijn werk en wandelde op zekeren dag te midden zijner schepselen.

Daar kwam een ezel met trage gemeten stappen rechte naar zijnen Schepper, met zijn kop en zijn ooren neêre uit eerbied voor zijnen God.

- Ha! lief ezelke, sprak de Heer, ik heb gepeisd u een leeftijd te geven van dertig jaar, zijt gij tevreden?

- Dertig jaar, sprak het ezelke, dertig jaar, Heere toch! Kan het niet min zijn? Dertig jaar dragen en sleuren, misprezen van iedereen, geslegen en mishandeld; heb ik iets misdaan, zegt het mij, ik wil boeten; maar als ik niets misdaan heb, smeek ik U er den helft van af te doen.

God had medelijden met het ootmoedig dier en stond zijne bede toe; en 't ezeltje stapte dankende zijnen weg voort.

Eenige stappen verder kwam een hondje al dansen en kwispelsteerten zijnen Schepper groeten.

- Ha! hondje, lief beestje, sprak de goede God, gij zult zeker blijde zijn, ik geef u dertig jaren leeftijd, is 't wel?

Het hondje verschoot, stond stille, liet zijn steertje zinken, boog schuddebollend zijn kopke en sprak:

- Och! Heere God, dertig jaar, dat is zoo lang. Mijne pooten zullen mij zoolang niet willen dragen; mijne tanden zullen uitgevallen zijn en 'k en zal tot niets meer deugen. De katten zullen mij omverreloopen, en 't leven zal een ware ellende zijn. Kan ik geen afslag krijgen, believe 't U?

- Ja, ja, lief hondje, ik wil u ook niet onverhoord laten heengaan; ik zal uw leven op den helft brengen. Zijt gij tevreden?

Het beestje rechtte kop en steert, deed twee-drie sprongen van blijdschap, en verdween al bassen in het kreupelhout.

Wat verder daalde een aapke al kunstenmaken van eenen boom, en kwam zijnen Schepper eere bewijzen.

- Ha! lief aapke, sprak de Heer, gij zijt het geestigste schepselke dat ik gemaakt heb; gij zult zeker wel dertig jaar willen leven?

Het beestje begon danig leelijke muilen te maken als het hoorde van dertig jaar te moeten leven, en 't sprak:

- Goede Schepper toch, 't kan wel zijn dat ik een geestig schepsel ben, en dat ik iedereen doe lachen met mijne muilen en aardig gedoe; maar ik zelf en heb geen spier leute. Beziet mij eens, 'k en ben nog maar zoo oud en 'k en heb bijna geen haar meer... daar... achter aan me; hoe deerlijk zou ik gesteld zijn moest ik dertig jaar leven. Kan ik geen afslag krijgen, ik smeek er U om?

- Och ja, antwoordde de Heer, ik wil u ook aanhooren en zal u vijftien jaar afslag geven, is 't wel?

Het aapke, over van vreugde, miek eene muile alsof het lachen wilde, liet van zijn schoonste kunsten zien hoog in de takken van eenen boom, klauterde tot boven in de kroon, en smeet piepkes naar zijnen goeden Schepper.

Dan ontmoette God den mensch, die op zijne knie'n viel en zijnen Schepper aanbad.

- Staat op, kind, sprak de Heer; ik heb u koning gemaakt van al wat ik geschapen had. Alles behoort u toe en is u ten dienste; de dieren zullen u gehoorzamen; de zon zal u binst den dag verwarmen, de maan en de sterren zullen de prachttooi zijn uwer nachten; de boomen zullen u verfrisschenden lommer geven; de bloemen zulLen uwen neus en oogen

streelen; niets en zal u ontbreken; gij zijt de gelukkigste en de grootste van al mijne schepselen; gij zijt mijn kind en ik zal voor u een goede vader wezen: ik heb besloten u dertig jaar te laten leven. Zijt gij tevreden?

De mensch sloeg zijne handen tegare, viel op zijne knie'n en bad:

- Ho, goede Vader, al wat Gij beschikt is goed: maar, indien een kind spreken mag tot zijnen Vader, ik zou willen eene bede doen.

- Spreekt, kind, zei de Heer, wat begeert gij?

- Dertig jaar, goede Vader, schijnt mij zoo kort, 't is een rook; 't zal zou gauw voorbij zijn; kan ik niet meer krijgen, bidde ik?

- Enwel, kind, antwoordde de Schepper vol goedheid, ik heb daar vijftien jaar afgenomen van den ezel, die schenk ik u, zijt gij nu tevreden?

- Dertig en vijftien is vijf-en-veertig, dank u God, maar vergeeft het mij, als ik nog meer durve vragen, het schijnt mij nog zoo bitter kort.

- Omdat gij zoo schoone spreekt, wil ik u nog de vijftien jaren erbij geven die ik van den hond heb afgenomen. Nu zult gij zeker wel voldaan zijn?

- Goede Vader, uwe goedheid stelt me gerust, en ik durve voortsmeeken om meer; want vijf-en-veertig en vijftien zijn toch maar zestig, en 't schijnt mij toch zoo kort.

- Ik wil u nog de vijftien jaar van den aap geven, dat is vijf-en-zeventig te gare: meer wil ik u niet beloven, gij moet daarmede tevreden zijn. Dat wil nochtans niet zeggen dat gij niet meer zult krijgen.

De mensch bedankte zijnen Vader om zijne mildheid, en beloofde trouw en liefde.

...En dat is, zoo gij het wel ingaat, het leven van den mensch. Dertig jaar menschenleven, vol genot en vreugd, zonder kommer of zorge, vrij van kriepten en ziekten, 't en ware de mensch door zijn eigen schuld het verbrodde, hetgeen maar al te dikwijls

gebeurt. Dan komen de vijftien ezeljaren, jaren van dragen en sleuren, van werken en slaven voor het huisgezin, ware oprechte ezeljaren, met uwen kop gebogen en met gemeten stappen. Daarop volgen de vijftien hondenjaren, van vijf-en-veertig tot zestig: 't is grollen en bassen en bijten, snakken en snauwen op kinders en onderdanen, en soms man en vrouw op malkaar. Eindelijk komen de vijftien apenjaren, van zestig tot de vijf-en-zeventig. De tanden vallen uit den mond, het haar uit het hoofd, geheel het aangezicht komt in rimpels, de mensch heeft al zijne schoonheid verloren en gelijkt zoowel aan een aap dat de hertelooze en kleinverstandige kinders al spotten zeggen: beziet hem 'n keer, wat een apengezichte. Gebeurt het dat de mensch nog langer leeft, het zijn de apenjaren die voortloopen en die zijnen staat nog verergeren.

Beste lezer, zoekt nu eens, in welke jaren gij zijt, en laat mij weten of het alzoo niet en is.

JUL. LEROY.

Getijdenboek

Aperi, Domine, os meum...

O zalig blad,
o troostelijk woord,
waar God zijn wijsheid heeft gedoken,
en waar zijn goedheid
openzwaait,
lijk water uit de bron gebroken. -

O deugddoen boven
al 't geniet
dat ik uit menschelijk woord kan halen!...
Ge rijst, ge rijst,
zet uit, zet uit,
en speerst alom vol hemelstralen. -

En toch, de geest
die 't moet bevroên,
wie houdt hem vast?... wie zal hem binden?...
dat ongestadig
wikkelend ding
hoe zal 't in mij zijn ruste vinden? -

Getikt, en weg!...
bij eigen zwier
zoo vaart hij, vaart hij, onbezonnen,
en vleugelt ver
van 't goddelijk blad,
waar hij zoo lustig had begonnen. -

Spiritus vadens!...
'k hale hem in,
en 'k brenge hem dáár, waar hij al wringen,
gedwongen in mijn
handen zit,
om evens wederom weg te springen. -

Exaudit Domine
Jesu Christe!
aanhoort ons die u smeeken moeten,
en leert de krankheid
nederig zijn
van schepselen, stuifzand voor uw voeten. -

Die sprekend hier
met U, o God,
Uw goddelijk bijzijn niet 'n vatten,
die koud en
onverschillig soms,
't gebed, die gunste, niet 'n schatten. -

Al zijn ze, God,
uw dienaars ook,
ze voelen hoe ze machteloos blijven
om zonder U
naar U te gaan,
den geest, ne stond, naar God te drijven. -

'k Heb 't herte, 'k heb
den wille goed,
o God toch, helpt dien geest bewaken,
en laat mijn ziele,
vast en vroom,
al 't zoet van uw getijden smaken. -

Nieuwcappelle.
A. MERVILLIE.

Geschiedkundige Vondjes

Twee gevallen van restitutie.

Benevens de schuldbelijdenis aan een priester is hij die geld of goed aan iemand ontvreemd heeft volgens de christelijke zedenleer verplicht het gestolene aan den rechtmatigen bezitter weer te geven of op een andere wijze te vergoeden. De rekeningen van de stad Brugge over de jaren 1488 en 1542-1543 behelzen onder de afdeeling van de ontvangsten twee posten waarin van dergelijke teruggave gewag gemaakt wordt. In de eerstgenoemde rekening staat een som van vijf pond grooten geboekt, die door bemiddeling van heer Jan Blocheel, pastoor van de s. Salvatorkerk te Brugge, aan het stadsbestuur bezorgd geweest was; in de tweede de vrij aanzienlijke som van honderd pond grooten, welke door tusschenkomst van heer Pieter van Gorchem, pastoor te Eerneghem, overhandigd werd. Voor zijn moeite ontving laatstgenoemde geestelijke van de stadsregeering een kleine vergoeding van twee pond grooten.

'Item, ontfaen van heer Jan Blocheel, priestre ende prochyepape van sinte Salvators in Brugghe, de somme van 5 £ gr., die denzelven heer Jan ghegheven waren by eenen persoon omme die ghegheven te zine der voors. stede in voormen van restore; dus hier, de voors.
5 £.'

Brugge, stadsarchief, *stadsrekening over het halfjaar 1488 Maart 1-Augustus 31*, blz. 31 nr. 5, rubriek: Ghemeenen ontfanc.

'Van heer Pietre van Gorchem, priestre ende prochiepape van Herneghem, de somme van hondert ponden grooten, over ghelycke somme van restoore hem in handen ghegheven omme die te beweghene ende delivererene deser stede, dezelve
100 £ gr.'
Ib., *stadsrekening over de jaren 1542-1545*, blz. 41 nr. 1, rubriek: Ghemeenen ontfanck.

'Heer Pietre van Gorchem, priestre ende prochiepape van Herneghem 2 £ gr., over ghelycke somme hem by ordonnantie vanden college by gratuyteyt toegheleyt ende ghesconcken voor zyn moyte voor dese stede ghebrocht ende ghelevert thebbene de somme van 100 £ gr, hem by restoore ghegheven omme die dese stede te delivrerene, twelcke zyn dezelve 100 £ gr. hiervooren in folio 42 in rekenynghe gebrocht; dus hier dezelve
2 £.'
Ib., t.a.p., blz. 102 nr. 2, rubriek: Uutgheven van ghemeene zaeken.

Wekelijksche sacramentsmis.

In de laatste helft der vijftiende en gedurende heel de zestiende eeuw heeft de eeredienst van het h. Sacrament des altaars zich geweldig uitgebreid. Hoe langer hoe meer nam de gewoonte toe om het Allerheiligste in de monstrans gedurende de mis uit te stellen of in processie om te dragen. Spoedig ook viel het lof ter eere van het Hoogwaardige evenveel in den smaak als dat van Onze-lieve-Vrouw; maar vooral werd op den Donderdag van iedere week de instelling van het h. Sacrament bijna algemeen door een plechtige votiefmis herdacht. Aldus had zekere Simon Janszuene in 1486 voor zulk een doel een deel van zijn ver-

mogen aan de geestelijkheid van de Onze-lieve-vrouwenkerk te Brugge geschonken, zooals blijkt uit de handelingen van het kapittel van bovengenoemde kerk.

'Die Sabbati octava mensis Aprilis, comparuit coram dominis beneficiatis, communitatem hujus ecclesie representantibus, Symon Johannis qui nuper fundaverat officium misse sanctissimi Sacramenti diebus Jovis perpetuo celebrandum super certis domibus et bonis suis; qui obtinuit fundationem hujusmodi ad alia bona sua et litteris scabinorum desuper conficiendis exprimenda transferi et transportari. Actum in loco capitulari.'

Brugge, parochiaal archief der Onze-lieve-vrouwenkerk, *kapittelakten van de voormalige collegiale kerk over de jaren 1480-1501*, blz. 24 nr. 117, kantteekening: Fundatio misse Venerabilis Sacramenti diebus Jovis.

Het celebret te Brugge in 1486.

Priesters die heden ten dage in het buitenland de mis wenschen op te dragen moeten zich van een getuigschrift in behoorlijke orde voorzien, waarbij de overheid van hun bisdom verklaart dat zij gerechtigd zijn om de heilige handelingen te verrichten. In 1486 werd een soortelijk bewijs vereischt van de geestelijken die gewoon waren in de Onze-lieve-vrouwenkerk te Brugge de mis te lezen, zonderdat zij aldaar anderszins een vaste bediening waarnamen. Op 24 Juli deelden de kanunniken de belanghebbenden mede dat zij daartoe voortaan de schriftelijke toestemming van den deken der christenheid behoefden te verkrijgen, vooral als zij tot het bisdom Doornik niet behoorden; overigens gelastten zij hen dit celebret binnen de acht dagen aan het kapittel voor te leggen.

'Die Lune 24^{a} Julii, vocatis coram dominis vicario

et capitulo sacerdotibus extraneis non habituatis in hac ecclesia, sepe tamen in eadem celebrantibus, dictum erat et expositum quod de cetero in hac eadem ecclesia amplius celebrare non presumerent, maxime illi qui sunt de alia dyocesi, nisi habita licentia a decano christianitatis, quam infra octo dies ostendent prefatis dominis vicario et capitulo. Actum in loco capitulari.'

Brugge, parochiaal archief der Onze-lieve-vrouwenkerk, *kapittelakten van de voormalige collegiale kerk over de jaren 1480-1501*, blz. 27, nr. 139, kantteekening: Sacerdotes extranei prohibentur celebrare in hac ecclesia.

Keizer Karel V hoort mis in de Onze-lieve-Vrouwenkerk te Brugge.

Tijdens zijn verblijf te Brugge in 1540, begaf Keizer Karel zich op Zondag 27 Juni naar de Onze-lieve-vrouwenkerk. Daar werd de hoogmis gezongen door de kanunniken, terwijl de keizerlijke kapel den dienst opluisterde en verscheidene bisschoppen, met het koorhemd bekleed, bij het hoogaltaar geschaard stonden. Op 24^{en} derzelfde maand, feestdag van s. Jan den Dooper, was de vorst insgelijks in de s. Donaaskerk geweest.

'Anno Domini millesimo [quingentesimo] quadragesimo, die vero dominica 27^{a} Junii, placuit invictissimo Cesaree Majestati Carolo Quinto, qui ipso die Johannis novissime effluxo fuerat apud divum Donatianum, comparere in hac ecclesia beate Marie Virginis tempore summe misse ad sacra audienda; quodquidem officium decantatum fuit per musicos dicte Cesaree Majestatis, missa vero per venerabilem virum, dominum et magistrum Willelmum van Uxeem, evangelium per dominum Cornelium Willaert, epistola vero per magistrum Anthonium de Wevere, canonicos hujus

ecclesie, assistentibus diversis episcopis circa magnum altare, supepliciis indutis.

A. Clerici, notarius.'

Brugge, parochiaal archief der Onze-lieve-vrouwenkerk, *kapittelakten van de voormalige collegiale kerk over de jaren 1529-1554*, blz. 114 V., nr. 2002, kantteekening: Imperator Carolus Quintus interest sacro in Diva Virgine, [later aangevuld:] Dominica die 27 Junii anno 1540.

R-A. PARMENTIER.

Meiavond te lande

O zoo zoet is mij die avond
vóór den eersten dag van Mei!
Zoo verkwikkend en zoo lavend
daalt zijn heerlijkheid in mij!
Weg nu, weg voor enkle stonden
alle kommer en verdriet
dat ik, rein en ongeschonden,
't blijde van dit uur geniet'!...
Klokjes luiden in den toren,
duiven wieken door de lucht,
kindren zingen englenkoren,
wierook stijgt uit bloem en vrucht.
Menschengroepjes stappen zedig
naar het Kerkje, als in een droom,
en ze groeten vroom en vredig
't Meibeeld in den lindeboom...
't Lijkt me alsof er door de luchten,
stil, een stoet van englen vaart
en, te midden harpgeruchten,
de Vorstin des Hemels naârt.
Sterren liggen vóór Haar voeten
rein lijk rozen uitgestrooid
en de maan, om Haar te groeten,
rijst in 't zilver opgetooid,

Aarde en Hemel schijnen heden
slechts één Huis en Huisgezin,
één in liefde en in gebeden
voor de Moeder-Koningin;
één in onschuld, ongeschonden,
één in vroomheid, vreugde en peis,
zonder weedom, zonder zonden,
lijk een dubbel Paradijs...
'k Groet U, Moeder, diepbewogen,
in den grooten avondstond,
daar Gij komt voorbij getogen
met Gods glimlach om Uw' mond!
'k Groet U in de klokkentonen,
'k groet U in het kinderkoor,
'k groet U in de lindekroonen,
in het laatste lichtgegloor!
'k Groet U in de vreê der landen,
'k groet U in den bloemengeur,
in de keersen die 'k zie branden,
vóór Uw beeld, uit elke deur!...
Nog één stond, ach, en 't zal nacht zijn,
éénzaamheid en schaduwval,
maar reeds morgen zal 't weêr pracht zijn
in den dag die rijzen zal!
O dan ga ik, Moeder, knielen
vóór Uw altaar, aan Gods voet,
en, met duizend blijde zielen,
Meivreugd drinken in Zijn Bloed!

11-4-26.
JOS. VANDEN BERGHE.

Verkeersels

DIEN morgen had de onderpastoor over bijgeloof gesermoend en in prozaïsche woorden het volgende geörakeld; men zegt, het verkeert hier of

daar, doch als men het wel ingaat, het is ievers een kalf dat uitgebroken is.

Rijke 'n was dat niet, maar, ziet ge, de menschen verstonden het, en, bovendien, 's avonds waren ze 'r van doende in de herbergen.

- Onzen onderpaster 'n heeft algelijk... zei Gusten Kraemers, 'k wille zeggen, hij is al dat wél is, maar zijn sermoens... zou ik zeggen, heja...

- Achter dat wij hem verstaan, onderbrak Ko Voorde.

- Weet je wat ik niet 'n kan verkroppen. kopsnakte Pieren Verdeure, da's dat de geestelijken altijd het kwaad en de verkeersels loochenen. En dat bestaat pertank!

- Serieus, Pieren? vroeg boer Ladou.

- Jaa't, vent. Weet je wat vader ter zaliger - God wil zijn ziel heên - dikkels vertelde? - Hij wist het van Rooze Marlon, die op den Reutelhoek woonde. - Horkt: op het Veurstpannegoed, bij boer Van Iepe, hadden ze dien tijde een katte, die er toegekomen was, God weet van waar - uit duivels gat, zei de boerinne -, en die katte - ze naamde Poerten - 'n was geen rosten cens weerd; ze lag geheele dagen in den heerdhoek te polken, of draaide rond de boerins rok, op schooironde. Op een keer, in 't doodputje van den winter, komt er daar nog een kater toegevallen; hij had een paar oogen lijk brandende kolen en was zoo zwart van hare als mollegjes gat. Zegt de boer: 'k ga h'm doodschieten. Maa' me maa'! zegt de boerinne alzoo. Jaa'k, zei de boer. Zoo, hij pakt zijn geweer uit de haken aan de balke, gaat buiten en trekt de halve deure achter hem toe. Van met dat hij buiten tert, schiet Poerten uit zijn heerdhoek weg en springt op de halve deur. Pouf! klakte 't buiten en die vreemde kater robbelt onderteboven morsdood, doorkogeld.

En weet je wat er dan gebeurde, menschen? Poerten springt van de halve deure al moorelend: vervloekt! Pieren is dood En ze'n hebben nooit

noch kop, noch steert van dien Poerten meer gezien. En d'r zou geen kwaad meer bestaan? Da's anders gepiept!

- 'k Yze 'r van! zei Gusten Kraemers.

- Ja, zei Ladou, 't is om 't ijzen ook en 'k heb 's levens nog geijsd. 'k Had een keer - 't kan twintig jaar geleên zijn - een lange zate gedaan in de Pavane, zoodat 't in de kleine uurtjes was, als ik peerdelammoê t'huis gerocht. 't Was betrokken lucht en donker en met dat ik vanzelfs berlou keek, liep ik - 'k weet het nog goed - tegen den pilaar aan ons hofgat. Al met een keer hoor ik daar een gerinkel en een geklingklang op ons schelfplein; 'k stuipe, 'k gape en 'k boore mijn zientjes door den donkeren, en, 'k geve God mijn ziele! 'k zie twee ieffrouwen in 't zwarte gekleed en met witte kousen aan rond den terweschelf draaien, al rinkelend met entwat. 't Sloeg in mijn beên, maar 'k sprong toe, 'k schijverde over den messing, 'k beende naar den peerdenstal en lei er bijkans de deur in. Met twéé smeten vloog de deur open en toe, 'k sperelde ze en 'k stond er met den daveraar op 't lijf te kwakken op mijn kniën van alteratie. Enne, 's anderdaags - 's anderdaags, menschen - liepen er twee zwarte veerzen met witte pooten en een ende bindsel rond den hals op ons hof rond; heja, twee beestjes van Lotten Pulle's die uitgebroken waren.

- Als 't maar dat 'n was... Dat 'n zijn geen verkeersels, kleineerde Verdeure.

- Neen 't, monkelde Ladou, dat zijn van den onderpasters spoken.

Warden Vanhoucke, die daar ook nog te pekbroeken zat, zegt alzoo: 'k heb ook nog een verkeersel tegengekomen.

- Doe'je? zegt Verdeure.

- Jaa 'k, zei Warden: 'k ging een keer 's nuchtens stijf tijelijk naar de kerke; 't had gereênd in den voornacht, maar 't was overgegaan en bovendien maneklaar. De voetweg lag vaste, met hier-end-

daar een plasselke water er op; 'k was gevorderd tot aan Sarel Billiets hof en hield den voetweg langs de boomgaardhage. Ik 'n peinsde noch op spook, noch op verkeersel en ging marchegang, want het was kiltig. Als ik alzoo halfwege den boomgaard ben, zie ik daar een ende verder een grooten waterplas vandwerschen den voetweg. 'k Zegge in mijn eigen: 'k ga d'r moeten overbeenen. Bij die blekkende plekke gekomen, haal ik mijn been op om een wijde scherde te pakken, én: han! ging het. 'k Verschoot mij bijkans dood, zoo bonsde 't aan mijn hert, want de plas sprong op, schopte al kwaad grollend door de doornhaag en rekkebeende er van onder door den boomgaard: 't was Billiets witte-n-hond!

- Dat 'n was nogeens geen spook, knulde Pieren Verdeure.

- En 't is pertank spookure, zei Ladou, de horlogie aanwijzend, waar de kleine wijzer op één stond en de groote op twaalf.

- Ja, zei Gusten Kraemers, we zullen scheiden zonder spoken te zien.

Almeteens werd de vouwtedeur ongeduldig opengedouwen en in de opening verscheen de bazinne, die lang te bedde was. Z'had een korten slaaprok aan, een witten jak en een witte pijpkornette, en ze riep kwaad naar den baas: is 't hier haast uitgepolkt?

De pekbroeken stoven lachend op en beglarieden die kostelijke verschijning.

- Zeg, Gusten, riep Ladou, da's er pertank een die boven den onderpasters verkeersels kraait, hé?

WARDEN OOM.

[Grootvader]

GROOTVADER om hem te wasschen 'n heeft nooit geen zeepe gebruikt: blauw water of weie van kernemelk; en hij had zulk een klaar wit vel!

(Gehoord van een veertigjarige uit Becelaere).

N.L.

't Wordt wreed.

In een franschtalig blad staat een uittreksel uit een vlaamsche kunstbeoordeelinge gemaakt door H. Cayman. Alzoo:

'Haakman [de schilder] grijpt dadelijk naar het diepste kernwezen der dingen, legt hun *cosmische potentiaal* bloot, *situeert* ze in het *absolute* en omringt het geheel met de *intuitief-aangevoelde totaliteit van alle atmospheerwaarden*. Hij schildert de zee, hij schildert het woud en geeft aan beiden den ontstellenden ademgang van het wilde en ruimteloos heelal. *Romantisch-ongeordende natuur-aanvoeling in impressionistische* kleurverschijning, maar fel bestand tegenover elke beperkende *classificatie*; de grootste stuwing van Haakman's *nerveusen* en toch breed-*gerythmeerden* kleurenslag haakt met *Pratische* zekerheid naar de *essentie*, naar het *universeele* der dingen. Hier vindt deze norsche *romantieker*, die aan Artan herinnert, het *contact met de synhetische* doelstelling van Pernieke's *coloriet*. Doen we afstand van ons *constructivistisch criterium*? Och kom, geen *questie* van! Ook het *constructieve* is slechts middel om het onnoembare het goddelijke te benaderen: "Alles vergängliche ist nur ein Gleichnis." Wat zouden we van het *eeresaluut* weigeren aan een straks zeventigjarige, een der grooten uit de *heroïsche* stormersbent van het *impressionisme*, die, naar de wijze van zijn tijd, het eeuwigheidsverlangen van zijn geslacht, in vaak *Bethoveniaansche kleurharmonien* heeft bestendigd?

"Das Unzulängliche, hier wird's Ereignis, das unbeschreifliche. hier ist's getan..." Haakman's kunst ademt *genialiteit* van het hoogste gehalte'.

En het fransch blad heet zulk een tale: 'du francoflamand'! Het en kan 't niet beter... heeten. Of 't doet nog: aan 't vuur!

BROM.

Klokken

De klokken luiden
en de wereld
dit geluid veracht,
De klokken waken
en de wereld
brast door dag en nacht,

De klokken nooden
tot gebed, en
zij blijft doof en stom,
De klokken manen
voor de straf, en
zij 'n roekt erom.
De klokken klagen
en de wereld
grijnst om hunne klacht.
De klokken weenen
en de wereld
schimpt en schaterlacht.
De klokken treuren
en de wereld
boelt al wulpschgezind,
De klokken dreigen
en de wereld
slaat het in de wind;
De klokken zwijgen
en de wereld
in een vreugdenkrans,
De klokken valien
en de wereld
danst heur doodendans.

GYP.

De oorlog in Dickebusch en omstreken (*Vervolg van bl. 69*).

*1915. Dinsdag, 23*n *in Lentemaand*. Nacht nogal stille, tot omtrent den 4n; dan ineens de schietmonden aan 't bulderen zoo schuw als ze kunnen een halve stonde lang. Twee boomen omverre aan den Burgemeester's, en een smijter ontploft boven Plaatse.

Tegen halfdag, 150 belgsche wielers met hunnen legerherder. Deze staat als een engelsche geestelijk,

doch met hoed van alhier overstringd op zijn belgsch, en een kruis op de borst. 't Is de eerste maal dat een onzer krijgsherders hier op het dorp komt.

*24*n. *Woensdag*. In den namiddag weeral te doen tusschen Zweerd en Hallebast: verschillende keeren gesmijt.

Heel de kerke vol oorlogsvolk wederom; onmogelijk eenigen dienst er te doen.

Heden vertrekt het 27e Legerdeel: enkele dagen gaan ze rusten tewege; en daarna toe naar Yper. 't Is van 't beste dat wij gehad hebben. De standoverste was een uitsteker.

De majoor of beheerhoofd, die twee nachten tevoren te-mijnent gehuisd had, is verleden nacht doodgeschoten in de grachten: zijn knape is daar achter zijn goed.

Plakgeboôn worden uitgehangen: 1. alle wapenen in te dragen; 2. geen sterkendrank te verkoopen aan krijgslui; 3. in de winkels niet te rekenen boven de geldenissen uitgesteken door de Wetheeren.

Nieuws: dat de sterkte van Premysl door onze Russen is ingenomen.

X. Ingroei van de Engelschen.

*Donderdag, 25*n *in Lentemaand*. O.-L.-Vrouwenboodschap. 90 HH. Nuttingen. En geen legergasten meer in de kerk.

't Is nu dicht een half jaar dat wij ons dorp van al die kerels vol-loopen hebben. Alhoewel sommige menschen met den oorlog zijn begonnen hun oogen open te trekken en hun leven een beetje te verchristelijken, heeft het gestadig bijzijn van het leger en de ongewoonheid van den tijd algelijk, in 't algemeen, geestelijk en zedelijk onze bevolkinge tamelijk bedorven. Er gewordt volk te zijn, dat geen tijd meer overheeft voor kerk en Sacramenten, en dat op niets-anders meer denkt als op geld te winnen: gelukkiglijk 't is enkel de kleine hoop, en 't is ookal meest van dat goedje welke vóór den oorlog ter

kerke ging alleenlijk om te doen lijk al de anderen. Dat enkele vrouwliên hun eigenzelven niet altoos 'n hebben kunnen houden, och Heere, 'n is ook niet te verwonderen, ingezien de gevaren, en de aantrek van 't leger. De ergsten waren de vluchtelingen: altoos immers meest in 't gevaar, en trouwens op een vreemde meer schaamteloos. Toch in 't algemeen, daarover allemaal 'n hebben we tonzent niet-stijf-nog te klagen, als we hooren wat er op andere dorpen gebeurt al.

Dat de kinderen dan, zeven maand alreeds achter hage, en ook nooit-niet weg van omtrent al 't gesleep van den oorloge, allengerhand wilder dan wild zijn geworden, is licht te begrijpen. Werkelijk is 't al oorlog dat er steekt in hun kop. Ze zijn lijk gegroeid naar dat spel. Ge kunt ze zien onze jongens, haperen alom en staan hankeren omendom de gasten van 't leger: de grootsten met schoen aan daarvan, allen met beenderlingen ervan, velen gebroekt lijk een krijgsman, géène vooral zonder op hun klakke allemaal koperen teekens (gevondene of ‘gehadde’, van die immers welke de Engelschen dragen, namelijk op hunne schouders ter herkenning van wapentuig en eigen gevaandel), dan elk met ergens een beugeltje mee gesloten onder den arm, om daarin vleesch- of zoetemoesdozen of ijdele flesschen te bergen, welke ze vinden hier en daar achtergelaten door 't legergeleur, en die de jongens daarna aanstonds loopen verkoopen. Altijd omheen dat getrek van dat vechtvolk, zien ze vaneigen en hooren ze vele dat hun beter niet dient. Verder hun spelen, dit spreekt, allemaal oorloge weer. Dezen namiddag, in de weide albachten mijn huis, zijn er een twaalftal zulke rakkers aan 't werk geweest. Ziet! Met een aanvang steken ze grachten; dan leggen ze een oude stovebuize aan aldoor de hage, d.i. een kanon; nu trekken ze een sterkte op met groote ledige dozen de eene op de andere gesteld: en de slag gaat beginnen. Doch eerst in den noodi-

gen dracht staan: broek opgesloofd, hozen naar neêre, en een voorschoot ringsom de leden; ze zijn Highlanders! Vier kruipen binnen den hoop om hem te verdedigen. Almedeens, dààr, op een teeken gaan de acht andere aan 't ‘smijten’, met dozen, met eerde, met bucht, met alles wat hun bij de bate en krijgelijk is. De belegerden duiken hen, strijken hen plat... totdat het op een einde niet meer uithoudelijk is en... dat zij hen overgeven als krijgsgevangenen, ofwel als gekwetsten worden verdregen onderzocht vermaakt en genezen.

In den namiddag en avond, vele geschot al Boesinghewaard. Ten zevenen, boven Vlamertinghe tien bommen, waarvan vier langs den spoorweg. Een huis in gruis, drie mannen gedood, verschillende menschen gekwetst: 't was gemikt op de spoorhalle waarschijnlijk met een zelfrijgeschot.

*Vrijdag den 26*n. O.L. Vr. van de Zeven Wee'n.

De nieuwe engelsche drommen welke we hier hebben zijn van het Vijfde. Ze zijn de eerste die in 't Land zijn gekomen. Ze hebben gevochten te Bergen in 't Walengeweste. Ze togen door Dickebusch den 20n in Zaaimaand-geweest, lagen alhier aan den slag, over-'t Hooge eerst, later al Kemmel en Wytschaete. 't Loopen toch ook nieuwelingen tusschen, effenmaar uit Engeland overgescheept.

Op Dickebusch is een regiment of gevaandel H.A.C. (Honorable Artillery Company), bestaande meest uit leden van al rijke gezinnen van Londen: overheden tewege. Overal waar ze toevallen, doen ze veel tere. Daarbij geheel deftig. Geen keure of ons menschen hebben ze geren.

Twee Londenaars, een draadlichtwerker en een hoogleerling in geneeskunde zijn doende aan de kerke te vagen, waar omnu de Post of de Sturing is ingericht - nog de minste stoornis-tewege-misschien voor de goddelijke diensten -.

't Trekken in den avond veel schietstukken voorwaard.

*27*n. *Zaterdag*. Vanvóór den 5n, gevlieg en beschietinge. 't Weder zit helder. In den voormiddag, bommen aan Harrie Van de Casteele's. Acht ook op de Clytte, een daar bij het bedehuis. Echter geen ongelukken.

*28*n. *Palmenzondag*. Gevrozen, en hard. Vliegtuigen van zeer vroeg.

175 HH. Nuttingen. Een 150 krijgsliên in de Hoogmis.

Thans legeren alhier min mannen dan naar gewoonte.

Een engelsche officier of overman, katholiek, uit name van zijn generaal of legerheer komt me nu vragen om de kerke te mogen gebruiken voor protestantsche diensten. Vele dorspherders in Vrankrijk, zegt hij mij, hebben 't gereedelijk toegestaan. Neen. zeg ik: 't is tegen 't Kerkelijk Recht; en, geen vermaan ertoe hebbende vanwege Z.E.H. Deken van Yper was 't mijn plicht het te weigeren. Wat later, om van 'tzelfde te spreken, een katholieke krijgsherder dan, E.V. Gill G.J.: deze doet het gedwongen, en keurt mijne weigering goed. Nooit nochtans 'n hebben ze geriescht het te vragen aan den Z.E.H. Deken. Eenige dagen nadien 'k sprak ervan tegen hem, en hij zei ma daarop het nooit toe te laten.

*29*n. *Maandag*. Bommen dezen ochtend aan 't Hallebast. Oostvleter ook in deze laatste dagen besmeten.

Spreekdraad en steldraad worden opgeschikt thuis in mijn spreekzaaltje.

Aankomst van E.H. Van Temsche, kapelaan van Voormezeele, die me komt bijstaan voor de Paaschbiechten.

(*'t Vervolgt*).

[A.V.W.]

Mengelmaren

Eerw. Vader Scharlaeken G.I.

† Ranchi in Chota-Nagpore, 4-IV-1926.

Geboren te Brugge (19-2-1855), aldaar geestelijk gewor-

den, ‘baccalaurea ornatus’ uit Leuven, onderherder daarna op s. Jacob's te Brugge, hij verlei op een einde ‘naar Drongen, in September 1885. Na den proeftijd werd hij naar Engeland gestuurd om er zich in de Engelsche taal te volmaken, en daarna werd hij socius (hulp) van den novitiemeester te Drongen. In 1889 bekwam hij de verwezenlijking van zijnen levensdroom, hij mocht naar de zending van Engelsch Indië, waar op het oogenblik alle oogen waren op gericht, door de maren over het wonder werk van onzen grooten Pater Lievens.

‘...Te Calcutta aangekomen 24 November werd hij in December nog gezonden naar Raghabpur bij P. De Prins om er wat te helpen en ook om de taal te leeren. Na enkele maanden wordt hij als hulp gegeven aan P. Banckaert te Morapaï in November 1890, maar na korten tijd, in 't begin van 1891. wordt hij belast met den staatspost van Purneah, om in December van 't zelfde jaar over te gaan naar Darjeeling. P. Schaefer had er als pastor opgevolgd aan den gekenden P. Depelchin en P. Scharlaeken kwam er P. Fierens vervangen in de zorg voor de inboorlingen. Wat al verschillend klimaat voor hem in drie jaar! 15 Februari 1892 zal hij schrijven hoe hij in 't eerste jaar in 't slijk zat, het tweede in 't zand en het derde in de wolken! 8 December 1892, na het bouwen eener nieuwe pastorij, werd de eerste steen gelegd der nieuwe kerk die 24 September 1893 door Mgr Goethals werd ingewijd. In 't begin van dat jaar begon P. Scharlaeken eene school te bouwen voor zijne inlandsche kinders. Intusschen zette hij moedig zijn moeilijk apostelwerk in: van 100 kristenen nagenoeg welke hij er vond kwam hij na 9 jaren arbeid tot 250, allen bergbewoners, heel verspreid tot op verscheidene dagen gaans in den omtrek, maar sterke kristenen. De ontzettende windhoos van September 1899 die Darjeeling verwoestte. wierp zijne school omver en zijn onderwijzer wierd met vrouw en kinders onder de puinen bedolven. Benevens zijn lastig apostolaat, waarvoor hij zonder meten zijn beste krachten gaf, studeerde hij immer meer de verscheidene talen. Hij vertaalde bovendien den catechismus in 't Pahari, miek in die taal een gebedenboek en een leven van O.L. Heer en gaf er ook een woordenboek van. Daarbij bereidde hij verscheidene werken voor de Lepchataal. Maar andere begaafdheden stelde hij ook ten pande: in 1893 schilderde hij de vensters van de kerk der Lorettozusters te Darjeeling. Hij was volop bezig aan zijne Lepcha toen hij begin 1902 naar Chota-Nagpore gezonden wierd om er te Mandar, P. Walrave bij te staan. Maar weldra zou meer belangrijk werk nog hem toevertrouwd worden. De apostolieke school tot vorming van inlandsche priesters, het droombeeld van Lievens, zou te Ranchi begon-

nen worden: in April 1903 wierd ze geopend onder het bestuur van P. Scharlaeken, met 9 leerlingen, negen jongens gekozen onder de beste en de deugdzaamste van de centrale St Jan Bermansschool van Ranchi. Daar bleef hij jaren lang geestelijke bestuurder der zusters van de H. Anna. Hij kende er al de moeilijkheden van het begin, maar door geduld en volharding kwam hij alles te boven. In 1908 miek hij nog eene studie die hoog gewaardeerd wierd. Aan Ranchi en zijne talrijke inrichtingen bleef hij voortaan zijne beste krachten wijden tot hij, 4 April 1926, de belooning ging ontvangen hierboven van 36 jaar onafgebroken arbeid op het lastige missieveld'.

(*Belfort*, 24-IV-26).

Boekennieuws

Uit Opdebeek's *Wetenschappelijke reeks voor de jeugd, onder leiding van Herman De Roover*. Vgl. boven. bl. 70.

F. BERTIJN. *De Zon*. 15 bl.: M. VAN ISEGHEM. *De Fonograaf*, 24 bl.: R. EHNAM, *Het Caoutchouc*, 20 bl.

Wederom 3 zeer-boeiende en -leerzame lezingskes. Voor zoeklustige lieden? Ja. Ook voor minderbegaafden of menschen totnog weinig thuis in die kundigheden? Ja en meer zelfs. En voor daadgerige gasten, die hun leven, hun werk, hun tuig aleens willen verschikken en opknappen? Ja ookal. En voor kinderen, waarvan allemaal de geest alleenlijk wil leeren als 't aantrekkelijk is? Om in een 'prijsuitdeelinge' b.v.? Geen betere.

En we vernemen dat er nog veel opstellekes achterkomen, immer over al dergelijke onderwerpen, telkens ook bondig maar breed overschouwd, geschiedkundig, tuigkundig, verzettig, en met wenken daarbij ten dienste van gebruik en van handel.

Er steekt daarin eigen bevinding, zoowel als hier en daar een overneminge van laatste en van beste besluitselen door de echte mannen van 't vak opgedaan.

Waarachtig aan te bevelen. Als 't mag voortgaan, 't zal mettertijd, voor afzonderlijke en openbare boekzalen een heerlijke volksverzameling worden... Krijgt dan nog de eerste boekjes-geweest, 'k wil zeggen deze van thans-nu! 't Is 'n reden om deze nu niet te laten ontglippen. L.D.W.

'Besloten Maarte'

In Biekorf (boven bl. 44) staat er: 'Besloten Maarte = eene *met besloten lucht*'.

Kwalijk; toch tonzent: ‘besloten Maarte’ is een Maartemaand geheel *in den vasten besloten*; die bracht veel misvallen meê onder menschen en beesten, zei Moeder zaliger.

D.

De ‘Heeren van Gheluwe’

Zoo noemt men de Gheluwenaars al Becelaere. En toen ik een keer vroeg waarom?... 't Was vóór den oorloge.

- Ja, zei men, ‘de Heeren van Gheluwe (die 't me zei vermeende: de boeren), da's den zondag met den harden hoed aan; en in de herberge ze'n zouden hen niet zetten. geen riesche; maar staan aan den toog. Tegen werkvolk 'n klappen ze niet. En de vrouwmenschen met de vo'lette aan’.

Daaraan weet men nu wat het was toen ‘een heere’, of ten minste ‘een boer die wil heere zijn’, in de meeninge toch van boerinnen.

L.D.W.

Zondagtooi te boere

(Vgl. *Biek*. 1924, xxx, bl. 163-'4).

Vóór den oorloge vaneigen.

Den *zondag*; gebloemde kloefjes om binnen te zijn, en een proper jakske, en een schoone blauwe schorte van dat donker-blinkers-blauw versch uit heur voudetjes, en een half sayetten mutske met entwaar een beetje zijddraadjes, pereltjes of strekskes.

Ge mocht daarmee voor den dag komen, en in 't gebuurte te winkel gaan.

't En was geen nood da'-je entwaar een boerenvrouwmensch met een geperkte schorte gingt zien. Dat was goed voor de Plaatsenaars.

(Uit Becelaere).

N.L.

[Nummer 5]

Om te weten wat Vlaamsch is.

Wie helpt er eens den aard, en de keus, en het werk, en de voorwaarden van de verschillende ‘mee-’ en ‘ophalige’ woorden uit de volkstale rapen?

Van de *meehalige* b.v., om dezen keer maar-van deze alleene te spreken? Vanbovenop gezeid, deze zijn van aardswege een of meer woordekens, voornaamwoorden, voorvoegsels, werkwoorden, samengestelde grepen van woorden, enz.; woorden of wendingen spraakkunstig van gelijkwelk gehalte; en anders met wèl een eigen taalkundige beteekenis; in 't geval echter waar ze meehalig gebruikt staan, schijnen ze aan hun onafhankelijk bestaan of gewicht te verzaken, en worden in de uitspraak eer overgebonden (‘*medegehaald*’ zeggen wij) *naar 't volgende woord ter wiens omdoezelinge* van *uitdrukking* of *zin* ze worden gebezigd.

Hierboven ‘maar-’ in ‘*maar*-van deze alleene’ is een voorbeeld; in ‘*al-hemel-en*-groen’ ‘we gaan *gaan*-zien’ heb'-je er nog. Het volk gebruikt er zoovele. De schoolvossen geen... Dus vlaamsch! En achter te doen.

Van over 100 jaar en nog

't **L**OONT somtijds de moeite te gaan snuisteren in oude papieren en oorkonden, ware 't maar om na te gaan hoe de wereld al wisselt.

Alzoo heb ik hier vóór mij liggen het *vandboek* ofte ‘repertorium’, met de minuten van akten in, van een mijner voorzaten J.J. Clauwaert; het bundel gaat over 't jaar V van de Fransche Republiek, 't zij van 1797.

Wat bij 't eerste overloopen van die oorkonden al dadelijk blijkt, is dat de oude stamhuizen die daarin vermeld zijn van onze gemeente, nagenoeg gebleven zijn tot heden toe: dezelfde namen, op weinigen na die vermoedelijk uitgestorven zijn. 't Bewijst eens te meer dat ons landemenschen een grond-, huis- en heerdvast volk uitmaakten, zonder veel zin voor uitwijking. In de laatste tijden is 't anders gaan worden, om velerhande redens, zoowel en zooveel dat ons bevolking, die vroegertijds van jaar tot jaar stijgende was, thans neiging heeft om te verminderen.

Zijn de namen van de stamgezinnen meestal dezelfde gebleven, geheel anders is 't gesteld met de ‘Catheilen’ die ten huize, ten hove en te lande, bij ons voorouders bestonden. Een veilinge van roerende goederen nagaande, waarin de voorwerpen van den inboedel rekewijs geboekt staan, vinden we daar een heelen boel dingen van huis- en akkerraad van dien tijde, nu geheel verouderd en onkennelijk geworden. Die veilingen wierden gemeenlijk ingezet met den *hangel*. Dat stuk huisgerief gold voor 't oud-adellijk en eerbiedweerdig wapen van den hove: geen hangel geen heerd, en dus geen huisgezin. Sterft het gezin uit en *wordt het tafelke voor de deure gezet*, de hangel komt eerst te voorschijn en wordt vóór al ander getuig opgeroepen, als om 't verdwijnen van 't stamhuis te bedieden. De oude vlaamsche heerden met breede mantelschouwen, waarbij de landsman van vroeger zijn eerden pijpke zat te rooken en met de zware schuppe in de assche rokelde, verdwijnen effenaan en de hangels meteen. Laat nog een paar geslachten daarover gaan, de menschen van den nieuwen tijd 'n zullen 't bedied niet meer weten van de oude raadselspreuke: ‘Wie steekt er eerst zijn neus op als de deur opengaat? De hangel!’

In de meubelveilinge van Boer Joannes Hellebuyck

vinden we onder ander oud getuig, na den hangel: ‘den brander, 't couckyser, den stampere, een tinnen trekpot, de lante, den retser (grof zeefde), den einsel, de blaespuipe, den trogschreper, de ruifel, de queerne (handmeulentje), de voorleezen, de vange, de turfhouwe, de scheermeulen, de gaerewinde’ en wat dies meer. Al dingen die met den gang van de beschaving in onbruik geraken. En nu dat de wereld veel rasser draait, hoe zal 't vergaan met *ons* hedendaagsch getuig, ons keukengerief, onzen akkerraad, ja zelfs met ons gaz- en electrisch gedoe, daar we zoo groot op gaan? Vermoedelijk, na honderd jaar, meermaals vervangen en verdrongen door nieuwere stelsels en vondsten. Ja, de tijden schijveren, zei Meetje Moeie; een alleene blijft staande, en dat is den - Dien van hierboven!

Ergst verouderd bij over honderd jaar, is de ‘Coopschat’ of prijs zoo van roerende als vaste goederen. Zoo vinden we melding van ‘een behuisde, bescheurde en bestalde hofstede met alle drooge en groene Catheylen, 't saemen groot omtrent vijf en veertig honderd lants, toegewezen mits 259 pond grooten wisselgelt, boven 5 stoopen wyn ter tafele en eenen steen worst’... In nieuwe mate zou die hofstede omtrent de 9 gemeten of 4 hectaren bestrekken en de Coopschat nauwe tot 3.300 fr. beloopen. Moesten de hoirs van Johannes Hellebuyck nu nog leven, ze zouden hun hof aan den man kunnen brengen tegen twintig- dertigmaal dat prijzeke. 't Is ook waar dat men in Karel den Groote zijn tijd met 1 frank van ons munte voor 350 frank goeds kon koopen!...

In de veilinge gedaan ten voormelden sterfhuize is er o.a. toegewezen geweest, bij ‘een werf ander werf’: een zak haver, mits 8 stuivers; 1 vat boekweet, mits 5 stuivers 5 deniers; een legbond hooi (400 kilo) mits 15 stuivers; een zwijn mits 3 pond groote, 3 gulden, 10 stuivers; een kalf mits 13 stuivers; een wagen mits elf pond groote en een peerd mits 30 pond.

De wonderbaarste oorkonde die mij in dat vandboek onder de oogen viel, was een bevestigende akte van nota-

ris, waarin gewag gemaakt wordt van eenen ‘waefelback’ die geslegen wierd op 8^{n} in Herfstmaand 1758, te middernacht, ten huize van boer Jacobus van Gampelaere. Maar 't verloop van d'historie besluit op zoo 'n onverwachte, zonderlinge en onhebbelijke wijze, dat het relaas ervan behoorlijkst zal begraven blijven in de handvesten van mijnen voorzaat...

H.P.

Vlaamsch van geraakt-eruit voor 'n Wale

Een huisbaas of eigenaar ging eenen zijner pachters bezoeken.

Toen hij binnentrad, groette de pachter zijnen huisbaas en geleidde hem naar den zolder. Daargekomen wees hij met zijnen dikken vinger naar het dak, en zei: mijnheer, als *'t reint 't reint d'rin*. - En, vertelt de huisbaas, 'k keek *ek-ik e keê*, en de vrouw stootte met haar elleboog tegen haren man en sprak stille: *Kijk-'n-kijken*. En, vertelde hij voort: 't was daar *è ruit uit* en 'k zei: ge gaat dat moeten *doen toe doen doen*.

Toen hij beneden kwam, zag hij het jongste kind bij den koolbak, onder de stove bezig met in eene brokke kole te bijten, dat 't zwarte zop langs zijn kinne liep. Maar vrouw zie hij; uw kind eet kolen. - Wel, mijnheer, antwoordde ze: *'t eet het-'et al*.

Toen hij tewege was zijnen pachter te verlaten, stormt de oudste zoon binnen, meerschende-nat, want 't regende dat het plaste: wel wel, riep de vrouw, zijt gij daar *weere weere door zulk e wêere?*

Nog eentje

Een pastor, bestierder van het klooster van zijne parochie, een moederhuis, ging eens een bijklooster bezoeken.

Hij las misse in de kapelle en na zijne dankzegging kwam hij door de zale waar de weezekinderen speelden.

Daar de kinders ter gelegenheid van zijn bezoek, beschonken wierden met chokolade, sloeg de geur van die chokolade in 's pastors neuze, en hij zei: Kinders, wat *riek ekik hier?* En een der jongentjes wees op een zijner makkers en antwoordde al lachen: mijnheer de pastor, 't heeft dedien daar geweest, zi'. - Ba ha ha! Ba ha ha! zei de pastor.

J. LEROY.

Junivlammen

Gulden nachten, gulden dagen
waar de luchten vlammen slaan
en de velden vruchten dragen
die vol gulden vonken staan!
Goud ligt in de morgenstonden,
goud straalt in het middaguur,
rood zijn de avonds, rood lijk wonden,
en de nachten zelf zijn vuur.
't Zonlicht lijkt een gulden regen,
't hemelruim een roode gloed
en de grond schijnt te bewegen
onder 't heffen van veel bloed.
't Rijpt nu machtig op de landen,
't spokt alom van zomerbloei;
duizend armen, duizend handen
roeren in het zongegloei...
Dankt den Heere, menschen allen,
om de weelde van dien stond:
waar er heete stralen vallen
valt er voedsel voor den mond!...
Dankt Hem, Zondag, langs de wegen,
als Zijn gulden Remonstrans
en Zijn roode Hertezegen
schittren zullen, mild van glans;
als de wierook en de lichten,
rood van kolen en van vuur,
onder gulden zonneschichten,
wijden zullen Gods natuur!
Reikt Hem dan, als offeranden,
uwe zielen, akkerliên,
lijk uw warme zomerlanden
Hem hun gulden vruchten biên!
Houdt die zielen lang en vurig
in den grooten Hostiegloed,

houdt ze langer nog... gedurig
in die Zon die rijpen doet
tot ze vallen van hun stammen
onder 't laatste Zomervuur
en, bij 't dooven van de vlammen,
rusten gaan in 's Hemels schuur!

Rousselare 1926.
JOS. VANDEN BERGHE.

Quentawic. - Sorrus.

Quentawic

Zie de Flou, *Wdb. Top*., onder *Etaples*.

Voorheen lag op den zuidoever der Canche, dicht bij de breede kreek door dewelke de Canche hare wateren in de zee uitstort, eene havenstad, genoemd in de 8e en 9e eeuw, *Wic, Wicus, Quentawic*, of, in zorgvuldiger geschreven Galloromaansch, *Quentovicus*.

Deze stad wierd door de Noormannen verwoest in 844, ging aan 't kwijnen, en tot haar naam toe verdwijnt vóór het einde der 9e eeuw. Hare plaats wierd ingenomen door Etaples, die rechtover Ouentavic, aan den noordoever der Canche, sedert 844 vermeld wordt.

Wik is golf, inham, bocht, kreek te zeggen, en *Quentawic* wijst op de breede monding der *Quantia* = Canche. *Quantia*, in germaanschen mond, wordt, door omklank der *a* onder den invloed der volgende *i*, tot *Quentia, Quenta*, waaruit *Quentawic*.

Canche is eigenlijk picardisch; de fransche vorm *Cance* wordt als riviernaam aangetroffen in de Orne, de Manche en de Ardèche. Daarnevens bestaan nog twee riviertjes met den naam *Canche* in de Saône-et-Loire. Hoe deze vorm alhier te verklaren is laat ik over aan degenen die beter met de volkstaal dier streek bekend zijn.

Tot welke taal *Quantia* behoort, en wat de beteekenis is van dien naam, moet ik ook onverlet laten.

Ons woord *wijk* = buurt, uit lat. *vîcus*, is niet hetzelfde als *wîk* - bocht, inham. Dit laatste schijnt herkomstig uit het kimbrische schiereiland of omstreken, mnd. *wîk*, 011. *vîk*, ags. *wîc*. Dit laat vermoeden dat de germaansche bevolking van Quentawic saksisch was, behoorende tot dit deel van

de Saksen, die sedert het in bezit nemen van Engeland in de 5e eeuw Angel-Saksen genoemd worden. Men vergelijke met Quentawic namen zools *Greenwich, Harwich, Ipswich*, op de engelsche kusten; in het uiterste Noorden van Engeland en in Schotland *Berwick, Alnwick, Freswick*; in Skandinavie *Sleeswijk* (*Sleswig*), *Wieck* (nederduitsche spelling) golf aan de oostkust van Sleeswijk, *Viken* zweedsche golf, enz.; *Sanvic*, in de Seine-Inférieure, kon zoowel van noorsche als van saksische afkomst zijn, en is te vergelijken met *Sandwich* (Engel.), *Sandwick* (Schotl.) en *Sandvig* (in Denemarken en Noorwegen).

Deze bijzonderheid noopt tot het onderzoeken of er in den omtrek van Quentavic geen sporen van (Angel)saxonismen te vinden zijn. Ten zuiden van Quentavic, dicht bij de Authic, liggen de dorpen Rang du Fliers en Groffliers (= Gros Fliers?). Vroeger heb ik het vermoeden uitgesproken dat de niet zeldzame fransche plaatsnaam *Flers* zou beantwoorden aan het germaansche *hlâri*. Welnu een frankisch *hlâri* zou, in het (Angel)saks, *hlêri* luiden, met open *e*, en dit *hlêri* zou rechtstreeks leiden tot een fransch *fliers*. - Wat *Rang* aangaat; indien dit een vertaling is van het germ. *hring*, wat mogelijk en waarschijnlijk blijkt, dan is het eene jongere vorming, die tamelijk laat bij Fliers gevoegd is. Een oude overgang van *hring* tot het Fransch mag men vermoeden in *Frencq* (in 1793 *Fran*, de Flou), een dorp in het canton Etaples.

Sorrus

Vooraleer dit grondgebied te verlaten, nog een woord over *Sonus*, canton en arr. Montreuil.

Deze is niets anders als de vrouwelijke persoonsnaam **Sigithrûthi-s*. In het *Chronicon Centulense* van den later Oudenburgschen abt Hariulf leest men, 1. I, c. II: 'Extat... villa in pago Pontivo, *Sigetrudis* vocata... Erat autem ipsius villae domina, nomine *Sigetrudis*, a qua videlicet ipsum praedium nomen accepit.

Deze villa wierd naderhand aan den H. Rikharius, stichter en abt van Centulum = Saint-Riquier (arr. Abbeville, Somme) geschonken.

De ontwikkeling is vermoedelijk de volgende: *Sigetrudis* > *Seidruz* > *Soirrus*, en dan, met noordfransche vereenvoudiging van den tweeklank *oi* tot *o, Sorrus*. - *Sigi-* = zege, *-thrûthi* = sterkte, kracht.

A. DASSONVILLE.

Geschiedkundige Vondjes

Het koorgild van de Onze-lieve-vrouwenkerk te Brugge.

Op het einde der vijftiende eeuw bestond in de Onze-lieve-vrouwenkerk te Brugge een koorgild waarbij niet alleen de geestelijken die aldaar een bediening bekleedden, maar ook leeken van aanzien aangesloten waren. Alzoo was ridder Pieter Lanchals, die op 22 Maart 1488 door de oproerige gemeente ter dood gebracht werd, lid van onderhavige vereeniging en liet hij haar een zwart zijden kleed met marterbont gevoerd na In 't jaar 1517 werd de toetreding tot het gild merkelijk vergemakkelijkt; op 5 September immers beslisten de kanunniken en kapelanen dat alle voorname, godvruchtige en achtbare personen van beide geslachten als medelid zouden mogen opgenomen worden. Terzelfdertijd werd het voorschrift volgens hetwelk de leden verplicht waren hun beste kleeding aan de broederschap te vermaken gedeeltelijk gewijzigd en werd er uitdrukkelijk bepaald dat het gildbestuur dienaangaande in sommige gevallen een vergelijk zou mogen sluiten. Aldus veroorloofde de geestelijkheid op 13 Augustus 1540 de afkooping van het beste kleed van een overleden kapelaan tegen een angelot in klinkende munt.

1490, November 23. - ‘Die 23^{a} mensis Novembris, capitulariter domini commiserunt et mandarunt magistro Johanni de Valle, secretario capituli, quatenus ipse daret domino Ludovico Witkin, presbytero, quitantiam ex parte dominorum de capitulo signatam manu ipsius secretarii, qualiter fatentur recepisse per manum ipsius domini Ludovici quandam vestem sericeam nigram foderatam martiris [sic!], per obitum quondam domini Petri Lanchals, militis, dum viveret

confratris eorumdem dominorum de capitulo et communitatis de gremio chori.'

Brugge, parochiaal archief der Onze-lieve-vrouwenkerk, *kapittelakten van de voormalige collegiale kerk over de jaren 1480-1501*, blz. 50 V., nr. 260, kantteekening: Mher Pieter Lanchals, confrater confraternitatis chori, relinquit suam vestem confraternitati, [door 'n latere hand aangevuld:] swart zyde met martervellen gevoedert kleedt.

1517, April 5. - 'Item et illico prefata communitate pro maiori et saniori parte congregata, tum matura deliberatione prehabita, data est et concessa auctoritas decano et provisoribus ghulde sive confraternitatis chori pro tempore existentibus recipiendi utriusque sexus personas notabiles, devotas et honestas in confratres et consorores dicte confraternitatis jure receptionis ab antiquo observato semper manente, salvo quo vero ad meliorem habitum dicte confraternitati dum decesserint ex statuto debitum, prout in statuto canetur, volens ipsa communitas rigorem hujus articuli in parte moderare, statutum est quod decanus et provisores poterunt cum confratribus et consororibus gratiose componere et redemptionem competentem fieri promittere, statuto nichilominus in suo robore permansuro.

de Neve'.

Ib., *kapittelakten van de voormalige collegiale kerk over de jaren 1506-1529*, nr. 474, kantteekening: Admittuntur omnes utriusque sexus homines in confraternitate chori.

1540, Augustus 13. - 'Die 13^{a} mensis Augusti anno 1540. Comparuit coram vicario et capitulo cum capellanis et aliis beneficiatis, communitatem ecclesie Beate Marie constituentibus, in revestiario capitulariter congregatis, honorandus dominus et magister Franciscus Dommesent, ex mandato dum viveret domini Jodoci Moeraert, quondam vicarii perpetui hujus ecclesie, ad redimendum ejusdem domini Jo-

doci vestem optimam, per ejus obitum confraternitati chori dicte ecclesie debitam. Cujus quidem vestis redemptionem dicti domini admiserunt de gratia speciali et sine prejuditio confraternitatis pro angelato in specie.

Machtilt, secretarius, subscripsit'.

Ib., *kapittelakten van de voormalige collegiale kerk over de jaren 1529-1554*, blz. 115, nr. 2007, kantteekening: Redimitur vestis confraternitatis.

De kleederdracht der brugsche geestelijken op 't einde der vijftiende eeuw.

In de laatste jaren der vijftiende eeuw kwamen zekere geastelijken van de collegiale kerken van Onze-lieve-Vrouw en s. Donaas te Brugge om hun vrij wereldsche kleeding bij de geloovigen in opspraak. De eenen immers droegen een hoofddeksel naar de mode, of in plaats van een statigen toog die tot op de hielen hing een opperkleed dat van achteren opengesneden was; de anderen hadden een voorliefde voor lang haar zoodat dit laatste hun kruin bedekte. Achtereenvolgens werden de kapittels van beide bovengenoemde kerken genoodzaakt dergelijke kleederdracht en haartooi aan hunne medeleden en onderhoorigen streng te verbieden. Zij bedreigden derhalve de weerspannigen met afhouding van hunne bezoldiging en van andere voordeelen aan hun ambt verbonden. Bovendien besloot het kapittel van s. Do naas den toegang tot de kerk te verbieden aan de kanunniken die zouden weigeren zich waardig te kleeden of het haar te laten afkorten.

1499, Februari 15. - 'Eodem die, injunctum fuit a dictis dominis domino Stephano, labu[la]rio, quod intimaret omnibus de habitu et choro dicte ecclesie ne deinceps portarent bireta retro plicata et vestes sive tabardas retro scissas sive apertas, sub pena distribucionum chori et lucri perdicione, et hoc prop-

ter scandalum et oblocuciones laicorum. Actum in revestiario.

H. Schaep.'

Brugge, parochiaal archief der Onze-lieve-vrouwenkerk, *kapittelakten van de voormalige collegiale kerk over de jaren 1480-1501*, blz. 92 V., nr. 591, kantteekening: Domini ordinant ne habituati ecclesie ferant certas vestes.

1499, Juni 19. - 'Actum in capitulo ordinario, Mercurii 19ª Junii, domino cantore presidente... Preterea quia aliqui hujus ecclesie canonici iteratis vicibus redarguti et correpti eo quod nimiam longam deferrent comam et in habitu satis laycali et non cum tunica talari incederent, in dedecus et vilipendium sue religionis, scandalumque totius ecclesie omniumque suppositorum ejusdem, a premissis abstinere non curaverant prout in presentiarum non curant, domini mei non valentes prout nec possunt et debent premissa tollerare, desiderantesque scandalis hujusmodi obviare et viam precludere quantum in eis est, deliberatione matura desuper habita, ordinarunt et injunxerunt prout ordinant et injungunt ipsis hinc delinquentibus quatenus ammodo et inantea debeant realiter et cum effectu illam suam comam prescindere et deferre habitum et tonsuram clericales, seque in omnibus tam moribus quam gestibus aliorum dominorum canonicorum et confratrum suorum conformare, tam in ecclesia quam alibi et casu quo (quod absit) predicti hinc delinquentes id facere negglexerint aut contempserint, domini mei exnunc prout extunc et econverso ipsos toto illo lucro quod in presenti ecclesia quomodolibet lucrari possint privant et privatum declarant eo ipso, sibique ingressum ecclesie interdicunt per presentes'.

Brugge, bisschoppelijk archief, *kapittelakten van s. Donaas over de jaren 1492-1506*, blz. 135, kantteekening: Canonici deferant habitum et tonsuram clericales sub pena privationis lucri sui.

Buitengewone uitstellingen van de h. Bloedreliquie te Brugge.

Telkens als de kerkmeesters van de s. Basiliuskapel te Brugge de reliquie van het h. Bloed op buitengewone dagen ter vereering van het volk wenschten uit te stellen, behoefden zij daartoe een bijzondere vergunning van het stadsbestuur. Aldus werd hun op 17 Augustus 1730 dergelijke toestemming gegeven, naar aanleiding van een dienst die des anderen dags zou plaats hebben om God te danken voor het welgeslaagd binnenhalen der veldvruchten. Op 31 Januari 1735 kregen zij eveneens verlof om de reliquie acht dagen lang te 3 uur 's namiddags uit te stellen, nadat zij te kennen gegeven hadden dat de kinderen van al de scholen der stad beurtelings in bovengemelde kapel zouden komen bidden om het ophouden van den voortdurenden regen te verkrijgen. Uit beide zooeven aangehaalde voorbeelden blijkt genoegzaam dat de stadsregeering de reliquie van het h. Bloed als haar eigendom beschouwde.

1730, Augustus 17. - ‘Actum in camere den 17 Ougst 1730, ten vergaderinge vande drye bancken ende ter presidentie vanden heer burghmeester Triest. ...Eodem op het vertoogh ende het versouck van d' heeren kerckmeesters van sint Baselis, geseyt ten h. Bloede, wiert geconsenteert mergen avont (wesende Vrydagh) ten tyde van het lof uyt te stellen het h. Bloet ende daermede de gemeenten te segenen, om Godt almachtigh te bedancken over het opdoen vande harte vrughten te velde, degone syn geweest in alle perykel van te vergaen door de continuele ende excessive regen.’

Brugge, stadsarchief, *secrete resolutiën van de stadsregeering over de jaren 1750-1756*, blz. 14 V., nr. 2, kantteekening: Consent uytstellen h. Bloet buyten de ordinaire daghen ende heuren, tot conservatie van de vruchten.

1735, Januari 31, - ‘Actum in camere den 31 Ja-

nuari 1735. Eodem gehoort het vertoogh ende het versouck gedaen byden pensionaris de la Villette in syn qualiteyt als kerckmeester van sint Baselis binnen dese stadt om te moghen uytstellen ter devotie inde selve kercke het heyligh Bloet Jesu Christi, voor den tyt van acht daghen, naer middagh ten drye heuren, om Godt te bidden ende te versoucken het ophouden vanden gedurigen reghen, met toesegh dat aldaer souden commen bidden de kinderen van alle de schoolen deser stadt, elck op synen tour, volgens dat het voorgaendelyck noch heeft gebeurt ende byden collegie is geconsenteert geworden, wiert geresolveert hetselve alsoo te consenteeren'.

Ib., t.a.p., blz. 141 nr. 4, kantteekening: Consent vanden collegie tot uytstellen van het h. Bloet Jesu Christi tot ophouden vanden reghen...

R.-A. PARMENTIER.

Onuitgegeven gedicht van Guido Gezelle

Aansprake over tafel op de Gouden bruiloft van Heer N.N. en Vrouw N.N., gevierd te Kortrijk op den - Meie, 1894.

Wiste ik wat de blommen spreken
als zij kouten met malkaar,
seffens hadde ik honderd reken
vol van uwen lof te gaar,
vrome tuinman, die vol dagen
vol verdiensten heden hier
komt de jubelkroon te dragen
oude blommenhovenier.
't Dunkt mij, 'k hoor de lieve blommen,
de een na de andre opengaan
en bij ons aan tafel kommen,
die in uwe perken staan;
'k hoor ze, die in huis en hoven
daaglijks pronken hier en daar,

luidkeels hunnen meester loven
die ze kweekt al vijftig jaar;
'k hoor ze zeggen: laat hem leven
langen tijd nog met zijn vrouw,
moge God hun voorspoed geven,
vrij van rampe en vrij van rouw!
Laat hun herte een blomme wezen,
breed gebloeid en schoon van kleur,
hooge op heuren stam gerezen,
vol van alderzoetsten geur;
Laat de zonne van hierboven,
niet te fel en niet te krank,
al dat groeit in hunne hoven
koestren heel hun leven lang;
laat ze kweeken en verkoopen
al dat goed is, al dat schoon,
dat eenieder kom geloopen
en betaal met milden loon
't werk dat uwe handen deden
zoo zorgvuldig vijftig jaar,
altijd voort in peis en vreden
met uw eerzaam wederpaar.
Dat is 't geen de blommen spreken
en vertellen onder een,
als zij 't hoofd te gare steken,
oude en nieuwe, groot en kleen;
En ik zeg het achter, Peter,
niet zoo schoon misschien maar toch,
'k meene 't, en 'k en kan niet beter,
leeft tot honderd jaar, en nog!

[Een raadsel]

EEN raadsel in den tijd te Sweveghem voorgesteld op de Rederijkerskamer (vgl. *Biek*. XXXI, 213):

‘Nen boom zonder takken
een kroone zonder blaars
ne spiegel zonder glas
raad wat dat dadde was’.

Raadt.
FDW.

Il dialetto nelle scuole elementari

(- '*Ce Fàstu?*'. *Bollettino ufficiale della Società Filologica Friulana*, Udine, 1926, anno II, marzo-aprile). In Italen brengen ze 't verder dan hier. Daar durven ze alreeds overtuigd zijn dat 'il dialetto', de spreektaal, op de lagere school èn nuttig èn noodig mag heeten. Zoo staat er in het tijdblad 'Ce Fàstu?': wie niet van jongsaf de streektaal met de zoogezegde beschaafde heeft leeren vergelijken, eindigt met in zijn beschaafde taal het streeksche te mengelen: en wie integendeel het wèl heeft gedaan weet stilaan beter en beter hoe hij uit het minder-deftige streeksche naar 't meerdeftige opkan.

Ondertusschen, zoo staat er ook, waarom-toch niet-willen begrijpen dat de verschillende streek- of gewestspraken eener levende tale, en vooral hunne woordenboeken grondig te doorleeren zijn als 'rivelatori della unità', d.i. rechts als de duidelijkste getuigenissen-mogelijk dat die tale bestaat, èn één is, en stevig en groeizaam is, èn zooverre uitgestrekt als deze hare gewestspraken zelf? Waarom nietwillen begrijpen dat zij zijn als 'correttori delle disformità idiomatiche', d.i, rechts als de meest-doeltreffende aanwijzers van dat wat in het streektalige niet tierlijk en luidt, en dus verbeterd mag worden?

En zeggen dat er uit de gewestspraak, voor kinderen daarbij is te leeren: oprechtheid, helderheid, kieskeurigheid, evenwicht, warmte, zwier, alles wat op school dooreen bedorven geraakt, en waartoe de groote verstanden nadien immer, al is het altoos met groote moeite (mits eerst henzelven te ontschoolschen), zoeken terug te keeren.

- Tonzent zei G. Gezelle dat ook; en hij zei het veel bondiger, zeggend 'het volk *is* de taal', *geen volksiaal geen volk*.

Aldaar nochtans, in Italen doen ze meer dan dat zeggen. Ze maken ten dienste der kinderen alreeds *Esercizi di traduzione del dialetto Friulano* (*Classi 3*ª, *4*ª *e 5*ª). Udine. Libreria Carducci di A. Feruglio, 1924.

Wanneer zal men hier-ook het vlaamsch durven aanleeren als een tale die komt uit het volk en niet uit de boeken? Wanneer?

- Onzen besten dank aan den Hggel. en Hgedel. Biekorfvriend die ons 'Ce Fàstu?' ter overweging bestelde.

Van de dochter die zout vroeg[1]

ER was een keer[2] een Heere rijk en machtig, en hij hadde drie dochters, en hij zag ze zoo geren dat hij door geen andere oogen en zag.

De twee oudsten waren twee bruine[3], bruin van velle en eendelijk snel, ook die den kop en de zinnen verdroeien van al de jonge edelliên uit het gebuurte. Ze wisten 't, en waren er preusch om, en hielden hen wreed; ze hadden zoo-geren nooit-aan-niets een hand vuil te maken; en lagen liefst, met smake achterovergeleund op de zijdene kussens, te horken achter het minnend gezeemer van jonkvolk en kunstzangers: 't ging er toen van hoe schoon dat ze waren: van dat lijmende-zwart haar dat het hunne was, en van hun brandende blinkers van oogen, en van dat goud lijk het goud van rijpende koren dat er blakende lag op hun wezen. En hun'der herte wikkelde telkens toen ze dat hoorden.

De derde, de jongste, was geheel entwat anders, withaarde en helder van aanzichte, werkzaam, zoetaardig, eenvoudig. Sedert moeder's afsterven stond

(1) Medegedeeld aan Mevr. M.d.l.C. door Emerentine Claerbout, een van dienstliên van 't huis.

(2) Dit vertelsel is te vergelijken bij dat van de ‘Ganzenwachtster’ van J. Leroy (Biek. XXXI, 272; XXXII, 15). In den grond 't is onloochenbaar 't zelfste.

(3) Dit verhaal vinden we in hier-ons verzamelboek (vgl. hierover Biek. XXVIII, 83) een beetje danig verkunstelijkt, ten anderen met de uitdrukkelijke bekentenisse van de edele verzamelaarster M.d.l.C. die het stuk alzoo heeft behandeld, zegt zij, uit schoonheidsgevoel. Wij nu liever hebben dat opgemooid werk trachten weer te vereenvoudigen naar den trant meer van 't volk, enja vermits het gehoord werd uit den mond van het volk, dus uit echtheidsgevoel.
Doch hier-nu, waar spraak is van die gezeide ‘oudste twee dochters’, komt er een gedacht voor den dag, waarvan we niet weten of dat ook van het volk is vernomen, of niet: nl. dat deze twee dochters hun bruinheid en snelheid hadden te wijten aan weleer-hunne grootmoeder, dewelke, zoo staat er, een bekeerde Moorinne was, herwaard medegebracht uit de verre-verre landen tijdens de kruisvaarten [weet ons volk nog van kruisvaarten?]. herwaard medegebracht door den ouden Heere geweest, die ze dan had getrouwd.

ze-zij met den last van het huishouden: arme menschen en rijke bezoekers, al eender, 't was zij die ze ontvong en die ze liefderijk wel deed. Al wie op 't Hof kwam, dank aan haar was er uittermate zachte neeregezet, en had er goê-dagen dat 't stijf schol. 't Huis was er op gekend wijd en breed.

Maar... 't had er entwie zijn leute in gehad: de twee oudste dochters werden bekeken genoeg, doch 't en kwam niemand achter; en zij'der dan, ze benijdden de jongste, welke integendeel van de schoonste keuren had gehad die ze droomen kon. 't Had dat een tooveresse voorzeid: de jongste ging weg geraken vóór de twee oudste; en 't was den vader zijn schuld, hij 'n wilde de jongste niet vorengeven, en zoo bleven de twee oudste geblokt.

De vader nu moest een keer uit, gaan ‘dienen’ geheel verre: een belofte; en vóór dat hij deureging:

- Wat zal ik nu meebrengen als ik ga weerekeeren, vroeg hij aan elk van de dochters?

- Vader, zei de oudste, een schoon lang kleed, geveld, en gevoerd in de zijde.

- Mij, zei de tweede, een met langsels en legsels erop, veelvervig, en alzoo met een sleep.

- En U, zoetekind, zei de vader aan 't jongste?

- Heer Vader, geeft wat U belieft: als 't me van U komt, 't is me voldoende. Mag ik echter een keer een gedacht uiten, 't ware da'-je zou meebrengen: zout, zout genoeg om er van-zijn-leven nooit geen te moeten ontberen.

- God!

Wat loechen de twee oudste zusters. Maar de vader nam het schrikkelijk scheef op:

- Zout? Voor een eelmansdochter als Gij? Uw zusters zijn doende met wat er hun staat naar hun stand; maar gij, zeide hij, ge leeft in kleinemenschen's gedachten. Toe, ge kunt gaan. Ik heb u liefst hier nietmeer onder mijn volk te gemoeten.

- Vader, al wat U belieft, antwoordde zoethertig het arme schaap. God bevordere U, Vader. Zusters. Ik ga.

En ze liep heur ontkleên, en deed heur heraan in werkmenschen's lompen. Dan trok zij in den duik den huize uit, en... krijschen was krijschen.

Ze ging verre, geheel verre. Heur brood moest ze schooien, en ze sliep in de scheuren. Dan stak ze heur: schapenwachtster; en terwijlen dat ze heur kudde aan het wachten zat, spon zij, en zong ze allemaal de oude liedjes van thuis.

Op een dag 't was aldaar een keer jacht, groote jacht van den zone van den Heere des Lands: hertejacht. De verstekelinge hoorde 't getuit en 't gebas: en 't gemoed kwam heur wederom vol bij 't herdenken van voormaals ten tijde dat ze daar ook mochte bij zijn. Ze had ook nog te rugge gereên, op den Witten; Vader was mee, en zusters, en vrienden uit den omtrek: ze 'n zou ze nooit nietmeer zien.

Ze snikte d'rbij zoo stijf en zoo gemeend, dat er daar-vóór-heur ineens iemand stond, aleer dat ze 't ooit was geware geweest: een jonkheid te peerde, vroom van gestalte, en rijk uitgedoscht; en hij zag er zoo wel uit, de goedheid lag uit zijn oogen te lezen.

- Zeg' herderinneken, hei! riep hij heur toe, is de hert niet voorbijgekomen alhier?

- Heere, neen, zei het jongske verschrokt, al vagende met den tip van heur schort aan heur oogen.

Da jonkheid zag nu dat wezentje zoo teer en aanminnelijk: hij 'n dacht nietmeer op zijnen hert, en hij vroeg:

- Krijsch'-je da', herderinneke lief?

- Heere, sprak ze, 't is over zulke groote tegenheden dat me geen mensch 'n kan troosten.

- Zij'-je soms geen edele jonkvrouw? Want Ued. 'n klapt en 'n handelt alleszins-niet lijk een gewoon mensch van den buiten. Toe, zeg'-me wat Ued. deert; 'k ben de zone van den Heere van 't Land; als 't nood doet, ik kan nog entwat; en, is er Ued. leed aangedaan, ik leg er mijn eed bij, 'k zal 't wreken.

De jonge ruiter bond daarop zijn draver aan een

boom-daar, en zonder verder beslag zette hem bijheur-neer om te luisteren.

Toen ze gedaan had met zeggen:

- Komt, zei hij, dat ik Ued. eens aan Vader laat kennen; gij zult mijne vrouw zijn, en we gaan tegare een gelukkig leventje slijten.

Waarlijk het knappe meisje, met zijn liefelijk gelaat, zijn edeldrachtige doening en zijn teerbeleefde tale, stond den ouden Heere ten uitersten aan; hij begroette ze als zijn eigen kind, en deed de bruiloft gereedmaken.

- Heer, zei de dochter, één gunst als 't U belieft: dat mijn vader en zusters op de bruiloft genood worden, zonder hun op voorhand mijn name te noemen; en dat er bevolen weze van niet-één graantje zout te doen in geen-één van de gerechten van 't eetmaal.

- 't Gedacht is wat-aardig, zei de Heer, maar ik betrouw dat gij weet dat het redelijk is.

Veertien dagen daarna, was 't de bruiloft.

Al dat weeldig en groot was uit het gebuurte stond daar; ook de vader en de zusters der bruid, als vreemde een beetje vanachter gelaten.

En er wierd gestoet en geleuterd, heerlijk en prachtig. De spelemans speelden hemellijk schoone, en iedereen bofte op den maaltijd.

- Maar, hoorde de bruid haren vader-daar opmerken tegen de eelvrouwe die nevens hem zat, 't zou toch alles nog beter geweest zijn... als er niet een beetje zout ware vergeten in al de gerechten.

Dan stond de bruid op, en, bij heur vader gekomen die heur nu eerstmaal vanbij zag, smeet zij heur op heur knie'n voor hem neer, en sprak hem aan eerbiedig, met ernst, maar overgelukkig.

- Vader, zei ze, 'k ben 't ik, uwe dochter; gij hebt me uit uw hof weggedreven, maar God heeft de zake beredderd. Gij klaagt bij gebreke van 't zout. Was 't niet omdat ik zorgen wilde om dat schamele zout, trouwens waardoor alles moet goedgemaakt

worden, dat ik werd aan de deure gezet? Vader, vader, hoe hoog onze stand is, toch 'n mogen we nooit-niet versmaden wat schijnt minder te zijn.

- Beste kind, weende de man, ik heb er reeds zooveel spijt om gehad dat ik anders gehandeld heb. 'k Ben toch zoo blijde U weere te zien, en vergiffenis te krijgen van U.

Ze vielen in malkaar's armen; ook de zusters deelden in de verzoening. En dewijl de voorzegginge nu uitgevallen was, nog éér dat de maaltijd verstreek waren de twee andere dochters ook op hun man gekomen. Uit het voorbeeld van hun jongere zuster hadden ze geleerd nietmeer preusch, noch afgunstig noch lui te zijn, en vantoenaf leefden ze ook tevreden en stille.

[M.D.L.C.]

Och Heere! Ons Vlaamsch taalgevoel!

't Gaat weg en zoo zeere! En, dat Biekorf toch altijd alleen staat om daartegen te waarschuwen!

Onlangs in een vergaderinge, hadden we te doen tegen anders-een-geleerd man die nu volstrekt niet aannemen wilde dat ‘Aan Hugo Verriest’, als toewijding op een grafmaal, eigenlijk fransch is. - In 't fransch, antwoordde hij, zegt men ‘A un tel’; even zegt men in het vlaamsch ‘Aan zulkeen’; 't eerste is fransch, 't andere is vlaamsch!... Hoor-je, ‘men zegt het’; daarmee was het uit. Maar die mensch vroeg niet eens of ‘men’ zoo-zeggende wèl ‘zegt’; nog of dit zeggen in den geest van ons taal zit, in den mond van ons volk, in voorheen-gebezigde wendingen; nog of niet werkelijk geweten is hoe deze zegging ontstond en duidelijk uit 't fransch kwam. ‘Men zegt het’! ‘Men’ dat zijn de Beschaafden, de Degelijken, hunne Bladen vooral, die meenen dat zonder hen, nooit geen vlaamsch ging bestaan, en die meenen daarbij, dat het vlaamsch zonder hen nietmeer voortkan. Wel God toch! Zoolang in Vlaanderen nog eenvoudige steêmenschen werkende zijn, nog eenvoudige landmenschen zweetende zijn, nog ‘onwetende’ Vlamingen sprekende zijn, zoolang nog mogen die Heeren gerust doodgaan, Vlaanderen en 't Vlaamsch gaan nog leven.

BROM.

De oorlog in Dickebusch en omstreken (*Vervolg van bl. 93*).

*1915. Dinsdag, 30*n *in Lentemaand*. In den voornoen bommen aan den Hallebast.

Op onze ellendige streek is sedert eenige maanden hier doende een liefdewerk geheeten (‘Aide Civil Belge’) *Belgschemenschen's Hulpe*. Daar zijn in: zeer veel voortreffelijke Vrouwen en Jonkvrouwen meest uit den hoogen stand van het Land, en ook menige engelsche Heeren en Jonkvrouwen; allen bereid om voor onze-menschen-hier, als 't entwaar in iets noodig is, er hun schouder onder te steken Bijna al die engelsche Heeren zijn van 't liefdegenootschap der Quakers, en noemen hen de ‘S. John's Society’; ze gaan gekleed als engelsche krijgsoverheden. Sterk zijn ze ingericht. De Koninginne der Belgen is eerevoorzitster, Gravinne van den Steen de Jehay voorzitster, en de Gravinne van Ursel ondervoorzitster. Dat werk bestaat op zijn eigen, buiten alle Leger- en Landbestuur; en, doet voort met hetgene dat 't krijgt meest van Engelschen, Amerikaners, Belgen en Franschen.

Als 't moet zijn, zal S. John's Society heur ook ten dienste van 't Leger houden, en gekwetsten ver voeren - zoo ze lange reeds doet voor 't fransch Leger. - Doch hun doel-hier nu is bezonderlijk en alleen het strekevolk bij te staan.

Hun eerste werk is: *voor de zieken te zorgen*. Daarom richtten zij de groote gasthuizen in, van Poperinghe (s. Elisabeth's), van Yper ('t H. Hertenhuis), van s. Ommars en Montreuil: allemaal voor typhuszieken. Daar hebben ze verscheiden geneeslieden. Hunne gróóte doening alhier was te Poperinghe; thans hebben ze nog bijhuizen nader van den Slag. Alzoo een met de Zomermaand tewege te Dickebusch: ook met geneesheeren; en deze geneesheeren zullen voornieten de zieken verplegen, overal waar ze daartoe gaan verzocht worden, meest op de gevaarlijkste

hoeken, immer nochtans zonder te willen aan de inlandsche genezers de steekte doen. Vinden ze iemand waarvan de kwale rapelijk is, ze voeren hem gasthuiswaard, anders bezorgen ze hem thuis. Derwijze hebben ze veel menschen geholpen te Dickebusch, Vlamertinghe, Kemmel, enz. 't Is ook deze mannen die ons den typhus ‘gezet’ hebben. Ook nog bij hen moog'-je geldeloos pakjes afhalen om daarmee 't eene en 't ander te ontsmetten.

Een tweede werk is de *troost der armen*. Ze laten melk uitdeelen voor aan-de kleine kinders, ook cacao; en ze staan de moeders ter hulpe die een kind moeten voeden. Ze bezorgen nog kleederen, en nogal. Hebben b.v. aan sommige kantenwerksters garen gegeven.

Een derde werk is de ‘Schoolkolonien’ of *Leergaarden*. Buiten alle bemoeiinge van iets van het Land, hebben zij hun eigene leergaarden, waar ten anderen de kleinen, uitgeweerd wat uitzonderinge, ook niet-kwalijk geweest zijn.

Vandage heb ik te mijnent gehad twee heeren van deze ‘S. John's Society’, om te vragen van hier ook een stand te mogen inrichten, trouwens ter uitdeelinge van melk voor de kinderen en kloekte voor de moeders. Alles is geschikt nu. De melkbestellinge zal geschieden te J. Lauwyck's in de herberg ‘Het Hoekje’, nl. door zijn zuster-kloosterlinge, aldaar gevlucht, en die alles zal gereed doen. Aanstonds zet ik uit, op zoek achter behoeftige kinderen van beneên de twee jaar, en vind er een-en-veertig. De melk zal komen alledage van 't hof van C. Allaeys, geleverd aan 0. 25 fr. de kanne.

Woensdag, 31^{n}. Heden, eerste uitdeelinge van melk.

In den voornoene komt een gansche rij of compagnie vóór den Staf in gelid staan, en drie mannen eruit worden door den schaarheer of divisie-generaal vereeremerkt. Een schareheer, zie en verneem ik, draagt een rooden band aan den arm, een tochtheer of brigade-generaal een blauwen.

Ten twee'n, leeringe voor de kinders ter bereidinge van hunne paaschbiecht en nuttinge. 't Zijn er 150 aanwezig; waarna de biecht.

(*'t Vervolgt*).

[A.V.W.]

Mengelmaren

Hopliepoop

In Biek. 1925, XXXI, 215, was er vrage naar den oorsprong van den naam ‘Oopliepoop’ vanuit Sweveghem.

In antwoord daarop:

Eerst, dat woord ‘Oopliepoop’ of ‘Hopliepoop’ (met zachte *o* in ‘-poop’) 'n schijnt niets te beteekenen uit zijn eigen. Aan een anderen kant niemand 'n meent te weten dat er vóór een goê-honderd jaar hier zulk een name bekend stond. Kan. Tanghe in zijn Geschiedenis van Sweveghem spreekt vele van den Steenen Molen, het Lammeken, het Schaliënhof, maar nooit van de herberge ‘den Hopliepoop’ die daartusschen ligt; en toch, daar waar die herberge thans is, aan den hoek der Ommegangstrate, stond er al in den Franschen Tijd een woninge die later de ‘de Hopliepoop’ is gedoopt geweest; werkelijk, van een vrouwtje geboren in 1822 heb ik weleens vernomen dat, toen zij klein was, de naam ‘Hopliepoop’ voor dat huis algemeen gold op de streke.

Ten tweede nu, een gissing. Die naam, maar-een aardig vreemd-zeggen, van over honderd jaar, zal wellicht een van die oorlogs- of legermanswoorden geweest zijn, alhier aan 't woekeren gerocht, zooals er thans vele in zwang zijn gekomen sedert het groot geweld van 1914. En inderdaad, omtrent 1814 was er een groote beroerte in 't gewesthier, uitdien dat de Bondgenooten al Audenaerde lagen en de Franschen te Kortrijk: Sweveghem was daartusschen als een stap- of een springsteen, en meer dan een letje-lang zijn daar Bondgenooten thuisgeweest. Welaan in een Hollandschen Keukenboek (van Juff. Mar. Haezebrouck) staat een oude bijzondere drank aangewezen, de *Hoppelpoppel*, uit eierdoren rhum en arak, iets dat wellicht voor geen ganzen gemaakt was! Zou 't soms omendom een glazeken zulken niet zijn dat de Bondgenooten, daar in dat huis dikwijls vernachtend, henzelven met smake verkloekt en verfrischt hebben, het drankje verorberend en den naam achterlatend? ‘Hoppelpopp(el)’! waaruit, met de Sweveghemsche ‘ie’ die zoo-

geren overal indraait, ‘Hopliepoop’ is gegroeid? Ik zou wel durven zeggen vanja.

FDW.

HIER in 't Noorden: *doen* de boeren de koeien *op*, als ze z'in 't Zuiden *indoen* om te melken.

DBo 'n geeft die wvl. eigenaardigheid niet-aan bij het woord ‘opdoen’, 't en zij in den algemeenen zin van optooien.

Die boerenspreuke van alhier schijnt wel overeen te komen met dien zin van optooien; want eer dat de koeien inkomen, wordt het stal gemest (vaneigen als 't noodig is), en de beesten krijgen ‘buikvullinge’. Ze zijn dus buiten en binnen *op*gedaan.

(Bekeghem).

FDW.

WEET-je hoe thans de Schabeletters in Brugge gekleed zijn, wanneer ze op hun beste staan?

Volgens de nieuwsbladen ‘met een witten *helm*’ onderander ('t vlaamsch van ‘un casque’!). Sedert 14 dagen is dat. Maar 't volk in die 14 dagen, heeft al een echteren naam gevonden om dien ‘helm’ een brugsch gezichte te geven.

Alzoo: *die mannen zijn gekleed met een vlieger* (caban), *en* (hoorde 'k van verschilligen al) *met een paar witte handschoenen en*... een witten helm? - Neen... *een witten kokerul*!

‘Met een vlieger, een paar witte handschoen en een witten kokerul’. Zie-je ze staan?

Vgl. DBo op ‘kokkerulle’ = klein huisje, en klein koutertje. Een ‘kokkerulletje’ te Brugge heb ik weten zijn entwat enja... lijk een strontje; en men zegt er nog, tegen een klein boontje: ‘mijn zoete kokkerulletje’. Men vergete hierbij niet den ‘Cocorul’, een slag gedicht van voorheen (vgl. Oudemans, op dat w.), en de Ypersche ‘Cokerulle’ uit de XIIIe e., enz.

L.D.W.

[Nummer 6]

Om te weten wat Vlaamsch is.

Vlaamsch: is onderander, zoo zeiden we laatst, het gebruik van ‘mee-’ en ‘ophalige’ woorden. We steunden toen op de meehalige vooral. De ophalige zijn even gewichtig. Deze zijn ook gewone woordekens van effendoor, enkel of met-meer samen gebezigd, doch nu ingevoegd achter (nu is 't achter, de meehaligen stonden vóór) een uitstekend deel van een zin, om ditzelve alzoo breedte en galm te geven en om de volgende mindere deelen of 't slot van den zin er eenigszins lijk naar *op* te *halen*: alsof ge zoudt zeggen aanvullinge om van den top van de hoogte afschietende-weg zoete weer naar den diepe te komen. 't Zijn wederom dingen van zwier dus, van doezeling aan 't scherpe, van ‘aanhalinge’ zoo onze timmermans zeggen, in zaak echter van verf en geluid. Alzoo-enja b.v.:...lijk hier ‘*enja*’, *ne*'!

Brugge's Belfort den Groeninghenavond

HET Belfort rijst van avond hoog
gelijk een reus ten hemel.
Het draagt een kroon en koningstoog
vol tintlend lichtgewemel,

een steenen kleed, een steenen krans
gebeeldhouwd en in plooien
waar duizend lampen eenen glans
van edelsteen' op strooien.
Ontzaglijk staat hij dààr, de Vorst,
de reuze boven Brugge,
met wondre galmen in de borst
en eeuwen op den rugge;
dààr staat hij, machtig, hoog en zwaar
lijk hemelhooge bergen
en schouwt op al die menschjes dààr
als op een handsvol dwergen...
't Wordt stille, stille vóór zijn voet,
de grijze reus gaat spreken;
de vaandels buigen in één groet,
bazuinen geven 't teeken.
En uit zijn' longen daavrend-diep
stijgt naar zijn' bronzen keel
de mildste klank die mond ooit schiep
vol koper en fluweel,
vol macht en malschheid, kleur en klem,
in heerlijk rijzen, dalen,
een zeegeluid, een donderstem,
een tinklen van koralen.
Hij spreekt, de reus, van wat hij weet
van oude groote tijden
en zingt zijn' vreugd uit en zijn leed
in breede lofgetijden:
van riddren, zingt hij, vrijgezind,
van poorters onversaagd,
van noodklok, vlaggen in den wind
en 't volk dat waapnen vraagt;
van moeders, kindren sterk en trotsch
bij 't woeden van de rampen,
die bidden vóór het altaar Gods
lijk smeekende offerlampen;
van 't volk dat strijdt en zegepraalt
in 't gulden Juliglanzen;
van Brugge dat zijn volk onthaalt

met sporen aan de lansen!...

O Koningslied, o reuzentaal,
't verleden gaat aan 't gloren
en jaarlijks, voor een enkle maal,
schijnt Vlaanderland herboren!...
Doch hoort, de stemme zwijgt nu plots,
daar juichen duizend handen;
't gejuich golft heen lijk zeegeklots
dat breekt op hooge stranden.
En 't lijkt mij dat de reuze lacht
met tranen in de blikken
en dat de liedren tot een klacht
hem in de keel verstikken:
Wat juicht gij, velen, toe in mij,
schijnt bitter hij te vragen,
mijn' klank, mijn' zang, mijn' melodij
of Vlaandren's gloriedagen?...

Roeselare, 1926.

JOS. VANDEN BERGHE.

Balduinus

DEZE naam, alhoewel samengesteld uit twee deelen, *Baltho-* = koen en *Wim* = vriend, die algemeen Germaansch zijn, schijnt nochtans bijzonder eigen aan de westelijke Franken. In Frankrijk verschijnt hij reeds in de 7^{6} eeuw, in Vlaanderen eerst met onzen eersten graaf.

Laat ons zien wat er uit dezen naam in Vlaanderen moest worden en geworden is.

1° *Baltho-, Bald-* ging over tot *Bold-*, waaruit, in de eerste helft der 11^{e} eeuw, *Boud-*; het tweede, onbeklemtoonde deel, versmolt tot *-in*, *-en*; dus in het middeleeuwsch vlaamsch: *Boudin, Bouden*. Deze laatste vorm is nog bewaard in den geslachtsnaam *Bouden*, waarnevens, in het Noorden van Frankrijk, *Boudin*, ook in Westvlaanderen aanwezig onder denzelfden vorm, of gewijzigd tot *Boudein*, met den klemtoon op de tweede lettergreep.

Doch is de vorm *Bouden* een archaïsme. In de 15de eeuw

moest de *d* wegvallen en *Bou-en*. in Westvlaanderen *Boen* worden. Van daar de gslnn. *Boen* en *Boens*. Dit alleen voor W-Vl.; dezelfde namen *Boen* en *Boens*, te Antwerpen en te Brussel, zullen wel eenen anderen oorsprong hebben.

Immers in Oostvlaanderen, en verder in het oosten, moest *Bou-en* overgaan tot *Bouwen*, overgebleven in de gslnn. *Bouwens* en *Bauwens*, die volgens de verschillende streken verschillend uitgesproken worden.

2e *Boudin, Bouden* is echter niet de eenige ontwikkeling van *Balduin*(*us*). In de middeleeuwen vindt men, nevens en voor *Balduinus*, niet zelden *Boidinus*, die nog voortleeft in den westvl. naam *Boydens*. In 't N. van Frankrijk, en zelfs in Vl. heeft men nog *Boidin*.

Ook *Boydens* is een archaïsme. In het Nederlandsch is er een slag van *oi*'s, waaronder de hier besprokene, dat geen stand houdt, maar, meest in de westelijke gouwen, reeds in de middeleeuwen vervangen wordt door *ei*, en in de meer oostelijke en noordelijke streken, door *ui*. Daaraan beantwoorden de talrijke gslnn., van den eenen kant *Beyen, Beyens*, en zonder uitgang *Beyts*, van den anderen kant *Buydens, Buyens, Buyts*. - De (niet westvl.) namen *Bayens, Baeyens* schijnen dialektische wijzigingen van *Beyens*. - De naam van het dorp *Boitshoeke*, bij Veurne, vroeger *Boidekinshoucke*, heeft ook nog den vorm *Boid-* behouden.

3e Een derde ontwikkelingsgang is eigen aan het Westen van W-Vl. en Vlaamsch Frankrijk. De onderhavige *oi*-klank wordt daar *eu*. Zoo vindt men te IJper in 1566 *Puetevijn* voor *Poilevin*. Aldaar schrijft men *Bueden* in 15e, 16e eeuwen; *Beuden* is zelfs tot heden toe bewaard als geslachtsnaam; de gewone en regelmatige vorm nochtans is *Beun*, een naam die in die gewesten zeer gemeen is.

Nog een paar voorbeelden, ter vergelijking en opheldering van den overgang van *oi* tot *ei, ui* en *eu*, volgens de verschillende gewesten. In de middeleeuwen komt dikwijls de naam *Noid, Noidin*(*us*) voor, beantwoordende aan **Nold*(*in*) uit *Ar-, Rei-, Ber-nold*(*us*). Van daar de huidige glsnn.:

Neyt - Neyens.
Nuyts - Nuyens (ook *Nuyltens*?).
Neudt - Neutens.
Voor *Waldhan> Wouter*, in de middeleeuwen *Woitinus. Weitinus*. Heden:
Weyts - Weytens, Serweytens - Waeytens.
Wuyts - Wuytens.
Weus (toch wel voor **Weuts*) - *Weuten*.

4° In de oudere latijnsche geschriften vindt men steeds *Balduinus* geschreven. Daartegen is, zoowat in de jaren 1050-1100, eene reactie opgekomen van geleerden aard. Van dan af begon men *Baldewinus* te schrijven, en ook zoo te spreken, eerst vermoedelijk in de geletterde kringen, dan min of meer algemeen. Daarbij wierd de korte *i* van *win*, tot lange *î* gewijzigd, en droeg, bij de germaanschsprekende bevolking eenen halven klemtoon. Van daar de gslnn. *Boudewyn* in W.-Vl., Oostwaarts *Baudewyns, Baedewyns, Baldewyns, Balduwyns*. In Duitschland heeft men *Baldewein, Bollewien*, enz. Ook de engelsche naam *Baldwin* zal hier wel zijnen oorsprong hebben. In de spaansche Romanceros klinkt de naam *Baldovinos*, anders aldaar onbekend en niet tot de volkstaal doorgedrongen. De gsln. *Baldovinetti* bewijst voor Italië het overnemen van den vorm *Baldewinus*. Alhoewel de Chanson de Roland *Baldewins* schrijft, schijnt Frankrijk weinig van deze ontaarding geleden te hebben. Een enkele maal heb ik *Bodevin*, te Antwerpen vertegenwoordigd door *Bodevyn*, tegengekomen, dewelke kan eene valsche spelling zijn voor **Baudevin*. Anders vindt men in Frankrijk: *Baudouin, Baudoin, Bauduin*; het eerste deel ook verkeerd geschreven *Beaud-*. In het zuiden een enkele maal *Bauduen*, alwaar ook de oordnaam *Bauduen* (Var). - Het valt niet te loochenen dat men als zuiver franschen vorm *Baudouen* zou verwachten. Vgl. *Ouen*, uit *Audwin*. En daarom mag men vermoeden, dat de meeste fransche namen, ten minste in hunnen uitgang, door *Baldewînus* zijn beïnvloed geworden.

A. DASSONVILLE.

Opgedregen aan Heer en Vriend Remi GHESQUIERE-MARQUES, orgelist in O.L.V. kerke - Halle.

Klokhenne in 't Voorjaar.

Jerusalem, Jerusalem,... quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti?
Matth. XXIII-37.

Moeder worden!
gansch de wereld, meer nog, meer nog,

zou ze doffelen
onder 't minnen van heur vlerken. -
Onvermoeibaar
blijft ze vamen op 't verwachten
van heur hope;
blanke schat, waaruit ze zelve,
trotsch, veelvuldig, op zal rijzen,
voort zal leven, in de bloeipracht
van heur maagschap. -
Buiten d'oogen van de menschen,
blijft ze staren op den tijd, en
immer voort, deur dag en duister,
immer blijft heur herte gloeien
ont het kopke roept: ‘we komen;
kriep!... we zijn hier’. -
Ja, ze zijn daar, met hun stemmeke,
't blijdste, 't blijdste, dat heur blijdschap
kan vernemen. -
Tien gezonde nestgenootjes,
zwak nog op hun zwakke voetjes,
maar vervromend en volgroeiend
bij de deugd van 't lentebakeren,
bij 't bezwaar en al den troost van
't moederleven. -
't Moederleven, 't wordt uw leven,
nederig schepsel, zoo veredeld,
daar den Heiland, Jesus, God, bij
't naderen van zijn lijdensdagen,
onder 't zuchtend herteklagen
u tot beeld koos van zijn liefde. -

***

Kiekskes, kiekskes,
zochte bollekes,
drimmelend(1) deur hun eerste kindschheid!
werkend al, en zoo verstandig,
zonder dat 't hun iemand wijsmiek.
buiten God. - Ze volgen moeder,

(1) Drimmelen = trippelen.

waar, bij 't zorgend zielgezang, wel
twintig herten rillen,
herten waar de snaren schuilen,
al de snaren
van 't verheugen, van 't verangstzijn,
van 't betroetelen, van 't vermanen. -
Immer spreekt de luide tale,
deunt, of laat de klanken brokkelen,
laat ze tikkelen:
'hier, mijn kindekes!... wie zal 't meêdoen'?

***

O die poezekes,
met hun zwad en geluwend kleedje aan,
'k zie ze drinken, lief en dankbaar,
uit de diepte van den hemel;
'k zie ze jagen achter 't vliegske
dat zijn dood haalt aan hun rapzijn;
'k zie ze loopen om ter zeerst daar,
spoederen(1) voor die malschen eenling,
afgebeuld bij 't worstelend wringen
van zijn ringen,
swienselend hopeloos boven 't vastzijn
van zijn sterven;...
moeders hulpe!... 't zwaaiend lijden
wordt gevierendeeld,
en vertrekt langst vier gewesten
naar de stilte van zijn doodzijn. -
Kiekskes, kiekskes,
geestig goedje, doende dingskes!...
hoe ze wrikkelen
hoe ze pikkelen
in de turven van mijn braakland!
hoe z'op eens, en halfverbauwerd,
eerzelen en nen *tjierp* uitsmijten
bij 't ontgraven, bij 't gewaarzijn
van ne lustige lenteknape,

(1) *Spoederen*, spoeteren = zeere loopen; versterkinge *spoeden*.

bruingerokte zwijgende rulder[1],
die behoedzaam, heimelijk weg, zijn
baantje zocht daar naar de wereld. -

***

O lentelucht
nog half beducht
voor wat u hier, voor wat u daar
verraads kan overkomen!
verstoutend toch,
verjongend met de nieuwe jeugd, die
doomt en langhalst uit de spillen,
wuift in 't waaien van mijn houtloof,
stoort uit 't herte, blekt op 't blad, van
d'eerste blommen. -
O langverwachte lucht van 't voorjaar!
't Glazen vlekkeloos ruim nog niet van
't zomerblauw, en
toch, waar mooi, van 's nuchtends vroeg, bij
't duwend roepen van de spreeuwen,
't zonneke nest maakt. -
't Zonneken aait[2], en 't doet zoo schoone!
Kiekskes, kiekskes, schamele zotjes[3],
meent ge waarlijk dat 't voor goed is?
Wacht!... de vriezeman, weggetrondeld[4]
met nen baard die zijpelend afsmolt,
ei! de vriezeman

(1) *Rulder*, rulle, averulle, eekerulder. ronker, eekeronker, meulenare = *meikever*. - Te Wonterghem is 't eekeronker; de *bleeke* zijn *meulenaars* (elders: *bakkers*), en de *bruine* zijn *paters*.
(2) *Aaien*, aaizen (ook laaien) = streelen; aaitje, aaizeke, laaitje, laaike, laaige = streelke.
(3) *Schamele zot* = armen bloed, schamelen duts; is ne koozename, e vriendelijk woord dat genegenheid of medelijden uitspreekt. Algemeen gebruikt nog in Fransch Vlaanderen. - Hier ook hoorde ik èn moeder tegen heur kindeke zeggen '*me klee' zotje toch*' (elders nog mijn *deugenietje*): - *Schamele zot* bestaat ook in 't engelsch als koozename (a term of endearment): *poor fool, good fool*, metden zin van *poor soul* (schamele ziele).
(4) *Trondelen* = traagzaam gaan; sukkelen.

komt te meê[1] nog aangetjaffeld[2]
bult en blaast, en
grijnst en spuigt, en
trekt al krepelen weêr naar 't noorden. -
't Hof verdonkert, 't hof verkoelt, en
hagelsteentjes,
verschgestrieveld uit den kolk van
't onbekende,
witte woelige wintersteentjes,
dokkeren op de daken,
gispen deur mijn hekken,
reuzelen tusschen 't groen, en
hinkelen[3] robbelend langst de wegels. -
Toe, mijn kiekskes,
schuilt hier, schuilt hier onder 't welven
van mijn lijfkleed!
Liefde doet 'et opengaan, en
zorge langt de zoomen uit; - Hoe
vrij toch in dien onderwereld!
waar, vanbuiten,
zochter als op stroodak,
't wild gebok zijn macht verspeelt[4] en
waar, vanbinnen,
't moederhert vol moederwonne[5]
't warmen voortzet van de zonne.

***

Laatste gulp!... de buie is over. -
Nu, mijn kepkes[6], rekt uw beentjes,

(1) *Te meê* = altemeê, altemets, (soniwijlen, mogelijks).
(2) *Tjaffelen* = saffelen, struikelen; onvast gaan.
(3) *Hinkelen*, versterkinge van hinken.
(4) *Verspelen* = verspillen, verkwisten.
(5) *Wonne* = vreugde.
(6) *Kepke, keppeke*, keppe; eigentlijk *kip*, kieken versch gekipt uit de schale. *Kippen* wordt ook gezeid van 't kalven bij de koeien, en van daar nog kippe = nuchter kalf. - Mijn *kepke* (mijn kiekske) is een van die koozenamen voor de kinders, getrokken uit het beeld van de dieren; vergelijkt: mijn *hondeke* of mijn *hondje*; mij' *schaap* (schaapke, schaaptje); mij' *ratje*; mij' *puidje*.

zoeken!... o die zoekt die vindt; - en
met heur kuddeke,
met dat vriendelijk openspreên van
weelde en wellust,
schooit[1] de moeder weêr den hof in,
spiedt op d'eerde, groet de boomen,
bij 't verlaânzijn[2] van heur zusters,
en bij 't schouwen van den hane,
die gekleed daar lijk ne grave,
die gevoetspoord lijk ne ridder,
onder 't hout, wat afgezonderd,
heusch[3] en stil den tel bewondert
van zijn huisvolk. -
Moeder waakt, vermaant gestadig:
'luistert, kinders, houdt u thoope,
klok!... voorzichtig!... niet te verre.' -

***

Zalig zoetzijn, overvloed, in
't wijd beloop van mijnen lochting! -
maar, och arme! 't spookt gevaar ook,
daar waar onschuld,
alles in zijn onschuld ziende,
't leven in-tert. -
Bij dien blomhut, grauw gekwispel,
drevelend[4] op den grauwen grond, en
zuipende oogen, moordenaarsoogen,
stalend sterlinge[5] op den afstand;
loozen inzet,
spiergeweld, dat overdaan,

(1) *Schooien*. Hier met zijn eerste beteekenisse van bewegen, omgaan, leuren; van daar: schooien = gaan om te vragen, om te bedelen; schooier = bedelaar. - (*Bedelen*, versterkinge van *bidden*).
(2) *Verlaân zijn* = overladen, druk bezig zijn: ook: verlegen zijn; (verlaân of verlegen tijd).
(3) *Heusch* = hofsch, hoffelijk, voornaam, vriendelijk, beleefd. *Hofsch, hoffelijk* staat tot *hof*, lijk 't fra. *courtois* tot *cour*.
(4) *Drevelen* = hier versterkinge van drijven.
(5) *Sterlinge* = star; strak, vast.

spant en wacht om los te gaan. -
Weg van hier, onrustig wezen!
onrust wentelend over al dat
ruste is[1];
loensch gespuis!... deurstekte schurk! Maar
moeders zorge ontwaart den deugniet,
schruwelt, en beroept den booswicht;
krop en krage slaan deuréén, en
't lichaam wordt nen bondel messen;
't zwakzijn rijst tot reuzendurf, en
't *moederzijn* bewerkt dat wonder. -
Lijk ne rukwind giert heur liefde, en
in 't vertegenen[2] stuift al moorlen[3]
naar den vijand;
'op! harop! 't is ik of gij!...' en
roef!... *Korneel*, de sluwe kater,
wipt omhooge,
schokt deur d'hage, dweerscht den gracht, en
licht en lijze
steekt de bijze[4],
baant zijn speur alover 't kerkhof. -
O 't ging beter,
't ging veel beter met de musschen! -

***

Zij die bij dat snood bedreigen,
andermaal lijk moeder wierd, z'her-
neemt heur eerste moederschap; ze
trekt bedaard heur messen in, en
laat nu 't mierlen[5] van 't verweren,
van heur wettig recht verweren,

(1) *Ens inquietum inquietans omne quietum*.
(2) *Vertegenen* = tegengaan; vandaar ook inhalen (inhuldigen).
(3) *Moorlen* = schreeuwend geruchte maken.
(4) *De bijze steken*, bijzen. Hier vluchten, zeere wegloopen. (Uit het driftig loopen, bijzen van koeien of ander dieren).
(5) *Mierlen*; drank die mierelt, die hevig luchtblazekes naar omhooge zendt. Vandaar pinkelen, geweldig zijn; '*t zanen* is eigentlijk het licht en vei bovenstaan van 't schuim.

stillekes-aan heur ooge ontzinken. -
Nog zoo waakzaam, blijft ze toezien,
vreest en twijfelt,
horkt en lonkt nog naar entwat dat
weg en deure is. - O dien onraad![1] -
Altijd zinnend,
altijd minnend,
spreekt ze weêr heur oude tale,
deunt ze met heur zelfste zorge:
'luistert, kinders, houdt u thoope,
klok!... voorzichtig!... niet te verre!' -

***

Tusschen 't onkruid,
ginder op ne grijsde grafsteen,
zit *Korneel*;... en 't loopen moe,
traagzaam, met zijn oogen toe,
zonder handdoek, zonder water,
wascht hij daar, de grauwe kater,
poetst hij daar zijn berdelen aanzicht.

Nieuwcappelle
A. MERVILLIE.

Geschiedkundige Vondjes

De blijde inkomst van Philips den Goede in de s. Donaaskerk te Brugge.

Op 22 September 1419, tusschen een en twee uur in den namiddag, deed Philips de Goede, hertog van Bourgondië, zijn blijde inkomst te Brugge als graaf van Vlaanderen. Al de kanunniken van s. Donaas, met zijden koorkappen bekleed, gingen hem te gemoet tot aan de burgpoort bij de kapittelschool. Toen hij aldaar van zijn paard afsteeg, werd hij door den proost bewierookt en werd hem door dezen wijwater aangeboden, alsmede het kruisbeeld te kussen

(1) *Onraad* = gevaar.

gegeven. Hierop werd hij onder het zingen van het responsorium *Honor, virtus* processiesgewijze tot voor het hoogaltaar geleid, in het met purperroode behangsels versierde koor der collegiaalkerk. Nadat de vorst hier eene wijl op zijne knieën gebeden had, gaf hij het kapittel acht gouden fransche kroonen en bovendien een stuk groen laken, met gouden bloemen doorweven, ten geschenke. Vervolgens zwoer hij, naar een formulier, dat hem door den kapitteldeken werd voorgelezen, de privileges van de s. Donaaskerk te zullen handhaven. Toen zong de bovengenoemde waardigheidsbekleeder de gebruikelijke gebeden en onder orgelspel en klokkengeluid verliet de hertog den feestelijk verlichten tempel.

Op een daaropvolgenden maaltijd, die om drie uur plaats greep, lieten de kanunniken den nieuwen graaf van Vlaanderen vijftig brooden, benevens een zester Rijnschen en een zester rooden franschen wijn aanbieden.

'Anno Domini M^{o} CCCC^{mo} XIX° mensis Septembris die 22^{a}, inter primam et secundam post meridiem, illustris princeps et dominus noster, dominus Philippus, dux Burgundie et comes Flandrie, intravit villam Brugensem et dominus prepositus et decanus et totum collegium, induti cappis sericis, iverunt ei obviam usque ad portam burgi ante scolas hujus ecclesie et ibidem prefato domino comite de equo descendenti dominus prepositus dedit incensum, aquam benedictam et crucem osculandam et incipientibus cantoribus responsorium *Honor, virtus* idem dominus comes sequutus processionem usque ad altare magnum, post oracionem fusam cum genuflexione, obtulit 8 coronas auri monete regis Francie et pannum aureum coloris viridis, aureis floribus insertum et intextum, valoris 32 coronarum Francie ulna et ibidem per dominum decanum juramentum lectum prestitit, ecclesie per comites in suo primo adventu prestari solitum et consuetum, prefato eciam domino decano legente collectas in

hujusmodi adventu legi solitas et finito responsorio sonuerunt organa, choro solenniter purpureis ornato, omnibus luminaribus incensis et campanis omnibus pulsatis. Demum in prandio circa terciam horam domini de capitulo fecerunt sibi presentari quinquaginta panes et duo sextaria vini, unum videlicet Renensis et aliud gallicani rubei, valoris...[1]

Brugge, bisschoppelijk archief, *kapittelakten van s. Donaas over de jaren 1414-1458*. blz. 73 nr. 3, kantteekening: Primus jocondus adventus domini comitis, [naderhand bijgeschreven:] Philippi, ducis Burgundie.

Standbeelden in den voorgevel van het brugsche stadhuis.

Eertijds placht de brugsche stadsregeering na den dood van elken landsheer van Vlaanderen dezes standbeeld in den voorgevel van het stadhuis te laten aanbrengen. Aldus trof zij op 13 Februari 1515 een overeenkomst met Cornelis de Smit omtrent het maken van het beeld van Philips den Schoone[2]. Evenzoo gelastte zij in 1561 Joost Aerts en Jan de Smet het standbeeld van Keizer Karel V en in den aanvang der zeventiende eeuw Jan Aerts dit van Philips II te vervaardigen. Bovendien gewagen de stadsrekeningen van het schilderen der bovengenoemde beelden, zonderdat zij evenwel de tenuitvoering daarvan omstandig beschrijven.

Uitgaven voor het maken en schilderen van het standbeeld van Philips den Schoone. - 'Item, Cornelis de Smit, beildesnydre, wien ghenomen heift te snydene ende makene den persoon van wylen heertoghe Phelips, prince van Castillen etc., omme neghen ponden grooten, in minderinghe 4 £ gr.'

(1) De zin loopt niet door.
(2) Zie W.H. JAMES WEALE. *Ferie boucken des trésoriers de la ville de Bruges*, in *La Flandre*, tom. II (1868-69), blz. 308.

Brugge, stadsarchief, *stadsrekening over de jaren 1514-1515*, blz. 98, rubriek: Uutgheven van stoffe, wercke ende reparacie ghedaen binnen desen jare - Van allerande wercke.

'Item, Cornelis de Smit, 5 £ gr., over de vulle betalynghe van 9 £ gr. hem bevoorwaert over tmaken vander personnaige van wylen den conync van Castille ghestelt voor tscepenenhuus... Item, Fabiaen Maniere, scildre, van verschildert thebbene tpersonnaige van wylen den conync van Castille staende voor tscepenenhuus, 16 s. gr.'

Ib., *stadsrekening over de jaren 1515-1516*, blz. 102 R-V., rubriek: Uutgheven van stoffe, wercke ende reparatie - Van alleranden wercke.

Besluiten van de stadsregeering aangaande het vervaardigen van het standbeeld van Keizer Karel V. - 'Den 18^{en} [Decembre 1560]. Ghecommitteirt meestre Gillis Wyts te betalen de imaige, alsset ghemaect zal worden, vanden Keyser Carolus, daerof last heift omme die wel te doen maken dheer Jan Peris, voorscepen, up tadvys vanden college.'

Ib., *secrete resolutiën van de stadsregeering over de jaren 1557-1565*, blz. 158 nr. 1, kantteekening: Caroli V Imperatoris statua.

'Actum 8 Lauwe 1560... Insghelycx gheauthoriseirt mynheere de voorscepene ende meestre Gillis Wyts, pensionaris, omme te bestedene tmaken vande statue, figure ende effigie van wylen zalegher memorie onse gheduchten heere ende prince Caroli V Imperatoris, Joos Aerts ende Jan de Smet ende hemlieden toe te zegghene up huerlieder rapport 14 £ gr. voor de bloote statue.'

Ib., t.a.p., blz. 159 V. nr. 2, kantteekening: Statua Caroli V Imperatoris.

Uitgaaf voor hetzelfde beeld. Betaelt Joos

Aerts, Jan de Smet, steenhauwers ende beildesnyders ende andren gheerigieirt ende ghemaect hebbende de ymaige ende statue van wylen der K. M^{t}. Karolus V^{us} voor tschepenenhuus, midts tlood, ysere ende schilderie, tsamen
21 £ 12 s. 2 gr.'
Ib., *stadsrekening over de jaren 1560-1561*, blz. 96 V. nr. 6, rubriek: Uutgheven van ghemeene zaken.

Uitgaven voor het maken en schilderen van het standbeeld van Philips II. - 'Jan Aerts, van tleveren van calck, tarrasch, eerdteghelen, orduyn, cassesticken ende tverhauwen van dien, metsgaders voor tleveren ende maeken vanden belde van wylen de Co. Ma^{t}. ghestelt voor tscepenhuus ende een Mariebelde ande Burchpoorte, tsaemen by twee rekeninghen
53 £ 14 s, 6 gr.'
Ib., *stadsrekening over de jaren 1601-1602*, blz. 36 nr. 1, rubriek: Uutgheven van stoffe ende wercken - Van calc, orduyn ende tarrasch.

'Pieter Clais, steschildere, van tvergulden vander imaige van wylen de Co^{e}. Ma^{t}. ghestelt voor tscepenhuus ende ander wercken van zyn styl, by een rekenynghe.
31 £. 10 s. gr.'
Ib., t.a.p., blz. 37 nr. 3, rubriek: Uutgheven van stoffe ende wercken - Van allerande wercken.

Een zestien deeuwsch bijbelspel.

Een geestelijk drama, getiteld *de historie van Pharao*, was te Brugge in de eerste maanden van 't jaar 1593 opgevoerd geworden door een tooneelgezelschap waarvan zekere Steven Oste de leiding had. Na de vertooning werden door toedoen van zekeren Michiel Abuus valsche geruchten verspreid om de spelers in opspraak te brengen en van ketterij verdacht te maken. Aldra ging het onder de bevolking van mond

tot mond dat de dwingeland Pharao eigenlijk den koning van Spanje en het verdrukte Israëlitisch volk de aanhangers van het nieuwe geloof voorstelden. Maar toen de belanghebbende vereeniging bij het gerecht een aanklacht had ingediend, moest de lasteraar bekennen dat hij zijn beschuldiging geheel en al ten onrechte geuit had. Dientengevolge werd het hem uitdrukkelijk verboden nog eenigerwijze van de bovengemelde vertooning gewag te maken, op eene boete van honderd gulden, alsmede stukken of levende beeldengroepen ten tooneele te brengen die hetzelfde onderwerp zouden behandelen, op straf door de wethouders te bepalen.

'Up het beclach by Steven Oste over de generaliteyt van degone ghespeelt hebbende de historie van Pharaon, hoe dat Michiel Abuus thuerlieder laste, naer zyn eyghen fantasie, zoude ghestroyt hebben onder den ghemeente dat den coninck van Spaingnen zoude gheteeckent zyn gheweest by Pharao ende ter contrarien de heretycquen bide kinders van Ysraël, es den voors. Michiel gheordonneert gheweest te verclaersen dat hy zulcke propoosten gheseyt heeft met quader causen, hem verbiedende opde peyne van hondert guldenen iet te roeren met woorden ofte teeckenen van het spel laetstmael ghespeelt, met verbod bovendien van eenighe spelen ofte tooghen by hem te doene ofte doen doene, die eenichsins zouden mueghen raeken de voors. materie, ende dat up arbitraire correctie.

19 Maii 1593.'

Brugge, rijksarchief, découvertes n° 203, *examinatieboek van het stedelijk gerecht van Brugge over de jaren 1568-1598*, blz. 134.

R-A. PARMENTIER.

Doof en blind.

Ende... onze nieuwsbladen stellen altijd voort in nieuwsbladvlaamsch: ‘dat zij *zich tot den echo hebben gemaakt van geruchten* volgens dewelke...; zij *pulten zich uit in* een *uitioep van verrukking*; twee *robuste* jongens; een *sourde phrase*; instellingen die *fungeeren als veiligheidsklep*; de *agenten* die den man opleidden hadden moeite *om meester van het veld* te blijven; de miljarden zijn gestemd door een *stemming van gelatenheid*; de welvaart wordt er opgewekt door andere *impulsen*; alle *trafiek is onderbroken*; wij zullen helpen de *overwinning van den frank bevechten* (in den zin van = lutter pour!); *om te eindigen*; een *eeresaluut*’!...

Beeldt u eens in dat àl de Vlamingen zoo spreken, boeren en menschen àl even ‘beschaafd’ zoo, hoelange zou 't vlaamsch nog bestaan?

't Is zonde Gods... 't Vlaamsch, dat God gemaakt heeft en dat 't volk bewaard heeft, 't Vlaamsche Volk-z'n vlaamsch is anders toch zoo schoone! Die dwazeriks.

BROM.

Hoe Telesfoor haast pastertje wierd

BARBARA, 'en barge van een vrouwmensch, was 'en goê slokke in den grond maar 'en dwaze henne! 'en bomhoofd. Ho!... daarbij hondegierig, bijgeloovig en babbelachtig geene van meer! Thuis deed ze al wat ze wilde, en dat kwam hieruit: bedeesde Pol, heur wettelijke, had tien keer meer gezond verstand in z'n kleinen vinger dan de vrouw in geheel heur zwaar en wabbelachtig lichaam maar hij was voor de vrede, hij was te kadullig; en... al-te-fraai is allemans zot. Pol zou wel 'en keer gerutteld hebben, maar 't was tusschen z'n tanden; verkroppen en zwijgen om te bersten dat deed hij meest. 's Wekedags wrocht hij lijk een peerd aan z'n werkbank, kwam goed aan z'n brood, ging 's zondags gematig ten biere en liet z'n Babe maar bekken in 't gebuurte.

Na jaren van hun wachten en hankeren geliefde 't

den Heere toch eindelijk hun tusschen donkeren en klaren 'en zeune te zenden, en 't was een Telesfoor! ‘Wat blief-je Peternoom? zoo 'en schoonen name!’

Nonkel Jan, de peerdekutser, was peter, of ‘Peepee’ lijk de menschen zeggen, maar 't was jandorie 'en peepee, 'en vijze doorn; met z'n blauwe schabbe en z'n rieten kaantje... maar we zullen hem wel leeren kennen. Hij was trouwens een Nieuwmarktenare.

Op 't zeggen van Dikta de ‘minne’, de vroevrouwe - die van alles altijd het fijne wist en hooge geleerd was... dat ze van àl de minnen geslacht - had Barbara vijf weken lang een bondeltje zenegroen rond heur been gebonden om misval en moeraccessen te voorkomen. Want, ge moet weten, dat spel lukte nu juist tewege in Maarte... ‘en dat is toch zulk een slechte maand om te koopen!’ En met dat zenegroen, zi', Telesfoor wachtte nog tot den eersten April... Kurieus, hei? Op den dag zelven kreeg blazende Babe een takske berzilikom in de eene hand en een zwalmpluime in de andere, en 't ging lijk een lante... ‘en zonder doktor! dat is nog 't voornaamste van al’. Barbara immers was bendig meen'-je, en bijhoudend... en ‘als 't gaan kan zonder die diere veugels, hei?’ ten anderen ‘ieffrouw Benedikta was een net bezettig vrouwmensch en had er - voor klein geld - honderden op de wereld geholpen! zi'... die minne dat was nog slichter(1) of 'en docteur!’

Pol, de sul, had machteloos de schouders opgestoken en op de hoop geleefd dat er toch niets 'n zou gehaperd hebben.

Zoo dikke Babe, met een aanzichte dat blonk van de zeepe, lag lijk een ‘kunnegunne’ te prijken op heur bedde negen dagen reke. Al de vrouwelijke

(1) “Slichter” = slechter, hier en daar in West-Vlaanderen beteekent: “erger, sterker, meer” (in algemeenen zin), vandaar ook “beter”.

kennissen en de nieuwsgierigste schepsels van de prochie ('k wil zeggen de oude jonge dochters eerst, en vóór al de andere) hadden hunnen hoed opgezet en waren komen lonken, niet zoodanig om 't kind en de moeder, maar om 't bed en de lakens en de linten en de strekken en de meubels te zien en om alles naderhand te blameeren ‘pracht boven de macht, of krotte en kompagnie!’ En daar kwamen ze toch een keer dien achternoene met achten afgestoken... acht tongen van lintjes. 't Was een hondenweêr buiten. Met een geheelen battan' slijk van twee duim hooge aan hunne rokken, en met natte voeten, trokken ze naar boven en ‘'t was jammer ze gingen 't al vuil maken’ maar ze waren er nu toch hei! en elkeene kreeg ‘een papier onder heur voeten om de plansei te zwichten’, en alzoo gerochten ze er gezeten met die achten aan 't koekeloeren op die acht gazetten. En Snateren dat ze deden rond dat bedde, lijk een kooie vogels; die gasten 'n vroegen niet: ‘Babe 'n heb'-je geen koortsen, of 'n zij'-je niet vermoeid?’ neen, neen ze snabberden al dooreen: ‘ha, wat 'en geestig kindetjen is dadde!... zi' Babetje 't is je gespogen... maar geheel de neuze van z'n papa! En, jong toch, gij ziet er toch zoo frisch uit!’

- ‘Maar hurkt nu toch 'en keer, zei nonkel Jan, die beneden in de keuken stond, hurkt nu toch 'en keer naar dat Concilie van trunten!’

Van koffietafel 'n was er geen sprake: hoe eer dat ze buiten lagen hoe beter voor Dikta, ze kende al die gierige neten, ze gingen wel de minne en heur fooie vergeten... Maar die preciese maagden uit de congregatie 'n kosten die schamele ontvangste maar moeilijk slikken, en daar was algauw eene, Roosje, 't schoonste van 't gebloem, die konsuiskonso' wat dichter keek en vond dat er lijk een sperke in dat kind zat van den ouden man. - ‘Tiens, tiens! als ge 't gaat zeggen ja 't, zeiden Fullemeene en Edokstje en 'Manse en Ka' en al de andere meê,

...Barbara toch, dat schaapje is betooverd, jong! Als ge te beene zijt zult ge moeten een misse gaan schooien daartegen'.

Maar mijnheer de onderpastor kwam dat te weten en, mensch! den zondag daarachter, 't was er op! In den preêkstoel kregen die oude-jonge vuile gasronkers zoodanig boter op hun brood dat ze kookten van kolerie: 'en wat weet een Geestelijk van den ouden man en van kinderkweek?!... tandis zijl'dere...' Barbara, gekwetst en vernederd, zwom in 't getraan voor een paar dagen, tot eindelijk 't moederherte boven vlotte, en ''t en was geen waar van dien ouden man, maar... ze 'n hadden geen suikerbollen gekregen, vat-je-vous?... Enja! kun'-je nu aan iedereen een zaksken gaan geven, jandorie? Ge zoudt er wel een fortuine moeten aan hangen!...' En alzoo gaf ze 't af en troostte ze heur zelve, zoodanig wel dat ze weer preusch wierd met heuren Telesfoor 'en ze 'n waren aleens niet getrouwd die andere!... daar-zi'!...'

En om te toonen wie ze was, toen ze heuren kerkgang deed, stond ze op heur pijkebeste, in grooten 'barada', met den zwarten hoed bezet met speierperels en een witte 'pikei' te midden recht in de lucht!... en fier dat ze ging, die bolleronde Babe, preusch lijk een katte!... Telesfoor was heure God geworden en, tusschen ons gezeid, hij was de magerste 'piezewiet' da'-je gedenken kost, een kreesch keun, een kanarievogel! Een neepjen en hij was 't gat uit; ge zoudt hem bij z'n nekke gepakt hebben? ho!... hij ware zeker uit z'n vel gevallen...

Nonkel Jan, een balke van een vent, had dat kind zitten bezien; eraan komen 'n dorst hij al geen kanten, 't mochte nog in tween scheên! en in zijn grovigheid, te druistig voor een moederherte maar zooals hij 't meende en zonder erg had hij gezeid: - ''t is lijk Onze lieven Heertjen aan zijn Kruise'. - Moeder 'n was met die vergelijking in 't geheele niet gediend... Nu, allemans religie 'n zit ook niet even diepe, dat is te verstaan.

Maar was Telesfoortje 'en deefelare, Dikta nochtans gaf goê moed. ‘En ken'-je gij Dikta de minne? Ho! dàt is een heilige ziele! dàt is eene om heilig te verklarenl van passe 'en grate en uitgemergeld klaar van devotie. En ze ware ten minste 'en heilige die wij kennen en aan 't werk gezien hebben; die Gerardus daar, en Alfonsus en Idesbaldus en al die anderen waarvan ze nu spreken... wie ter wereld heeft er nog een gedacht van die menschen? Kom'! Vergeleken met onze Dikta? dat is al thoope nog min dan nieten..'. en dat zegge 'k-ik!’ en Babe stak heur wijsvinger in de lucht en ze fluitte 'nen keer, wilde ze zeggen ‘Dikta! dàt is de krieke!’

Zoo die heilige Benedikta begost daarop een plechtige novene, en ‘was 't bijaldien’, en ze tikte met den vinger op tafel, ‘was 't bijaldien dat 't naveltje afviel op 'en Maandag, den negensten en laatsten dag van de novene... 't was zeker! Telesfoor ging blijven leven... en pastertje worden!’ Moeder gaapte de woorden uit dien gelukzaligen mond: ze mocht toch zoo heur handje kussen dat ze die minne gekozen had, die bidzalige ziele die van den Heere alles bekwam wat ze vroeg. Ja dat dàt kost lukken... Telesfoor paster worden... 't ware zoo goedkoop als installatie... met dàt meubel-hier en die stoelen-daar en dàt bedde! Waarlijk 't sloeg geheel en gansch in heur kaarte! Zoo... wat er daar toen gebijbeld en gebeden wierd negen dagen lang, dat 'n is met geen penne te beschrijven. En de Maandag kwam. Dikke Babe danste lijk 'en katsebal van ongeduld, al van den vroegenmorgen; en mijn-dooie! zoo waar als da' 'k het zegge, 's noens op klokslag-twaalve, in heur magere ‘mannefisencie’ kwam Benedikta, de uitverkorene, de trappen af met de navelschroôl lijk een gewijdje, op beide heur handen... Ze 'n sprak geen spreek.. Voorzichtig, plechtig lei ze den band op tafel en... 't naveltje rolde ten gronde!...

- ‘Madam... proficiat!’
- ‘Dank U, Benedikta!’

Meer 'n gerocht er niet uit... 't kropte in de keel. Moeder stond paf en wit lijk een lijk... één pink maar... Seffens daarachter: ineens, sloeg de vlamme in heur gezichte, en tranen van vreugde ‘boeksten’ uit heur oogen en rolden langs heur kaken.

- ‘Leapol! schruwelde ze, Leapol! Telesfoor zal paster worden!’

- ‘Ja’, zei ongeloovige Leapol... en hij schaafde voort de vent... Maar die ‘ja’ viel me nu 'en keer zoo koele van die lippen!... 't Was lijk een ijsklompe die afkraakte van den noordpool en op de koude blauwe schorren van de keuken viel. En even koele voort als een die gaat God Jezus laten: ‘ennu, zei hij, we gaan 't af verwachten.’

- ‘Ho! die mans!’ zei Babe met wanhoop; ze snakte heur om, vloog de deuren uit en de straat op met het groote nieuws!

- ‘Nieuws verblijdt, zei de zot, en hij draaide z'n mutsch!’ zei Peepee op z'n Nieuwmarktsch, en hij sloeg op z'n bille dat 't kletste: en hij verkrinkelde hem, toen hij tunne Babe rollen zag 't eene deuregat uit en 't andere in. Teruggekomen had ze ‘van uit het bazartje een bingbalongske meê, een kleuterspaan en een tierlewiewietje voor 't pastertjen tewege’... 't Ventje trok een oogske vol blauwe melk en sloot het wederom toe... 't Peisde zeker in zijn eigen: ‘Wacht maar!’

(*'t Vervolgt*).

K.D.W.

Mengelmaren

Boekennieuws

Uit Opdebeek's *Reeks* (boven, bl. 70, 95). F. BERTIJN. *Vulkanen en Geisers*. 32 bl.

Kloek, aanschouwelijk en smakelijk het voornaamste dat tot heden over vuur- en watergespuw is geweten.

L.D.W.

Op 't afsterven van G.V., klokluider

Klokken, deunend op der stringen
stram geweld, houdt op van zingen;
beidt... want, die, in 't bronzen lijf
ziele u stak en wribblend leven,
komt zijn ziel aan God te geven,
en zijn arm ligt stakestijf.

Klokken, wat al wondere klanken
trok hij uit uw ruwe lanken,
welke hij heinde en verre zond;
zang van zege, tolk van smerte,
vreugde of zalving van het herte,
al uit één' en zelfden mond.

Weent nu, klokken, smeekt om bede
voor uw Vriend ten dankbaarhede,
opdat lavenis hem kom';
want hij voerde ons, trouwe, boven
't wereldtij, in 't Godeloven,
door zijn ruischend feestgebrom.

RUMBEKE.

B'hendige tweetaligheid.

Op een uithangstuk te Brugge. daar spraak is van den Koekelberg, staat er tweetalig:

Basili {*ek*

Basili {*que*

Heerlijk, hei! Dit stelsel kan men nu in alle tweetalige druksels benuttigen, en op alle wijzen, b.v. al stellende:

S { tom !

S { tupide!

[Nummer 7]

Om te weten wat Vlaamsch is.

Taaltoehalige wendingen zijn b.v.: gebruikt bij wijze van uitroepingen (‘*wel-Heere*-die duts’ instee van ‘arme duts’), andere als herhalingen (‘*stijf-stijf* schoone’ om te zeggen ‘zeer schoone’) andere zoogezeid als schattingen (‘*ik-'n-weet-niet*-hoevele-*wel*’ instee van ‘onzeggelijk vele’, ‘*een-stuk-vij'-zes, tweedrie*’ instee van ‘een zestal, een drietal’), andere als tweelingwoorden gebezigd tot versterking van maat of hoedanigheid (‘*noch-God-noch-goêmensch*’ instee van ‘niemand’), andere als verwenschingen (‘*vervlektsche, Godsche* luiaard’ instee van ‘groote luiaard’, enz. enz.; nog andere zijn enkel een bezitwoord, een aanwijswoord, een voegwoord, een werkwoord. Versmaden we dien trant niet: volksch, moere van kunst en vlaamsch.

Aan de Heeren Burgemeester en Stadsboekhouder van Brugge

Hooggeachte Heeren,

Betreffende den naam *Ezelstraat* en *Ezelpoort*: Mag *Biekorf* zoo vrij zijn, immers na 32 jaar be-

langeloos te hebben zijn beste gedaan voor kennis en behoud van Brugge's geschiedenis en volkskunde, Ued. te verzoeken Uwen Opsteldienst niet te laten meewerken in 't verdringen van den ouden naam *Ezelstraat* en *Ezelpoort* om dien te vervangen door ‘Oostendsche straat’ en ‘Oostendsche Poort’?

Zoo is gebeurd onderander, (bij onoplettendheid wellicht) ambtelijk door Ued. behandteekend, op het uithangblad van de laatste ‘Gemeentefeesten’.

Ons volk is algemeen nog gehecht aan die oude benamingen, werkelijk op den hoek van de straat immer gebezigd, en welke totnog alleenlijk worden verwezen òf uit grootmakerij òf uit onkunde. (Vgl. daarover Biekorf, 1924 xxx, 82, 110). Ued. weet dat, nietwaar, en het is trouwens ook Uw wensch, jameer Uw beslissinge-nu de oude namen van straten en liggingen zorgzaam te doen onderzoeken om ze keurig in eer te doen blijven.

Met beleefden groet.

BIEKORF.

Bloemperken te Brugge?

Hebben we gezaagd verleden jaar over dat bloemperk *ringsom de Pompe op de Kiekenmarkt* (vgl. B. 1925, XXXI, 71 vlgg.)! Dat werk? 't Is vreemde, zeiden wij, onbrugsch en niet schoone, te mager, te koud en te toogdagachtig: gras ware beter, een beetje wild-weg met inlandsche boomen daarbij.

Onlangs op den H. Hertendag te Brugge (vgl. ‘Het Belfort’ 24-VII-1926), heeft iemand eenigszins onzen wensch uitgevoerd. Omendom 't perk heeft hij sperren gesteken, zoodanig dat de Pompe daar stond lijk verdiept in een boschke, met groen aan de voeten en gewaai boven 't hoofd, en met wegelkes door, waar de menschen uit-end-in achter water lijk wandelden. 't Was tooverachtig diep en geheimvol; verrukkelijk. En de huizen eromtrent stonden min bloot en min blekachtig, min stijf en min elk-op-zijn-eentje; ze schenen àl gevels aaneen op een gemeenzame erve, lijk de geveltjes uit een begijnhof, zoo één zoo verscheiden, zoo gezellig zoo thuis.

Die dat gevonden heeft was vast-aan een bruggeling, want 't was tòch te brugsch zijn gedacht... Waren 't ook bruggelingen die eens liever een ‘square’ zagen, en... die

thans inwendig gevoelen dat ze ongelijk hadden, maar uitwendig het nu niet-geren bekennen?

Doen we Brugge toch brugsch zijn.

Och! Slacht een beetje van den *Mariastoet* en den toogdag der *Mariabeelden* geweest (vgl, daarover 'Het Belfort' 26-VI, 4 en 17-VII-1926). Allemaal stichtend en leerzaam, en goed,... en dat wij, noch velen, het wis niet beter en deden, integendeel. Maar dat komt lijk altijd uit het hoofd van één kunstenaar, niet van de geheele gemeenzaamheid; kunstig bedacht is het altoos, en kunstig aaneengesmeten (sit venia verbi, waarlijk. een beetje '-gesmeten'), doch ten dienste vooral van enkele liefhebbers. Herstellingen en bouwingen insgelijks. Honderde en honderde menschen gaan dat altijd allemaal bezien; en bewonderen 't; wij ook, en met smake; evenwel niet met dat herte waarmee we b.v. de stoeten en stichtingen van zaliger Duclos liepen zien. Trouwens 't werk van Duclos was altijd meer brugsch, meer volksch, meer naar den geest en de gading van allen; en de menschen keken toen ook, maar genoten veelmeer allegare tezamen, en kwamen daarvan weer velemeer-gehecht aan hun Stad, aan hun Brugge, aan al 't eigene.

Mochten er over Brugge veel zomers nog komen als deze van thans, met dergelijke dagen van gestoet en getoogdag als er onlangs geweest zijn, doch iet of wat brugscher en eigener. Dit zou aan onze oude godvruchtige gevoelens geen schâ doen.

'Tzelfde ten anderen voor andere steden: te Kortrijk meer kortrijksch, te Roeselare roeselaarsch, zoo zal immer ook in Vlaanderen alles meer 'vlaamsch' zijn.

DE BEER.

Op het eiland Malta[(1)]
Citta Valetta

Heel den uchtend had de purpere kegel van den Etna ons aan stuurboord vergezeld; dan was hij

(1) 't Eiland Malta ligt op 90 kilometer van Siciliën en op 300 km. van Afrika. Het is 28 km. lang en 13 km. breed. In de oudheid heette het *Melita*. Bij Malta behooren nog twee merkelijk kleiner eilanden; Gozo en Comino. De Malteezen wijzen op de Pheniciërs als op hun eerste voorgeslacht. Ten jare 726 v. Chr. kwamen de Grieken het eiland bezetten; in ± 400 de Carthagers; in ± 212 de Romeinen. Achtereenvolgens viel het in de macht der Gothen (464 n. Chr.), der Araben (870) en der Noormannen (1090). In 1530 wierd Malta door Keizer Karel aan de St Jan's Ridders gegeven die door de Turken uit Rhodus waren gejaagd; (sinds dien droeg die ridderschap den naam van Malteesche orde). Ten jare 1798 kreeg Nap. Buonaparte door verraad Malta in zijn macht. Sedert 1800 is 't in bezit der Engelschen. Op zijn reis van Cesarea naar Rome (56) leed Sint- Paulus schipbreuk bij de noordkust van Melita.

achteruitgeschoven en langzaam verdwenen achter den saffieren zeespiegel. 's Middags waren we den Passero-kaap voorbijgevaren en geleidelijk was ook die uiterste punt van Siciliën uit het zicht verdwenen.

Een tijd nu was de eenzaamheid meester op die wonder-blauwe Middellandsche zee. Zoo blauw was het oneindige zeevlak dat 't warm azuur der lucht levenloos bleek scheen en dat de baren er als blauwe vlammen uitzagen die tegen den boeg van 't schip opsloegen.

't Is twee uur in den namiddag. In de verte boven 't voorsteven verschijnt een ambergele lijn. Malta Naderhand schijnt het eiland als een reusachtige drijvende visch met bruinen kop en goudkleurigen balg: de kop van den visch is La Valette, hoofdstad en oorlogshaven; het lijf van den visch is 't verder uitloopend eiland. Een uurtje geduld.

We zwenken en laten 't anker vallen in 't blauwpurpere water der diepe haven. Links, op afstand en naast een loggen granieten pier, liggen vijf Engelsche slagschepen te rooken. Verder op de grijs geblakerde versterkingen en den ontzaglijken St Elmoburcht wappert de wit-rood gekruiste vlootvlag en de Union Jack.

Rond den ‘Lamartine’ - ons schip - dansen een twintigtal gondelachtige bootjes. Ze zijn rood, geel, blauw en hebben gekleurde kussens op de zitbanken. Daarin staan schelroepende en armzwaaiende roeiers met zwart haar en okerachtig wezen. In

't Malteesch en in 't Engelsch roepen ze de reizigers toe dat ze hùn bootje en geen ànder moeten kiezen om aan wal te gaan. 't Is een oorverdoovend gekal van stemmen. Enkele dier veermannen komen dichterbij gewrikkeld, maar de wand van 't stoomschip is zoo bermhertig hoog dat ze hier nog min reizigers te zien krijgen dan op afstand.

Halfnaakte duikelaars komen ook aangeroeid. Zoo gauw ge een geldstuk in 't water gooit, plonst er een achter. Doch nooit duikelen ze met tweeën achter 'tzelfde stuk, want ze handelen in verstandhouding en als goê maatjes. Met zekerheid onderscheiden ze de toegeworpen stukken; witte munt moeten ze immers hebben, geen koperen, want de grond der haven is bruinkleurig en ligt 10 meter diep.

Plots word een hangtrap buiten boord gezakt en in een gauwte komt heel de zwerm roeibootjes aangestormd. Elk krijgt zijn beurt. Voor onzen ploeg - we zijn met veertienen - zijn er drie schuitjes bestemd, die een Malteesche pater-franciscaan - aan zijn roeiers bevelend als een vlootvoogd - bij den trap doet aanglijden. Het ordewoord is: bij vier uren alleman terug aan boord, want dan wordt het anker gelicht.

Een honderd vadem verder stappen we uit de gondels op Malteeschen grond. Vlug dweerschen wij het Engelsch tolgebouw, want, aangezien we op weg zijn naar 't Heilig Land, lieten we ons gepak aan boord en kunnen we hier alle pleegvormen ter zijde laten. Onder een koelen tunnel trekken we vooruit en komen plots in een ruime opene plaats die op vier zijden met vijftigmeter-hooge muren omringd is. Heel boven schijnt het uitspansel een vierkantig stuk bleek-blauwe zijde. Doch we bemerken aldra dat die muren onvermengde rots zijn waarin die kuil wierd geboord en gehouwd. In een der hoeken werkt een stelsel van twee elkaar kruisende ophaalbakken. ‘Instappen!’ klonk het, en in den halfduisteren stijgt de bak langs den rotswand. Boven komen

we in 't volle, zengende zonnelicht en als uit een spoorwagen stappen we op een steenen gaanpad. Op de wallen van La Valette staan we nu en genieten, van tegen de steenen borstwering, het bekoorlijkste panorama dat men droomen kan. Prachtig, de op drie zijden der stad diep ingesneden oorlogshaven met haar purper water waarop blauwgrijze oorlogschepen sluimeren. Kalm-ontzaglijk de wit-grijze vestingen met de machtige St-Elmo's versterking en meer andere schietschansen, alle geworteld en gevestigd in de oer-rots van 't eiland. Heerlijk, 't gezicht op de stad La Valette met hare goudkleurige gevels, Italiaansche koepels en torens, zacht stijgende daken en bloeiende hovingen. Bekoorlijk, 't vergezicht van landouwen en bergen, de lijnen der rosgeschroeide landerijen alle - eigenaardig genoeg - met muren omringd waarboven 't zwartgroen der thuya's en cypressen met 't milder groen der vijgen- en oranjeboomen komt uitkijken. Prachtig ook 't wonder helder vergezicht - 't Westen in - van, als een hoop dooreengegooide rooskleurige teerlingen, Città Vecchia, de oude hoofdstad van dit eiland Melita en alwaar, volgens oude overlevering, de onderlandvoogd Publius woonde die Sint Paulus na zijn schipbreuk vriendelijk onthaalde.[1]

Dat alles is gehuld in een verbazend helder licht dat geen nevelen kent en dat het verste landschap met heuvel en geboomte, met kerk en huizen, zoo wonder kleurrijk en zoo duidelijk scherp voor uwe oogen toovert als lag het vlak bij u.

Onder 't machtig branden der zon stappen we vooruit op de breede bevloering der vestenwandeling. Bloemenprieëlen blinken met schelle kleuren, statige palmboomen werpen purpren schaduwen af over zitbanken met rustende wandelaars. Tusschenin prijken grijs-bruine standbeelden van de grootmeesters der Malteesche ridders van overouds. Tusschen kuie-

(1) Handelingen der Apostelen, 28.

rende voetgangers zijn witgekleede, zwartharige kinders aan 't spelen en dertelen spijts de hitte. Rondom vernemen we de harde klanken der Malteesche taal, Araabsch gemengd met Italiaansch en waartusschen, naar 't schijnt, ook Grieksche en Duitsche woorden loopen. De meeste Malteezen zijn zwart van oog en haar, korthoofdig, okerachtig van vel. De grondvorm der bevolking komt voor als een overgangstypus tusschen de Zuid-Europeesche stammen en de Araabsche.

Vele mannen hebben een vilten hoed aan, en dragen een korten broek. De meeste vrouwen vertoonen een zonderlingen hoofdtooi. Verbeeld u de rechtstaande kap van een onzer vlaamsche kapmantels, doch vier- of vijfmaal grooter. Die kap staat boogvormig, hoog en breed rond het hoofd opgespannen en overschaduwt hoofd, schouder en borst. Hoed en zonnescherm tegelijk! Lommerrijk, frisch en... eigenaardig!

We verlaten de bovenwandeling en kiezen links een afdalende straat. We komen voorbij een kerkje in Renaissance-trant. Het is uit gebruind geel steen opgebouwd; een plat torentje, waarin - op z'n Italiaansch - zichtbaar drie klokken hangen, bekroont den te hoogen voorgevel.

Schuins daarover staat de *Albergo di Castillia*, ontzaglijk gebouw en voormalige herbergplaats der Spaansche ridders van de Malteesche Orde[(1)].

Nu komen we in 't volle rumoer der stad en bereiken straks de voornaamste straat - *Strada Reale* - die den St-Elmoburcht met de *Porta Reale* verbindt. Statige huizen met talrijke verdiepen. Op gansch

(1) *Città Valetta, La Valette* (70.000 inwoners), hoofdstad van Malta, wierd gesticht van 1566 tot 1571 door Jean de la Valette, grootmeester der ridderorde. De verschillende landen vanwaar de ridders herkomstig waren, hadden er elk hun herbergplaats, aldus: Castilliën, Provence, Auvergne, Frankrijk, Italiën, enz. Die gebouwen zijn er bewaard gebleven en, voor de meeste toch, in den oorspronkelijken staat.
Vóór de stichting van La Valette was *Città Vecchia*, bijgenaamd *la Notabile*, hoofdstad van Malta.

zijn breedte is ieder verdiep omrand met gaanderijen en van op te neer zijn alle ramen tegen licht en hitte beschermd door vensterblinden. Prachtwinkels zooals in de steden van 't vasteland, maar ook uitstallingen en bazars gelijk in 't Oosten; tapijten en belegwerk, kopertuig, versierde wapens, snuisterijen uit marmer, olijfhout en amber, echte en valsche perelkransen. Verders ooft: druiven van alle kleur en bij de' vrechte, zwartroode vijgen, oranjen, grenaden, peren en olijven.

Tapijtbewerkers, kopersnijders en schoenmakers zitten met over elkaar gekruiste beenen op den dorpel neerstig te arbeiden. Al de schaduwzijde der straten trekken heele zwermen volk over end weer. De kap der vrouwen en de veelkleurige kleederdracht, ook bij het mannevolk, maken de wemeling eigenaardig bont.

Voortgetrokken door twee gepinte grijze peerdjes wareeren er ook rijtuigjes op vier wielen en met vier zitplaatsen. Die tuigjes zijn overspannen met een hemel uit gekleurd lijnwaad waaronder op alle zijden de lucht vrijen doortocht heeft. Geruischloos schuiven ze voort over de breede asphalten bevloering.

Naarmate we vooruitwandelen bewonderen we de orde en reinheid van winkels en straten. Want ja! zooverre 't Zuid-Oosten in is die zindelijkheid eigenlijk een buitenkansje!

* * *

De Malteesche pater-franciscaan, onze gids, loodst ons naar 't paleis van den Engelschen stadhouder dat voortijds de woning was van de grootmeesters der Malteesche ridders. Engelsche soldaten staan op wacht aan den ingang en op 't binnenplein dat als een uitgestrekt kloosterpand tusschen vier reusachtige gebouwen in de schaduw ligt.

Het voornaamste gedeelte van 't paleis wierd in zijn voormaligen toestand bewaard en wordt bezocht als museum.

Rechts onder de ingangpoort gaan we een voorzaal binnen waaruit een breede wit-marmeren trap in uiterst zachte rijzing naar boven leidt. Hier komen we in ruime gangen. Op afstand van elkaar staan rechts en links stalen ridders met schild en speer in de vuist. Zweren zoudt ge dat achter vizier en halsberg, onder borstharnas, stalen rok en dijstukken levende krijgslieden schuilen, terwijl het enkel staande wapenrustingen zijn, koude getuigen van lang voorbije tijden.

Nu leidt de gids ons in de raadzaal binnen. 't Is er ruim, stil en plechtig lijk in een kerk. Aan 't hoofdeinde, op een breed verhoog, staat een troon omringd met zetels; door de zaal stralen heele rijen zitplaatsen. Hoog aan de wanden vastgemaakt komen reusachtige gobelijntapijten neêr; naar Rubens' schilderijen en teekeningen zijn ze gestikt, en bleven wonderlijk frisch van verwen. Tusschen hooge vensters zijn wapenschilden vastgemaakt, helmen, stalen handschoenen en zweerden.

Door een belendenden gang treden we een andere zaal binnen. Hier is de hooge zoldering met vergulde paneelen belegd. Langs de muren hangen groote schilderijen met veldheeren en ridders te-voeten-uit verbeeld. Op een uiteinde staat een soort doksaal; ouderwetsch-groen-geworden verguldsel omrandt er de paneelen van, waarop tafereelen uit het H. Schrift geschilderd staan. Over alles hangt een lucht van thuya-hout en perkament.

* * *

We komen weer buiten op 't plein vóór 't gebouw. De zon neigt ten ondergang en zet de spitsen der torens en de punten der gevels in goudglans. Beneden heerscht schaduw en toch behouden er de kleuren schier al hun warmte in deze wonderlijk doorschijnende lucht. Heel de stad schijnt op de' been' om met den aankomenden avond koelwordende lucht te scheppen. Een bende Engelsche soldaten trekken op

stap voorbij; ook franciscaner-paters maken een tochtje. Bekroonde rijtuigjes komen stil aangerold, geen auto's storen de kalme stemming. Een paar boogscheuten verder, op de linkerhand, staat de *San Giovanni*-kerk, de hoofdkerk. Ze dagteekent uit 1576, is rijk versierd en bevat vele gedenkteekens en praalgraven.

Geweldig is de indruk die men krijgt wanneer men bij 't ingaan onder 't reusachtig tongewelf komt te staan dat het middenschip uitmaakt van 't heiligdom. In den vorm van een volledig halfrond staat deze beuk boven den kerkvloer gespannen; omhoog is hij beschilderd in fresco's van Mathias Preti, meer onderaan vertoont hij diep ingesneden versieringen en marmeren loofwerk. Rechts en links schemeren de zijkapellen weg in de aankomende avondschaduw. Boven 't hoogaltaar, en heel de kerk beheerschend, staat het viermeter-hooge dubbelbeeld, voorstellende het Doopsel van Onzen Lieven Heer, door Bernini, in 't witte marmer uitgebeiteld. Met schaduw en halve tinten omgeven komt de groep scherp vooruit in zijn witheid. De houding van Jesus is wonderlijk-edel, 't gebaar van Johannes slank en sierlijk. Het hoogaltaar zelf is een kunstgewrocht uit koper en donker marmer.

Doch als we onze blikken naar den grond wenden, bemerken we dat de vloer als een grootsch mosaïek is met de naast elkander ingezette grafsteenen der Malteesche ridders. Meer dan vierhonderd helden liggen hier te rusten onder den kerkvloer. Die grafplaten meest uit rooskleurig en wit en groen marmer samengevat, vertoonen in halfverheven beeldwerk uitgebeiteld de wapens, namen en daden der begraven ridders. Hier in deze heerlijke kerk wierden ze ter rust gelegd, zij die weleer zegevierend streden en tegelijk Malta en 't Christendom beveiligden tegen de Turken[1]. Roemlucht hangt in

(1) Malta was een tijdlang een bolwerk voor 't Christendom tegen de Turken. Bekend is 't beleg van 't eiland door Soliman II ten jare 1567. Te vergeefs kwam de Turksche vloot- en landmacht aangevoerd door Mustapha en Piale tegen 't eiland aanstormen.
Glansrijk werd dit door de ridders verdedigd en ontzet. Na 't beleg is door Jean de la Valette de hoofdstad gesticht.

dit heiligdom; een stille rouwzang schijnt nog te trillen omheen deze grafsteden.

In de zijkapellen bewonderen we de rijkversierde praalgraven der grootmeesters. Daar hebben we dit van den Portugees Manoël de Vilhena, het stuk is heel uit brons en glimt in de schemering als een reusachtige relikwieschrijn. Verder vier marmeren grafsteden van Spanjaarden; dan weer een bronzen gedenkteeken: dit van Marcus Antonius Zondadario; grafsteden der Oostenrijkers: liggende ridders op roodmarmeren praalbedden. De kapel *della Vergine* is rijk belegd met zilveren versieringen, aan den wand hangt een tropee: de sleutels van verscheidene steden welke op de Turken wierden veroverd. Uit de laatste kapel dalen we langs een breeden trap in de ruime krocht. In deze afzonderlijke en als 't ware bevoorrechte begraafplaats wierden de overblijfselen geborgen van de twee beroemdste grootmeesters: *Villiers de l'Isle-Adam en de la Valette*. In doodkistvormige grafsteden gesloten berust hier hun gebeente. De pracht van 't diep gebeeldhouwd marmer en 't opgelegd brons komt nog scherper uit tegenover de somberheid en den eenvoud der krocht.

Boven in de kerk wordt de halfronde beuk duister. Fresco's en marmeren bloemen zijn weggesmolten in bruine schaduw. Als een reusachtige tunnel lijkt het kerkschip. Hoog boven 't altaar bloedt nog een brandvenster en stil pinkt het eeuwig lichtje vóór het Heilig Sakrament. Plechtig drukt de stilte op de hoofdkerk, grafstede van zooveel heldengrootheid.

* * *

We verlaten San Giovanni. De zon is verdwenen en 't uitspansel is helder-purper. Gretig genieten vele menschen langs de winkelramen de afgekoelde avond-

lucht. Een lange reek zwart- en bruingevlekte geiten keeren met hun drijver huiswaarts.

Reeds hoorden we de schorre stem van den ‘Lamartine’ door haven en stad weerklinken. Een snelneergaande straat brengt ons - onderdoor een slag zegeboog-terug bij den havenmuur. Hier liggen de gondels geduldig te wachten, want 't veergeld moet nog uitbetaald en dit borgen was het zekerste middel om de bootjes te krijgen voor den terugtocht. Instappen! Een paar felle roeislagen en vooruit glijden de schuitjes over 't lauwe donkergroene water. Andermaal trilt de lucht onder den stoot der zware stoomfluit. Vlak vóór ons ligt de ‘Lamartine’, een lichtkrans bekroont de zwarte massa op heel de lengte van 't bovendek en aan bakboordzijde glimt het roode reislicht ons tegen. Verderop, links en rechts, spoeden andere gondels vooruit naar den wachtenden stoomer; 't zijn als kiekentjes die naar moeder klokhen vluchten wanneer ze haar waarschuwende stem hebben vernomen.

De armdikke ankerketens arbeiden onophoudelijk voort en met zwaar gerinkel. Plots vallen ze stil, het anker is boven. Het hert van 't schip gaat aan 't kloppen en op kloeken maatslag begint het reuzenschroef te wentelen; achter 't roer kookt een glanzende schuimzee. Op de vesting en de kaaimuren zien we de lichtjes verschuiven.

Goed heil, Malta!

September 1925.

ERNEST DE SPOT.

Onuitgegeven Voegreken en -stukken van zaliger Alexis de Carne

Zonder waerom

De roos kent geen waerom, ze bloeit omdat ze bloeit,
Zij vraegt aen niemand ooit of zij het ooge boeit.

Zoo weze ja! 't gedicht; men zingt niet om te pralen,
Maer slechts om blij gevoel in blijden zang te talen.

A. DE CARNE.

Naer het oude

Die hemel es so blau, so blau.
Dat sonnekyn lacht so claer
Al rype so staet die corenhauw
Van sperkende coren swaer.

Die pickers komen naer het velt.
Ende wetten die picken up 't steen.
Ende dat coren light neergevelt
Ave de wortel gesneen.

A. DE CARNE.

Aan Karel Blancke

O zoete zanger, o edele dichter,
't Zij dat ge in vreugd zijt ofte smert,
Zeg mij toch wat sperke ligt er
Te veunzen in uw gloeiend hert?

Draagt ge in uw boezem misschien een bronne
Die altijd springt en spruit,
En niets en bewaart van al het gone
Dat ze in haar binnenste sluit?

Of zijt ge lijk de nachtegale
In 't blijde lentgetijd,
En moet ge 't in zangen talen
Wat ge in uw jeugdig herte lijdt?

Of is 't misschien noch 't een noch 't ander
Dat uwe zangen voedt
En met vierigheid allerhande
Vervult uw teer gemoed?

O edele dichter,
't Zij dat ge in vreugd zijt ofte smert,

Zeg mij toch wat sperke ligt er
Te veunzen in uw hert.

(Medegedeeld door J.V.)
A. DE CARNE.

Nog westvlaamsche Dorpsnamen

Oostkamp

IN de 15e eeuw *Oorscamp*, vroeger *Orscamp*. Men spreekt natuurlijk *Ooskamp* uit, voor hetwelke door misverstand *Oostkamp* geschreven wordt.

De naam wordt gewoonlijk opgevat in den zin van 'peerdenkamp', vgl. *Quevaucamps* = *Caballi campus*, naam van eene gemeente en van een gehucht op Evregnies, beide in Henegouwen.

Daartegen valt op te merken dat men in Vlaanderen voor *Ors* + *kamp* eer *Ossckamp* dan *Ooskamp* zou verwachten. Vgl. *ossekot*, bij De Bo onder *Orsekot*, en den oordnaam *Assebroek*, uit *Ars* + *broek*. De reden is dat *ors* eigenlijk *orss* is.

Het is bijgevolg geoorloofd naar eene andere naamreden uit te zien, en daar biedt zich *Ursicampus* aan, dat aan alle eischen voldoet. *Ursicampus* = berenkamp, volkslat. *Orsi* -, steekt in het fransche *Ourscamps*, naam van twee gehuchten, het eerste op *Chiry-Ourscamps*, het tweede op Larbroye (Oise).

Lophem

Gesproken *Loppem*, en vroeger ook zoo geschreven. Vermoedelijk *Luppohaim*, of ook uit *Lupohaim*, met mogelijke verkorting van de latere *o* voor de klankverbinding *p* + *h*.

Lup(p)- is een van die menige klankuitingen, met onbepaalde, of voor ons onvatbare beteekenis, die bij onze voorouders tot het vormen van eenledige namen in gebruik waren. || *Lup*- vinden wij in de geslachtsnamen *Leupe*, *Leupen*, en in den oordnaam *Leupeghem* (Oost-Vl.). Wellicht ook in de fransche namen *Louvin*, *Louvot*. || *Lupp*- in *Loppe*, *Loppens*, *Luppens*, fransch *Loupe*, *Louppe*, *Loupot*, *Lopin*, *Loppin*, *Lopard*, *Loppard*.

In het angelsaksisch *Loppa*, mann., en bij de oude westelijke Franken *Loppa*, vrouw. persoonsnaam.

Beernhem

De oudste vlaamsche gedaante van dien naam moet zoo-

wat *Bernohaim* geweest zijn. In de geschriften, uitgaande van het fransche S.-Amandsklooster, of onder ingeving van S.-Amand opgesteld, leest men *Berneham* in 847 en 1187, *Bernehan* in 1115. - Hier zal *-ham*, *-han* een naklank zijn van het oude fransch *ham* uit germ. *haim*, van waar *hamel*, nu *hameau*.

In Vlaanderen *Berenhem*, bij Galb. Brug, 1128, dan *Berneem, Bernem*, enz.

Bern, verwant en synoniem met *barn* = kind, knape, verschijnt ook in samengestelde namen, als *Bernhard*, *Bernhari*, *Bernulf*, enz.

Oedelhem

of volgens de huidige volksuitspraak *Oelhem*. In 1133 *Othelhem*, Van Lokeren, Chartes et Docum. de l'abb. de St. Pierre, Gand.

Othil, in het oudsaksisch, wil zeggen erfgoed, *ôthel, êthel*, in het Ags. vaderland, en *ôdhal*, in het oudnoorsch stamgoed, en hetzelfde woord komt voor in samenstellingen als *Othelbertus*, *Othelboldus*, enz.

A. DASSONVILLE.

Sint Jan's Evangelie,

bij donder, moet men luidop lezen, b.v. in 't deurgat staande, want *zooverre als ge 't kunt hooren, zooverre zijt ge bevrijd*.

't Jaar dat de rozen vorten (in den krop),

- zooals dit jaar gebeurd is - *de oogst gaat vorten*. (Becelaere).

Vraagt ons Heere zulk Vlaamsch?

'k Wil zeggen: vlaamsch zooals nu in veel nieuwe godvruchtige uitingen gebruikt wordt?... 't Is een beetje kiesch om daaraan te roeren, omdat wij op dat gebied zoo gemakkelijk zouden tikken tegen zeer teere gevoelens die ons volk zoo nauw aan het herte liggen. Destemeer-jammer is 't echter dan ook, dat op datzelfde gebied zoo-letter kiesch door velen wordt ommegesprongen met onze vlaamsche tale, welke ons toch insgelijks van God is gekomen, en welke in zijne Goddelijke Meening moest

even kunnen dienen om die teere gevoelens van godsvrucht in ons te helpen levendig houden, of ze ons te helpen ten-schoonste-mogelijk uitbrengen. Sedert een tijd van hier, wat wordt er

niet in onze handen gedraaid van ‘litaniën’ en ‘gebeden’ en ‘liederen’ welke niets anders 'n zijn als armtierige schamele ellendige overzettingen van zuiveruit fransch! We'n willen 't niet nader bespreken om niemand te bij te komen; maar een voorbeeld of twee is: vooreerst dat onhebbelijk ‘*Wij willen God*’ (= nous voulons Dieu)! Hoe bespottelijk toch in het vlaamsch: ‘willen’ in een overdrachtelijken zin, dus in den zin van ‘wij willen in hand hebben’! 't Is even bespottelijk als ‘wij willen de zon of de maan hebben’! Dan ‘*leve Jesus*’ (= vive Jésus)! ‘Leve’: een woord dat in 't vlaamsch immer klinkt als een woord van gespoel en gejoel!

Vlamingen, Vlamingen, gaat men u nu ookal willen doen aannemen dat uw vlaamsch zelfs nietmeer 'n deugt om te bidden? Moet-het vlaamsch op zijn fransch zijn, ja 't, eer dat het godvruchtig kan schijnen?

... 't Is toch zoo gevaarlijk medeen het volk te laten-gaan-denken dat 't heelemaal anders moet bidden als spreken.

BROM.

Geschiedkundige Vondjes

Verblijven van kluizenaarsters.

Vrouwen die zich uit godsvrucht voor altijd in eene kluis opsloten blijken in het Vlaanderen van vroeger vrij talrijk geweest te zijn; doch juist omdat zij zich zorgvuldig van het maatschappelijk verkeer afzonderden, valt hun spoor over 't algemeen niet gemakkelijk te ontdekken. De schaarsche aanteekeningen omtrent hunne verblijfplaatsen zijn er des te kostbaarder om.

Toevalligerwijze wordt in de kapittelakten van s. Donaas te Brugge op 29 December 1424 gewag gemaakt van een kluizenaarster te Lisseweghe. Den eerstvolgenden Zondag immers moest kanunnik Bertrand Beverlinc aldaar met de gebruikelijke plechtigheid een vrouw in eene kluis opsluiten. Om reden van den slechten en slijkerigen weg vroeg hij aan het kapittel om voor dien keer buiten de stad te mogen vernachten, hetgeen hem toegestaan werd. Evenzoo wordt in de kapittelakten der Onze-lieve-

vrouwenkerk te Brugge op 12 Januari 1489 melding gemaakt van een arme vrouw die ten eeuwigen dage als kluizenaarster wenschte te leven bij het zusterhuis in de Ganzenstraat.

1424, December 29. - 'Die 29 Decembris, magister Bertrandus Beverlinc, canonicus, exposuit dominis ante magnam fenestram dormitorii congregatis, quod die Dominica instante habebat includere quandam mulierem in Lisseweghe et quia itinera protunc erant inepta et lutosa petiit licenciam pernoctandi extra villam dicta die absque periculo foraneitatis et prejudicio sue prime residencie; quod sibi fuit concessum.'

Brugge, bisschoppelijk archief, *kapittelakten van s. Donaas over de jaren 1414-1438*, blz. 148 nr. 7, kantteekening: Conceditur B. Beverlinc licenciam pernoctandi per noctem absque periculo etc.

1489, Januari 12. - 'Anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo LXXXIX°, die vero Lune 12^{a} mensis Januarii, quedam honesta, pauper et devota matrona petiit et obtinuit licenciam a dominis vicario et capitulo ponendi pelvim in domo Sororum *in de Gansestrate*, quod est infra patronatum dominorum prepositi et capituli hujus ecclesie; ipsa enim, ut asseruit, cupiebat ibidem reclusa Altissimo perpetuo famulari et obtinuit intentum gratis pro Deo et eciam ad preces magistri Jacobi Wylbord, curati hujus ecclesie. Actum in loco capitulari.'

Brugge, parochiaal archief der Onze-lieve-vrouwenkerk, *kapittelakten van de voormalige collegiale kerk over de jaren 1480-1501*, blz. 42 nr. 214, naderhand bijgeschrevene kantteekening: Consensus ponendi pelvim pro una que intrat monasterium sancte Godeleve.

Het blazoen van Philips II op den halletoren te Brugge.

Op het plan der

stad Brugge in 1562 door Marc Gerards geteekend ziet men een wijzerplaat in 't midden van een vooruitspringend paneel op de bovenste verdieping van het vierkant gedeelte van den halletoren. In 't jaar 1590 was onderhavige plaat weggenomen geworden en op 30 Juni besloot het college der schepenen het ledige cirkelvlak met het wapenbord van koning Philips II te vullen.

'Actum den latsten Junii 1590. - Gheresolveert de platse daer den oudden wysere ghestaen heeft te vullen met de wapenen van zynder Majesteyt.'

Brugge, stadsarchief, *secrete resolutiën van de stadsregeering over de jaren 1585-1607*, blz. 67 V., kantteekening: Wysere opde halle.

Het Onze-lieve vrouwebeeld in de schepenkamer te Brugge.

Op het laatst van de zeventiende eeuw stond er een Onze-lieve-vrouwebeeld in de vergaderzaal der brugsche schepenen, zooals 't blijkt uit de notulen van de toenmalige stadsregeering.

'Actum den 30^{en} Maerte 1694. - Alsoo de Onse lieve-Vrauwe, staende voor ende boven de schauwe van de collegiecaemer, pericliteerde van te vallen, wierdt gheresolveert te authoriseren de ghecommitteerde ter tcesorie te verstellen recht teghenover inde Goede Weke, om het perykel te weeren.'

Brugge, stadsarchief, *secrete resolutiën van de stadsregeering over de jaren 1694-1699*, blz. 17 V., kantteekening: Onse Vrauwe te verstellen int collegie.

R-A. PARMENTIER.

De Roozerie

DAAR liggen lentebloeien, heel den boogaard rond,
die zoenen,

wit en rood,
den groenen
moederschoot.
Zoo pint de Lente heur graf - den nieuwen zomergrond -.

Wat steekt gij Zomer nu, op uwen zomerhoed?
De roozen
blank en bont
met 't bloozen
op hun mond.
't Is met dit hoofdsieraad dat hij zijn intree doet.

Die pracht slaat alles blind; de kleurenzonne schingt.
Ziet tanen
in de schauw
der lanen,
grijs en grauw,
't verslokerd lentgetooi. 't Is niets dat roozen dwingt.

Nooit kunstenhand en maalde uw vouden en uw kroken;
gewaden-
-weefgewrocht,
uit draden
fijn als locht.
Laat nog den minnelonk, diep in uw oog gedoken.

O roozerie, o zee van vonklend diamant
waar wemelt
boord op boord,
en hemelt
immer voort
uw wisselverwig veld, in zomerzonnebrand.

Komt kinders, liefgetal, gij die al roozen zijt
beziet hun
lijn en kreuk
geniet hun
fijnen reuk,
en plukt een jonge roos, in uwen roozentijd.

De roos weeft eenen krans, die heel het jaar omsnoert

als roem en
hoog genot
als bloeme
van haar God.
Blijkt ook een levensroos, die Godewaarts u voert.

Onthecht nu roos op roos, die prijkt op uwe borst:
verhuist ze,
legt ze neer,
voor 't kruise
van den Heer,
die met vijf roozen stierf, voor U, de Roozenvorst.

HORAND.

Oogst

DE zonne heerscht, nog meer dan ooit,
en 't is met volle handen
dat zij haar heete gensters gooit
op naaktgeschoren landen
die, moêgebaard en overdaan
van 't lang en lastig dragen,
nu schamel en verloren staan
en, stil, naar ruste vragen.
Wijd strekken zij hun' vlakten uit
en zullen slapend wachten
naar zonnelicht, naar lentekruid
en versche moederkrachten.
De voeren wiegen traag en trotsch
de wijde hofpoort binnen.
Hen zeegnen als een zegen Gods
zoovele huisgezinnen:
want morgen zal het kostbaar graan,
gemaaid nu, zonder leven,
als voedsel in de schuren staan
en hun het leven geven,
of zelf herleven in het zaad

dat nieuwe korenaren
en levensbloei in overdaad
in de aarde weêr zal baren....

O goede God, die terwe geeft
niet enkel voor de monden,
maar Zelve in deze terwe leeft
en in de zielegronden,
we aanbidden U in al die pracht
en zien in spijs en zaden
een' beeltnis van Uw Liefdemacht
en Hare wonderdaden!
Lijk terwe groeidet, Gij, als kind,
vol gulden glans en stralen,
en de englen kwamen welgezind.
lijk vooglen, op U dalen;
en toen het volk Uw Liefdetaal
één stonde wilde aanhooren
verscheent Gij als een zegepraal
van rijpgeworden koren.
Dit duurde tot de maaier kwam
en Uwe Lichaamsleden,
lijk korenstalen, van den stam
ontrukte naar beneden.
Gedorschen werdt Gij en geplet,
geborgen in de schuren,
maar 't leven door Uw woord en wet,
bleef, spijts het sterven, duren;
en daaglijks, ja binst elken stond,
door sneeuw- en zonnedagen,
gaat Gij, lijk zaden in den grond,
't genadeleven dragen
of dalen, als gezegend Brood,
Gij zelf in zooveel zielen
die, stervend van den hongersnood,
in Uwe schuren knielen!...

O Terwevrucht, O Hostiekrans,
o Brood van 't eeuwig Leven,

wil eeuwig ons Uw glorieglans,
Uw zaad, Uw voedsel geven!

Roeselare 1926.
JOS. VANDEN BERGHE.

Hoe Telesfoor haast pastertje wierd (*Vervolg van bl. 143*).

WAS onze Telesfoor gratemager hij had algelijk een kele lijk een schuiftrompette en ging me daar op een koelen morgen aan 't schreeuwen!... maar aan 't schreeuwen! tien dagen aan een stuk en met volle goeste!... Moeder was baloorde... Och Heere, de sloore slingerde van moedheid, dag en nacht zoo ze was aan 't klutsen en 't klauwieren met dat kind op heur armen. Vader, ook slaapdronke, gaapte lijk een snoek aan z'n bank. Nonkel Jan ‘dien groeven bliksem’, die alle dage zijn hoofd eens binnen stak, vroeg ‘of 't pastertjen aan de metten was of aan 't lang evangelie?’

Maar Dikta, de vlijtige, kwam het af, en ‘dat 'n kon niet blijven duren, dat moest en dat moest veranderen’ z'had meêkop gekookt’. - Goê minnen hebben altijd meêkoppen in huis - ‘en 't zop had ze meê...’ Eenige leekjes-maar tusschen de lippen... en twintig minuten der achter... m'n kozen lag in loco! en zweeg... en zweeg... drie dagen aan een tweede stuk... Moeder zweette dikke druppels van gepijndheid. Als men een beetje korpulent is, dat is dobbel lastig. ‘Leeft hij nog?’... Vader Pol zou ‘Dikta met heur flauwen kul en meêkoppen en slaapgoed aan de balke geplakt hebben’... had hij gedorst. Ook ze voelde 't wel, en ze 'n kwam in geen tien meter daar bij noch omtrent hem. Z'hadden al gedraaid en gekeerd, bunsels open en toe gesmeten... àl niet te doene... Telesfoor sliep. Maar Nonkel Jan, de ruwe, die nog nooit geen vinger 'n had uitgestoken naar dat kind, dweefelde dan alzoo maar juiste

een keer lijze-weg met z'n ballastschuppen over dat kleen kleen hoepje... en... ‘Telefoor’ schoot wakker, en ging op ‘lijk den grooten orgel’ tieren, gieren om dood. ‘Voor m'n oogeputten 'n roer ik nog aan een paster die slaapt’, zei Peepee, ea 't was gemeend van den vent.

Dikta die al 't achterkeukentje weer in de gratie kroop, beweerde dat ‘de spanader al drie dagen vast lag’ en men ongelijk had zoo benauwd te zijn. Moeder intusschen zou ‘nog liever vlotgers eten dan ooit nog meêkoppezop aan heuren Semenarist te geven’. 't Vrouwmensch verkweekte zienderoogen... ‘en nu maar weer aan 't lutsebalieren en 't dauwderiedouwen met verschen moed.’ Daar 'n was weêrom geen kot meer te houden met dien soldaat, 's nachts bijzonderlijk!... Moeder in heur nachtgewaad met 't kind in heur armen wandelde lijk ‘den witten beer’ rond de kamer:

‘do, do kindetje do,
sla'pt en doe' jen oogsjes toe,
he' je geen vaak je moe' nie' slapen,
he' je geen honger je moe' nie' gapen,
do, do kindetje do’...

De binders van heur slaapmutse sloegen de mate... Kwam ze vóór 't nachtlampje de kleine loech lijk e' zotje, maar draaide z'heur hielen ‘dien duivel’ tuitte om dood. Vader Pol 'n kon 't niet meer uitzien. ‘God zegen'-je met dien predikant’ mompelde de man... zoetjes..., en uit z'n polk gekropen trok hij op met de strijksarge vol bruine verbrande plekken en gaten, en met z'n kleederen en nog wat pallullen als dekkinge, hem uit gaan strekken ‘place d'arme’ in de schavelinge. Daar sliep hij lijk een rooze.

Dikta, de gedienstige Dikta, 's anderendags bracht een fleschje ‘sarope van anijs’ meê, en in 'en vloek had ze me daar tien twaalf futten gemaakt van schrootjes lijnwaad gevuld met geknabbeld brood en suiker. Die tutten in den anijs gedoopt ‘wa'-b'liefje, 't was wel fijn!’ Telesfoor lekte de zoetigheid van buiten af en spande z'n keeltje met nieuwe

kouragie. 's Avonds schikte moeder een geheele reke zulke pierlatjes op den nachttafel, en een eierkroezetjen anijs daarnevens... en zoo trokken beiden moeder en kind met kloeken moed den nacht binnen. Babe sliep gelijk een waakhond... dopte en propte in den donkeren met heur futten pastor Telesfoor zijnen mond vol. Zoo meende ze ten minste, maar 's morgens 'n vond ze noch ooren noch oogen meer... 't En geleek geen hoofd meer... 't Was 'en bolle suiker geworden en geheel 't bedde lag bedretst en bedeisterd. Bedeesde Pol, in 't duikertje, loech dat hij hutste maar... beet den top van z'n tonge af. - ‘Moeder’ zei Peepee, die spottige peter Janoom, ‘pasters smooren algelijk betere pijpen zulle!’

(*'t Vervolgt*).

K.D.W.

Mengelmaren

Naar de onthullinge van 't grafmaal van Hugo Verriest

(op 8-VIII as. te Ingoyghem), worden wij uitgenoodigd. Verriest was een van de onzen, met immers àl de Verriesten Biekorf zeer genegen. Vergeten we 't met, tusschen zoo-velen-daar-tewege die gaan schermen met zijn leuze ‘Vlaanderen moet herleven’, en die nogeens nooit gaan erbijvoegen (zoo Hij het meende, en zoo Biekorf het meent): herleven door wederom eenvoudig ‘in 't vlaamsch’ te herzijn.

[Nummer 8]

Om te weten wat Vlaamsch is.

Invlaamsch, zeiden wij, zijn onze volksaardige *taaltoehalingen*. Iedere taal heeft de hare. De onze ook. 't Is 'tgene dooreen minst verbastert: maar het kan verzuimd worden. 't Zijn de woorden die eerst en meest van verbastering weten, niet echter de taaltoehalingen die van den deun en de zwier onzer taal en van onze leeftuigen afhangen, meer dan van de bewoording en woordkeuze zelf. Dus is in hen een levendige borge te vinden voor 't behoud van eigen spraakveerdigheid. En nochtans men heeft ze ons leeren verwaarloozen. In 't stellen laten we ze wederom bewuster gebruiken, 't zij door ze samen te voegen bij 't hoofdwoord waaraan zij in meeninge vastegeknoopt zijn, 't zij door ze met bindteekens aan datzelve te hechten. Kwaad 'n kan 't niet en veel deugd zal het doen.

De Boerenkrijg in het Leyedepartement[1] (*17 October - 14 November 1798*).

OP 9 vendémiaire van het IV^{de} republikeinsch jaar (10 october 1795), werden de Oostenrijksche

(1) Deze studie werd gemaakt volgens de officieele fransche stukken, waarvan we de onpartijdigheid niet durven verzekeren; de republikeinsche overheid immers noemde dezen opstand: 'la révolte des brigands'. Hier is een toevoegsel tot al de plaatselijke studiën die over dezen opstand in West-Vlaanderen verschenen zijn, en die allen vermeld staan in n^{r} 138 van het Davidsfonds: K. Van Caeneghem, *Onze Boeren verheerlijkt. Gedenkboek der Eeuwfeesten van den Boerenkrijg*. Yper 1904.

Nederlanden, samen met het prinsbisdom Luik, bij Frankrijk ingelijfd. Ze vormden de negen vereenigde departementen.

Van het begin af, waren de Franschen van zin onze jongens tot den krijgsdienst op te roepen, maar, daar onze voorouders veel te weinig franschgezind waren, werden ze nog niet rijp geacht voor dezen dienst(1).

De eerste lichting in ons land, werd opgeroepen door de wet van 3 vendémiaire van het VIIe jaar (24^{en} september 1798), die in heel de republiek 200,000 man moest leveren aan het leger.

Het duurde niet lang of de opstand brak uit in enkele onzer gewesten.

Vanaf 12^{en} oetober begonnen de onlusten in het land van Waes; het vuur sloeg over naar Zeeuwsch-Vlaanderen; de Kempen bleven niet ten achter; en rond Oudenaerde en Doornijk spookte het eveneens.

De steden namen er geen deel aan; enkel het platte land kwam in opstand. Nog nooit waren onze voorouders tot den krijgsdienst buiten hunne steden en gewesten verplicht geweest. En, nu voornamelijk dat de Franschen overal den godsdienst op hatelijke wijze vervolgden, wilde minder dan ooit iemand zijn leven geven voor de republiek(2).

In het tegenwoordig West-Vlaanderen, het toenmalige Leyedepartement, scheen alles in het begin nogal goed van stapel te loopen. Rond 25^{en} october zouden de eerste weerplichtigen naar hunne troepenafdeelingen vertrekken. Nochtans waren er op 17^{en}

(1) DE LANZAC DE LABORIE. *La Domination française en Belgique*. Paris, 1895, bd. I, blz. 219.
(2) *Idem*, blz. 223-227. Over de algemeene geschiedenis van den Boerenkrijg, zie: AUG. ORTS, *La guerre des Paysans*, Brussel, 1863, en AUG. THYS. *De belgische Conscrits*, Leuven, 1890.

october enkele opstootjes in het zuiden der provincie uitgebroken: te Moorseele, Meenen, Wervick, Zonnebeke, Iseghem, Thielt en Pitthem. De weerplichtigen hadden er de openbare ambtenaren uitgejouwd en bedreigd. Oproerige vlugschriften waren rondgestrooid, tot verdere onlusten was het echter niet gekomen(1).

Het middenbestuur van het departement te Brugge. besloot, samen met de krijgsoverheid, drie vliegende 'colonnen' in te richten, om de ruststoorders op te zoeken. De twee eerste onder leiding van den bureeloverste van het gemeentebestuur Zonnebeke, de gewezen kapitein Durand, zouden vertrekken uit Kortrijk en Yper om achtereenvolgens de volgende gemeenten aan te loopen: Gheluvelt, Wervick, Gheluwe, Gulleghem, Ledeghem, Iseghem en Moorslede. Elk dezer afdeelingen bestond uit 25 man voetvolk, 15 ruiters en enkele gendarmen. In overleg met de commissarissen der regeering van de zuidelijke cantons, moest Durand maatregelen treffen om de ruststoorders aan te houden; al de rechterlijke ambtenaren moesten hem hulp verleenen, en, waar hij het noodig achtte, mocht de bevolking ontwapend worden(2).

De derde vliegende colonne kwam van Brugge naar Thielt, waar ze onder het bevel trad van den commissaris der regeering Esmonnot, die dezelfde bevelen, ontving als Durand. Hij moest optreden te Thielt Pitthem en omliggende gemeenten. Zoo noodig moest hij hulp verleenen aan zijn collega Durand(3).

Deze opstootjes waren nog geen ware opstand, ook nam het middenbestuur het zoo niet op, gezien het kleine aantal soldaten bij de vliegende colonnen.

(1) *Staatsarchief te Brugge, Archives Modernes, Correspondance. reg*. 338, f°s 271-272; *reg*. 61, f° 47 en *reg*. 64, f° 15.

(2) *Ibidem, reg*. 61, f°s 40-43, en *reg*. 64, f° 15.

(3) *Ibidem, reg*. 61, f°s 44-46, en *reg*. 64, f° 15. De commissaris der regeering bij een canton, had daaromtrent dezelfde bevoegdheid als onze bnrgemeesters. (Over het bestuur der cantons, zie hierna *bijlage* III, nota 2).

Op 21^{en} october ontving het middenbestuur van het Leyedepartement de mededeeling dat een opstand in het Scheldedepartement uitgebroken was.

Niettegenstaande de kleine troepenmacht die het Leyedepartement bezet hield, werd in overleg met generaal Bonnard, bevelhebber der 24^{e} divisie, besloten een deel der soldaten van hier per boot naar Gent te sturen. Enkele burgers, waaronder de algemeene sekretaris van het departement, werden uitgezonden om het middenbestuur te Brugge op de hoogte van den opstand te houden.

De rust van het Leyedepartement werd echter nog niet gestoord(1).

De gebeurtenissen van het Scheldedepartement werden uitgebaat door enkele onbeëedigde priesters en door de invloedrijke oostenrijkschgezinden, om de landelijke bevolking tot gewapend verzet aan te wakkeren.

In den nacht van 22^{en} op 23^{en} october, kwamen een honderdtal weerplichtigen uit de gemeenten Dadizeele, Rumbeke, Moorslede, Passchendaele, Becelaere, Zonnebeke en omliggende samen op het gehucht Terhand tusschen Dadizeela en Gheluwe(2).

Enkele jongelingen van Rousselaere en ommeland gingen biechten, en besloten voor godsdienst en keizer te strijden tegen de vreemde verdrukkers.

Aan hun hoofd stonden enkele aanzienlijke uitwijkelingen, die rijkelijk van geld voorzien waren(3).

De dag verliep nogal rustig. Eenige ophitsers werden aangehouden te Pitthem, Wervick en Dadizeele. Te Thielt werden zekere burgers die niet franschgezind waren, ontwapend door de overheid. Al de

(1) *Ibidem, reg*. 64, f° 15, *reg*. 338, f° 280 en *reg*. 59, 11^{r} 239.

(2) *Ibidem, reg*. 64, f° 15, zie ook: *bijlage* II hierna.

(3) *Ibidem, reg*. 64, f° 15 v. De uitwijkelingen waren inwoners van de Oostenrijksche Nederlanden die het land verlaten hadden bij den inval der Franschen. Hun goed was aangeslagen en werd samen met dat van de geestelijkheid verkocht als zwart goed.

geweren die er in de winkels te koopt lagen, werden ingevorderd[1].

Ondertusschen was het middenbestuur op de hoogte gebracht van het gebeurde, en, in overeenkomst met den bevelvoerenden generaal te Brugge, werden de weinige nog beschikbare troepen tegen de opstandelingen uitgezonden. Maar de oproerlingen lieten het niet tot een gevecht komen, ze trokken zich terug in de talrijke bosschen van het departement, waardoor de vervolging ten zeerste bemoeilijkt werd. Overal werden de vrijheidsboomen omgehakt en door kruisen vervangen, de stormklok werd geluid, en de gemeentelijke archieven verbrand. Daar berustten immers de doopregisters volgens dewelke de soldatenlichtingen uitgeschreven werden, alsook de stukken die dienden om de belastingen te heffen[2].

Den 21^{en} october, waren er nogmaals samenscholingen te Dadizeele. De bestuurder der jury van het arrondissement Kortrijk trok er dadelijk heen met enkele huzaren, doch hij kon de schuldigen niet ontdekken. Toen hij buiten het dorp kwam, werd hij op geweerschoten onthaald, en gezien de weinige mannen, die hij bij zich had, was hij verplicht af te trekken. Aanstonds gingen de opstandelingen aan het werk, de noodklok werd geluid, en de vrijheidsboom, die tot dan toe was gespaard gebleven, werd geveld[3]. Van daar trokken de boeren naar Moorslede, Zonnebeke

(1) *Ibidem, reg*. 64, f° 15 v., *reg*. 338, f° 288, en BOONE-DE SOMVIELE: *De Boerenkrijg in het Thieltsche*, Thielt, 1898, blzn. 9-10.

(2) *Ibidem, reg*. 59, n^{rs} 240 en 242. De commissaris der regeering bij het middenbestuur te Brugge, die daaromtrent dezelfde bevoegdheid had als de huidige gouverneur der provincie, schreef dit naar de ministers van oorlog en politie, om troepenversterking te vragen. Hij vreesde vooral dat de Engelschen van de gelegenheid zouden gebruik maken, om nogmaals eene ontscheping te wagen, of om de opstandelingen van wapensen munitie te voorzien. (Over de eerste ontscheping der Engelschen te Breedene, op 19 mei 1798, zie: J. YERNAUX. *Le Premier Consul en West-Flandre*, Annales de la Société d'Emulation de Bruges, 1911, blzn 198-210). Zie ook *reg*. 64, f° 15 v.

(3) Zie *bijlage* II en reg. 64, f° 15 v. De bestuurder der jury had dezelfde bevoegdheid als onze ouderzoeksrechters.

en Passchendaele, waar ze hetzelfde uitrichtten, en daarenboven de gemeentelijke archieven vernielden. De huizen van enkele franschgezinden werden geplunderd, en al de weerplichtigen die ze vonden, moesten onder zware bedreigingen met hen medetrekken. Hun bende was tot '1500' aangegroeid. Eenigen waren met geweren uitgerust, maar de meesten waren bewapend met stokken, vorken en ander landbouwgerief. Te Passchendaele verdreven ze de zes voetvolksoldaten en de gendarmen die er de bezetting uitmaakten. Deze laatsten verwittigden het garnizoen van Yper, dat op de boeren lostrok, en ze na een hardnekkig gevecht heel en al uiteensloeg. Eene vlag, waarop ze den keizerlijken arend geschilderd hadden, en die voortkwam van het gemeentebestuur van Hooglede, werd hun afgenomen. Vijf oproerlingen werden gevangen gezet, en onder de '400' gesneuvelden, telde men vier priesters(1).

De boeren trokken zich terug in Passchendaele, Meulebeke, Ardoye, Staden en Gits. Hier ook luidden ze de stormklok, plunderden de archieven en hakten de vrijheidsboomen om. Van daar gingen ze naar Rousselaere en Hooglede, waar ze op dezelfde wijze te werk gingen. Ze hadden zeven republikeinen en twee huzaren gevangen genomen die ze in het gevang te Hooglede opgesloten hadden, waaruit deze echter, dank de hulp van den plaatselijken gemeentelijken ambtenaar konden ontvluchten(2).

Een bende was naar Thielt en Pitthem afgezakt, nam er den commissaris der regeering Esmonnot, die met vijf man van de derde vliegende colonne, op zoek naar inlichtingen was uitgegaan, gevangen.

(1) *Ibidem, reg*. 64, f° 15 v.-16; *reg*. 338, f^{o}s 286, 289 en 293.

(2) *Ibidem, reg*. 64, f° 16; *reg*. 338, f°s 289-290; zie ook *bijlage* I_b. De plaatselijke gemeentelijke ambtenaar (agent municipal) was lid van het gemeentebestuur van het canton. Samen met de hem toegevoegde ambtenaar (adjoint municipal), was hij op zijne gemeente belast met de politie en het houden derregisters van den burgerstand. Zie daarover meer: *bijlage* III nota 2.

De overige mannen der colonne, ongerust om hun lang uitblijven, kwamen ze bevrijden[1].

Het getal oproerlingen groeide gedurig aan. In alle gemeenten waar ze de stormklok gingen luiden, liepen de vijanden der Franschen met hen mee.

Te Moorslede werden ze aangevallen door den gendarmerieluitenant Engelbert met een afdeeling gendarmen; maar door den hevigen tegenstand moesten de gendarmen wijken. Engelbert werd getroffen, en door de boeren doodgeslagen[2].

Ondertusschen was het middenbestuur te Brugge niet werkeloos gebleven.

Aangezien de opstandelingen overal verteld hadden dat ze naar de kust zouden optrekken om er in verbinding te treden met de Engelschen, werd een deel der 1200 nationale wachten, die uit Rijssel ter hulp gekomen waren van het Scheldedepartement, in de Leye gehouden om te Ghistel den toegang tot de kust te beletten. Meer nationale wachten werden gevraagd te Rijssel en te Duinkerke. Het Scheldedepartement werd verzocht de grenzen van de Leye te doen bezetten rond Oudenaerde en in Zeeuwsch-Vlaanderen, om de verbinding tusschen de verschillige benden opstandelingen te voorkomen. Een oproep werd naar de gemeenten gezonden waarbij ze aansprakelijk gemaakt werden voor de aangerichte schade; ook moesten ze de verdachte inwoners ontwapenen en de klokken onbruikbaar maken.

De opstandelingen wilden overal de steden innemen; daarom werden de plaatselijke bevelhebbers van Yper, Kortrijk en Nieuwpoort op hunne hoede gesteld.

Een burgerwacht werd ingericht te Brugge, bewa-

(1) Zie *bijlage* I[a], SAMYN, *De Fransche Revolutie in Vlaanderen en in 't bijzonder te Thielt*, Rousselaere 1889, blzn 210-215; BOONE-DE SOMVIELE. *De boerenkrijg in het Thieltsche*, blzn 9-15.
Volgens SEVENS, *Ons Vaderland tijdens de fransche overheersching*, Kortrijk 1902, blz. 148, kwamen de opstandelingen uit het land van Waes, naar Thielt afgezakt.

(2) Zie *bijlage* II, en *reg.* 64, f[o] 16.

pend met de geweren voortkomende van de 2400 Engelschen die in mei bij de landing gevangen genomen werden.

Een oproep aan al de gemeenten gezonden, wakkerde de burgers aan, die verplicht geweest waren aan den opstand deel te nemen, weer naar huis te keeren. De gemeentebesturen moesten lijsten opmaken van al de huisgezinnen met de aanwezigen en afwezigen. Ook moesten de gemeenten de papieren van burgerstand en belasting in zekerheid brengen.

Om de taak der ruiterij lichter te maken, werd een snelle koerierdienst ingericht tusschen Brugge, Yper en Kortrijk; daartoe werden al de rijpaarden dezer drie steden opgevorderd(1).

Tot dan toe was er in het departement maar een bende opstandelingen aan het werk. Een tweede bende kwam uit de omstreken van Oudenaerde naar Avelghem en omstreken over, waar ze ook de vrijheidsboomen omwierpen, de stormklok luidden, de republikeinsche ambtenaars vervolgden en de gemeentelijke archieven verbrandden(2).

De weinige troepen die in het departement waren, trokken op de oproerlingen los. Deze laatsten werden op 27^{en} en 28^{en} october uiteengedreven te Cortemarck, Staden, Rousselaere en Moorslede. Zes werden er gevangen genomen. Op 28^{en} 29^{en} en 30^{en} vergaderden ze met een bende van rond de '2000', en rukten naar Kortrijk, waar zich een groot buskruitmagazijn bevond.

De adjudant generaal Schinner met 60 ruiters en 150 man voetvolk trok ze te gemoet, doodde er ongeveer '250', en vervolgde ze tot in Ingelmunster, waar de overblijvenden van de bende uiteengeslagen werden(3).

(1) *Ibidem, reg*. 338, f°s 286-295, en *reg*. 59, n^{r} 283.

(2) *Ibidem, reg*. 64, f° 16. Zie ook: VAN CAENEGHEM, *op. cit*., blz. 51.

(3) *Ibidem, reg*. 64, f° 16; *reg*. 59, n^{rs} 244 en 283, *bijlage* I^{c}; en VAN CAENEGHEM, *op. cit*., blzn 71 en 79. Gedurende den opstand was de stad Kortrijk heel en al afgesloten van het overige deel van het departement. Het middenbestuur te Brugge, ongerust omdat het niets van daar vernam, besloot op 29^{n} october twee zijner bedienden er heen te zenden om inlichtingen te winnen (*Arch. Mod., Corr., reg*. 338, f° 295).

Later op 6^{n} november zond het gemeentebestuur van Kortrijk aan het middenbestuur te Brugge een verslag over de gebeurtenissen van den opstand, binnen en rond Kortrijk. Dit verslag berust op het *Staatsarchief te Brugge, Arch. Mod., liasses, 1*^{re} *série*, n^{r} 1946, en werd volgens een andere bron overgedrukt in SEVENS, *Ons vaderland tijdens de fransche overheersching*, blzn 170-171.

De vliegende colonne, die Thourout bezet hield, werd over Meenen naar Kortrijk gezonden om deze stad te helpen in geval nieuw gevaar zou dreigen. De honderd man bezetting van Ghistel werden daarop naar Thourout verlegd. De vliegende colonnen kregen bevel overal de klokken te verbrijzelen(1).

De volgende dagen vergaderden de opstandelingen nogmaals te Gits, Beveren, Ardoye, Dadizeele, Iseghem, Passchendaele, Moorslede en Winckel-St Elooi; overal werden ze gemakkelijk op de vlucht gedreven door de troepen die talrijker werden, en iedermaal met gevangenen terugkeerden(2).

Deze talrijke nederlagen ontmoedigden de opstandelingen die stilaan naar huis keerden. Er bleven enkel eenige benden over van 30 tot 40 man rond Avelghem, Belleghem, Dottenijs en Rumbeke, die hun tijd doorbrachten met rooven. Ze legden schatting op aan de welstellende inwoners, en pleegden allerlei geweldenarijen, bijzoover dat de bewoners dezer cantons zelf naar de wapens grepen om 'hun leven' en hun bezit te verdedigen. Alle dagen werden roermakers aangehouden, zoodanig dat de gevangenissen overvol waren(3).

(1) *Ibidem, reg*. 338, f° 297, en DE LANZAC DE LABORIE, *op. cit*. I, blz. 237. De vliegende colonne van Thourout, die bestond uit een kompagnie voetvolk, werd onderweg door '4000' opstandelingen aangevallen (*Arch., Mod., liasses, 1*^{re} *série*, n^{r} 1946, en SEVENS, *Ons vaderland* enz., blz. 170).

(2) *Ibidem, reg*. 59. n^{r} 249, en *reg*. 64, f° 16 v. De versterkingen waren nationale wachten (een soort burgerwacht) uit het Noorderdepartement.

(3) *Ibidem, reg*. 59, n^{r} 253, en *reg*. 64, f° 16 v.

Toen de rust bijna heel en al hersteld was, werd op 5^{en} november door den bevelhebber der negen vereenigde departementen, generaal Colaud, de staat van beleg in het Leyedepartement uitgeroepen(1).

De buitengewone koerierdienst tusschen Brugge, Yper en Kortrijk, werd denzelfden dag afgeschaft(2).

De orde werd niet meer gestoord; op 11^{en} november werd de staat van beleg geheven in de gemeenten die geen deel genomen hadden aan den opstand, en op 14^{en} in de overige(3).

Volgens het middenbestuur der Leye was de opstand niet algemeen geweest in het departement; meer dan de helft van het grondgebied was ervan gespaard gebleven; ook had gansch de bevolking niet meegedaan, vele inwoners waren verplicht geweest mede te gaan, en waren zoohaast mogelijk naar huis teruggekeerd.

De bevolking had gewapenderhand met de republikeinsche troepen medegewerkt om de orde te handhaven te Thourout, Ghistel, Brugge, Lichtervelde, Kortrijk en Yper. Vooral de commissarissen der regeering in de cantons Kortrijk, Thourout, Rousselaere, Thielt, Iseghem, Westcappelle en Wervick hadden het hunne bijgedragen tot het herstellen of bewaren der openbare rust(4). Hunne collegas in de cantons Avelghem, Belleghem, Moorslede, Langemarck, Rumbeke en Meulebeke, waren verplicht geweest te vluchten naar Brugge, Yper of Kortrijk(5).

De beteugeling, die verschrikkelijk was, werd vooral gericht tegen de onbeëedigde priesters. De godsdienstvrede werd enkel na meer dan een jaar hersteld.

(1) *Ibidem, reg*. 59, n^{r} 260, *reg*. 64, f° 16 v., en *liasses, 1*^{re} *série*, n^{r} 1996.

(2) *Ibidem, liasses, 1*^{re} *série*, n^{r} 1996.

(3) *Ibidem, liasses, 1*^{re} *série*, n^{r} 1996. zie *bijlage* III.

(4) *Ibidem, reg*. 64, f°s 16 v.-17.

(5) *Ibidem, reg*. 338, f°s 293 en 299.

Wij hopen dit met de andere godsdienstvervolgingen in het Leyedepartement in eene latere bijdrage te behandelen.

Bijlagen.

I

Samenvatting uit de verslagen der zittingen van het middenbestuur van het Leyedepartement.

a) 5 brumaire VII (26^{n} october 1798). Verslag over de gevangneming van den commissaris der regeering van het canton Thielt, Esmonnot (bevelhebber der derde vliegende colonne).

Den 25^{en} had hij elf oproerlingen aangehouden die hij medebracht naar Brugge. Dien morgen vernam hij dat de opstandelingen bijeenkwamen te Pitthem. Hij trok er heen met een deel zijner colonne. Hij had zich echter te ver gewaagd, en werd met zijn vijf soldaten gevangen genomen. Na vele bedreigingen onderstaan te hebben, moesten ze alle zes neerknielen voor het kruisbeeld dat op de dorpplaats heropgericht was, daarna werden ze in een soort gevang opgesloten. Ongerust over hun lang uitblijven, kwam het overige der colonne naar Pitthem, sloeg de oproerlingen uiteen en verloste de gevangenen. Vreezende zijne elf gevangene oproerlingen te verliezen, kwam Esmonnot ermede naar Brugge(1).

Staatsarchief te Brugge, Archives Modernes, Corresp. reg. 338, f° 288.

b) Idem. Verslag over de gevangneming van den commissaris der regeering van het canton Rousselaere.

Op 24^{en} october kwamen de inwoners van Dadizeele, Passchendaele, Becelaere, Moorslede, Hooglede, Rumbeke en andere omliggende gemeenten samen te Rousselaere. Ze kozen als hoofdman: Vandenberghe (vader) van Rousselaere, en als ondergeschikte bevelhebbers: Vandenberghe (zoon), Van Steenkiste, en den zoon uit de lierberg het ‘Witte Huis’ te Moorslede. Ze namen den commissaris der regeering, den toeziener der belastingen en zes andere franschen, alsook twee huzaren gevangen. Vandaar trokken ze naar Hooglede. Overal in het ronde luidden ze de storm-

(1) De gemeentelijke ambtenaar van Pitthem, kwam op 29^{n} october het verslag over de gevangneming van Esmonnot bevestigen; maar meldde dat niemand te Pitthem aan de baldadigheden deelgenomen had. Enkele inwoners waren verplicht geweest mede te gaan met de opstandelingen, maar zoohaast het mogelijk geweest was, waren ze naar huis teruggekeerd. (*Ibidem, reg*. 338, f° 295).

klok. 's Nachts hielden ze krijgsraad en besloten naar al de gemeenten van het departement te trekken, waar ze al de weerbare mannen zouden verplichten met hen mede te gaan. Daarna werden de gevangenen opgesloten. De gemeentelijke ambtenaar van Hooglede trachtte de opstandelingen over te halen, hunne gevangenen op vrije voeten te stellen, doch het werd hem geweigerd, maar 's nachts bracht hij een stuk ijzer naar het gevang waarmede de gevangenen konden uitbreken, en zoo terug bij de republikeinsche troepen te Thourout geraken.

Ibidem, reg. 338, f° 290.

c) 8 brumaire VII (29n october 1798). Verslag van den gendarmerieluitenant Coomans:

Van af het begin der onlusten, had Coomans 25 gendarmen vereenigd, waarmede hij in de verschillige gemeenten op zoek ging naar de opstandelingen. Nergens echter kon hij iets verdachts ontdekken. Hij vernam dat een talrijke bende naar Kortrijk afzakte en trok er heen. Bij zijn aankomst, waren de opstandelingen reeds daar om de stad in te nemen. Hij nam deel aan den uitval van het garnizoen. De boeren werden verjaagd tot in Ingelmunster, en lieten boven de 300 dooden en gekwetsten achter. Nu trok hij met zijn gendarmen naar Thielt, waar hij 's nachts aangevallen werd. Eerst kon hij de opstandelingen in bedwang houden, maar er kwamen er immer meer, en hij moest naar Wynghene aftrekken. Onderweg hield hij er twee aan. Te Wynghene vond hij twintig boeren die een kruis oprichtten. Hij viel er op los, doodde er twee, en daar hij onmogelijk de andere kon vervolgen in de bosschen, is hij naar Brugge afgezakt, om zijne gevangenen in te leveren, en op nieuwe bevelen te wachten.

Ibidem, reg. 338, f° 296.

II

Overal zien we in de officieele verslagen, dat Dadizeele als middenpunt van den opstand aangeduid wordt, hetgeen groote misnoegdheid verwekte in deze gemeente. De inwoners schreven dit op 4en november naar het middenbestuur. En den volgenden dag kwam de gemeentelijke ambtenaar een officieel verslag neerleggen te Brugge(1), dat we teruggevonden hebben en waarvan we hier de vertaling geven:

Overzicht van wat er te Dadizeele voorgevallen is van af 2en brumaire (23n october):

(1) Verslag van de zitting van het middenbestuur van 15 brumaire VII. *Arch. Mod., liasses, I*re *série*, nr 1996.

Op 2^{en} brumaire (23^{n} october), 's avonds rond negen uur, kwamen verscheidene gewapende inwoners der omliggende gemeenten van Ledeghem, en trokken over de dorpplaats van Dadizeele, naar Terhand, een gehucht van Gheluwe, op drie kwartier van deze laatste gemeente, en op een half uur van Dadizeele. Nog meer andere trokken er heen, maar ontweken het dorp. Deze nachtelijke tocht veroorzaakte groote vrees aan de inwoners, die niet wisten wat er op hand was. Nochtans bleef de nacht stil.

's Anderendags, om 9 uur 's morgens, kwam de bestuurder der jury van Kortrijk met zijn greffier en deurwaarder, inlichtingen nemen over deze samenscholing. Hij kon uitmaken dat eene bijeenkomst plaats gegrepen had aan Terhand in de herberg van N. Verkinden, waar zekere hooge beambten uit den oostenrijkschen tijd, vrijwilligers aanwierven tegen 9 sols per dag; deze vrijwilligers moesten naar de omstreken van Yper trekken, en van daar naar Oostende, om hulp te verleenen bij de ontscheping der Engelschen, die moest plaats grijpen den eersten dag der volle maan[(1)]. 's Middags vertrok de bestuurder van de jury langs den weg van Ledeghem. Buiten Dadizeele ontmoette hij een afdeeling huzaren van het 2de regiment, die naar Dadizeele gezonden was. Hij zond ze naar Moorseele en trok zelf naar Ledeghem, waar hij insgelijks een onderzoek instelde; hij kwam om 3 uur te Moorseele, en beval aan de troepen er te bijven.

De dag verliep rustig te Dadizeele; er werd veel gesproken over de bijeenkomst van den vorigen nacht. Rond 9 uur was iedereen reeds ter ruste. De nachtwaker zag niemand door het dorp komen tot rond middernacht. Om half drie kwam de greffier van den bestuurder der jury met een afdeeling huzaren in het dorp, waar hij samen met den gemeentelijken ambtenaar den toestand besprak. Daarna reed hij rond in de omgeving van het dorp en in de richting van Terhand, doch hij ontdekte niets buitengewoons. Hij keerde terug op de dorpplaats van Dadizeele, waar de gemeentelijke ambtenaar, en de nachtwaker op hem wachtten aan de herberg ‘de Roos’. Op vraag van den greffier werden twee flesschen genever uitgeschonken aan de huzaren, en wat haver bedeeld aan de paarden. Ze bleven er ongeveer een uur. Na hun vertrek ging de gemeentelijke ambtenaar huiswaarts, na den herbergier bevolen te hebben alles op te ruimen. Hij was nog geen vijftig stappen ver, toen hij door een bende opstandelingen werd aangeroepen en beschoten, maar hij bleef gelukkiglijk ongedeerd. Vervolgd door de boeren, liep hij de huzaren achterna, die hem vroegen mede te komen naar Meenen.

(1) Dit laatste schijnt uit de lucht gegrepen.

Ze hoorden de groote klok te Dadizeele luiden, maar de huzaren vreezende in de bosschen op tegenstand te botsen, zetten hun weg voort naar Meenen, waar ze samen met den ambtenaar, zonder verdere moeilijkheden toekwamen.

Te Dadizeele hadden de opstandelingen met bijlslagen de deur van den koster ingeslagen, en zoo de sleutels van de kerk bemachtigd. Daarna klopten ze aan al de huizen waar weerplichtigen woonden. Deze laatsten werden gedwongen met hen mede te gaan. Zonder verder kwaad uit te richten, trokken ze op naar Moorslede. Nauwelijks hadden ze Dadizeele verlaten, of er kwam een afdeeling gendarmen aan, onder bevel van luitenant Ingelbert. Deze waren van Gheluwe over Terhand naar Dadizeele gereden. Alles was er toen rustig. De officier zond aanstonds een brigadier naar Meenen om hulp te halen; deze kwam terug met de huzaren. Ingelbert wachtte echter niet op hunne hulp, en daar hij wist dat de opstandelingen naar Moorslede vertrokken waren, nam hij de vervolging op.

Geleid door den vrederechter, trok hij door een smallen weg langs een bosch, toen hij op een hagel van kogels onthaald werd. De vrederechter kreeg er twee in zijn hoed, maar de officier, in volle borst getroffen, stortte van zijn paard en sleepte zich in eene weide, waar hij neerviel en door de opstandelingen afgemaakt werd. Het paard van een gendarm werd ook gedood. De huzaren waren ondertusschen te Dadizeele gekomen, en reden aanstonds ter hulp van Ingelbert. Dicht bij Moorslede werden ze aangevallen, het gelukte hun zes opstandelingen gevangen te nemen, die aanstonds naar Meenen gevoerd werden en verder naar Kortrijk. De huzaren bleven ongeveer twee uren te Dadizeele, en keerden daarop naar Meenen terug.

Dadizeele bleef dien nacht zonder troepen; opstandelingen kwamen er ook niet.

Den 5^{en} (26^{en}) is alles rustig gebleven, zonder troepen of opstandelingen.

Den 6^{en} (27^{en}) was alles ook rustig; rond den middag werd de stormklok geluid te Moorslede.

Den 7^{en} (28^{en}), rond 10 uur voormiddag, kwam een afdeeling van de 43^{e} halve brigade voetvolk, met een afdeeling gendarmen en ruiters te Dadizeele, waar ze alles stil vonden. Na er in een herberg wat gedronken te hebben, trokken ze over Terhand en Gheluwe terug naar Meenen. Enkele schoten werden op hen gelost. en onderweg doodden ze bij misverstand een man die aan het jagen was op zijn eigen erf. De troepen waren nog maar een uur weg toen een tiental opstandelingen van Moorslede naar Dadizeele kwam; ze bleven er ongeveer een uur, en keerden op hunne stappen terug. De nacht verging ongestoord.

Den 8^{en} (29^{en}) kwam dezelfde afdeeling uit Meenen[1]. Bij Dadizeele, op den steenweg naar Rousselaere, zagen ze drie boeren vluchten. De ruiterij nam de vervolging op, en kwam het dorp binnengestormd, weldra gevolgd door de twee kompagniën voetvolk. Alles was rustig, van opstandelingen geen spoor.

De afdeeling bleef een uur in het dorp, waarna ze langs den kleinen steenweg op Moorslede tot aan den straatweg Meenen-Rousselaere opgegaan is. Onderweg heeft ze niets verdachts gezien.

De opstandelingen waren denzelfden dag met ongeveer tweeduizend man uit Moorslede vertrokken naar Ledeghem en omstreken. De troepen hebben ze niet verder vervolgd, en zijn naar Rousselaere gegaan. De nacht verliep met vrede.

Den 9^{en} (30^{en}), werden noch opstandelingen, noch Franschen gezien. De eerste waren op Iseghem afgezakt, en sedert zijn er geen meer te Dadizeele gekomen.

Echt verklaard
De gemeentelijke
Ambtenaar D.S. Maréchal.

Ibidem, Archives Modernes, liasses, Ire série, n^{r} 1996.

III

Op 5^{n} november werd in heel het Leyedepartement de staat van beleg uitgeroepen. Dank de bemoeiingen van het middenbestuur werd op 11^{n} november de staat van beleg geheven in de gemeenten die geen deel genomen hadden aan den opstand.

We hebben het ontwerp gevonden van den brief van het middenbestuur aan generaal Laurent, bevelhebber te Brugge, waarin canton na canton, al de gemeenten aangegeven worden[2] waar de stormklok geluid werd of de vrijheidsboomen

(1) Twee kompagniën van de 43^{e} halve brigade, met eenige ruiters en gendarmen.

(2) Het Leyedepartement was verdeeld in 40 cantons, die elk bestuurd werden door een gemeentebestuur (administration municipale). De gemeenten van boven de 5000 zielen, vormden een canton alleen, de andere werden met verschillenden tot een canton vereenigd; de gemeenteraad was er samengesteld uit de gemeentelijke beambten (agents municipaux), die elk in hunne gemeente belast waren met de politie en den burgerstand; elk dezer beambten werd bijgestaan door een hulpbeambte (adjoint municipal) die geen lid was van den gemeenteraad. Aan het hoofd van ieder gemeenteraad stond een voorzitter onder de leden gekozen. Het ambt van burgemeester werd waargenomen door den commissaris der regeering, die rechtstreeks door het directorium te Parijs benoemd werd, en geen lid was van den gemeenteraad.

omgehakt. Van de 250 gemeenten van het departement, waren slechts 65 betrokken in den opstand.

Cantons	*Gemeenten*
Diksmuide:	Merckem, Wercken, Zarren, Clercken.
Elverdinghe:	Elverdinghe, Boesinghe, Zuydschote.
Thourout:	Handzaeme, Cortemarck, Lichtervelde, Ruddervoorde.
Ruysselede:	Ruysselede.
Pitthem:	Pitthem, Wynghene, Coolscamp.
Meulebeke:	Meulebeke.
Thielt:	Thielt.
Harelbeke:	Harelbeke, Vive-St-Elooi, Sweveghem.
Wacken:	Wacken, Caeneghem, Denterghem, Desselghem, Oost-Roosebeke, Vive St-Baafs, Marckeghem, Aerseele.
Moorseele:	Moorseele, Winckel St-Elooi, Ledeghem, Dadiscele, Gulleghem, Heule.
Iseghem:	Iseghem.
Rumbeke:	Rumbeke.
Ardoye:	Ardoye.
Ingelmunster:	Ingelmunster, Hulste.
Rousselaere:	Rousselaere.
Hooglede:	Hooglede, Beveren, Gits, Staden, Roosebeke, Oostnieuwkerke, Ouckene.
Zonnebeke:	Zonnebeke, Passchendaele, Moorslede, Becelaere.
Langemarck:	Langemarck, Poelcapelle.
Wervick:	Wervick, Gheluwe.
Belleghem:	Belleghem, St-Denys, Helkyn, Dottenys.
Avelghem:	Avelghem, Kerckhove.
Oostcamp:	St-Joris.
Haringhe:	Haringhe.
Kortrijk:	Walle(1).

(1) Walle ten zuiden van Kortrijk, miek deel uit van deze stad.

Arch. Mod. liasses 1re série, nr 1947.
JOS. DE SMET.

Nog een bloemperkske in Brugge?

Och neen, nietwaar!

'Het Belfort' van Brugge heeft op de H. Hertendagen ll., een bloemhofje gezien door de geburen aangeleid vóór 't standbeeld van Simoen Stevin op de Groenselmarkt te Brugge. En (14-VIII-26) 'het

veroorlooft hem (*il se permet*)[1] te vragen aan het Stadsbestuur (*de demander à l'Administration de la ville*) of er eenig bezwaar zou in bestaan (*s'il y aurait quelque mal*) om daar ten definitieven titel een bloemperk te doen aanbrengen (*à faire amener là un parterre de fleurs à titre définitif*)'? Hij spreekt voor de vreemden en voor de Bruggelingen.

Zijn reden om dit zijn woord bij te brengen, is dat 'eenieder die het zag, [zelf] woorden te kort had om het lieve van het uitzicht te loven'.

Het eenige beletsel dat hij zou kennen ertoe, ware dat de 'kraampjes zouden moeten opschuiven naar de zijkanten', waartegen ze nochtans 'waarschijnlijk niet zouden opzien'.

'Mag hij hem dus eraan verwachten (*lui est-il donc permis de s'attendre*) door den stedelijken plantendienst [!] dit gedacht uitgewerkt te zien (*à voir cette idée se réaliser par les soins du Service horticole de la ville*) tegen toekomenden zomer *(pour le prochain été)*'? Ten herfst-, winter- en lentetije, drie getijden op vier, zal het allichte-nog beter zijn den steenvloer te laten, als totheden zoo lange geweest is; en dus, om wel te zijn, eerder dan te zomer 'n kan 't werk lijk nog-niet geschieden, anders hij zou er op rekenen van vroeger aanhoord te worden: trouwens 'het ware niet de eerste maal (*ce ne serait pas la première fois*) dat wij het initiatief van 'Het Belfort' goedgekeurd zagen door de hoogere Overheid (*que nous verrions approuver par l'Autorité supérieure l'initiative du* '*Belfort*').

.....!

Belfort, vriend, laat ons een keer ernstig spreken tegare.

Dat opstel, Belfort, en is vaste geen lijfstuk van u: dat en is niet een lang-doorwogen en rijpe-besproken stellinge, waarvoor gij uw leven zoudt geven; dat is

(1) Dit fransch is van mij die er dat bijwille, onze Lezers gaan wel verstaan waarom. BROM.

een keer een vluchtige gril nu van een uwer stellers belast met de kleinigheden.

En nochtans er is veel aan gelegen.

Zegt een keer: uw herte rechtuit, zou'-je waarlijk willen dat Brugge's uitzicht en voortgaande verbetering, Brugge's kunstbestaan met andere woorden, voortaan afhangen moest van zulk een vluchtig ‘initiatief’ en van alzoo allemaal onbezonnene ‘woorden’?

Voorwaar, die menschen hierboven, deze die daareven ‘woorden te kort hadden’, hadden ooknog andere dingen tekort; nl. kunstkunde, geest, redekunst, en zelfs een tale die vlaamsch was. Zulks had uw steller ook mogen bijgeven, bij en boven zijn ‘woorden’.

't Is nu een jaar al, dat we reek-aan in ‘Biekorf’ hooren betreuren dat er alreeds een dergelijk hofje gesteld is aan de Pomp op de Kiekenmarkt; en dat betreuren-daar wordt er gesteund op redenen die zijn: dat al die fransche en engelsche ‘parterre-tjes’ en ‘square-tjes’ in Brugge hoegenaamd niet en staan, dewijl ze vreemd zijn van oorsprong en aard, en inderdaad strijden tegen de bouwkunstige schoonheid van Brugge, en tegen de geelgrauwe grondverwe van heel zijn gezichtschap, en tegen zijn alteedere stilligheid, en tegen den lust en 't verlangen van zijn dweepzame volk, ook, en niet het minst, tegen den wensch van de vreemde bezoekers en kunstenaars... Ennu, zonder dat uw steller iets van die redenen inzie, vooral zonder dat hij poge het minste ervan te weerleggen, laat gij hem-daar in een vlage van ‘woorden’ maar-zeggen: ‘Gauw [omdat dit één dag schijnschoon geweest is] nu voorgoed nog een “square-tje” aan Simoen Stevin's gemaakt’! Is 't redelijk?

'k Vraag het u, nog daarbij: zou dat brugsch zijn dat spel, en ware 't verbeteringe, en ware 't gewenscht? Is 't genoeg daartoe dat ‘eenieder woorden te kort komt om dààrop te antwoorden’?

We hebben eens een ‘proper’ oud-mensch hier te

Brugge hooren uiten: ‘dat de toren van S. Salvator's toch zoo leelijk en zwart was, en dat ze hem een keer hadden moeten schrobben en... witten’. Is 't genoeg dat uw steller alzoo een ‘initiatief’ hoore uiteendoen, opdat hij dan aanstonds moge komen geloopen en zeggen: ‘toe, witters van stad, gaat eraan... tegen den toekomenden zomer’?

Neen, alzoo niet, nietwaar! ‘Belfort’, Brugge's Belfort of liever zijn ‘Halletoren’ heeft beter gezien nog dan dat; en Brugge's bewaarnis en verschoonering verdient meer bedenking en zorge.

BIEKORF.

Hoe Telesfoor haast pastertje wierd (*Vervolg van bl. 168*).

Hoeveel verzuurde en gegiste sirope op 'nen dag de kindermage binnenging; hoeveel van die doppen er op den grond vielen of in de vuiligheid drilden; of 't kind op tijd en stond èn ate èn hebbinge kreeg dat-al 'n ging Babe lijk noch af noch aan.. Als een echte moeder van den eersten broek, liever van den eersten rok, zat ze dat kind te bekukkelen en te betoefelen, dat 't stonk van bedorvenheid en eenhandigheid. Vader mierde soms van kwaadheid: ‘en moet dat paster worden’?!...

Twee weken kwamen en gingen met die proppen... 't Schaap z'n mond stond ‘wit van de vassche; en de afgang was garsgroene’. Doktor Dikta zat met ‘sarope van bleeke roozen’ aan heur tien vingers in Telefoor's kele te schilderen... ‘Die afgang?... dat waren de tanden die schoten’. Drie, vier dagen... en Telesfoor ging aan 't hoesten vlage op vlage, maar Dikta gaf hem ‘sarope van pijpkwano’ en hij spoog uit al dat hij binnen nam. 't Eene ongeluk 'n verbeidde 't ander niet..: ‘de eerdenworm kwam

in z'n haar wonen', en daar 'n mocht men van de minne niet aan roeren: ''t zijn de gezondste kinders die dat hebben, dat is overmate van gezondheid... en 't zou op z'n oogen vallen...' Maar 't viel algelijk op z'n oogen en de oogmeesteresse Benedikta waschte ze 'met blauwe koornbloemetjes op witten wijn'. Van krijschen 'n was er al lange geen sprake meer, 't kind was heesch en uitgetuit... 't Liet hem weerloos begaan en 't lag amechtig naar z'n dood te smachten. Babe met al heur delekten liep 'van Keïvus naar Pilatus', alles zou z' aventuren. Maar Leapold zag ineens dat 't gemeend was, hij rechtte hem lijk 'n man, voor den eersten keer sedert... ho! 'k weet niet hoe lange. Hij schoot, in een hitte, z'n beste kazakke aan en trok... onversaagd den geneesheer halen.

Doctor Rudaris viel binnen lijk een steen!... Moeder vlamde lijk hellevier.

- 't Was gedaan met sparen nu... Die dwaze vent van nu voortaan ging het al vermeesteren.

- Zulk een splijtmijte van een vrouwmensch moet er nog geboren worden! beet Pol tegen, en hij beefde van kwaadheid...

Dat niet gewoon zijnde, wist hij z'n zelven niet hoe bedwongen...

De doctor intusschen 'n had niets te verletten: kort van stof en zonder meer prullen te verkoopen, was hij bezig het kind te pelen; 't was immers gelijk een andjoen, al 't een op 't ander voor de warmte; en 't stond, och arme, blauw van de koude en de koortsen. Acht dagen lang kwam hij de borstkasse bedokken achter en voren. Nonkel Jan stond erbij te luisteren met z'n kop scheef en vond 'dat 't op sommige plekken klonk gelijk een geborsten pinte; Telesfoor zal pastor worden, Babe, hij spreekt van nu al latijn'.

't Was van pap te leggen acht dagen reke; en kele, neus, ooren, oogen en hoofd te ontsmetten. Doctor Rudaris beet en baste op de oudewijfsreme-

dies, kletste de futten dat ze plakten aan de kolen, en smeet de flesschen en de zalven waar ze vliegen wilden. Babe zat in de apegarens tot over de oksels, kreeg geregeld heur mutse vol zottigheden en blaasde lijk een dempig peerd. De heilige Benedikta was al heur devotie kwijt en vloekte - binnensmonds - lijk 'n ketter. Was dat een schommelinge geweest in die weke; maar op den achtsten dag keek de jongen lijk een vinke en loech lijk een paptaarte... geheel en gansch genezen.

- Proficiat, zei Pol, en daar zi'... hij telde geld op tafel: dat geef ik met liefdet Menheere den Docteur!

De vlage was over; ze kropen al te gare lijk uit Mazeltje's droom. Barbara was inwendig overgelukkig, maar dat 'n mocht en 'n wou ze niet laten blijken. ‘'t Zou anders ook wel gegaan hebben en met min kosten’.

't En duurde geen drie weken Telesfoor was weerom zoo versnuisterd als tevoren, en met een aanzichte lijk witte van ei.

En alzoo een keer op, en alzoo een keer neere.

Zoo verliep het eerste jaar. De jongen 'n was van geen haar bedegen, liep in een reuze met een valhoedjen aan, en had een koppel beugelbeenen. 't Was toch ‘geestig om zien’, zei moeder, de stekeblinde, ‘en hij kijkt uit de loopmande lijk de paster uit z'n kuipe’.

('*t vervolg*)

K.D.W.

De oorlog in Dickebusch en omstreken (*Vervolg van bl. 119*).

1915. Nog op *Woensdag 31*^{n} *in Lentemaand*. In den namiddag gesmijt: op Hallebast, Vyver en Hemelryck.

In den nacht hoor'-je weer de geweren.

Sedert het begin van de maand vertoeft hier een

belgsche stand van landwachten, gendarmerie; eerst in de Kerkstraat, dan op 't Paradijs, later in 't huis van M. Cardon: 4 man; aan 't hoofd is de keurman, brigadier zeggen ze, van Iteghem. Ze zijn meest belast met: te doen de bevelen der Schabeletting of politiereglementen stipt onderhouden, nl. door het landsvolk ondereen, en ook tusschen het lands- en het krijgsvolk. 't Komt door de schuld van hun werk, maar, in 't algemeen, nievers 'n zijn dergelijke landwachten geren gezien. Toch hier geen reden van klagen. Integendeel: hier staan ze met-herte voor 't recht van den borger tegenover het legergedoe; en zelfs meer dan eens, waar ze gaan te doen hebben met onrechtveerdige of baldadige wapengasten, gaan ze er maar-met geweld de hand op leggen. Er is ook een engelsche Schabeletschap; deze 'n strekt tot niemendalle; zou eer kwaad doen dan goed: ik heb dronke zulke schabeletters genoeg gezien. Bij C. Bucquoye werd er eens een vat ‘Stout’ gestolen, en de daders waren rechts van diezulken.

Witten Donderdag, 1^{n} *van Grasmaand*. 350 HH. Nuttingen. H.-Grafuitstellinge en aanbiddinge tot den noene. Nogal wat menschen ter kerke.

Om twaalf-en-half, trek ik op met E.H. Van Themsche naar Yper. Reeds aan 't Hemelryck, vangen we een schrootbomme albij. Toch vooruit... en nietsmeer geware. Over den Krommenelst, in de streke nogal een beetje verwoesting, vooral ringsom 't kasteel van M. Verschoore's: 't is er put tegen put, en heele boomen ineens afgeslegen; dan 't spoor van den buurttog doorbroken: de schenen hier en daar zitten opgesteken tot vijf-zes meter in de hoogte. De Kruisstraat is nog tamelijk gerustgelaten. Maar Yper zelf is onziende; 't is vreeselijk: huizen weg - in den grond weg -, huizen half in weinig huizen die niets hebben. S. Maarten's danig geschonden, de Halle ook, S. Pieter's een weinig. S. Niklaas' waar de diensten gehouden worden, kreeg enkel een bomme in den gevel.

S. Jacob's en de Paterskerk zijn nog gave. 't College beschadigd. 't Vrouwenzothuis, al een tijdje geruimd, is heden bezet als verpleeghalle voor de Engelschen en voor het belgsche geschutsvolk; evendaar is het gasthuis voor die lijden aan typhus: 'k gemoet hieronder nog twee menschen uit Diekebusch. E.H. Callens kapelaan van S. Niklaas' beherdert dat gasthuis; omtrent Kerstdag, staande eromtrent, bleef hij er gave van een hoop van dertiene, waarvan elve ineens waren doodgeslegen en een werd gekwetst. Er zouden reeds een 300 menschen in Yper aan de rampe gekomen zijn: zoo zei het ook Z.E.H. Deken, die-er anders weerom genezen en moedig uitziet. Nu wordt er meer geschoten alover den omtrek. En zoo loopt opnieuw nogal volk in de stad, en ookal mannen van 't leger waarvan 2/3 Franschen en 1/3 Engelschen, mitsgaders eenige Belgen. Al Vlamertinghe-op zijn 't nog allemaal Franschen.

2^{n} *in Grasmaand. Goê Vrijdag*. De melkuitdeelinge trekt; ze voldoet: de melk is 'recht goed.

3^{n}. *Paaschavond*. Zeer vele vrage achter wijwater.

Goede opkomst ook-voort om ‘de ziekte gezet’ te worden.

4^{n}. *Paschen*. 350 HH. Nuttingen, waaronder van een 40 belgsche geschutsmannen. Daaronder ook nogal wat menschen van Kemmel, waar echter de groote hoop hunnen Paschen gaan houden op de Clytte.

's Namiddags bommen bij J. Forceville's.

In den avond bommen al Vlamertinghe.

Maandag, 5^{n}. Slecht weder. Anders stille. De engelsche ‘St John Society’ brengt drie groote pakken kleergoed in mijn huis, meest hemden, om uit te deelen aan de behoeftigen; wat geschiedt in de eerste dagen, en wat zeer-wel gekomen is.

Dinsdag, *6*^{n}. Omtrent den 10^{n} bommen aan 't Hallebast. Reine Ghys, aldaar op de bane, lichtelijk gekwetst aan heur voeten.

Min krijgslui overal: daar er ten anderen bij heele zwermen op-zijn naar Yper.

't Wordt uitgeplakt van de winkelwaren, wat de geldenisse mag zijn. 't Wierd noodig ook, want 't gaat allemenschen te erg. Dan, weer is 't verstrengd voor den sterkendrank. Veel Engelschen gieten een druppel cognac in hun bier wanneer zij eraan geraken. Twee herbergiers worden ten dien hoofde een geding ingespannen, en intusschen hun herberge voor veertiendagen gesloten.

*Woensdag, 7*n. Heel den dag bommen aan 't Hallebast. Om twee-en-half valt er eene bovenin 't huis van Desmarets' ('t Kasteeltje) door dak en zolderinge tot in den keuken. Een legerman bleef daarbij dood en 3 gekwetst.

Insgelijks bommen naar we vernemen, omheen S. Jacob's te Yper: en wel 25 menschen gedood.

*Donderdag, 8*n. Nog bommen op Yper.

De ‘ziekte’ hier is in 't afnemen. Van geheel de weke nog-geen-een berechtinge.

*Vrijdag, 9*n. Sedert een drie-vier dagen geschot, en gevecht ook zegt men al den belgschen kant toe, al Diksmuide is te zeggen.

*Zaterdag, 10*n. Een bom, in de achternoene, aan 't Hallebast, en een legergast zijn been af ervan.

Meester Nollet doet voorloopig den dienst van gemeenteontvanger.

(*'t Vervolgt*).

[A.V.W.]

[Nummer 9]

Om te weten wat Vlaamsch is.

Nog van die *taaltoehalige* woorden.

Ook in 't geleer is hun kennisse nuttig, tot den uitleg b.v. van tal van verschijnselen die anders veel last geven. 'n Zijn-alzoo sommige zoogezeide-‘hulpwerkwoorden’ in vele gevallen niet eenvoudig te behandelen als meehalige woorden? Een *voorbeeld*: duidt het eerste woord ‘gaan-’ of ‘ga'n-’ in de wending ‘*ga'n-gaan*’ niet vast een begin aan van 't werk, nl. een begin van het ‘-gaan’ hier (van het tweede woord immers)? Daarom is 't dat we stelden ‘ga'n-gaan’, dewijl men niet steunt op dat eerste meehalige ‘ga'n-’; de Grieken gingen ‘ga'n-gaan’ een aorist heeten. En stellen we dan ook eens ‘*gáán gaan*’ al steunende op 't eerste ‘gáán’ nu, welke zoo wezenlijk een hulpwerkwoord wordt: de zin is aanstonds verloopen; ‘gáán gaan’ wordt een toekomende tijd, 'n futurum... Wanneer bijgevolg het volk nu eens zegt: ‘we ga'n-gaan’, of ‘we gáán gaan’, of, ‘we gáán ga'n-gaan’, ja, ‘dat we ga'n-gáán ga'n-gaan’, en dat de waangeleerde daarmede den spot drijft, wie dan toont er best zijn tale diepe te kennen haar innig te voelen, en haar teerst te gebruiken? Is 't niet het volk?... Doen we 't dus achter (al schavende weg, dit spreekt, waar 't behoort).

Oktoberrozen

Schaamle beiers, schaamle keten,
schamel kruiske van mijn God,
Paternoster vaak vergeten
en door dwazen soms bespot,
waart Ge schaamler duizend keeren,
om uw vrome lofgebeên
zou ik dieper U vereeren
dan al 't goud en de edelsteen'!

O ik voel het toch zoo treffend,
als Gij door mijn vingers glijdt,
dat Ge, troostend en verheffend,
meer dan hout en koper zijt;
'k voel dat Uw' gewijde keten
mijne ziel aan Jesus boeit
en Uw beiers uitversleten
rozen zijn waar troost in bloeit!

't Zij Gij spreekt van 't bitter Lijden
of van Vreugde of Zegepraal,
immer komt Ge diep verblijden
mij met Uw' mysterietaall
en 't komt steeds mijn hert verzoeten
als ik, na den langen dag,
Onze Vaders, Wees-gegroeten
in het kerkje bidden mag.

Zalig dáár. bij 't lampgeflonker,
druppelt de genadedauw
en ik fluister in het donker,
zoetjes, met Ons' Lieve Vrouw...
't Is dan of in Hare Kroone
iedre stille Wees-gegroet
eene roze, schittrend-schoone,
mij tot zegen bloeien doet.

Rozen zijn het, vijftig rozen,
brengend mij, met 's Hemels lach,
ruste na den rusteloozen
diepberoerden arbeidsdag;
rozen al vol balsemgeuren,
rozen al lijk sneeuw zoo blank,
zingend, zelfs wanneer ze treuren,
eenen wondren zegezang.

Zang van vroomheid in het leven,
zang van redding voor de doôn,
waarin reeds de klanken beven
van de harpen rond Gods troon;
zang van vrede als stormen woeden,
zang van bijstand in den nood,
zang van troost als wonden bloeden,
zang van leven in den dood!

Als ik ziek of oud zal wezen
en mijn ooge, zonder glans,
dolend in een boek zal lezen,
Gij zult blijven, Rozenkrans!
Blijven zult Gij in mijn' handen,
doodgesteven in mijn' mond,
in mijn' kroon als sterren branden,
uitgemijterd in den grond!

Roeselare 1926.
JOS. VANDEN BERGHE.

Dierennamen.

Aan E.H.A. Mervillie.

DE puiten gerriën, schrijft De Bo. Hoe welgezind zou hij gemonkeld hebben, de gemoedelijke man, met wien wij soms gesproken hebben; wat voor een genoegen zou op zijn vriendelijk wezen gestraald

hebben, hadden wij hem toen kunnen zeggen dat de klanken van dit verwprachtig woord *gerriën*, nagenoeg te vinden zijn in den egyptischen name *Qrr*[1] van den puit...

De puiten gerriën: luistert eens op nen stillen, laten, verrukkelijken Juniavond, en ge zult dat gerriën van op nen verren afstand door de stilte van den nacht hooren weergalmen.

't Is dat gerriën dat in het egyptisch hunnen name aan de puiten gegeven heeft.

De egyptische tale is de oudste geschrevene tale die bekend is, en die leert ons hoevele namen en woorden klanknabootsende zeisen zijn.

De heidensche menschen werden zoo uitzinnig, zegt de H. Paulus[2], dat ze van de dieren goden gemaakt hebben.

Daar was in Egypten eene godin, *hgt*[3] genoemd, die met den kop van 'nen puit verbeeld wordt.

De stamafdeelingen of *clans* van sommige volkeren zijn de puiten toegewijd en zoo komt het dat het stamdier of *totem* dier afdeelingen ne puit is.

Dit is het geval bij de Kipsikis, een stam uit de engelsche Kenyabezittting van Oost-Afrika.

De stamafdeeling, *Kibaiyek* genoemd, heeft voor totem den puit, die *mororoiet* geheeten wordt[4].

Hetgene men het totemism noemt, en de afgoderij die bestaat in 't vereeren der dieren zijn eene en dezelfde zake.

Zonderling is het volgende: de vlaamsche moeders zeggen aan de jongentjes:

- Zwicht u wel nen puit dood te doen of te mishandelen, hij zal binst den nacht uw tanden komen tellen!

(1) R. LAMBERT. *Lexique hiéroglyphique*. Parijs, 1925, bl. 281.
(2) *Rom*. I, 20-25.
(3) **R. Lambert**. *Op. laudat*., bl. III.
(4) **J. Barton**. *Notes on the Kipsikis of Kenya Colony*. In *Journal of the royal Anthropol. Instit. of Great Britain and Ireland*. Deel LIII, 1923, bl. 42-78. Zie ook *Annales de la Société Scientifique de Bruxelles*. D. 44, 1924-1925, bl. 210.

't Bestaat afschuw de puiten te dooden.

De leden der stamafdeeling Kibaiyek en dooden ook de puiten niet: dezelfde vrees wordt bij vele stammen waargenomen, die de beide oevers van den verren, zuiderschen Nijlstroom bewonen.

Zonderling nog: als de jongens, in onze kinderjaren Sinte-Pietersvier maakten, doodden zij de puiten, om ze te braden en op te eten: een slag van overblijfsel van godsdienstige eetmalen, van lang vervlogene heidensche geplogenheden.

Hetzelfde doet het volk der Kenyastreek in zijne godsdienstige eetmalen.

Hoe de menschen van wijdafgelegene streken, dezelfde overleveringen en dikwijls dezelfde grondbestanddeelen der talen hebben meêgedragen uit het gewest, dat zij oorspronkelijk te samen bewoonden!...

* * *

Zeer luimig dichtte Guido Gezelle[1]:

o Eerbiedweerdigheid
der oudheidkunde, in dezen,
in allen deelen van
ons land, hoe kander wezen
zoo eerbiedweerdig iet,
van al dat haait en draait,
als 't geen het hondtje bast
en 't geen het haantje kraait!...

't Is hetzelfde van hetgene het zwijntje knort. En wat knorrelt het verken? Het antwoord is: *rr*..

En zonderling nog eens: dat knorrelen heeft zijnen klanknabootsenden name geschonken aan het verken in de egyptische tale: een zwijn heet *rr*[2] in 't egyptisch.

't En is maar om te zeggen dat sommige wortels uit een of twee medeklinkers bestaan en dat vele dier wortels, in den beginne, in 't oudste leven der talen, woorden waren op hun eigen.

(1) G. GEZELLE. *Rijmsnoer*. Rousselaere, 1897, bl. 39.
(2) **R. Lambert**. *Op laudat*., bl. 287.

Die naam wordt geschreven door tweemaal den beeldstaf *r*, gevolgd van het bepalend teeken: afbeelding van een zwijntje.

Men heeft ook door vele voorbeelden kunnen waarnemen dat de namen der dieren in verband staan met de namen van kleuren. 't Woord verken, het oud hoogduitsch *farah*, het latijn *porcus*, het keltisch *orc* zijn nagenoeg een en hetzelfde woord: men kan het vergelijken met den stam van het grieksch woord *perknos* dat gespekeld beteekent[1].

Sus, het latijnsch woord en het daarmede verwant woord zwijn, zijn weer klanknabootsende namen en de Indo-Europeanen zullen eerst *ss* gesproken hebben zoo de Egyptenaren den verwanten klank *rr* gebruikten.

***

Uit den bloeitijd der kunst te Thebes[2] dagteekenen schilderwerken, soms zeer fijne schilderwerken welke men in de grafsteden ontdekt. Onder eenen stoel die op Nakht's graf geschilderd staat, bespeurt men de bevallige beeltenis eener kat. De katten waren zeer geprezene huisdieren in 't oud Egyptenland en priester Obermaier[3] zegt dat onze huiskatten uit Egypten afkomstig zijn. Omstreeks de jaren 400 vóór Christus zijn ze naar Italië gekomen. Vroeger kweekte men slangen en wezels in de huizen om muizen te vangen.

De katten worden ook in den Bijbel vermeld: om te toonen hoe bespottelijk de heidensche afgoden zijn, zegt de propheet Jeremias[4] dat er de katten op springen.

In de egyptische tale draagt de kat ook eenen

(1) A. CUNY. *Etudes prégrammaticales sur le domaine des langues indo-européennes et chamito sémitiques*. Parijs, r924, bl. 148.
(2) J. CAPART. *Thèbes*. Brussel, 1925, bl. 252.
(3) H. OBERMAIER. *Der Mensch der Vorzeit*. Berlijn-München-Weenen, 1912, bl. 461.
(4) *Baruch*. VI, 21.

klanknabootsenden name. Zij wordt *myw*[1] genoemd: in dat oud woord kan men dezelfde klanken waarnemen als in ons woord miauwen.

J. CLAERHOUT.

Zwarte kobbe

Insidiatur in abscondito. (Harpzang 9-31).

Zwarte kobbe, naakte boosheid,
zonde in d'oogen,
walg voor 't hert,
schrikgedrochte dat alom den
toegang naar zijn
huis verspert. -
- Zwarte kobbe! -

Naar dien burcht, waar zonder torens,
zonder mote[2] of waterwal,
sterkte rust op looze lagen,
niemand die daar binnen zal. -
- Niemand, niemand. -

Daar 'n zie 'k het
sterrebeeld niet, dat
glinsterend in de struiken gloeit,
noch dat spannend
wit geblomte,
binst den nacht op 't gers gegroeid. -
- Beeld noch blomme. -

Maar ne sluipgang, donkere koker,
waar de wreedheid, vastberaân,

(1) R. LAMBERT. *Opus cital*., bl. 176.
(2) *Mote* = aardhoogte waarop heerenhuizen, burchten, en ook al kloosters gebouwd stonden; hoogte gemaakt van den uitgedolven waterwal die er ringsom liep.

glarioogend en verlangend,
met de Dood op wacht komt staan. -
- Wilde sluipgang! -

Galgebrokke, schaamtevrij, on-
deugend in uw
slim bedrog,
dat al welven onder 't wandwit,
broos blijft en zoo
machtig toch. -
- Onder 't wandwit. -

O zoo machtig voor uw macht, die
machteloos wordt, en machteloos roert,
als ge buiten draad en dreve
't wandelen van uw herte voert. -
- 't Machteloos wandelen. -

Levend waar ge
't leven uitstroopt,
waar ge 't schuldeloos bloed uitzuigt,
waar ge bijtend
zonder tanden,
keeuwelend uw vergif uitspuigt. -
- Botte boosheid! -

Ofval nog van twee geraamten,
overschot van rooverswerk,
allenthenen speur van aanslag,
in 't bestoven worstelperk. -
Speur van aanslag. -

Vleugelvliezen, zochte zeilen,
waar de lucht zijn
pracht op hing,
afgescheurd, bedorven goed nu,
weefsel waar de
glans verging. -
- Bibberend weefsel! -

Zwarte kobbe, zwarte grijplust,

spiedend spook, half-in half-uit,
horken doet ge naar den reeuwzang
van dat naderend zoemgeluid. -
- Horken doet ge. -

Reeuwzang, 't slingerend
't zomerlied, dat
schaverdeinend in de vreugd,
't roepend riesterend[1]
weggaan wordt, van
onbedachte levensjeugd. -
- Riesterend weggaan! -

't Schicht alonder, 't zwaait alboven,
en uw vingers tintelen al,
daar waar 't winkelend daverend zotzijn,
doodgebunseld, zwijgen zal. -
- Doodgebunseld! -

Versche vangste, versch gewelddoen!...
o 't verrast en
blinkend lijf!...
draaiende klosse, spoedig omsponnen
onder 't pootelend
moordbedrijf. -
- Draaiende klosse! -

Heft u weg, schabouwelijk ondier,
nu of nooit!... de mate is vol;
uit mijn oogen met uw misdaad,
tot in 't diepste van uw hol!
- Uit mijn oogen! -

Moordenaarshol, waarin
de zonne
nooit e leekske licht 'n giet,
blijft daar, kobbe,
bijt en zwabbelt[2]

(1) *Riesleren* = haastig voortspoeden.
(2) *Zwabbelen* - zwadderen.

waar geen schepsel u 'n ziet. -
- Blijft daar, blijft daar! -

O verslindt uw eigen gift nu,
waar ge '*t schoon* zoo leelijk maakt,
en' veroorboort[1] '*t vrijzijn* dat g'hier
onmeêdoogend hebt geschaakt. -
- 't Roerloos vrijzijn! -

Peuzelt, peuzelt aan de Dood, en
toogt uw macht daar
op dat lijk,
o gij duistere webvorstinne,
't al beheerschend
in uw rijk. -
- Toogt uw macht daar! -

Sluimert, en verwerkt[2] uw maaltijd,
daar waar list uw schande schoort;...
Wee! o wee!... bij 't nuchterworden,
wenscht, beraamt g' èn nieuwe moord;
- Zwarte kobbe! -

Nieuwcappelle.
A. MERVILLIE

Nordica

Ansleicus

IN het Chronicon Centulense van abt Hariulfus, lib. III. cap. 18, is er sprake van eenen christen Noordman, met name *Ansleicus*, die aan het hoofd van een groep zijner landsgenooten, uit Engeland, met vreedzame bedoelingen het hof van Karel den Kale was gaan bezoeken. Deze gebeurtenis moet rond 870 voorgevallen zijn.

De naam *Ansleicus* is samengesteld uit *Ansu-* = godheid en *laiko-* = dans, spel. *Ans-* in het oudnoorsch is *ás-* geworden, en Noreen, in zijne Altisl. u. altnorw. Grammi,

(1) *Veroorbooren*, veroorbaren, verorbereln = nutten.
(2) *Verzverken* = Verteren.

meent dat dit geschied is rond de jaren 750. De hier aangevoerde naam bewijst dat de *n* van *ans*-, eene volle eeuw later, nog bewaard, of althans niet heelemaal verdwenen was.

De naam in het on. is *A'slákr*, met vermoedelijken bijvorm **A'sleikr*.

Anquetil.

Ja, tot aan de nederzetting der Nooren in Normandie moet de vorm *ans*- voortbestaan hebben. Men vindt immers aldaar in de middeleeuwen den naam *Anschetil*, die, vroeger als voornaam, nu als familienaam voortleeft in *Anquetil*, waarnevens met vervanging van den zeldzamen uitgang *-il*, door den zeer gewonen uitgang *-in, Anquetin*. Deze naam bestaat uit *ans*- = godheid, en *ketill* = ketel, vermoedelijk offerketel. In het oudnoorsch, waar *ans*- overgegaan is tot *âs*- en *ketill*, als tweede lid eener samenstelling, samengetrokken is tot *-kell*, heeft men *A'skell*, in Engeland *Askil*.

Dit tweede deel bestaat ook als naam op zijn eigen: on. *Ketill*, in Engl. *Kytel, Ketel*, in Frankr. in de middeleeuwen *Ketellus*, en tot heden in den gsln. *Quetil de Lapotene*.

Gelijkerwijze beantwoordt de normandische gesln. *Angot* wel aan een vooroudnoorsch **Ans-gaut*-, on. *A'sgautr*, waar het tweede lid *Gautr* een der bijnamen is van den Scandinaafschen oppergod *Odhenn*.

Turquetil

Een tweede naam, samengesteld met *ketill*, is de normandische, vroeger voornaam, nu gesln. *Turquetil*, uit een vooroudnoorsch **Thórketill*, waarvan het eerste lid niets anders is dan de naam van de scandinaafsche godheid *Thórr*, hd. *Donner*, bij ons *Donder*.

Turquetil leert ons dat, ten tijde der ontleening, de *u* in het Fransch van Normandie nog hare oude klankweerde bewaard had, en dat in het fransche klankstelsel van dien tijd deze *u* het meest met de zeer enge *ô* (*thór*- uit *thunr*-) van het Noorsch overeenkwam. Naderhand is deze *û*, met al de andere *û*'s in het Fransch *ü* geworden.

Aan *Turquetil* beantwoordt in het on. *Thorkell*, in Engeland *Thurcytil* en *Thurkill*. Men mag vermoeden dat *Thurcytil* in het land overgebracht is ten tijde der eerste verovering van Engeland door de Noordmannen in de 8e en 9e eeuwen, ter-

wijl *Thurkill* een gevolg is van de tweede verovering in de IIe eeuw.

Deursteen.

De noorsche namen zijn ook tot in Vlaanderen gedrongen. D'Hoop, S.-Bert. Pop: 1138: *Tursteinus Rufus*, in een stuk te IJper verleden; 1168-91: *Durstenus de Comines*; De Laplane: Abbés de S.-Bert.: *Dursenus* (te lezen *Durstenus*), monnik in de jaren 1138-63; But, Mon. de Dunis: *Durstenus*, ± 1250.

Hier zien wij dat de noorsche *th* met de vlaamsche van die tijden samenvalt, om dan in den loop der twaalfde eeuw over te gaan tot *d*, en dat de vlaamsche *û* nog hare oorspronkelijke weerde behouden had. Later is deze *û* lange *ü* geworden, en voor *r* is deze *ü* en het jongere wvl. overgegaan tot *ö*, geschreven *eu*. Zoo komen wij regelrecht tot den gsln. *Deursteen*, die op het einde der 17e eeuw te Sint-Winnoksbergen nog bestond.

De naam bestaat uit *Thór-* + *steinn* = steen, vermoedelijk offersteen. On. *Thorsteinn*, in Engl. *Thurstán*. - Bemerkt dat in het Engelsch, zoowel als in het Vlaamsch en in het Eransch, de noorsche *ô* in deze namen vervangen is door *û*.

Van waar is deze naam in onze gewesten gekomen? Is hij soms een overblijfsel, dagteekenende van den tijd der stormloopen in de 9de eeuw? Dat is mogelijk, doch niet zeker. Ten jare 928 heeft een noorsche krijgsman, *Sifridus Dacus*, zich meester gemaakt van het grondgebied van Gijzen (Guînes) en zich aldaar gevestigd; later is zijn zoon door Arnolf II van Vlaanderen als graaf van Gijzen herkend geworden. Zou het niet in deze tijden zijn dat de naam *Doursteen*, eigenlijk tot het Westen beperkt, ingang in Vlaanderen gevonden heeft?

Deurghys-Turgis

Onder de Choralen behoorende tot de Kapitelschool van S. Donatiaan te Brugge wordt, in de jaren 1512-14, een zekere *Augustijn Deurghys* genoemd. Kan. De Schrevel, Hist. du Sém. de Bruges, bl. 56. Van waar de jongeling herkomstig is wordt niet vermeld.

Deurghys komt volkomen overeen met den Normand. gsln. *Turgis*, uit eenen ouderen noorschen vorm **Thórgiss*, met *Gîs-* = speer, pijl, aanwezig in den vl. n. *Ghysbrecht*.

Een veel voorkomende norm. n. *Turgot* - **Thórgautr*, mag. in samenhang met het voorgaande, hier nog vermeld worden.

* * *

Men besluite niet uit hetgene voorgaat dat de *ô* van *Thôr*- in alle geval *û* wordt. In het jongere Noorsch is deze klinker veelal verkort, en bij latere ontleeningen moest dit ook in het Fransch geschieden. De *u* van *Turoldus* in de Chanson de Roland is niet dezelfde als in *Turquetil*, maar verbeeldt. naar de spellingsgebruiken van het oudere Fransch in Normandie en Picardie. een gesloten *o*, dewelke wat later in de algemeene taal *ou* geschreven werd. Vandaar de gslnn. *Thouroude* en *Touroude*. - Daarbij komt nog eene andere klankwet in het spel, deze door-dèwelke *o*-*o*, d.i. twee *o*'s in twee opeenvolgende lettergrepen, overgaan tot *e*-*o*, b.v. in oudfransch *Seror, Serour, Sereur*, uit *Sorôre*. Van daar de gslnn. *Théroude, Teroulde, Troude*, alsook in de Seine-Inférieure de oordnamen *Therouldeville*, en *Bosc-Theroulde* op Bosc-Guérard-Saint-Adrien, en *Bourgtheroulde* in de Eure.

Zelfs doet het geval zich voor, zooals in het jongere oudnoorsch, dat de *r* in eene volgende *s* verloren gaat. De aartsbisschop van York, 1114-40, bij de Engelschen Thurstan genoemd, en herkomstig uit Bayeux, wordt in de Chronique de Morigny, 1095-1152. *Tostanus* geheeten, en daaraan beantwoorden de gslnn. *Tostain, Totain, Toustain, Toutain*, deze laatste ook aanwezig in *Toutainville* (Eure).

A. DASSONVILLE.

Verhuizing van den plaatsnaam ‘Zevekote’ te Assebrouck.

Onze geachte stadsgenoot heer K. de Flou heeft in de Verslagen en Mededeelingen der Koninklijke Vlaamsche Academie, April 1925, blzn 138-148, eene belangrijke studie uitgegeven over de migratie der plaatsnamen.

Wij kunnen er nog een voorbeeld bijvoegen:

Vroeger was er te Assebrouck maar één wijk ‘Zevecote’[1], namelijk de reeks werkmanswoonsten, langs den Oede-

(1) Deze naam is reeds oud, zie: *Chronique rimée des Troubles de Flandre en 1379-1380*, uitgave Pirenne, Gent, Société d'Histoire et d'Archéologie, 1902, verzen 1120-1122: ‘Enssi retournent mout criant de *Zevencote* que est estant dehors le ville’ (van de stad Brugge).

lemschen steenweg, juist over het gemeentehuis, op de rechterhand als men naar Oedelem toegaat.

In 1904 werd hier de buurtspoorweg Brugge-Knesselare-Ursel aangelegd. Tusschen de twee vaste stilstanden aan het gemeentehuis en de statie van Assebrouck, werd er een stilstand-op-aanvraag ingericht, halfwege tusschen beide, aan de gemeentelijke politiezaal, op een kilometer van het gemeentehuis; deze nieuwe stilstand kreeg bij misverstand den naam ‘Zevekote’, welke stilaan op heel de wijk overgegaan is.

Als de oude menschen spreken van Zevekote, bedoelen zij altijd de oude wijk; maar voor de jongere bestaan er nu twee wijken ‘Zevekote’, de oude en die van den tramstilstand.

Het ‘Busdom’ te Assebrouck

In de oordnaamkunde zijn er vele namen waarvan men onmogelijk den oorsprong kan nagaan,

Zoo zal het binnen vijftig jaar uiterst moeilijk vallen, den oorsprong van den naam ‘Busdom’ te Assebrouck te vinden.

Deze naam wordt gegeven aan de reeks nieuwe huizen door de Maatschappij voor Goedkoope Woningen te Assebrouck opgericht in 1921; zij zijn gelegen langs den Oedelemschen Steenweg tusschen den spoorweg en de school der zusters van de Onbevlekte Ontvangenis.

Die naam eerst door de inwoners der nieuwe wijk zelf gebruikt, is nu overal ingeburgerd. De nieuwe tramstilstand heet er ook ‘Busdom’.

Deze naam die in 't geheel niets gemeens heeft noch met den bisschop noch met het bisdom, ontstond eenvoudig omdat rechtover de nieuwe wijk een barbier en kleingebruiker woonde, berucht man, met name Kamiel Bisschop.

JOS. DE SMET.

Wat?

Gij loopt, zegt men, onbescheiden
met uw hert al op uw hand.
Wat mag u ertoe verleiden
uit te bannen over 't land

't diepst geheim van uw gedachten,
    't teêrst gevoelen van uw hert,
't zoetst gedroom van uwe nachten,
    't bitterst schrijnen van uw smert?
Wat mag u ertoe verleiden
    alle menschen kond te doen
wat elk ander mensch bescheiden
    duikt in 't diepste van zijn schoen?
- Ja 'k en wete 't niet en wist ik 't,
    nog zou 't immers 't zelfde zijn.
Dat gij zóó doet 'n betwiste ik,
    doe ik zus, wel, laat gij mijn.
Vraagt den meerl waarom hij schettert,
    vraagt het schaap waarom het blaat.
Vraagt de spreeuw waarom zij kwettert,
    vraagt de vink waarom zij slaat,
vraagt den boom waarom hij vrucht draagt,
    vraagt den nacht'gaal naar zijn lied,
wat de leeuwerke op de lucht draagt
    vraagt, en gij 'n verneemt het niet.
't Is natuurlijk! roept de wijze
    't is fataal! de filosoof
't is instinct, zoo fluistert lijze
    die verzaakt zijn vlaamsch geloof.
Goed! Maar wilt me even zeggen
    wat's natuurdrift, wat instinct
weest zoo goed mij uit te leggen
    't fatum dat de wereld dwingt.
Laat mij u dan nader vragen
    naar 't verschil van dier tot mensch,
en ik daag u uit te slagen
    in 't vervullen van dien wensch,
of ge moet me klaar bewijzen
    welke nood de dieren dwingt
daar de mensch vrij uit mag wijzen
    wat, hoe, of wanneer hij zingt
Als 't alzoo is, laat me loopen,
    laat me storten mijn gemoed,
laat mijn liedjes mij verkoopen

daar 't toch niemand dere 'n doet:
Laat mij dwaas zijn, onbescheiden
loopen met mijn herte op d'hand
en, ontmoeten wij ons beiden,
kijkt dan naar den anderen kant.

GYP.

Ze doen er zeker om,

de zoogezeide ‘Vlaamsche’ bladen? ‘Een *zeldzame* keuze (= un singulier choix); de *magnifieke primitive geme* van de negervolken; wij *komen tot het hart der kwestie*; hij verdedigde zich *tegen alle verdenking van imperialisme*; *de wolven verscheuren elkaar*; het blad *verschijnt onder de auspiciën van het Gouvernement*; de begrafenis *had plaats in alle intimiteit*; het *publiek vulde de kerk*; dan *openden zich de satons voor de uitgenoodigden*; de krachten van den *hoogen zieke* blijven langzaam afnemen; mochten wij *onze kleuren hoog houden*; *kunstwerken* (= ouvrages d'art); de bouw *nadert zijne voltooiing*; de *passus over het financieel vraagstuk*; *ik zweer* dat dit onthaal hem niet verwonderd heeft’!

Maar 'k zou nu toch eens willen weten: mannen die zulk een tale uitgeven voor ‘nederlandsch’ of ‘vlaamsch’ of hoe men het verkieze,... *willen* die niet beter's ...of wezenlijk *kunnen* ze niet beter? Eens of anders, zwijgen voor hen ware best.

BROM.

Hoe Telesfoor haast pastertje wierd (*Vervolg van bl. 189*).

Bij 't vierde jaar 'n had Teles - tout court. dat was z'n nieuwe name - nog nooit iets mispikkeld, nog nooit op z'n baste gekregen van mama,... maar wel van vader en nonkel Jan. Dikwijls had Babe hem, in 't geniep, van den zolder verlost en in de ooren gefluisterd ‘dat vader veel te hard was en dat hij maar mamatje moest geern zien’. Die kunste verstond de jongen seffens en geheel goed... ‘Och kom! wat kan een jongen aan die oude misdoen?’

Den eersten keer dat Teles ter schole ging, stond truntemoeder met de tranen in heur oogen.

- 't Is wreed ook voor dien 't aangaat, meende nonkel Jan.

- Ma-tje, kriepte de kleine, moest Teles naar schole doen, mamatje en geen andere... Ge kunt peinzen hoe dat mamatje daarmeê bemokkeld was: ‘die jongen was zot van heur!’ En zij insgelijks, ze was lijk heur handen af met Teles weg te zijn, en dat is te verstaan ook: ‘zulk een lief meisje van 'en jongen’.

Hij 'n kende nog z'n Onze-Vader niet, maar hij wist toch al te zingen, die apekuk, van ‘Mon petit lapin, tu as du chagrin’. Mama Babe zou hem kunnen opeten-hebben, zoo lief was hij, en z'n haar krulde zoo weelderig op z'n schouders. Alledage wierden die krullen op een stok gedraaid en in poefjes geleid, maar nooit gewasschen, ‘'t kind 'n had dat niet geren en 't zou een koude betrapen met dat koud water’. Ongelukkiglijk Barbara 'n zag dit niet, maar de ruitertjes zaten lijk de wilde keuns in dien bosch te nestelen, en ze groeiden en ze wikkelden zoo dikke en zoo dul dat ze op een einde Babe de oogen uitstaken; en dan smeet ze een schruwel uit van verschot: ‘Teles heeft luizen!!’ Maar al met 'en keer tingelingeling!... 't Was Wantje de melkige. Babe moest de melkpanne gaan halen en uitspoelen met regenwater tegen 't aanbranden. Teles, die geen luizen 'n kende, meende waarachtig dat hij een nieuw speeldingsken gekregen had, en zot van vreugde vloog hij in z'n kapotje den gang in, voorenop:

- Wantje, riep hij, Wantje, 'k heb-ik-ik luizen!

Barbara, de koninginne, die bijna overkraakte van hooveerdij ‘met heuren bisschop te wege’, voelde heur hemde branden aan heur lijf van schaamte...

- Die vuiligheid dat kwam uit de krutschole... van die gemeene bende van dat kleinvolk! Hoe moet 'en mensch dat hoofd nu gekuischt krijgen? al die schoone krullen afsnijden!... zoo een schoonen kop met haar!

- Wel! Madam dat zijn de gezondste kinders, zei Wantje, ze moeten dat hebben.

- En ge krijgt dat ook van ouden kaas te eten, zei Dikta.

- Enwel ja! als ge 't zegt, knikte Babe, gisteravond heeft hij een schelletjen ouden Presenten gekregen... zou dat daarvan nu zijn?

Heuge tegen meuge wierd het ‘meisje’ een klein beetje verknecht, ten minste in zijn haar, of 't wierd liever nogmeer vermeisejongd... ‘à la mistinguett’’! Moeder verstond dat als ‘gedistingueerd’! Peepee, als peerdekutser, moest daar wat op zeggen... natuurlijk ‘Ne', zuster, hij is gebloksteert, geloof ik?’ En 's anderendags toen het hoofd vol paviljotten en strestjes stond, ‘den duivel! riep oom, we gaan naar de peerdefeeste! nu zijn we gebreisteert zul-je’.

- Ja, hij zal wel een keer een kruine krijgen, snauwde Babe, en zwijg maar met die peerdespreuken!

De ongelukkige moeder zou er bij gekreeschen hebben; ‘al het goede kwam van heur en al het kwade van de andere, en bijzonderlijk van schole!’

Teles intusschen, thuis of elders, sloeg hand aan alles; zat overal op, ovaral aan, overal in; sloeg en beet al dat rond hem kwam. De gebuurs hadden hem kunnen den nekke kraken, zoo kwaad waren ze erop; ook, omwille van ‘die bedorve' brokke’ lag Babe in stokken met God-en-geheel de wereld. Kwamen er vreemde kinders in huis, zijt 't zeker, zonder onderduimsche slagen of beten 'n gingen ze niet buiten.

- Ze moesten maar van z'n bucht blijven, dat was 't zijne, hei Teles?... Hij is zoo brave!... En als hij in zijn klavergers geraakt, zei Babe, ge 'n hebt geen gedacht wat een farceur, wat een krosteljeuze jongen da' dat is!

Zoo was dat een lamoerzen en een liefkozen tot dat 't eindelijk vervuilde; 't moest er toch een keer van komen. ‘Mamatje’ kreeg schoppen tegen heur

schenen, en daar ons ‘Mamatje’ een beetje van 't water wist en van gezwollen beenen, 'n had ze niet vele noodig om te piepen... Vader, die altijd gezwegen had en 't soms al-ineens dan wilde verdoen, scheerde Telesfoor bij z'n schabbernak en smeet hem van langs daar te zwemmen...

- Gij beer van een vent! ge zult onzen jongen nog armen en beenen breken! Is dat noodig al dat geweld?

En gemoedelijk nu... smeekende schier: - Nu brave zijn hei, Telesfor?

- Neen! snauwde de lieve Teles kort en bot.

- Zie' mama 'en keer geern, ge zult dan ook de keppe zijn, Teles.

- Neen!

- 't Verstand 'n komt voor de jaren niet, 't zal wel beteren, en koel-je, man!

- En moet dat pastor worden? vroeg Pol, boos en bitsig.

- Ja't, zei Babe, en dat ga' pastor worden!

't Klonk gekapt, en ze knikte met den hoofde bij iedere lettergrepe. Pol was in een passie, en beefde lijk 'en bezetene... Daar zat een orkaan in de lucht... Barbara zag het, pakte den vent bij z'n twee schouders, en draaide hem simpellijks-om met z'n hoofd in den hoek... - Daar, zei ze, en zwijg maar zeere, toe...

Als onze ‘geestige farceur’ de nonnetjes ontgroeid was en naar 't Collegie trok ‘om voor pastor te leeren’ kreeg hij van Benedikta - die eeuwige en ervige Benedikta - een sputjen azijn tegen 't mosselvier, een potje zalve tegen seters sproeten en biesworms, een kastanje om in z'n zak tegen 't rhumaties, en een zaksken kamfer op z'n herte tegen mijters, maantjes en peerdeworms.

Zooals ge ziet Dikta was nog altijd: engel van troost en beste hulp in tij' van nood, apotheker en doktor al t'hoope, een handje-van-alles en altijd gereed. ‘Peist 'en keer, ze hield een winkel van kattepiere, van radijze de lange, van meikrabbe, van

fierlaflonke, van kweikwak en solje, ge weet wel hei? solje om in melk te koken tegen 't zeer in den buik, om 'en keer goed te zweeten en rechte naar 'jen douw te gaan; tot kraaiooge toe had ze tegen muizen en ratten, en spek van boezeroene, en schuim van goud, en ossekrosse, en simpernelle voor den hijf! met zoo'n mensch, ik vraag het u, wie zou er dan nog zot-veel geld aan doktors hangen da'? Gaat 't al niet zeere genoeg naar den abandonne? En als ze nog . soms over de zulle kwam, ze 'n had nu 'en keer nooit geen honger; en ze had altijd alzoo bestaan, zoo profijtig in brood!... en nooit geen boter, altijd margarine!... is dat niet da'? nu dat alles nogmeer dan ten dieren dansen gaat?... Babe stak heur vinger in de lucht, en ze deed lijk een orakel: ‘daar zijn van die minnen... ze zouden e' mensch z'n rug uiteten!’

- Enwel, zei nonkel Jan, e' beetje van den uwen in den heuren... ge zoudt van passe alle twee rond zijn...

Daar was een boek te schrijven van al de ziekten die Teles bezocht hadden.

- Zie, zei Babe soms, ge zoudt er zakken bij droogen met dien jongen: de eene ziekte-uit is de andere-in... en met den kop voren zulle? Maar juffrouw Benedikta, ha! dat moet gezeid zijn, had hem altijd genezen en schoone! Hij was wel een let van een vinger kwijt door den vijt eens-geweest, maar de wonde was toch zuiver genezen gerocht, achter 'en maand vij'-zesse en... zonder snijden! ‘Alleszins niet snijden, had Dikta gezeid; zoo men de doktors gelooven moest, 't ware van kerven en viggelen al van den derden dag, maar berg'-je nadien!!.. Overhands met leliebladjes en met pap van koeiale om den brand uit te trekken, dat is altijd nog 't beste’... 't Is waar de helft van den wijsvinger is weg maar al-ha! dat 'n zal z'n fortuine niet beletten...

Algelijk iemand had er gezeid dat er niets 'n mocht ontbreken aan 's priesters vingeren. ‘Maar gelooft

dat, hei?' en daarbij Barbara zou dan wel een keer naar 't bisdom gaan...

Nog iets: hij was doof op één oore en dat was alzoo-hier gekomen. Op 'en dag, Babe had lijk willen zien dat er vuiligheid gekast hong aan de lille van z'n oortje... 'Ne', zei ze, wat is da'? dat oortje loopt'... Zoo Benedikta van Gedurigen Bijstand wierd bijgeroepen. En Benedikta sputte daar verschgemolken melk in, en daar achter een leeksken Haarlemsche olie van Koning Tilly.. 't Duurde bermhertig lange; en Dikta moest waarlijk al heur verstand voor den dag halen om dat geval te boven te komen; maar ze deed het met zooveel geduld en liefde en genegenheid, ho, zi' 't nam uit!...

Tusschen ons gezeid, die oore zou mogen opteren hebben en afvallen, koppige Dikta zou nog altijd voortgemeesterd hebben. Toen ze voelde dat ze mis was kon ze zweeten en zwijgen, niemand lijk zij... maar toch hardnekkig voortdoen zonder maar 't minste te laten blijken. Een kop, en een krop.. dat had ze; en 't gevolg daarvan was dat de oore geslachtofferd wierd liever dan die kop en die krop. Toen ze heur hand er van af hield, was de jongen pottedoof al dien kant. Vader Pol wist en voelde dat máar al te wel, en dan was hij om uit zijn vel te springen.. Maar 't bleef daarbij... De dompelare!... De dokter had zijn schouders opgestoken en gezeid 'dat 't trommelvlies eerst gescheurd zijnde, nu na de behandeling van "de specialiste" niet meer 'n bestond; en nog goed dat er geen etterzak in den kop en in de hersens 'n broeide...'

- Natuurlijk, meende Babe-moeder, meêgaande met heur hoofd en met een koppel blauwe puiloogen, natuurlijk; we heeten dat 'zaloezie de métier'! maar 'n maakt u niet dikke Po-pol... daar zijn nog priesters die maar biechte hooren al één kant.

Teles had wild vleesch tusschen neus en keel zitten, en dat zag men goed aan zijn dom uiterlijk, en aan zijn gapenden mond. Maar Blinde-Kalle 'n zag

dat niet, 'n wilde dat niet zien. En zoo kwam het dat de jongen de eene valling op de andere kreeg en uitnemende veel zeere kelen.

Dikta, geneesvrouwe voor neus- keel- en oorziekten, lieftoevig en gedienstig, bracht dan een puid meê dien ze, met een touw aan z'n poot, drie, vier keeren in Teles' kele liet slibberen om den brand - dien eeuwigen brand! - uit te zuigen. Niettemin Teles had een stemme lijk 'en geborstene klokke: ‘Maar ge 'n kunt toch geen kinders kweeken zonder dat er entwat aan schilt, en als men een ongeluk schuldig is hei...?’

- 't Is waar Barbara, zei Nonkel, en ook alle kanunniken 'n zijn geen cantors.

Teles zooals ge ziet had het anders tot-nu-toe nogalwel ‘geschappeerd’. Van mazeltjes, kinkhoest, roò-jong en cetera gaan we zwijgen: ‘àl de kinders vangen dat’ volgens 't zeggen van Benedikta, maar Teles was daar àl goed doorgesperteld en... schromelijk goedkoop, immers, zonder doktor, en met onze Dikta, hei? Ho! dat is een Voorzienigheid Gods!...

Teles wierd dan achttien jaar... Grooter gaai, grooter waailap, grooter gijpen, noch fijner schobbejak 'n liep er onder Gods zonne niet. Babe was nog altijd even dikke van lijf, dobbel dikke en luizedom van geest; zoodat Teles nog immer voor heur geen kwaad 'n kon doen: ‘'t Was àl de jonkheid... en in geheel dat Collegie 'n was er nu en keer geen-een professor die dat verstaan kon... Maar ze 'n was, jandorie ook op heur tonge niet gevallen zul'-je, en dikwijls hadden ze heur bezoek gehad!!... 't was schande hoe die jongen vervolgd en gemarteld wierd...’

Teles ging - eindelijk - Rhetorika verlaten en geheel 't leerhuis jubelde! Wat een zuivering tewege!

Moeder meer dan ooit 'n koutte maar van priester-worden: ze had het uit een weekblad gesneden en ze wist het op den draad om wat ure de treins liepen naar Roeselare; ze was te wete gerocht waar ‘ze’ goedkoop soutanegoed hadden, en ze

had een koffer gekocht voor een appel en een ei... maar een koffer... een peerd kon er in keeren. De handvatsels alleen waren slecht, en nepen de brokken vleesch uit uw handen; doch met een zakdoek errond... 't ging wel gaan!!...

Dat gedacht van priester-worden stond lijk 'n boom zoo-vast in heur hoofd: ‘een naveltje dat afvalt op 'nen maandag, had Dikta gezeid, dàt miste nooit!...’ En voor Barbara dat was... ho, nog zekerder dan als 't moet komen door 't gebed. Ook, dat 'n kost en dat 'n mocht nu niet anders meer zijn, dat was bebroed achttien jaar lang, en ‘in haar droomen had ze dien jongen zien filosoof worden, en seminarist, en diaken, en priester, en kanunnik... ja voor 't oogenblik zag ze hem al te Brugge den hoek ommedraaien van 't Heilig Geeststraatje!!... Jaren lang had ze gewrocht en geslaafd van den vroegen morgen tot den laten avond àl voor dien jongen, den perel van heur ooge! Wie telt mij de slapelooze nachten die alleen een moeder kan doorbrengen voor 't welzijn van een kind! Hoeveel honderden keeren had ze geschrikt en gebeefd om 't leven van haar kroost, haar eigen vleesch en bloed! Een fortuintjen had ze uitgeven om er een man van te maken gezond naar ziel en lichaam...’ En nu zat ze, rustig en kalm met de tranen in heur oogen - tranen van vreugde - te wachten op heuren Telesfoor, op 't groote nieuws van z'n ‘vokatie’, op de bekroning van heur werk!!...

Pol schaafde... ‘Zwijg' van mans’!...

De deure vloog open... Teles... was de laatste van de klas;... hij ging... peerdemeester worden!... in 't leger!!... en naar Congo trekken!!!...

Barbara sloeg omverre en van heur zelven voor alzoo een twintig minuten juiste...

- Peerdemeester? vroeg vader ongeloovig; gij, peerdemeester worden?... we gaan 't afverwachten.

.....

Peerdenmeester 'n is hij niet geworden peerdebeeste wel... In 't leger vond hij zijn weister vaneigen; daar had hij, zooals men zegt, de ‘breê partu’.

Nu ligt hij te bleeken in Congo met 'en kogel in zijn kop...

- En dat naveltje? vroeg Janoom.

- Ja dat naveltje!...

't Kwam uit: Treze Dikta was gemist van een dag, 't moest om wel te zijn, niet op een Maandag, maar op een Dinsdag afvallen... En 't zou wel gehouden hebben ook, maar die Triene, dat 'k het zoo leelijk regge, was een keer zoodanig overtuigd dat 't moest op een Maandag zijn, dat ze 't, om zeker te spelen, met den nagel had zitten afputteren tegen den Maandag noene... En daar zi'... ‘'t Ging anders een pastertje worden, want 't was toch zulk een fraaie jongen!’ snikte Babe.

K.D.W.

Van dien ‘boerenkrijg’

(als boven op bl. 169)? De zaak daargelaten, wie bracht er dien naam in: ‘den krijg van de *boeren*’? - Niet de Franschmans van toen; ze zeiden ‘*brigands*’. Niet de Vlamingen van toen; ze zeiden ‘*onze jongens*’ (lijk onlangs in '14 ten oorloge). Niet het buitenvolk thans; 't zei ten hoogste ‘*boerejongens*’. Wie dan? de vlaamsche steêlien van thans, en alweer opzijn... fransch? ‘La guerre des Paysans’?

[Nummer 10]

Om te weten wat Vlaamsch is.

We zeiden tegen iemand, en die was een beleerd man: - Wat zeg'-je van dat vlaamsch op zijn Standaardsch, nl. in een opgevinge van drie redenen stond er: achter de eerste reden ‘en van een’, achter de tweede ‘en van twee’, en achter de derde ‘en van drie’ (= *et d'une, et de deux, et de trois*)!!! Hij keek op... of dit geen vlaamsch was? - Inderdaad, zei hij aanstonds zelve nu, een Vlaming zou zeggen: ‘*is een, is twee, is drie*’; het andere is fransch. - Evenwel hij trok het hem lijk aan: jamaar, zei hij... onder beleerde lieden... valt er toch eenige eenheid en beschaafdheid van taal aan te nemen? - Ja, was ons antwoord, doch daarom niet 'en verfransching; deze is ontvolksching, en dood.

Wie deed mee in den ‘Boerenkrijg’?

HIERBOVEN, op blz. 216, wordt uiteengezet van wáar de naam ‘Boerenkrijg’ voortkomt.

De stadsmenschen die den naam ‘la guerre des paysans’ gegeven hebben aan den opstand der ‘brigands’, wilden voorzeker daarmede zeggen dat het een strijd was, gevoerd door de buitenlieden.

Nu nog in stad worden deze laatsten, zelfs als ze niets gemeens hebben met den boerenstiel, uit een zekere verachting boeren genoemd.

De echte ‘boeren’ zijn niet talrijk op den buiten, ze staan er ook in hooger aanzien dan de groote heeren in de stad.

We hebben een stuk gevonden waaruit blijkt dat er bijna geen boeren in den ‘boerenkrijg’ meêdeden.

Het is eene lijst van al de inwoners van het Leyedepartement die eenigszins schuld hadden aan den opstand.

Het stuk bestaat uit zes bladzijden. Iedere bladzijde is verdeeld in zeven kolommen: de eerste geeft het canton aan (op de vier eerste bladzijden staan cantons en gemeenten dooreen); de tweede is voor de namen en voornamen der beschuldigden (de voornaam staat tusschen haakjes); de derde geeft het beroep(1); de vierde het misdrijf(2); de vijfde en zesde kolommen dragen als opschrift: ‘arrêtés’ en ‘non arrêtés’, daar worden de getallen aangegeven van deze die reeds aangehouden zijn en van deze die nog op vrije voeten loopen; onderaan iedere kolomme is dan eene samentelling gemaakt voor iedere bladzijde, inbegrepen het getal van de vorige bladzijden; de zevende kolom draagt als opschrift: ‘observations’.

Om reden van de groote moeilijkheid bij het zetten, kon de lijst zóó niet worden afgedrukt; we hebben enkel de 5e en 6e kolommen behouden. De naam van het canton of de gemeente en de namen van de schuldigen zijn hier overgedrukt in gewone letter, daarna volgt, daar waar het vermeld is, het beroep in italieke boekstaven, hun misdrijf volgt dan in gewone letter, en de opmerkingen, als er zijn, stellen we onder iedere regel in kleine letter.

Waar een nieuwe bladzijde begint hebben we vóór het canton het nummer gezet.

(1) ‘Profession ou qualité’.
(2) ‘Nature de leur délit’.

We hebben het stuk overgenomen in zijn fransch met de fouten en de verkortingen. Het ware ook onmogelijk een juiste vertaling te geven van de fransche woorden ‘rebelle, brigands’ enz.

In de lijst is het beroep van 85 beschuldigden aangegeven; daaronder zijn er enkel drie die den boerenstiel uitoefenen. Al de andere zijn bewoners van het eigenlijke dorp, de zoogenaamde ‘Plaatsenaars’, die rond de kerk wonen en de verschillige beroepen uitoefenen.

De echte boeren, zoowel als de stedelingen (enkele kleine steden zooals Roeselare en Thielt uitgezonderd), hebben dus - inzoover onze lijst het aanwijst - niet meêgedaan aan den opstand.

[Bladz. 1] *Liste générale des Chefs, Auteurs, Instigateurs de la Révolte, qui a éclaté dans différents cantons du Département de la Lys, qui sont déja arrêtés ou désignés pour l'être*.		non arrêtés arrêtés
Iseghem: Dhaese, chef des rebelles,		1
Parmentier,	id.	1
Vanhaverbeke (Louis),	id.	1
Huysentmyt (J. B^{te}), vu dans les rassemblem^{ts}, menaçant les fonct^{res} publics,		1
Cottignies (Pierre), a enlevé des armes, sonné le tocsin et menacé les admin.,		1
Seynaeve (Charles),	id.	1
Lammertyn (Eugène), a recu les brigands, embauché de force plusieur personnes,		1
Deprez, a été vu dans les rassemblements chaque jour,		1

Grypends (Ferdinand), *m*[d] *de lin*, considéré comme com[t] en chef,		1
Renier (Jean). *mendians*, brigand,		1
Roosé (Louis), *journalier*,	id.,	1
Werbrouck (Eugène), *cordonnier*,	id.,	1
Dumat (Ferdinand), *brossetier*,	id.,	1

Verscheure (Tobie), *journalier*, déserteur autrichien,	id.,	1
Wetouck,	id.,	1
Peker (trois frerres),		3
Ardoye: Alliette, *cordonnier*, chef des rebelles,		1
Demeulnaere, rebelle,		1
Verebrouck, provocateur de rassembl.,		1
Rumbeke:	sans liste	7
Hooglede:	sans liste	8
Roulers: Vandenberghe (Charles), suspecté,(1),		1
Bouckart, forcé à marcher d'abord, ensuite fait quartr m^{tre}(2) de bon. volont.,		1
Vanderperre (deux frerres), pillé les caisses et les armes,		2
Callebert (fils), brigand forcené,		1
Poor, *tonnelier*, sonneur de tocsin,		1
Godderis (fils), vu dans les rassemblemts,		1
Vandendriesche (père), instigateur forcant les jeunes gens,		1/31 /13
[2] Roulers: Godderys, *ex prêtre*, marchait à la tête des brigands décoré des habits sacerdotaux,		1
Six, *ex augustin*, instigateur,		1

(1) Zie blz. 179.
(2) Quartier-maître: moest zorgen voor eten en slaping der troepen.

Olivier, *théologien*[3], vu dans les rassemblem[ts],		1
Deckmyn (fils), *boueher*,	id,	1
Vandendriesche (fils), brigand forcené,		1
Ceuninck,	id.,	1
David (fils), a brulé les papiers d'Ardoye et de Pitthem,		1
Ouckne: Enfants de Ghesquière, brigands,[4]	id.	
Vuytsteke,	id.,	1
Verbanck (fils),	id.,	1
Thielt: Vanallevelht (Roger), *cordonnier*,	id.,	1
Vande Castelle (Pierre),	id.,	1

(3) Seminarist, vroeger heette men die nog theologant hier in Vlaanderen.
(4) Het getal staat er niet bij.

J[n] Vanmalle, *laboureur* et déserteur autrichien, brigand forcené,		1
Saertel (Bernard), *tourneur*, brigand,		1
Derxen (Pierre Jean), *maréchal*, un des chefs des brigands,		1
Jean Husse, Joseph De Kaiser ou Emmanuel, Vanderschaege, Amand Rivière, Fr. Degraebeel, Schoutett, P. Vanvonterghem.		
Vacken: Vanseveren (Armand), *tonnelier*, sonneur de tocsin,		1
Bacheland (Joseph), *macon*,	id.,	1
Meyenx (Jean), *id*.,	id.,	1
Sagart (Emmanuel), *journalier*,	id.,	1
Vleirick (Pierre), *id*.,	id.,	1
Benissy (Louis), *domestique*, vu dans les rassemblem[ts],		1
Desmet (Benoist), charon, avoir tenu des propos sed[tx] à la descente des Anglais[(1)],		1
Goethals (Alex[dre]), *m*[d] *de farines*, a menacé les fonct[res] publics,		1
Vassenhove (van Jaq[s]), *brasseur*,	id.,	1
Tack (Ignace), *journalier*, déserteur autrichiens, sans domicile,		1

(1) Zie boven, blz. 173, nota 2.

Huys (Francois), *ex dominicain*, tenir des propos contre le gouvernement,	1
Ventaer (J. B^{te}), *épicier*, id. et vu dans les rassemblements,	1
Vintaie (Pierre), *sans profession*, a pillé les papiers chez les agents,	1
Vereeken (Jean André), *ex curé*, a chanté le Te deum et le salut le jour de l'entrée des brigand,	1
Roberecht (Pierre), *marehand*, a tenu des propos séditieux,	/45 1/28[(2)]
[3] Vacken: Van Keirsbeick (Jean), *macon*,	

(2) Er staat nevens 28: '+ Les enfans de Ghesquière'.

avoir enfoncé la porte de l'agent de la commune,		1
Goeminne (Joseph), *ex curé*, suspect,		1
Debrabander (Léon), *ex vicaire*, id.,		1
Martens (Bernard), *tailleur*, déserteur autrichien,		1
Verbeke (Aug^{t}), *ouvrier*, vagabond,		1
Verheeke (Francois), *garde-champ*^{t}, vu dans les rassemblem.,		1
Alexis, *journalier*, avoir forcé la porte de l'agent et de l'avoir pillé,		1
Pitthem: Mattheus (Léon), Brigand,		1
Suspecté d'avoir tué un volont^{e} francais de la colon de Vandamme à la rentrée dans la Belgique[1].		
Saffere, deserteur autrichien,	id.[2],	1
Van Vambeke,	id.,	1
Damman (deux freres), chefs id.	id.,	2
Vandewege, *boulanger*, brigand,		1
.....,		1[3]
Ruysselede: Devrise (Judocus), turbulateur,		1
Bruanne: (Judocus), *domestique*, brigand,		1

(1) Er waren vrijwilligers en nationale wachten uit Rijsel ter hulp van het Leyedepartment gekomen, om de rust te helpen herstellen. Zie boven, blz. 175.
(2) Id. = brigand.
(3) De naam ontbreekt.

Ypres: Barbier (Jean), charpentier,	id.,	1
Verstraete (Emmanuel), tapissier,	id.,	1
Polderman,	id.,	1
Dessein (Melchior), *ex carme*, d'intelligence avec les révoltés,		1
Vermeersch (J. Fr.), *ex chanoine*	id.,	1
Ooghe, *ex moine*,	id.,	1
Callevaert, *ex dominicain*	id.,	1
Vandenberghe, id.	id.,	1
Dickebusch; Asse (Vinoc), *cabaretier*	id.,	1
Samyn (Joachim), *cultivateur*,	id.,	1
Verschaere (Charles), *garcon boulang*^{r},	id.,	1
Le nommé....., suspect		1

le nom n'est point sur la lettre du commre le mot suspect étoit sur son passeport. Cette dénomination avoit été mise par l'adm. d'Hoglede à cause de son arrestation.		
Menin (*): Dumortier,	id.[1],	1
(*) Le commissre annonce cotnnoitre point de liste des non arretés.		/56 /46
[4] Moorzelle: Provost, a demandé les clefs du clocher, le pistolet à la main,		1
Colsat (Ignace), rebelle qui s'est distingué dans les rassemblem.,		1
Vattiaux (Jean), id.,		1
Jean, *le fils du cabaretier de la maison blanche*, complice de l'assasinat du C^{n} Engelbert[2] et d'avoir pris son cheval,		1
Naert, *scieur de long*, a coupé l'arbre de la liberté,		1
Vandevaele, pillét brulé les effets et objets tenans aux fonct^{s} publics,		1
Marisse (Joseph), pillé les armes et l'argent,		1
Devos (Joannes),	id.,	1
Vammaeke (Martinus),	id.,	1
Roule (Francois),	id.,	1
Dheule,	id.,	1
Clays (Pierre), d'avoir déchiré les archives,		1

(1) Id. = suspect.
(2) Zie blzn. 175 en 182. De naam moet worden geschreven Languelbert (volgens het handteeken van den officier).

Demaerten (Arnoul),	id.,	1
Calmin (Joseph),	id.,	1
2 domestiques,	id.,	2
Pierre (Jean),	id.,	1
Vanmarke (Martin),	id.,	1
Belleghem: Leinard, *notaire*, redacteur de proclamations incendiaires,		1
Lampe (Pierre), chef des rebelles,		1
Moorzelle: Lenoor, suspect,		1
Avelghem: Verleye (J. B^{te}), pillé et brulé les archives,		1

Duvillers (Francois), chef des rebelles,		1
on ignore encore s'il estarrêté ou non.		
Desmet (P.J). *ex bailly*, conseil et instigateur, entravé la recette des contributions,		1
Meitroye (Francois), *cultivateur*,	id.,	1
Bourgeois (Jaq^{es}), *id*.,	id.,	1
Velke (Nicolas), *tailleur*,	id.,	1
Wonante (Emmanuel), *serrurier*, rebelle et voleur sans distintion des personnes,		1
Devos (Nicolas), *boulanger*, rebelle et instigateur,		1
Harlebeke: Neyt, *cabaretier*, chef,		1
Devyllers, capitaine et chef,		1
Teerlineck de Cashe (Josse), rebelle,		1
Reynaet,	id.,	2
avec un autre dont le nom n'est pas porté,		
Teerlemeck, *garde champêtre*,	id,	/64 1/73
[5] Ingelmunster: Werbruigne, chef et bruleur d'archives,		1
Deldiek (J. B^{te}), *cabaretier* et déserteur autrichien, instigateur et embaucheur forcené,		1
Doms (Pierre), *maçon*,	id.,	1

Dixmude: Degrendelle, suspect,		1
	on a trouvé dans ses papiers la liste de ceux	
qui avaient des armes.		
....., *tailleur*, instigateur, à tiré plusieurs coup de pistoles sur un agent,		1
.....,	id.	3
les noms ne sont pas portés surla liste, ils ont été arrêté dans le désarmement.		
Thourout:....., suspects,		7
la liste n'est pas jointe à la lettre du com^{re}.		
Roulers: Carton, chef de bande de voleurs,		1
Goossen (fils), voleur de profession,		1
Volcaert, suspecté d'id.,		1
total de Brigands 79-76		
Hooglede (Staden): Verlinde, *vicaire*, vu à la tête des brigands,		1

Pitthem: Waffelaer, a pris un cheval d'un gendarme,		1
Roulers: Gaytan (fils),		1
Moorseele (Gheluwe): Berghe (Albert)		1
Ardoye: Deynse (Ignace), déserteur autrichien, vu à la tette des brigands,		1
Ruysselede:.....[1], *vitrier*,	id.,	1
Schywen Capelle[2]:....., *le maréchal*,	id.,	1
Oostcamp: Demey (Ferdinand), *charpentier*,	id.,	1
Versele (Frans), *clerc*[3],	id.,	1
Roulers: Hermant, auteur et complice de brigandage,		1
Ruysselede: Verdaert (Jean), chef de brigands,		1
Moorzelle: Vandeputte, *fils de cabaretier*,	id.,	1
Pitthem: Boute (fils August) *fis de meunier*, a arrêté la voit. d'Esmonnot[4],		1
Devriendt *ferblantier et horloger*, brigand,		1
Eegem: Kindt (Pierre), *mendiant*, id.,		1
Wambrecke, *domestique*,	id.,	1
Van Severen, *fils de l'aubergiste de la maison com*e[5],	id.,	1
Menin: Commeine (Joseph), *boulanger*,	id.,	1

(1) De naam staat er niet bij
(2) Schuyfferskapelle. le maréchal = de smid, de naam staat er ook niet bij.
(3) Koster,
(4) Zie blzn. 174 en 179.
(5) Maison commune = Gemeentehuis.

Beekaert (fils Louis), vu à cheval dans les brigands,		1
Guelwe: Feis (Jean), *cordonnier*, brigand,		1
Vuylsteke (fils), *brasseur*,	id.,	1
Vandekelder (fils), *id*.,	id.,	1
Cantemael (Jean), *macon*,	id.,	1
[6] Menin, Geluwe: Vandenberghe (Eug^{e} fis), brigand[(6)],		1
	id. *Le fils de l'aubergiste de la maison de ville*, id.,	1
	id. Pierre, *le fils de l'aubergiste de la maison blanehe*, id. (6)	1

(6) Zie blz. 179.

ce jeune homme étoit porteur de cartouches.		
Belleghem, St Genois: Sossier (fils Jaq^{e}),		1
Ingogem: Delputte (fils), brigand,		1
id.	Le fils du *clerck*(1) de Potter, id.,	1
St Genois: Vanhoutte, *garcon meunier*,		( )
Versquel, *journalier*,		1
Valsquier, *ancien soldat autrichien*,		1
Vandeginste, *cidev*^{t} *souverain*(2),		1
Mathon, *frère du clerc d'Helchin*,		1
Ducolombier, *émigré de Tourcoing*,		1
Namique, *joueur de violon à Dottignies*,		1
Delnatte (Louis Philippe),		1
Rapsart, jeune étourdis,		1
Humion (frères), *sonneur*,		( )
Vandesteenne, *publicateur*(3),		1
Le clerc de Belleghem,		1
Liénard, *notaire*, fait des écris incendiaire,		1
Mestdagh,(4)		1
Vandevorde (Pierre Francois),	(4)	1
Braed (Augustin),	(4)	1

(1) Clerck = Koster.
(2) Souverain = souverain bailly.
(3) Publicateur: Uitbeller? 'Klinker' of 'roeper'?
(4) Nevens elken naam staat: 'déja arrêté'.

Waroux (Jaques), espion,	(4)	1
Verbreugh (Abraham), chef de brig[d],	(4)	1
Maes (Jaques), id.,	(4)	1
Salliet (Thérèse dite Bogge), instigatrice,	(4)	1
Avelghem: Blancke (Pierre Jaque), vu dans les rass.,		1

Staatsarchief Brugge, Archives Modernes, liasses 2[e] *série*, n[r] 8185.

Het bovengedrukte stuk is niet volledig. Uit de verslagen over den opstand die in hetzelfde pak berusten, hebben we nog de volgende beschuldigden gevonden.

Zonnebeke, Langemarck: Henri Verbrugge, *ex soldat*

au régiment de Viersef[1], chef de bande; id., Becelaere: Van Calberg, *ex curé*, chef de la bande qui a reversé l'arbre de la liberté;

Passchendaele: César de Baere, *chirurgien*, chef de bande:

Dixmude: Jean van Louwe, *dragon rëcruteur de La Tour*[2], chef de bande à Zarren, (deze laatste was aangehouden).

Te Belleghem had men de twee veldwachters De Cock en Wallaert aangehouden omdat ze den opstand niet balet hadden.

Ibidem, Arch, Mod., liasses, 2e *série*, nr 8185.

JOS. DE SMET.

Op een Missieavond in de Allerzielendagen

Monseigneur, Eerwaarde Zendelingen,[3]

HET Miseremini, het schrijnend zieltjesklagen
omhult, lijk wintermisten, de Novemberdagen.
De Priesters, zwartgemanteld, staan in 't zwarte Koor
en zingen voor het volk het Lied der dooden vóór;
de menschen bidden... bidden..., gele kaarsen branden,
de klokken galmen over huizen, over landen...
Ik hoor een Miseremini, een oudre klacht
van zielen opgaan, dààr heel ver, door dag en nacht,
door winter, zomer, herfst en lente, zonder stillen:
't zijn menschen in den dood die weêrom leven willen,
't zijn zwarten, gelen, blanken, broeders zusters al,
miljoenen schepselen, een menschdom zonder tal
dat, uitgespreid in berg en bosch, langs zee en stroomen,
beweegt en groeit gelijk zijn' dieren en zijn' boomen,

(1) Régiment de Viersef: Oostenrijksch voetvolk-regiment uit onze gewesten; zie: COPPIETERS, Journal (1767-1797) uitgave Verhaegen, Bruges. Sociélé d'Emulation (De Plancke) 1907, blzn. 21, 26, 44, 45, 87, 118, 153, 159; zie ook G. GUILLAUME, Histoire des régiments nationaux belges, Brussel, 1855.

(2) Dragons de La Tour: Oostenrijksch ruiterijregiment genaamd naar den oostenrijkschen veldmaarschalk, Maximiliaan, graaf de Bailiet de La Tour (1737†1806). Zie: COPPIETERS op. cit. blz. VIII, en GUILLAUME, op. cit.

(3) Mgr. Huys en Zendelingen, Priesters en Zusters.

maar 't leven, 't eerste leven dat de ziele geeft,
lijk zaligmakend bloed, in hem niet branden heeft...
Hoort toe naar zijn gejammer, hoort!... 't Zijn kindrenmonden
die kermen om een kwaal ontkiemd in oudrenzonden,
of arme kleinen die, verlaten langs de baan,
naar moeder roepen door wier hand ze sterven gaan;
het is een wilde jeugd die, van Gods Wet onwetend,
haar woesten drift uitschreeuwt en haren lust ontketent:
't zijn huisgezinnen, zonder eerbied, zonder min,
waar 'hij' een dwingland is en 'zij' eene slavin;
't zijn ouderlingen die, als 't nacht wordt voor hun oogen,
een zwart verleden zien en niets dan zwart ten hoogen...
O hoort g' het Miseremini in al dien nood,
hoort gij de stem bij nacht die roept om morgenrood?
Zij klaagt alom, die stem, in hutten en pagoden,
in tenten, tempels waar men knielt voor valsche goden,
in steden, dorpen, markten, haven... Heinde en ver
zijn 't dagen zonder zon en nachten zonder ster,
alsof een banvloek, een verwoed vermaledijden
op al die landen woeg voor eindelooze tijden!...

Gij, Monseigneur, gij Zendelingen, hebt hun woord,
het Saltem Vos Amici diepin U gehoord.
Die stem verschrikte U eerst: uw huis, uw land, uw ouders,
de doornenkroon voor 't hoofd en 't kruis voor uwe schouders?...
Doch neen, de klachte galmt te luid! Gij weent, doch gaat
in 't zwarte boetekleed of 't maagdlijk blank gewaad,
en juicht weldra om 't visioen van zooveel zielen
die, door uw offer vrij, vóór Jesus nederknielen;
gij juicht om hoeve en kerk, om school en ziekenzaal
die rijzen vóór Uw oog, gelijk een zegepraal;
gij juicht om kindren die verrukt, 't Adeste zingen;
om jonge harten die hun' driften, vroom, bedwingen;
om huisgezinnen die, door Kristus' Liefde groot,
den band met bloemen kransen die hen samensloot;
om grijsaards die, bij 't sterven, dankbaar om Uw' zorgen
gebeden U beloven in den Hemel morgen!...
O 't heerlijk praalvertoog! Triomf van Kristus' Kruis:
de Koning van 't Heelal is bij de heidnen t'huis!...

U Monseigneur, U Zendelingen, mannen, vrouwen,
die heldenzielen bergt onder uw mantelvouwen,
U eeren en bewondren wij als 't beste bloed
van onzen stam, den hoogsten glans, den heetsten gloed;
U allen groeten wij, van avond, diep gebogen,
gelijk men vorsten groet onder de zegebogen,
en smeeken God dat 't Miseremini der smart,
het Saltem Vos Amici, 't Allerzielenzwart

verandre door Uw werk, ons' hulp en Zijn' genaden
in 't Millia Signatilied, in feestgewaden,
in kroonen, palmen, gansch de blijheid blank en frisch
om eenen God die zegelmerkt de wildernis!

JOS. VANDEN BERGHE.

Husidinium

EEN aantal oordnamen, in Nederland, Belgie en Frankrijk, wijzen op eenen ouden verlatijnschten vorm *Husidinium*, of *Husithinium*, met overgang van intervocalische *th* in *d*, in de 7e eeuw of vroeger. In dit laatste geval is ons woord wellicht in verband te brengen met *Husithi*, 12e eeuw, nu *Hüsede*, in Westfalen (Jellingh.: Die Westfal. Ortsnn.).

Het woord moet Germaansch zijn, want in het Oudkeltisch bestond geene *h*, en in het latijn was de *h* in die tijden reeds lang verstomd, en wierd dus in het Germaansch niet overgenomen.

Uit de latere ontwikkeling blijkt dat de *u* in *hu-* en de *i* in de lettergreep *-di-* kort zijn.

De beteekenis van het woord is mij onbekend. Doch mag verwantschap met *hûs* = huis, en got. *huzd*, oudsaks. *hord* = schat, vermoed worden, en, door bloote veronderstelling mag aan het woord de beteekenis toegeschreven worden van: verborgen plaats, of hetzij natuurlijke, hetzij door menschenhanden opgerichte, berg- (en verzamel-)plaats, voor menschen, dieren, vruchten.

Hier volgen de mij bekende oordnamen daarvan afgeleid;

1o *Heusden*, ook *Op-Heusden* genoemd, in Gelderland. Ten jare 1088, geschreven *Husu,-Husiduna* (Jellingh. o.c.). Wel te lezen: *Husidinna*.

Heusden en *Oud-Heusden*, in Noordbrabant.

Heusden, in belgisch Limburg.

Heusden, in Oostvlaanderen. - *Husdinne* ten jare 1163. - Voor de ontwikkeling *-iniu-*, tot *-inne-*, vgl. *Wackinio*, vermoedelijk in 791, *Wackine*, 11e eeuw, en *Wackinna*, in 1110 (Fay. Lib. Trad.). - In de 13e eeuw wordt deze gemeente in het Fransch *Hosdain* genoemd.

2o *Houdeng-Aimeries* en *Houdeng-Goegnies*, in Henegouwen. - *Hosdeng*, in 1129 (Chotin).

Houdain, Nord, arr. Avesnes.

Houdain, Pas-de-Calais, arr. Béthune.

Hodenc-en-Bray en *Hodenc-l'Evêque*, beide in het arr. Beauvais (Oise). - Vgl. bij Reusens: Elem. de Paléogr., bl. 42, anno 695: (nonco) panti *Hosdinio* in pago Belloacense... in suprascripto loco *Hosdinio*.

Hodeng-au-Bosc en *Hodeng-Hodenger*, in de Seine-Inférieure.

Hodent, Seine-et-Oise.

Houdan, Seine-et-Oise.

Mag *Hordain*, Nord, hier ook meegerekend worden?

Eene wijziging van *-sd-* in *-rd* is mogelijk. Vgl. *varlet* uit *vaslet, Arleux* (Somme) uit *Asloas* (Chron. Centul.). *Hertru* (nevens *Hestru*), waalsche uitspraak van **Hêstrûd* = *Heestert*. Doch voor *Hordain* vindt men *Hordenio* reeds rond 1061 (Duvivier, Doc. anc. 1.) en eene zoo oude verandering van *s* tot *r* is niet waarschijnlijk. Eer zou men nevens *husid*-eenen bijvorm *huzd-* mogen veronderstellen, dewelke in het Westgermaansch reeds in de eerste eeuwen onzer tijdrekening zou *hord-* geworden zijn, waaruit dan regelmatig *Hordain*. Vgl. nog in de prov. Namen *Hordin* op Moustier, *Hordin* op Spy, *Hordenne* op Anseremme, en *Hordien* in Baden.

3° In een deel van W.-Vl., langs de zeekust en vooral in het Westen van Noord tot Zuid, alsook in vlaamsch Frankrijk, is de *u* gevolgd van *i, j*, zeer vroeg, door *ü* overgegaan tot *i*. B.v. in *rik, pit, brigge, dinne*, voor en nevens wvl. *rugge, put, brugge, dunne*. In open lettergreep is deze *i*, even als alle andere *i*. overgaan tot *e*; b.v. in *evel, krepel*, nevens *euvel, kreupel*, uit *ubil-*, *krupil-*. Dit verschijnsel, dat ook Angelsaksisch is, is in de hoogste mate doorgevoerd in het uiterste Westen, waar *husid-*, door *hüsidhisid-* geworden is; later, in het Fransch *hesd-*, dat sedert lang *hesd-* gesproken wordt. Van daar de volgende namen, waarvan de oudere vormen bij Karel de Flou; Wdb. der Top. kunnen nagezien worden: *Hesdigneul*, arr. Béthune, en *Hesdigneul*, arr. Boulogne (P. de C.), beide verkleinvormen.

Vieil Hesdin, arr. Saint-Pol. (P. de C.).

Hesdin, arr. Montreuil en *Hesdin-l' Evêque*, arr. Boulogne (P. de C.), beide vroeger *Hisdinium*, in de 12e eeuw *Hesdin(i)um, Hedinium*. Daarnevens, in stukken uitgaande van de meer oostelijke gewesten, ook *Huesdine*, enz.

Hesdres, op Wierre-Effroy, arr. Boulogne, cant. Marquise. Deze naam onderscheidt zich merkelijk van de voorgaande.

Deze laatste zijn van eersten af in den stroom der fransche taal meegerukt, en hun vorm is ook zuiver fransch.

Hesdres daarentegen, dat gelegen is ten Noorden der lijn Saint-Omer Boulogne, heeft eerst eene volledige vlaamsche ontwikkeling doorloopen, vooraleer in zijnen huidigen vorm fransch te worden. *Hisdene, Hesdenne*, met klemtoon op de eerste lettergreep, is tot *Hesdres* overgegaan, wanneer de oudfransche woorden *ordene, havene, Londene*, enz. *ordre, havre, Londres* geworden zijn.

A. DASSONVILLE.

Dwaze verstoktheid.

Weken en maanden is't dat onze Bladen vol staan van ‘de *Stabilisatie* van den frank’; en niet-één heeft er gevraagd totnutoe: wat is dat te zeggen in 't vlaamsch? - In 't vlaamsch? Wat gij zegt; 't en mòet daar geen vlaamsch van zijn, 't en màg daar geen vlaamsch van zijn; dat vlaamsch en ware geen vlaamsch! Vond er ergens een boer een vlaamsch woord om te zeggen ‘Stabilisatie’, b.v. ‘vervastinge’ of (zooals in het bollespel) ‘blokkinge’, dit woord ware boersch en bespottelijk; onbeschaafd, streeksch zou het zijn: immers die boer die 't zou vinden, ofwel ware een westvlaamsche boer en dan zou zijn woord ‘westvlaamsch’ zijn, ofwel hij ware een brabantsche boer en dan zou het ‘brabantsch’ zijn. Neen! ‘Stabilisatie’: zóó moet het zijn; 't is trouwens zóó in het fransch, en dus, dus is dat: vlaamsch. In Vlaanderen Vlaamsch.

En, stelt dan Romier in ‘Le Figaro’: ‘La nouvelle stabilisation du franc belge ne serait donc qu'une formule de préstabilisation permettant à nos voisins d'attendre l'orientatión plus concrète de lapolitique monétaire française’, hem zegt ‘De Standaard’ dan na: ‘*De nieuwe stabilisatie van den Belgischen frank zou dus slechts eene formule van pre-stabilisatie zijn*, die onze buren *gelegenheid moet bieden* om een meer *concrete orientatie van de Fransche muntpolitiek af te wachten*’.

En 't ‘Belfort van Brugge’ besluit: ‘ze is een *levend experiment*, ze *incarneert de tragedie van den modernen mensch*’; waarna nog een zucht en 't ‘Belfort’ eindigt weemoedig: ‘*de epidemie neemt uitbreiding* (= l'épidémie prend de l'extension)’.

Alzoo ‘Vlaamschgezinden’ *stabiliseert* gij het vlaamsch, of beter gezeid gij ‘blokt’ het, ‘vervast’ het in 't fransch! Uit gemakzucht. Wat een kwaad doet gij niet! En hoe dom!

BROM

De duinmeikever

WAT een vreugde 'n brengt de blijde Meimaand in de jongenswereld niet wanneer de ‘meulenaars’ uitkomen!

't Is kostelijk om zien hoe die jongens met hun glundere oogen de gevangen kevers bebroeien, en ze volgens kleur en groote in bakkertjes, keuninkjes enz. onderscheiden.

De folklore van 't binnenland kent enkel den meikever, maar in de folklore van de zeekust speelt een andere mooie kever zijn rol: de duinmeikever, de duinekees (ee = zachtl. e).

Tweemaal 's jaars kunnen de knapen hier prettige kevers over hun handjes laten krieuwelen of aan een draadje laten ronken, in Meie de meulenaars, in Juni de duinekezen.

Deze prachtige schildvleugelige, wiens vraatzuchtige larve in 't duinezand woont, is merkelijk grooter dan de meikever: beestjes van vier cm. zijn bij verre na niet zeldzaam.

Zijn dekschilden zijn zwart tot bruinachtig, met vele onregelmatige witte tot geelachtige vlekjes bestippeld.

Overigens is 't een meulenaar in 't groot.

En zot dat de jongens er naar zijn!

Ja, ze spelen daar liever mee dan met meikevers, omdat hun bespikkeld kleed de kinderoogen meer streelt en vooral omdat ze bij 't vastnemen een eigenaardig piepend geluid laten hooren, iets als: kees, kees, kees.

Daarvoor heeft de volksmond den duinmeikever ‘kees of duunekees’ gedoopt, terwijl zijn wetenschappelijke naam ‘Polyphylla fullo’ luidt ttz. ‘de dichtbestippelde volderskever’ (le hanneton foulon).

Samen met zijn verwanten: meikever en mestkever (een prachtige donkerblauwe en goudglanzende kever gemeen in de duinen) behoort hij tot het gesibbe van de bladsprietige kevers (Lamellicornia).

Ei! hoe mooi die rillende voelsprieten. als bladen van een boek! Hoe aanlokkelijk voor kinderoogen de vliegveerdige kever die zijn bladsprieten waaiervormig ontvouwt!

Hun fijnspeurende blikken hebben den jongens geleerd naar deze voelsprieten het geslacht te onderscheiden: de grootste en de bewegelijkste duiden de mannetjes aan, de kleinere en meer knotsvormige de wijfjes.

Is dat wetenschappelijk juist? Inderdaad: bij de mannelijke kezen is de knots aan de voelhoorntjes grooter dan bij de wijfjes. Ook bevat ze meer blaadjes.

Evenals de meikever moet de kees ronken en trekken.

't Is een fijn werkje om heel voorzichtjes met een naalde een draad door 't gevoelloos steertpuntje te halen.

Maar 't is zooveel te geestiger als de kever aan 't draadje opgehangen of ermee rondgezwaaid wordt, ronkend als een spinnewiel!

De volksmond heeft dien duinekever ook al op de tong: ‘Piepen lijk een kees’.

Weet ge wat een ‘duinekees van een jongen’ is? Elders zou men zeggen sporrewaan (= sperwer, DBo).

En ‘wat een kees is me dadde!’ laat duidelijk verstaan dat de duinekees veel hooger in aanzien staat als de meikever.

Knokke a/Zee

JOZEF DE LANGHE.

Mowgli
(Naar het Engelsch van Rudyard Kipling.)

Vgl. Biek. 1906, 1907.

‘Laat de jungle binnen!’

ALS gij de vertelsels uit het eerste Jungle-boek gelezen hebt, dan moet gij U nog herinneren, dat *Mowgli Shere Khan*'s huid vastnagelde op den Raadbank, en daarna aan alwie overschoot van de *Seeonee*-Gilde kenbaar maakte dat hij van dan af zinnens was op jacht te gaan in de Jungle, geheel alleene; en de vier jongen van Moeder en Vader Wolf zegdert dat zij met hem mede trokken. Maar het is niet gemakkelijk een's leven alzoo al met een keer te veranderen - vooral niet in de Jungle. 't Eerste dat *Mowgli* deed, nadat de ordelooze Gilde was weggedropen, 't was naar huis terugkeeren, naar den kelder, en daar een dag en een nacht lang zijn tuk uitslapen. Hij vertelde daarop aan Vader en Moeder Wolf al wat ze maar konden vatten van zijn gevaartenissen bij de menschen; en wanneer hij de stralen van de morgenzon deed dansen over het lemmer van zijn vlames - het zelfde dat *Shere Khan* had helpen villen - dan zegden zij dat hij wat

bijgeleerd had. En *Akela* en *Grauwbaard* moesten uiteen doen hoe zij medegewerkt hadden in de groote buffeldrift naar het ravijn, en *Baloo*, de beer, kwam al blazend den heuvel op, om van 't eerste tot 't laatste te vernemen, en *Bagheera*, de zwarte, panter, schartte over heel zijn lijf zuiveruit van genot, omdat *Mowgli* zoo meesterlijk zijn oorlog gevoerd had.

De zon was al lang op, en nog en was er niemand die op slapen dacht, en af en toe stak Moeder Wolf een keer haar kop in de hoogte, en snoof eens diepe van welgedaanheid wanneer de wind de reuk aanvoerde van de tijgerhuid op den Raadbank.

- Ware 't niet van *Akela* en *Grauwbaard* hier, sprak *Mowgli* eindelijk, ik had geen slag kunnen halen. Och, moeder, moeder, hadt gij moeten de schalieblauwe kudde buffels zien neerstormen in het ravijn, of binnenwoelen door de poorten toen de Mannen-Gilde met steenen wierp naar mij.

- 'k En ben niet kwaad dat ik dit niet gezien heb, zei moeder Wolf kortweg. 't En is mijn gewoonte niet mijn volk te laten weg en weer jagen lijk ze doen met jakhalzen! Mij zou de Mannen-Gilde wel een losprijs betaald hebben; maar 'k hadde toch die vrouw gespaard die u melk gaf; ja, dat zou ik gedaan hebben; maar niemand anders.

- Stille, stille, *Raksha*, zei vader Wolf al geeuwend. Ons Puidje is hier weer, en is zoo wijs geworden dat zijn eigen vader zijn voeten mag likken; en daarbij, wat maakt een buil min of meer op het hoofd. Laat Man aan zich zelven over.

Baloo en *Bagheera* zegden het alle twee na: Laat Man alleene!

Mowgli rustte met zijn hoofd op moeder Wolf's pels, glimlachte voldaan, en zegde dat hij er voor zijn deel niet van hield nog ooit Man te zien, te hooren of te rieken.

- Maar als de menschen, sprak *Akela* en hij spitste een oor, als de menschen U niet met rust laten, klein broerke?

- Dan zijn we gevijven, sprak *Grauwbaard*, al rondkijkend naar 't gezelschap, en zijn kinnebak klakte toe bij zijn laatste woorden.

- Wij ook wij zouden een woordje meêspreken in die jacht; 't was *Bagheera* die sprak al zijn staart over den grond dreelend, en hij knipoogde naar Baloo. Maar waarom nu met Man bezig zijn, *Akela*?

- Hierom, antwoordde de Eenzaat. Toen de huid van dien gelen dief opengehangen was op de rots, kwam ik terug op mijn stappen naar 't dorp, 'k trapte in mijn eigen voetspoor, wendde mij zijdelings af, en ging neerliggen, om 't spoor te doen dooreenloopen, voor 't geval er iemand achterkwame. En toen ik het spoor verward had, zoodat ik er zelf niet meer wijs uit gerocht, daar kwam *Bat*, de vleermuis, tusschen de boomen geflodderd en hing daar te zweven boven mij: het dorp van de Mannen-gilde, zoo sprak ze, waar ze 't mannelingsken uitgestooten hebben, zoemt lijk een horzelnest.

- 't Was een fermen steen dien ik wierp, kakelde *Mowgli* die er dikwijls zijn verzet in gevonden had rijpe pawpaws in een horzelnest te gooien, en dan weg te spouteren naar den naasten poel voordat de horzels hem inhaalden.

- Ik vroeg *Mang* wat hij gezien had. Hij zei dat 't *Roode Bloeisel* bloeide aan de dorpspoort, en dat er volk rond zat met roeren. Welnu ik weet, en 'k heb redenen daartoe, en *Akela* keek naar de oude verdroogde liksems op zijn lanken en zijn zijde - dat het geen lachedingen is menschen die geweren dragen. Binnen kort, klein broerke, volgt er een man met een roer ons spoor, als hij er nog niet op is.

- Maar wat zou hij? Menschen hebben mij buiten geworpen, wat verlangen ze nog meer? zei *Mowgli* norsch weg.

- Gij zijt een man, klein broerke, sprak *Akela* hem tegen. Het komt ons, de vrije jagers niet toe u wijs te maken wat uw broeders in d' zin hebben en waarom?

Hij en had maar juist den tijd om zijn poot weg te snakken, toen het vlames er een diepe snede in den grond vliemde. *Mowgli* was vlugger in 't slaan, dan een gewoon menschenoog in 't kijken, maar Akela was een wolf; en zelfs een hond, die toch maar van verre verwant is met den wilden wolf, zal wakker schieten uit een vasten slaap wanneer een wagenwiel maar even zijn lanken raakt, en ongedeerd wegspringen, vooraleer het wiel hem pakt.

- Als 't nog gebeurt, zei *Mowgli* kalm en hij stak 't vliem weer in de scheede, spreek van de Mannen-Gilde en van *Mowgli* in twee keers, niet in eenen.

- Phff. Dat is scherp getand, zei *Akela* en besnoof de vliemsnêe in de aarde, maar 't leven bij de Mannen-Gilde heeft uw oog deere gedaan, klein broerke. Ik had een bok omverre geleid binst dat gij toesloegt.

Bagheera sprong overende, stak zijn kop in de hoogte zoover hij kon, snoof, en iedere plooi in zijn lijf spande erbij. *Grauwbaard* volgde vlug zijn voorbeeld, bleef wat links van hem, om den wind op te vangen die van rechts kwam, terwijl *Akela* vijftig stappen tegen den wind opsprong, en dan gestrekt liggen bleef den balg tegen den grond. *Mowgli* was jaloersch van hen. Hij kon dingen rieken die maar weinig menschen gewaar zouden worden, maar nooit had hij die bliksemsnelle gevoeligheid van een Jungleneus kunnen evenaren; en zijn drie maanden in den rook van het dorp hadden hem deerlijk achteruit doen boeren.

Hij miek zijn vinger nat, wreef hem over zijn neus, en stond op zijn teenen om de bovenste geuren op te vangen, die de zuiverste zijn, al zijn ze de zwakste.

- Man! gromde *Akela*, en hij schoorde zich op zijn hurk.

- *Buldeo*! sprak *Mowgli*, en zat neer. Hij volgt ons spoor, en daar flikkert de zon op zijn roer. Kijk!

Het was amper een spettering van zonnelicht, een oogwenk was zij zichtbaar op den koperen ring rond den loop van zijn Tower-roer, maar daar is niets in de Jungle waarop juist zulk een spettering flitst, tenware er wolken door 't geluchte voeren. En dien dag was het een heldere, wolkenzuivere hemel.

- Ik wist dat er menschen zouden afkomen, sprak *Akela* triomfantelijk, 't is niet voor niets dat ik de Gilde aangevoerd heb.

Mowgli's vier wolven zegden geen woord, maar snelden buikelings den heuvel af, en verzwonden in de doornestruiken en 't kreupelhout.

- Waar naartoe? en dat zonder vragen? riep *Mowgli*.

- H'sh! Nog voor den middag moet zijn schedel voor uw voeten rollen, was *Grauwbaard*'s antwoord.

- Hier, hier, en wachten! Man en eet Man niet op! gilde *Mowgli*.

- Wie was er vroeger altijd wolf? En wie stak naar mij met zijn mes, omdat ik meende dat hij misschien een Man was? zegde *Akela*, toen de vierdaar gemelijk weerkeerden en zich op den grond wierpen.

- Moet ik u de redenen uiteen doen van al wat er mij invalt, zegde *Mowgli* razend.

- Dat is Man! Zoo spreekt Man, mompelde *Bagheera* onder zijn knevels. Juist zoo spraken de mannen rond de kooien van den koning te *Oodeypore*. Wij Junglevolk, wij weten dat Man wijst van al is. En moesten wij onze ooren gelooven, wij zouden weten dat hij het dwaaste schepsel van al is. Dan verhief. hij zijn stem, en voegde erbij: de Manneling heeft hierin gelijk. Menschen jagen bij benden. Een van kante maken, zonder te weten wat de anderen van zin zijn, is kwâ jacht. Kom, en laten wij eens zien wat die man in 't schild voert tegen ons.

- Wij komen niet, gromde *Grauwbaard*. Jaag maar alleene, klein broerke. Wij kennen best onze eigen doening. Zijn schedel had nu al kunnen afgeknaagd zijn.

Mowgli had heel den tijd den eenen na den anderen zijn vrienden bekeken, en zijn borst zwoegde en zijn oogen waren vol tranen. Hij schreed vooruit, boog een knie ten gronde: Weet ik niet wat ik doe? Kijk naar mij! gebood hij.

Ze keken met tegenzin, en wanneer hun oogen van kante draaiden, deed hij ze her en her kijken, totdat hun haar te berge rees over heel hun. lijf, en dat zij beefden lijk een blad, en *Mowgli* keek, keek sterling in hun oogen.

- Wel, zegde hij, wie van ons gevijven is er leider?

- Gij zijt hoofdman, klein broerke, was *Grauwbaard*'s antwoord en hij likte *Mowgli*'s voet.

- Komt dan achter, sprak *Mowgli*, en zij volgden hem alle vier op de hielen, met hun steert tusschen hun pooten.

- Dit komt er van, van te leven in de Mannen-Gilde zei *Bagheera*, en hij sloop hen achterna. Daar bestaat nu iets meer in de Jungle dan de Jungle-wet, *Baloo*!

De oude beer zei geen woord, maar hij peisde des te meer.

Mowgli dweerschte de Jungle zonder gerucht te maken, rechte naar *Buldeo*'s pad, totdat hij, uitstekend boven 't kreupelhout den ouden man met zijn geweer op zijn schouder zag loopen zoo traag als een hond, op het spoor van voor twee dagen.

Gij weet nog dat *Mowgli* het dorp verlaten had met de zware vracht van *Shere Khan*'s versche huid oo zijn schouders terwijl *Akela* en *Grauwbaard* achterna draafden zoodat het spoor klaar afgeteekend was. *Buldeo* had juist de plaats bereikt waar *Akela*, - als gij 't u herinnert - op zijn stappen terugkeerde en al de voetprenten dooreen kruiste. Hij bleef daar zitten en hoestte en knorde, en liep eens rechts en links de Jungle in om 't spoor weer op te vangen, en och arme, heel dien tijd lang had hij kunnen een steen werpen over de vijf die hem be-

loerden. Niemand kan zoo stil zitten als een wolf, wanneer hij er niet van houdt gehoord te worden; en *Mowgli*, al dachten de wolven dat hij lomp was in zijn gaan, kon weg en weer loopen lijk een schaduw.

(*'t Vervolgt*).

M.J.D.

De oorlog in Dickebusch en omstreken (*Vervolg van bl 192*).

*1915. Zondag den 11*n *in Grasmaand. Beloken Paschen*. Reeds 2200 HH. Nuttingen uitgedeeld binnen den Paaschtijd. En 't Leger heeft nog tot te-Sinksen.

Ten 9n legermis.

Vóór de hoogmis 3 bommen; en daarbinst nòg 3 bommen al VdBroucke's Claeys' en Dalle's. Een peerd doodgeslegen. De menschen 'n gaven er niet om als de hoogmis gedaan was; want er waren wel plekken waar men zou geruster geweest zijn.

*Maandag, 12*n. In den voormiddag, tusschen Hallebast Millecruysse en Van Eecke's molen, vele smijtschroot. Druk gevlieg. In den namiddag smijt een vlieger op Poperinghe: 6 doôn, ten minste 20 gekwetsten.

In de streek hier, alleen-nog Franschen te Elverdinghe en Oostvleteren, anders al Engelschen.

De bitterpeenboonen, seffens geleverd, gaan 62 fr. 't honderd kilo.

*13*n. *Dinsdag*. Omtrent halfnacht is een duitsche Zeppelin boven tonzent gevaren: van langs de Vierstrate weg over Dickebusch-dorp, Vlamertinghe-dorp, Potente, Clytte, Scherpenberg naar Belle. Tal van menschen hebben dat vliegschip gezien. 't Ronkte vervaarlijk, en de gasten schoten ernaar met hun roer. Het smeet weere: enkele bommen op de schuiltimmers bij Celeste Planckeel's, aan 't Kapelleke, 15 op Vlamertinghe, 5 op den Scherpenberg en verschillende op Belle; daar zijn putten-van over van twee man diepe.

't Staan twee groote schietstukken in de hage bij Doom's, dewelke dezen namiddag maar-helderop vuurgaven.

Ben eens gaan-wandelen tot over den Vijver. Is het aldaar toch verschameld! 't Weet àl van den oorlog, van brand en van bommen. En niemand meer thuis daar, uitgeweerd Petrus Leroy en Desmet Polydoor. Men ziet er zeer-wel onze naaste reke grachten, langs den ouden weg van Yper op Kemmel.

In den avond wederom gewerengeweld.

Sedert zaterdag hebben we vanher dagelijks den bode, een vluchteling uit Waasten. Alzoo weten we weer van de wereld, en kunnen we alledage een dagblad benaderen.

*14*n. *Woensdag*. Behalve op Hallebast een beetje gebom, niemendalle van erg's.

*15*n. *Donderdag*. Ten elven van den nacht, een goê stonde lang, hevig geschot met groote en kleine levenmakers. De vijand heeft de voorste grachtreke van de Engelschen doen springen, dat 't vreeselijk plofte. Maar-weinig dooden, doch velen gekwetst: wel 70 zijn ten hulpstande hier binnengebracht.

Anders een heerlijk schoon-weder.

Daar zijn nog Franschen toegekomen, toewaard naar Poperinghe.

(*'t Vervolgt*).

[A.V.W.]

[Nummer 11]

Om te weten wat Vlaamsch is.

Zoo zei 'en keer een vriend tegen ons: Wat ge zoudt moeten doen? Gij hekelt de kwalijke woorden en wendingen, onhebbelijk door onze Bladen gebezigd: 't is best. Maar daarnevens zoudt ge moeten ook aanduiden hoe elk van die woorden of wendingen behoorde te worden verbeterd!

Ons antwoord is: neen! Dat ware verkeerd. Dat ware geen wijze om te leeren wat vlaamsch is. Als leerwijze, 't ware nog slechter dan 't goed scheen, Volstrekt (om te weten wat vlaamsch is) moeten we verzaken aan te denken in 't fransch, verzaken aan 't overzetten in 't vlaamsch van alle franschaardig gezegsel.

Ons volk en kent geen fransch, en 't kan - in zijn vlaamsch - spreken van ál wat het wil. Leeren we dat achter van hem.

Believe 't
Her in te teekenen voor 1927

TEGEN hoeveel?

Hoort een keer, beste Lezers en Gevers, we gaan, vanaf den volgenden jg., *Biekorf* vermeerderen en hem

wederom brengen op 32 bladzijden ter maand, zooals hij was vóór den oorlog.

We versmachten in den honing. Ge zult het gewaar zijn hier in dit talmerk: menige opstellen en mengelmaren, totzelfs van onze beste medewerkers, moeten gestadig uitgezet worden - geen ruimte genoeg -; en ondertusschen liggen we verachterd met lange vervolgen als van dat-zoo-gegeerde *Dickebusch*, en 9 van dat-lieve *Mowgli*, alsook met tal van stukken uit zoo-smakelijke verzamelingen als zijn de *Fransch-Vlaamsche* van [M.d.l.C.] en de *volkskundige* van L Bittremieux, en de wetensweerdige blevelingen van AD.-RdH. (vgl. boven, XXVII, 118). Wat wil'-je, 't is anderszins verheugend dat er opnieuw zulk een groote gere - en niet het minst onder de jonkheden - naar Biekorf begint te geworden. Meer en meer wilt er iedereen weer aan-en-bij zijn, meê zamelen eraan, en doen om hem immermeer vol te pramen. ‘Vol’ nochtans 'n kan toch maar vol zijn. Deze onze bie-buik (slacht van zooveel andere buiken) ‘'n is geen gebreide buik’! En daarom - ja geren genoeg -, we gaan hem nu zelf moeten uitwijden.

Ongelukkiglijk aan den anderen kant, ‘uitwijden’ 'n gaat nu ook niet voorniets meer... Welaan, in ons geldladeken, reeds en zat het nietmeer breed, integendeel! 'n Was 't nu-eens niet geweest van den Blok en... van nog een beetje toeleg erbij door heele bezondere vrienden gedaan, Biekorf 'n ging aan dit einde van 't jaar niet gerocht zijn... enja wegens de schrikkelijke onkosten die gestadig nog aangroeien... Zòò 'n kon 't toch niet voortgaan.

Wat bleef er dus over te doen?

Eén ding maar: en 't was de inteekeninge verhoogen, nl. brengen op *twintig frank voor het binnenland*, en op *vier belga en half voor het buitenland*.

't Mag zijn, nietwaar beste Lezers?

En de Blok? blijft nog open; want hij 'n zal nòg niet miskomen.

Houden we *Biekorf* in stand. Onze achterkomers gaan beter, en ‘liever’ wis-ook, een Biekorf temeer overerven dan dat ze daarzònder zouden 20 frank rijker zijn.

Dank reeds op voorhand.

'T BEREK.

Die een beschikrekeninge ter Stuwing bezit kan 't geld *overschikken* op L. De Wolf's rekeninge te Brugge (t^k 66165). Ten behoeve van de andere inteekenaars, hier in hun aflevering hebben we een *stortblad* gesteken waarop ze zullen kunnen voldoen.

Wat is ‘vlaemsche handt, loopende handt’?

DE onvergetelijke Ludwig Traube, professor te München, had de gewoonte te zeggen aan zijne toehoorders van zijn Seminar-Uebungen: *Die Palaeographie ist eine mutige Disziplin*(1).

En zoo is het ook; want paleografie is niet enkel wat men gewoonlijk denkt: oud geschrift goed leeren lezen en dagteekenen; paleografie is wel dat, maar nog iets meer, dat haar verheft tot wetenschappelijke kunst.

Paleografie is eerst: ontcijferen en behoorlijk lezen, dit is het a-b-c van elk persoonlijk onderzoek over het verleden; maar in de oogen der modernen is paleografie: bijzonder met zorg handschriften dagteekenen bij middel van externe gegevens en eindelijk deze handschriften terug brengen in de streek en het geestelijk midden waar zij uit voortkomen. Bij dit alles komt nog het vaststellen der invloeden die het schrift ondergaan heeft en hoe het komt dat een schrift zoo is en niet anders. Samengevat, paleografie

(1) L. TRAUBE. Vorlesungen und Abhandlungen. B.I. 5. München, 1909. bl. 3: ‘Sie [die Palaeographie] ist im Streite geboren, hat in manchem Kampf die Waffen zur Enfscheidung geliefert, aber ihre schönsten Siege hat sie gewiss noch nicht erfochten. Diese Waffen müssen erst noch geschliffen und geschärft werden.’

bestaat heden uit lezen, dateeren, localiseeren, typiseeren en dit alles geknoopt aan de studie der geestesstroomingen van den tijd, Paleografen die deze opzoekingen zoo opgevat hebben heeten: L. Delisle, Traube, Schiaparelli, Lindsay en Löwe.

In het oog valt het dus hoe onmisbaar paleografie is niet enkel voor wie zich aan politieke geschiedenis wijdt, maar nog meer misschien voor den liturgist, den toponymist, den exegeet en den taalgeleerde. Men kan zonder overdrijving zeggen dat bij gebrek aan paleograafstudie en aan het raadplegen van de oude handschriften wij altijd op wetenschappelijk gebied minderjarig blijven, en slechts napraten wat anderen, misschien ook weinig of slecht ingelicht, vóór ons gezegd hebben.

Wat nu ons land betreft, betreurenswaardig te bestatigen is de onwetendheid waarin wij verblijven aangaande de ontwikkeling van ons nationaal geschrift en hare gewestelijke of lokale bijzonderheden. De *Eléments de paléographie* van Edmond Reusens is zeker een gids en een voortreffelijke gids, maar toch hoogst onvolledig (hoe kon het anders?) en slechts geldend voor het tijdvak der middeleeuwen.

Heel natuurlijk is het dan ook dat teksten en meldingen aangaande het oud geschrift van hier ons vreemd en onverstaanbaar blijven. Als treffend voorbeeld wil ik geen ander aanstippen als de volgende lijnen getrokken uit eene achttiendeeuwsche minutenverzameling. van ambtelijken oorsprong, te vinden in het nummer 263[32] fol. 109-111 van het Algemeen Rijksarchief te Brussel. Ziehier het stuk op zijn geheel.

> Direction des écoles pour autant que concerne l'écriture.
> C'est en vain que l'on met en règle les archives de Sa Majesté [l'Impératrice d'Autriche], des Etats et des villes, si on néglige à écrire ou lire les caractères dans lesquels ils sont dressez.
> On se plaint partout de ce qu'on n'enseigne plus l'ancienne écriture ou main flamande appellée *loopende handt*.

> Tous les archives de Sa Majesté sont écrits de ces caractères, ainsi que tous les titres d'acquisitions de biens, maisons, rentes, etc.
> Il semble que personne ne disconvient de la nécessité qu'il y a de la faire resusciter et biens (sic) de gens sont de sentiment qu'il faut non seulement apprendre à la lire mais aussi à l'écrire.
> On a projetté à ce sujet les moyens pour engager ou obliger les maîtres d'école à cela(1)...
> Touchant le caractère flamand.
> Le caractère flamand était le seul dont on se servait en ce pays au 15e et 16e siècle jusques vers le commencement du 17e, il a continué en partie jusqu'en ce présent siècle et même pendant le séjour des Français depuis 1701 jusques en 1706 et on s'en est encore servi pendant plusieurs années suivantes; on trouve différentes dépêches et patentes du Conseil des finances et de l'Audience écrittes en caractère flamand tant dans les pièces dressées dans la langue française que dans celles couchées en flamand.
> Ce caractère est quasi ie seul dont on se sert couramment au plat pays dans les provinces flamandes.
> Il n'en est pas de même des villes; on assure qu'à Gand il n'y a plus un seul maître d'école qui l'enseigne et il y en a peu dans les autres villes.
> On peut en grande justice attribuer cette nouveauté au séjour des Français en ces provinces pendant la dernière guerre.
> Il s'est trouvé à cette occasion tant pendant que nommément après la guerre plusieurs sujets français qui n'ayant plus d'occupation dans les bureaux des armées ont continué leur séjour icy et ont taché de se procurer la subsistence en montrant à écrire.

Uit dit stuk, voortkomende uit de nota's verzameld rond 1760-1770 door graaf de Wynants (maar met geschreven door hem), leeren wij het volgende:

1) Dat vóór 1750 (c) het algemeen geschrift der staatskanselarij in de Belgische Nederlanden en der schepenakten was: '*l'ancienne écriture ou main flamande appellée loopende handt*'.

2) Dat het verval van dit oud geschrift of vlaamsche handt veroorzaakt werd, ten grooten deele ten minste, door de tegenwoordigheid der fransche legers in ons land gedurende de legerbezetting van 1745 tot

(1) De middelen waarop hier gezinspeeld wordt zijn ons onbekend.

1747. Enkel nog in vlaamsche dorpen wordt *in vlaamsche handt* geschreven.

3) Dat in de officieele ambtelijke kringen te Brussel bij sommigen 't verlangen heerschte dit oud geschrift weder in voege te brengen in de tweede helft der XVIIIe eeuw.

Dit zijn zeker zonderlinge en hoogst belangrijke gezegden! In hoeverre zij echter gegrond zijn willen wij hier niet uiteenzetten; het zij enkel verklaard wat verstaan moet worden door die woorden: *loopende, vlaamsche handt*.

De zin ervan wordt door de Wynantsverzameling zelf gegeven: '*On se plaint de ee qu'on n'enseigne plus l'ancienne écriture*; *le caractère flamand était le seul dont on se servait en ces pays au 15*^{e} *et 16*^{e} *siècle jusques vers le commencement du 17*^{e} *siècle*'.

Vlaamsche handt is dus zooveel als gotisch cursief geschrift (loopende)[1]; dat is die schrijfwijze die gebruikt wierd sedert 1150 (c) en die hedendaags haar laatsten vorm heeft in hetgeen men noemt: duitsch geschrift, in tegenstelling met latijnsch geschrift.

Deze manier van schrijven wierd algemeen gebruikt in de kanselarijen en de sekretariaatbureelen, zoodat *oud-gotisch* of *vlaamsch* geschrift synoniem is van *ambtelijk* geschrift. Wie eenigszins vertrouwd is met archiefopzoekingen zal geene moeite hebben om deze identiteit aan te nemen.

Personen echter die schreven, niet uit naam van het ambt dat ze bekleedden, maar wel uit hun eigen naam, deze bedienden zich meestal (zeventig per honderd ten minste) van een soort individueel geschrift, een afgeleiden vorm van het humanistisch of italiaansch geschrift. De kenteekens dezes laatste zijn dan ook zwier en spontaneiteit van de graphische afbeeldingen.

Met andere woorden en samengevat in een spre-

(1) Zie E. REUSENS, Eléments de Paléographie, bl. 223, enz.

kend voorbeeld: Het geschrift van een bisschop van Brugge in de XVIIe eeuw zal zijn een *persoonlijke* of *humanistische* vorm; integendeel, de akten van het bisschoppelijk sekretariaat b.v. zullen geschreven zijn in *oud-gotische* letter.

Zoo gebeurde het in de XVIe en de XVIIe eeuw. Maar met den tijd ontwikkelde zich het prachtig geschrift der XIII-eeuwsche handschriften, en deze trage en organistische groei bracht met zich mede vervorming, verbastering en physieke verleelijking.

Rond de jaren 1700 tot 1725 zien wij dan ook het ambtelijk of vlaamsch geschrift al meer en meer op den achtergrond treden, om nog enkel gebruikt te worden in dorpsschepenakten en notarieele instrumenta. In het midden der XVIII° eeuw is vlaamsch of oud-gotisch geschrift een anachronisme geworden, eene verwelkte bloem, een bijna uitgestorven lichaam.

Hetgeen in onze streken bestatigd wordt, komt ook voor in Engeland. Hier insgelijks is tegenstelling in de XVIIe en XVIIIe eeuwen tusschen officieel of kanselarijgeschrift (*court-hand*) en persoonlijk geschrift. Mijn geleerde ambtgenoot Jenkinson, uit Londen, wijst mij erop hoe tot in het midden der XVIIIe eeuw in Engeland zich twee geschriften paralleel bleven ontwikkelen: het een, het persoonlijk geschrift, vrucht eener gewilde hervorming, het ander, het ambtelijk of kanselarijgeschrift, voortspruitende uit de *minuscula carolina* der IX^{c} eeuw.

Ziehier nu wat Wynant's nota's zeggen over dit engelsch geschrift:

> Caractères anciens.
> Les Anglais ne souffrent pas que l'on se sert dans les chancelleries d'autres caractères que de ceux dont les anciens actes sont écrits, quoiqu'ils se servent communément du caractère italien(1) dans leurs écrits particuliers, leurs lettres, ainsi que dans leurs lettres gravées.

(1) Het zoogenoemd italiaansch karakter is hetgeen wat elders onder den naam van humanistisch of pseudo-humanistisch geschrift gekend staat.

> Les Français prévoiant sans doute qu'on allait entièrement émettre les caractères financiers en oubli ont cru qu'il convenait d'en conserver au reste en faisant fondre des lettres d'impression qui contrefont ce caractère.
>
> Le sieur Fournier le jeune graveur et fondeur de caractères à Paris a fait de ces sortes de lettres financières depuis peu d'années, pour en imprimer des lettres circulaires, lettres de change, etc.

H. NELIS.

Geschiedkundige aanteekeningen bij gelegenheid van het 300-jarig bestaan van 't paterskloosterte Thielt

DE stichting van het klooster der Eerw. P.P. Minderbroeders werd zeer goed verhaald door pater Ad. Van Puymbrouek in zijn werk: '*Eenige blz. uit de geschiedenis van het klooster der Eerw. P.P...*'. Al wat daar zou kunnen aan toegevoegd worden zijn eenige bijzonderheden, meest van topographischen aard. 't Is 'tgene we hier beoogen.

De stichters van het klooster waren dus: Z.E.H. Jan De Mol, pastoor van Thielt en deken van het Thieltsch kwartier, Pater Petrus Marchant, die, als visitator der orde, naar Thielt kwam voor 't vrouwenklooster der Penitenten of Grijze Zusters (staande in de Brugstraat), en de edele heer Willem de Richardot, die aan de Paters eerst een huis schonk en nadien ook den grond, om er hun klooster op te bouwen.

In den zomer van 1623 waren deken De Mol en pater Marchant over de stichting beginnen spreken. Laten we, om tijd en plaatsen beter te kennen, van eenige jaren vroeger aanvangen.

Na den Geuzentijd, in de jaren 1584-85 waren stad en kerk deerlijk gehavend. We lezen, in de uitgaven van reparatiën van de stadsrekening 1578-80:

'Betaelt Heyndrick Van Oost van dat hy eenen

dach en Wm Mestdach twee daghen, den 27 en 28 Septembre greys (gruis) ghevoert hebben *uuter kercke* int straetkin neffens de weduwe Poucke en Jan Feysens - III daghen, tsamen drie pond, twee schellingen par.'.

In 1590 waren de burgers nog altijd bezig hunne huizen weêr te rechten.

De herbouw der stad werd echter van af 1603 opnieuw gehinderd door de moeilijkheden', die 't beleg van Oostende meêbracht.

Volgens De Vlaminck (Jaarboeken der Rethorica) zouden de inwoners opnieuw de stad verlaten hebben, zooals zij het vroeger (van 1580 tot 1584) gedaan hadden. Eerst in 1608, zegt De Vlaminck, hervatte men wederom moed en rezen de huizen als bij tooverslag uit den bodem.

Bij tooverslag is k zeker wat vele zeggen. - Wie een groot aandeel in 't herbouwen der stad schijnt gehad te hebben, was Romeyn De Caigny, de meester-timmerman, die in 1620 het halletorentje hermaakte, dat in 1593 was ingestuikt. Misschien heeft hij voor een deel zijn vermogen vergaard, met gronden en huizen aan te koopen, meestal vervallene huizen binnen de stad, die hij waarschijnlijk zelf herstelde; sommige ervan behield hij aan hem, andere verkocht hij weder. Voor een deel zijn fortuin vergaard, zeggen we, want ook als ondernemer bleef hij bedrijvig; nog in 1644 aanveerdde hij het timmerwerk voor 't opmaken der kerk van Beernem. (Register van Schepenen passeeringen, 'De Zantlooper' folio 88).

Romeyn, zoon van Geronimus stamde af van eene fransche familie die waarschijnlijk tijdens de godsdienstoorlogen der zestiende eeuw naar Vlaanderen was uitgeweken. Zijn geboorte- of familiehuis was misschien wel de herberg de Wildeman op de markt, een huis dat hij verscheidene keeren als borgtocht stelde, wanneer hij geld ontleende.

In October 1610 verhandelt Romeyn twee eigen-

dommen, die voorenaan de Yperstraat lagen. De noorderlijke voorkant der Yperstraat (maar die toenmaals nog bij de markt gerekend werd) tusschen het pastoreel huis en Spuyssen's hol - het gansgke naar de kerk - telde, aanvang der zeventiende eeuw slechts drie woningen, die tegen het kerkhof aangebouwd stonden, t.w. van west naar oost gaande: De Vliegende Wereld, De Gouden Leeuw en het Gouden Hooft.

Een grond die vage lag, waar een huis afgebrand was, dat stond ‘jeghens over den Gouden Leeuw’, dus op den zuidkant van 't vooreinde der Yperstraat, grond door Romeyn aangekocht, werd door hem, in October 1610, overgelaten aan zekeren Olivier Buuck.

Het huis ‘'t Gouden Hooft’ ‘dat Romein te voorent jeghens de kerckmeesters van St Pieterskerk binnen Thielt gekocht had, welck voorseide huus commende van wijlent Guillaeme Van den Pytthe hier te vooren bij de voorseide kerckmeesters voor haerlieder seynsrente gedecreteert es geweest’ wordt eveneens in October 1610 door hem verkocht aan Jan van Mullem. De ervelijke cijns van 19 ponden 3 schel. par. aan de kerk blijft op het huis liggen.

In Juni 1614 koopt Romeyn aan heer Ferdinand de Corduwa en diens echtgenoote Jacomientje Van Neste de doening ‘'t Groot Schaek’ ‘vervallen huis ende herberghe staende te Thielt op de markt met de erve daarmede gaende’ - thans n^{r} 35. Dit huis moest alstoen reeds een oudgekende herberg zijn; een post uit de stadsrekening van 1445-46 luidt: ‘upden derden dach van spoorkle, gheschijnct meester Wouter van der Mandre, secretaris mijns gheduchts heeren hier te Thielt doen wesende ende zine maeltijt doende IIII kannen rijnsch wijns, mids dat de bailliu en de wet hem gheselscip hielden in zine herberghe in 't scaec; te VIII gr. den stoop, beloopt vier ponden vier sch. parisis’. In 1539 en volgende jaren was 't Schaak bewoond door de familie Bottins of Boddens.

De erve van 't Schaak paalde aan de gronden van het Gruuthuschof uit de Kortrijkstraat of ten minste aan het huis noorderlijk van 't Gruuthusehof gelegen, 't welk in de jaren 1620 bewoond was door bailliu Jan Vanden Coelput (naar we gelooven 't huis van wijlent burgemeester Vande Vijvere, n^{r} 12).

Jan Van den Coelput, met vrouw en kind stierven in de pest van 1631 en zijn huis werd aangekocht door Romeyn De Caigny.

(*'t Vervolgt*).

A. IMPE.

De Advent

DE dagen zijn dáár van de zalige droomen
waarop de Gerechte uit de wolken zal komen!
Een tijdje gewacht nog, geboet en gebeên,
wij zijn reeds den purpren Advent ingetreên!

De dagen, met wintersche stilte beladen,
zijn rouwig-getint lijk de priestergewaden;
ze gaan, lijk 't Officie, hun' tastenden gang
en neuriën betrouwvol 't Verwachtingsgezang.

Ze vragen elkander met bevende woorden
èn of ze geen harp of schalmeie nog hoorden,
èn of ze niet merkten, heel ver nog, heel ver,
het weemlen van kudden of ergens een ster.

Zij zagen, zij hoorden nog niets in 't geluchte,
geen straal nog, geen vonke, geen snarengeruchte...
Volherdende gaan zij toch immer vooruit
en zingen hun' liedren nu brandend en luid.

Zij weten het vast uit den mond der Profeten,
zij hebben het vast telken jare geweten,
en nimmer en heeft hun' verwachting gefaald,
dat éénmaal toch 't Woord uit de Hemelen daalt.

En waarlijk 't gebeurde! In het kortste der uren
ontwaarden zij, hoog dáár, het scheemren van vuren
en zagen op wolken, met sneeuw overlaân,
onhoorbaar naar 't Oosten veel' lammeren gaan.

Ze wendden hun' blikken van hoog naar beneden
en vonden de wereld in blijde gebeden,
de kinderen, zingend, om groen in het bosch,
de kerken getooid en de klokken reeds los.

Ze voelden 't, de dagen, 't Rorate moest zwijgen,
de sterre was dáár, het Adeste zou stijgen
en Kerstdag, hun Broeder zoolange beloofd,
verscheen in hun midden, de kroon op het hoofd!
Koeselare 1926.

Jos.

Salve Regina[1]

HET was valavond geworden, overal begon de deemstering; het zilveren stemmetje van de kloosterklok noodde tot het avondgebed en de pelgrim toog zooals iedereen, naar het: *Salve Regina*.

Weinige dingen zijn zoo aandoenlijk, zoo aangrijpend majestatisch en meteen zoo zalvend zacht, als die plechtige avondgroet aan de Moeder Gods, gebracht met die krachtige mannenkelen.

Driemaal slaat de klok en roept de monnikken, broeders, bedienden en bezoekers tot de avondhymne. De avond is geheel gevallen en de duisternis hangt als een stille betoovering onder het choorgewelf. Traagzaam schuiven de voeten, zwaar met den last van den werkedag, over de vloerschorren; traagzaam trekken witte en bruine schimmen bij den schemer van het avondlicht door de kerkdeur, knielen of buigen diep voor het tabernakel en gaan elk zijne plaats innemen in het choorverhoog tusschen de zitsels.

Eene wijle duurt het sleepgerucht totdat allen

Jos. Vanden Berghe.

(1) Uit een boek: *Solitudo of 8 dagen bij de Trappisten*, eerlang te verschijnen.

hunne plaats ingenomen hebben en dan valt de stilte wederom in. Het orgel geeft zijn vóórspel op een zachten toon van ingehouden gebed en daar vallen de eerste silben krachtig en zwaar als het ingaan van een zegezang: *Salve Regina*

Maar welhaast verzoet die kracht en de toon gaat over in een smeekend golven, een klagend deinen over den statigen rythmus die loopt door gansch dat meesterwerk van diep menschelijke toonkunst en godsvrucht.

Met de eerste galmen springt de ziel heur banden intwee en vaart erop los naar het mystische droomenland. Zij zweeft, zij bidt en blijft bidden en haar gebed is als de rythmische golfslag van de zeebaren, terwijl haar gedroom is de diepere, machtiger deining van den zeeboezem die op en neer gaat als een zwoegende reuzenborst.

Zij bidt, terwijl het lichaam mededoet aan den statigen samenzang. Zij bidt en haar gedacht is in den hemel aan de voeten van de Moedermaagd, den zoeten toevlucht van al wat lijdend is, hier in dit tranendal.

Goênavond Koningin: moeder der meêwarigheid, ons leven, onze zoetheid en onze hoop, goênacht!

Ieder van die woorden valt op de zielen als een balsemleek op eene wondevlek, als een dauwdrop in een bloemenkelk.

Tot U roepen wij, verbannenen, kinderen van Eva!

En dat geroep is zoo zacht, zoo ingehouden kalm, kalm als de ziel die berust in het leed waar ze geene schuld aan heeft.

Tot U verzuchten wij, stenend en weenend in ons tranendal!

Een eerste maal heft de boezem onder den druk der ontroering: *Ad te clamamus*, en de zang vloeit voort als een zacht deinende golving. Een tweede maal en de ontroerde ziel drukt heviger tegen de wanden aan van het lichaam en machtiger galmt de melodie: *Ad te suspiramus gementes et flentes*.

En eindelijk stijgt het gevoelen tot zijn hoogtepunt,

de baar slaat over in eenen witten schuimkam en valt in de diepte van de ongehiere watervoor, in den afgrond van den zwijgenden nacht.

Daarna bedaart geleidelijk de storm in het hart en gaan de baren zich leggen na het hooge *O clemens O pia*, en de duisternis noodt de levenden uit om zich neer te leggen en te gaan rusten in haren schoot.

Wederom gaat het kalme schuiven van de voetzolen over den donkeren vloer. Wederom glijden de groote witte en bruine schimmen door het heimelijk avondduister, en daarop valt de nachtelijke stilte over dit gezegend huis waar elk zich begeeft tot rust in den schoot van den vredigen nacht.

Elders, overal elders, verre en wijd, viert de wereld op dit uur haren sabbat. Wat al gebras, wat al slemperij, hoeveel ontucht, hoeveel vloeken en getier, hoeveel zwadderen en gebullebak, hoeveel roof en moord in éénen nacht en dit alles gaat omhoog in eene helsche, eene duivelsche symphonie, als een stank van reusachtige verrotting in het aanschijn Gods.

Intusschen zingen hier de vrome paters hun statig Salve Regina in den schoot van dienzelfden nacht die overal het kwaad begunstigt: hier wordt gebeden en ginder geboeld, hier wordt gezongen en ginds worden kreten geslaakt van geile drift, van bloedzucht en begeerte.

Wie van de twee weerom heeft gelijk?

Beide kunnen ze niet te zamen gelijk hebben.

God! Mammon!

Over die beangstigende vraag is de nacht geheel duister geworden en de geheele abdij geniet den zegen van den ongerepten slaap.

CAES. GEZELLE.

Kloosterboekerijen door bijzonderen benuttigd

HET staat als eene vaste waarheid bekend, dat er van de middeleeuwsche kloosterbibliotheken geene

boeken mochten uitgeleend worden; zelfs kent men er voorbeelden van, dat de armarius of boekbewaarder onder eed te beloven had, nooit eenig boek uit de verzameling te nemen om het aan lieden van buiten het klooster mede te deelen. De poena excommunicationis was de gewone bekrachtiging van dit verbod.

Toch gebeurde 't wel een zeldzamen keer, dat iemand - een geestelijke, een geleerde of een monnik uit eene stamverwante abdij - een werk uit de kloosterboekerij niet ontberen kon, en dat uitleening toen wel eene noodzakelijkheid werd. In dat geval moest de ontleener een aanzienlijk pand verschaffen, hetzij in geld, in kostbaarheden of in zilveren of gouden vaatwerk. Dit geschiedde nog in den loop der XVe eeuw in fransche kloostergemeenten.

Voorbeelden van uitleeningen aan bijzonderen, ook zonder pand, waren ons tot dusver niet bekend. Edoch, in eene lijst van allerlei bescheiden, als pauselijke bullen, verdragen, rentebrieven, kwijtschriften, enz., rakende het klooster der Karthuizers van Sint-Kruis bij Brugge, opgemaakt omstreeks 1345, en die niet in het Cartularium konden opgenomen worden, welke deze lijst voorafgaat, lezen wij de volgende vermeldingen:

‘Eene lettre van Jan van deunsen monec van ghent eenen bouc heift van ons S. summam virtutem also langhe als hi leven zal.’

‘Item de lettre van meestre pietre niet prochipape van Moerkerke van eenen decrete die hi van ons heift te zinen live.’

‘Item van onsen kelecke ende antiphonare die wi hebben gheleent onsen huus te doorneke.’

Zoo werden dus boeken uitgeleend voor den geheelen leeftijd van den ontleener, en zonder dat er van eenigerhande waarborg gesproken werd.

De boeken, die wij daareven noemden, zijn niet van aard om onze belangstelling bijzonder gaande te maken, - wel integendeel de volgende uittreksels:

‘Item een lettre van onsen *vlaemschen speghel*,

die heeft Roeghaer, van ruden' (Na 1345; en ook geschrapt, toen het boek teruggegeven werd). (Fol. 11 r°, Cart. Chartr. Brug.).

'Item de lettre van Willeme zeghers van onsen *speghele ystoriale jn vlaemsche* die hi heift van ons te zinen live.'

De naam van Willem Zeghers werd, in dezelfde hand, doorgehaald en vervangen door dien van *pieter bonnine van den damme*. (Fol. 11 r°, Cart. Chartr. Brug.).

Deze twee aanteekeningen uit een zelfden tijd laten ons vermoeden dat het klooster der Karthuizers van buiten Brugge over twee exemplaren van den Spieghel historiael beschikte.

Was dat uitleenen van boeken dan eene gewoonte bij de Karthuizers, en mag niet het vermoeden geuit worden, dat ook de eerste leenbibliotheken in de kloosters ontstonden? Wie zal 't zeggen?

K.D.F.

Briefjes tegen de eerste soldatenlichting in het Leyedepartement (october 1798)

DEZE briefjes bevatten meestal uitdrukkingen die we tegenwoordig als onbetamelijk zouden aanzien, maar toen nam niemand aanstoot daaraan; in de letterkunde uit dien tijd worden dergelijke uitdrukkingen gedurig herhaald, een teeken dat de 'conversatie' uit die dagen ook in de 'salons' diep gezonken lag[(1)].

Deze briefjes zijn allen met de hand geschreven.

a) Briefje aangeplakt te Brugge op 23 vendémiaire VII (14 october 1798).

'Liberté Egalité Leugens,

(1) Vgl. daarover *Biekorf* 1922, XXVIII, 172.

Want noit en heeft men meer gedwongen geweest als nu.
Borgers, waerheyt, noit heeft de republique beter naem kunnen aennemen
als den naem van borger, want sy en betaelen niemant;
Wy en zyn, niet van jntentie
Van te gaen vechten voor de Conventie[1]
Wy gaen liever met een strop
De Conventie hangen op
En daer naer de municipaelen[2]
Zullen wy gaen haelen
Met hun dienaers,
En gaen [= zien?] of ider man,
Voor syn selven vechten kan.
Willen sy zyn cloucke knechten,
Zy moeten voor hun selven vechten;
Zy hebben het geldt en de goede daegen
Zy konnen zelve hun leven waegen.
Voorts men laet aen een jder weten
Als dat Bonaparte met syn geheele vlote heeft
Adieu natie
[gescheten[3].
Gy syt in den duyvels gratie.
Ik ben 21 jaer, maer de natie kan zelve gaen.
Elk segt het voorts'.

b) Briefje gevonden te Wervik op 24 vendémiaire VII (15 october 1798).

'Sa broeders van ons land, wilt gylieden aen het oud verbond houden van ons geloove, sa staet standvastig, en spaert nog vleesch nog bloed van de fransche natie, want soo gylieden dit niet en

(1) *Conventie*: nationale vergadering van Frankrijk, die zetelde van 21 september 1792 tot 24 october 1795. Zij schafte het koningschap af, riep de republiek uit en stemde de eerste grondwet.
(2) *Municipaelen*: leden van het gemeentebestuur; zie boven, blz. 183, nota 2.
(3) De vloot waarmede Bonaparte naar Egypte gegaan was werd op 1^{en} Oogst 1798 vernield bij Aboukir door den engelschen admiraal Nelson.

doet, dat gy u zal overgeven aen de fransche wetten, men zal u vermoorden
en verbranden in u woonplaetze; sa vivat den keyser Franciscus[1], voor u
storten wy den lesten dreupel van ons bloed'.

c) Het volgende werd op de deur van den commissaris der regeering te Wervik geplakt op 26 vendémiaire VII (17 october 1798)[2].

'Hier wond een Brabasong[3], dat sonder reputatie,
Ja een Gods-lasteraer, een schelme sonder gratie.
Syn wy gemigereert[4] en tracht hy naer ons bloed,
Wy migereeren[5] hem, en tgonne hij ons doet
Sal wezen ook gedaen: Wee u gy goddeloozen
Ja schelmen syn het oock die u tot staet verkosen[6].
Uw leven lyt gevaer, tis een natuer gebodt
Die een ander verderft, verdient het selve lot.
Wee commissaris wee, schoon dat wy moeten dolen,
U onluck, lieven vriend, die is voor u verholen.
Send maer u mousen[7] uyt, dit voordeel word u [kleen,
In u ovaerden[8] staet raeckt gy in het geween'.

d) Briefjes rondgestrooid te Brugge op 1 brumaire VII (22 october 1798).

'Schelms, dieven, moordenaers,
Indien gl: niet ophoudt van de requisitionnairen

(1) Frans II, keizer van Oostenrijk.
(2) Over de bevoegdheid van den commissaris der regeering, vgl. boven, blz. 183, nota 2.
(3) *Brabasong*: vervorming van Brabançon (Brabander); zoo heette men de partijgangers van de Brabantsche omwenteling. (Deze omwenteling brak uit in 1789 ten gevolge van de hervormingen van Jozef II).
(4) *Gemigereert*, naar het fransche werkwoord émigrer = uitwijken. De uitwijkelingen (zie blz. 172, nota 3) werden overal opgezocht (zie zes verzen verder: schoon dat wy moeten dolen).
(5) *Wy migereeren hem* - wij doen hem uitwijken.
(6) Dit vers beduidt: het zijn schelmen die u tot openbaar ambtenaar verkozen hebben.
(7) *Mousen*: zeer waarschijnlijk van het fransch: moucher, mouchard. Vgl. DBo op 't w. "mousen", "mouser".
(8) Hoovaardig

te roepen[1] om hun te laten inschryven, wy syn met vyfduysent gewaependt om ons tegen U te stellen en tot den lesten man te waegen.
Lang leve den keyser maer sterve de fransche regeringhe'.
'Deugnieten, dieven, bloetsuypers van vaders en moeders, kinders, ik segge het u voor de eerste en voor de leste mael of u noch eens u vervloeckte muyle zal durven open doen, om te spreken van de requisitie, of niet, of wy zullen daer ander middel in schaffen.
Lieve jonckheden hebt goede courage, en zyt eendragtigh, wy zyn al met ses duysent gewaepende mannen in de stadt, zonder de landslieden.
Wy blyven in afwachtinge om u te verwagten, wy zyn gereedt'.
'Medegezellen, den eersten die hem op den..... begeven sal, alwanneer hy geroepen word, die van de requisitie is, die sal er den slagoffer van wesen, want wy alreede met vierduysent ses hondert sonder de boeren gewaepent syn, om, indien de jonckheden sullen geforceert worden van op te trekken, om tegen onse verdruckers te stellen, de welke ons nu vier jaeren onder den naem van vryheyt onder hunne slavernie gehouden hebben'.

e) Hier volgt een schimpschrift tegen de nationale wachten die uit het Noorderdepartement ter hulp gekomen waren om de rust te helpen herstellen. Ze waren zoo slecht bewapend dat de adjunkt generaal Latour er op 4 brumaire geene 200 durfde afstaan om den gendarmerieluitenant Languelbert te ondersteunen die met tien gandarmen eene groote afdeeling opstandelingen moest gaan uiteenslaan, de officier kreeg dan versterking van tien huzaren[2].

(1) *Requisitie* = soldatenlichting. *Requisitionnairen* = jongens die tot den soldatendienst opgeroepen zijn.
(2) Zie boven, blzn. 175 en 182.

Uit het briefje blijkt dat de nationale wachten armtierig gekleed waren en samengesteld uit oudere mannen.

> ‘Vlaemingen zyt gylieden niet geluckig, uwe borgers lussepaelen(1) siende dat de brussche vryheyd in gevaer was, hebbende tot hun secours versogt de wel uyt gesogste troupen uyt Ryssel voorsien van schoone presenten bestaende in weege luysen, plat luysen, crack luysen, vloien met 32 pooten, die zy voor de brugsche borgers mede gebroght hebben; ziet de goedjonstigheyd der vransche borgers, daerom tont ook uwe wederjonste, ziet hoe derlyk zy gestelt zyn, ongeplumt gelyk de cokut, etc., etc.
> Men laet eenider weeten dat de lussepaele teyd(2) settedag(3) sal houden op saterdag naest komende van ten twee heure nae middag tot den ses heuren snaeven(4) omt te ontfangen alle de houde cauwsen en schoen of kloffen die de bermertige borgers hun gelieven te vraegen, voorders die ook voorzien is van sligt haesevellen met de pooten, als ook keune velleken, honde vellen en kattevellen om hun aen te doen van dezen winter, want zy tegen geen kaude en konnen; verders versoek alle de perrequirs(5), van alle hunne houde perruken in te draegen vermits de rysselsche borgers jusect(6) zyn aen canteirens(7) door hunne jongheyd. Zyt voorsigntig brugsche borgers, dat gy met die mannen geen wagt en doet om de

(1) *Lussepaelen* = municipaelen: de leden van liet stadsbestuur.
(2) *Lussepaele teyd* = municipaliteit: stadsbestuur.
(3) *Settedag* = zitdag.
(4) *Snaeven* = 's avonds.
(5) *Perrequirs* = perruquiers. Nog in de volkstaal.
(6) *Jusect* = sujet à: onderhevig aan. Brugsche uitspraak van ‘sujet’.
(7) *Canteiren*: brugsch woord voor verkoudheid. (Vgl. DBo).

lussepaelen hunne persoonen en gestoelen goede te bewaeren, wagt u wel of men slaet u dood'.

*Staatsarchief Brugge archives modernes, liasses, 2*e *série*, nr 8135.
JOS. DE SMET.

Al-ha!

Ze hebben nu een gilde of een bond uitgevonden die heet in het fransch: 'Union des Mères de guerre et Veuves de Belgique', en ze hebben dat overgeheeten in 't zoogezeid Nederlandsch: '*Eendracht* (!!) *der Oorlogsmoedeis* (!) *en der Weduwen van* (!) *Belgie*'!... En dat wordt uitgehangen 't land-door; en dat wordt in onze nieuwsbladen overgenomen, zoo zonder meer. Hoe smertelijk Maar 't ergste van àl, is dat dit reeds weken geschiedt, en dat er geen mensch spreekt daarop... vooral niet op 'Eendracht'!... Wel! Onze nieuwsbladen misschien! Spreken daarop? Zij die praten van ''*n exploot van instelzaken* (= exploit introductif d'instance); van *aardappelsorteeders* (in stee van 's volks aardappelscheeders), van *echtgescheiden echtgenooten*!! (zoo 't brugsche Belfort nog onlangs gezeid heeft), van mannen *tot de tanden gewapend*, van *officieele kringen die de grootste stilzivijgendheid bewaren*, en van den godsdienst die eene *privaatzaak* is (dat is dan eene zaak voor 't privaat?)! Heere God toch!... en zooveel anderen bucht! Oprecht: vlaamsch voor '*t privaat* allemaal.

Daartegen op! Op! Ongenadiglijk op! Of 't geraakt uit met het Vlaamsch.
BROM.

Spraakveerdigheid

IN den ouden tijd - den 'goeden' welteverstaan - hield Loquela eene 'Wisselbank', later 'Verdietschingen' met 'Vondelingen, Verloren en Gevonden Vlaamsch'. Biekorf was een 'korf' waar elke bie die entwat opgeraapt, ontdekt of beluisterd had, haren 'heunink' naartoebracht, waar verloren-geraakte woorden en wendingen wierden aangeteekend, vastgeprikt, uitgeleid, besproken, medegedeeld en voorgelegd aan de spraakmakende gemeente,

tot deugd en genoegen van alle goedgezinde en echte Vlamingen van den ouden eesch.

Ik weet het nog - Gezelle was reeds dood en Loquela opgedoekt - hoe Dr. prof. Gustaaf Verriest - een biemelker bij uitmuntendheid! - telkens hij iets ‘gehoord’ had, triomfantelijk afkwam en met 't geluk in de oogen zijne vondst uitpakte. Alzoo had hij ne keer al weg en weer wandelen in de statie te Kortrijk, een buitenmensch tegen zijn zeuntje hooren zeggen, dat aan vader vroeg: wat het was, die stomme tuigen, waarvoor de Franschman zelf geen woord weet te vinden, - die ijzeren kassen waar men door eene spleet een nikkelen dikken in laat vallen, om een reepke sukkela, eene beuterspekke of een sigarette in 't onderste bakske te doen vallen. En dat boerke antwoordde zonder dubben of haperen op de vraag: Jongen, dat is een ‘weerjeunsteblok’. Zoek mij daarnaar, als ge 't niet en weet!

Alzoo kwam Dr. Emile Lauwers ook den helft-van-den-tijd af met iets dat hij van de menschen gehoord had, - en al even welgezind en preusch alsof het een schat ware geweest. Ne keer was er bij hem een wijvetje binnengekomen, klakkenat geregend, al knoterend: ‘Nu heb ik verdemegenane mijn “schuile” nog thuisgelaten!’ om te zeggen dat ze heuren paraplu vergeten had.

Zulke woorden zijn niet gezocht, of kunstmatig aaneen gelijmd, allerminst ‘vertaald’; ze geven de zake gelijk ze is, in haar wezen en gedaante, gelijk ze gevoeld wordt - voor iedereen op den slag verstaanbaar, zonder dat er uitleg of omschrijving bij vandoen is, - spraakveerdigheid bij 't volk dat Vlaamsch is en Vlaamsch voelt.

Om nieuwe zaken aan te duiden en een naam te geven, worden woorden gesmeed, ‘gemaakt’, uitgedacht in de studeerkamer, volgens de regels der etymologie, samengesteld - gewrongen of valsch, schoolmeesterachtig - die van eersten af onleefbaar verklaard, nooit ingang vinden, slechts van ambts-

wege, op bevel en enkel op 't papier gebruikt worden, tot het ‘zuiver’ woord bij toeval ergens opduikt, en zonder er iets voor gedaan wordt, heel vanzelfs al het maakwerk verdringt. Bij honderden heeft er Loquela indertijd alzoo opgevischt en gangbaar gemaakt. Met zulke vondsten wist ieder waar naartoe. Hoeveel woorden helaas, wachten nog om opgeteekend te worden! Vanwaar die slapte nu in 't heunink-garen? Waarom geen vaste rubriek openlaten voor ‘Taalperels’? voor vondsten die langs alle kanten te rapen liggen en nog nergens geboekt staan?....

't Geen hier vorengaat is eene muzeneerderij, mij ingegeven door eene avonture die ik zelf beleven mocht, met al de smakelijkheid die aan zulke dingen vast is. Verleden zomer dat ik en Saverys in eene wee aan 't schilderen lagen - hij te schilderen en ik te kijken - waren 't eerst de koeien die, benieuwd, één voor één bijkwamen, neunden en weer vertrokken, maar toen kwam het meiske dat daar de koeien wachtte ook allichte zijn oolijk neuske bijsteken, om te zien wat die twee daar uitrichtten, stond dan een wijle zwijgend onze doening af te smierlen. Die ‘moderne’ manier waarop Saverys een landschap borstelt, en zei het meiske al niet veel, want ze keek meer naar 't palet dan naar het doek.

- Wat dinkt u? vroeg ik, om het jonk aan den klap te krijgen.

- Wèl, wat 'en schoone koleuren da-je daar op dat smeerberd hebt... zei het kind op een welgezind, mijmerenden toon.

God-van-den-hemel! hebt ge 't gehoord: een ‘smeerberd’! Waar en bij wie zoudt ge 't gaan zoeken om het woord ‘palet’ vertaald te krijgen? - niet vertaald, maar met een eigen, versch geschapen Vlaamsch woord weergegeven! Een berd waar de schilder zijne kleuren op smeert! kan het eenvoudiger? Maar ge moet het vinden. Toen heb ik dat meissejonk aangekeken met eene bewondering, een eerbied

alsof 't een engel uit den hemel ware geweest, ontroerd en met inwendige voldoening, zonder het alevel te durven aanspreken of uitvragen: vanwaar dat ze 't woord gehaald had. Ik doorkeek het ten ander: op 't eigenste oogenblik had de zaak de benaming voortgebracht, - het woord was haar in den mond ontloken, gelijk eene bloeme. Dien dag was ik gelukkiger met dat woord dan Saverys met zijn schilderij.

God beware de Vlaamsche tale op de lippen der Vlaamsche buitenlieden!

STYN STREUVELS.

Mengelmare

WAAR schiet men nog met de *balpijp* en wie zou aan ons Muzeum eene balpijp kunnen bezorgen?

Weet men dat de balpijp bij verschillende volksstammen van de vijf werelddeelen nog in gebruik is?

Rondkijken, alles aanteekenen is de boodschap.

't Is nog, zooveel te vinden in West-Vlaanderen. 't Zijn nog zoovele vondsten van De Bo en Gezelle te beschrijven om 't wetenschappelijk belang ervan te doen gelden.

J. CLAERHOUT.

[Nummer 12]

Om te weten wat Vlaamsch is.

't Is nu een keer allenstappe, dat er zijn die ons vragen niet een grimken-alzoo: ‘en hoe zou'-je *dàt* zeggen in 't vlaamsch, en *dàt* fransch woord’? Ze zijn er lijk op geluimd die aardige Vlamingen, om toch iets te vinden dat ze-zij zouden kennen in 't fransch en dat in 't vlaamsch niet 'n kan worden gezeid. En wij, we talen dan tegen: Dàt? In het vlaamsch? Op geenerlei wijze: want alzoowel in gedachte als bewoording, dàt, is fransch uit-end-uit! - Wat zou'-je dan zeggen daarvoor? - Wat? Ho! Heel entwat anders'... dat vlaamsch is! B.v. niet: 'n eenzelvigheidskaart, maar: 'n uitken.

Wonderlijk is 't, onder al deze vraagsteerten, nooit en is er een die geen fransch kent, 'k wil zeggen een die alleenmaar zijn vlaamsch kent: immers een die maar vlaamsch kent, deze 'n twijfelt aan 't zeggen van niets; en hij zegt inderdaad - dwersdoor in het vlaamsch - al wat hij wil. Laten we liever trachten denzulken *dit* achter te doen.

Als 't u belieft de herinteekeningen niet uitstellen

't Is oprecht - ge zijt het gewaar in 't geren betalen van de inteekeningen, en ook in 't gulhertige

gunnen van blokgiften - 't is oprecht geestig om te zien hoe blijde in 't algemeen onze Lezers geweest zijn van te vernemen dat Biekorf vermeerdert.

Toe, de Vrienden die achter nog zijn, eer dat die blijdschap verslorze en ga zinken, effent nu-ook-maar, even vlug, en zijt milde.

Ons geeft dit moed, en 't vermindert den last.

't BEREK.

Biekorf

Aan E.H.L. DE WOLF - Brugge

Biekorf, Biekorf,
o 'k herdoope u
- voor vandage -
met nen naam dien
't herte u geeft,
met nen naam die
sedert lange al
in mijn ziele ge-
schongeld heeft. -

Biekorf, Biekorf,
Schip van Noë,
gij die trage en
vreedzaam vaart;
stillekes drijvend
op den zondvloed,
waar g'ons eigen
Vlaamsch bewaart.

Eigen vlaamsch, en
eigen *iets*-zijn,
roerend rustig,
gave aan boord:
vrij daar tegen

't *onvlaamsch vlaamsch*-zijn,
dat onzen vlaamschen
geest versmoort. -

Dierbaar schip, voor-
uit!... en landt eens
op den berg, op
Ararath!
daar, op 't hoogvlak
van de toekomst,
lost de vrecht van
uwen schat! -

Vlaamsche vrecht, met
vlaamsche weerde,
vlaamsch gevoelen,
vlaamschen zin;
Biekorf, Moeder
Waarheid vraagt 'et,
dat ik u achte en
u bemin. -

Sterk, verstandig,
staat de stierman
immer vast daar
in zijn lood;
'*Duc in altum*'
blijft de leuze,
dweers deur 't woekeren
van de dood. -

Nieuwcappelle.
A. MERVILLIE.

Nieuwjaarsdag

NIEUWJAARSDAG! Een nieuwe boom
die geplant wordt in het leven!
De oude, na een korten droom,
viel, geknakt, in doode dreven.

Mochten zijne stam en kroon
nimmer mij tot brandhout strekken,
maar, als plankwerk van mijn troon,
eeuwig mij het hoofd bedekken!

Mocht intusschen hij, dààr hoog,
hergeplant zijn lijk beneden,
als getuige vóór Gods Oog
van wat vroomheid in 't verleden!

En de nieuwe boom? Zal blad,
bloesems hij en vruchten dragen,
zoet zijn, zuur of dor zijn, wat?
Raadselvraag der Nieuwjaarsdagen!

Zoet geheim! Want wist ons hert
wat de takken zullen geven,
dubbel ware ons iedre smert,
eerst in 't vreezen, dan 't beleven.

Doch waarom van vrees gewaagd
als de boom het werk van God is,
en te zeegnen wat hij draagt
ons een plicht en een genot is?

Weze nu de vrucht nog zuur
die in 't jaar we nutten moeten,
komt de Heer, te goeder uur,
steeds de nasmaak niet verzoeten?

Dank dus, Jesus, om de plant
van den donkren Nieuwjaarsmorgen,
'k neem ze, biddend, uit Uw Hand
met haar' vreugden en haar' zorgen.

'k Neem ze met het vast gedacht
stam en kroon onder Uw' hoede,
op te kweeken tot een' pracht
U ter eer en 't volk ten goede.

Zòò, verhoop ik, zal 't gewas,
lijk het oude, stervend leven,
als, gelijk het gistren was,
't nieuwe jaar ook zal begeven.

Roeselare 1926.
JOS. VANDEN BERGHE.

De Oorsprong van Roomen

ROOMEN ligt elkendeen van ons nauw aan 't hert; Roomen is immers het middenpunt der ware kerk van Christus. De roomsche beschaving heeft ook een diepen indruk gemaakt op de gewesten welke wij bewonen en de latijnsche sprake dient tot opleiding en vorming onzer jeugd.

In onzen tijd speurt men naar den oorsprong van alles en men kan ook de volgende vrage stellen:

- Welke is de oorsprong van Roomen, van die wereldstad die volgens de schikkingen der Goddelijke Voorzienigheid zulk eene belangwekkende rol in de geschiedenis vervuld heeft?...

't Is zonderling. Wij zijn reeds zoo oud geleefd en 't en is nog maar over korten tijd dat wij op die vrage een antwoord achterhaald hebben, dat voorzeker maar weinig bekend en is.

In de 6e eeuw leefde een latijnsche taalkundige die de gedichten van Virgilius uitgeleid heeft; 't is de welbekende Honoratus Maurus Servius(1) en over een vers der Aeneïs schreef hij: *Ubi Sicani, ibi Roma*.

Dit is zooveel gezeid, als hadde hij geschreven:

- De stad Roomen heeft haren oorsprong aan de Sikaniërs te danken.

Virgilius(2) sprekende van het Latium had o.a. gedicht als volgt:

Tum manus Ausonia et gentes venere Sicanae; Saepius et nomen posuit Saturnia tellus...

(1) SERVII *Commentarius in Virgilium*. Geneven, 1610. Zie den uitleg van het vers staande *Aeneïs*. Boek VIII, v. 328.
(2) Aeneïs VIII, 328-329.

Onderzoeken wij nu die zonderlinge zaken.

Wat voor een volk zijn de Sikaniërs? Zij behooren tot de italische volkeren.

Onder de italische volkeren onderscheidt men twee afdeelingen.

De eerste afdeeling bevat de stammen die eerst naar Italië gekomen zijn en die de indo-europeaansche *q* bewaard hebben. Tot die afdeeling behooren de Falisken en andere kleine volkeren, die zich in het Latium gevestigd hebben. De Liguriërs of Sikulen, die wij als Indo-Europeanen aanzien, schijnen ook tot die afdeeling te behooren.

Onder de tweede afdeeling rangschikt men de italische volkeren die de indo-europeaansche *q* in *p* veranderd hebben en die tot den tweeden zwerm der volkerenverhuizing behooren; daaronder rekent men de Samniten, de Sabinen, de Osken en de Umbriërs.

De Sikaniërs zijn een italisch volk, dat men onder de eerste afdeeling der italische volkeren aantreft.

Wat zijn de Sikaniërs nog?

Ge en zoudt het nooit raden.

Twee grieksche schrijvers Thucidides(1) en Dionysius(2) van Halicarnassa bevestigen alle twee kort en duidelijk, dat de Sikaniërs een iberisch volk zijn.

Gaat dat op vaste grondvesten gesteund? Is die meening verdedigbaar?

Wij gelooven het.

De Iberiërs hebben aan het Kaukasusgebergte gewoond. Dat aanveerdt iedereen. Zij hebben in Spanje gewoond, dat weet ook iedereen Als men het wel nagaat vindt men dat zij ook in 't Zuiden van Frankrijk gewoond hebben van aan de spaansche grens tot aan den Rhonevloed.

Zij hebben ook in Italië gewoond zoo Virgilius, zijn

(1) Thucidides VI, 2.
(2) Dion. van Halicarn. I, 22.

uitlegger Servius en ook Plinius (III, 69) het bevestigen.

De plaatsnamenkunde schijnt ook een bewijs te leveren van dien leerstel. *Astura* is de naam van een vloed in Latium. *Astur* is de iberische naam van een waterloop in Spanje. De spaansche gewesten Asturië genoemd, hebben aan dien waterloop hunnen naam ontleend Tibur is eene sikanische stad in Italië en de Tibures zijn een iberisch volk in Spanje.

Verschillende diergelijke vergelijkingen kan men nog doen gelden. Ze staan te lezen in een boek van Edward Philipon, *Les Ibères*, te Parijs bij Champion verschenen in 1909: 't is uit dit boek dat wij onze inlichtingen geput hebben.

***

- Dat is altemaal zeer schoon, zult gij zeggen, maar die Philipon is een onbekende... Wat kan zijn gezag opwegen tegen dit van Carnoy en Hirt, om maar de laatsten te noemen en zoovele anderen die over de indo-europeaansche volkeren geschreven hebben en niets weten van die leering?... Hetgeen men uitgeeft voor den uitleg van Servius is een samenhang van opvullingen uit de Middeleeuwen... De grootste taalgeleerden der wereld aanzien het baskisch als een overblijfsel der taal van de Iberiërs. Het baskisch is geene indo-europeaansche taal en dat alleen bewijst dat de Iberiërs geen italisch volk en bijgevolg geen indo-europeaansch volk en zijn. Dat staat nog herhaald in een groot boek, in 1924 verschenen en handelende over al de talen der wereld[1]. Dit werk wierd gedrukt onder het toezicht van Meillet, een der grootste taalgeleerden van dezen tijd.

Wij antwoorden het volgende:

- Philipon schrijft de waarheid. Daaraf hebben

(1) A. MEILLET ET M. COKEN. *Les Langues du Monde*. Parijs 1924. Bl. 322.

wij een bewijs gevonden dat Philipon niet en kent en dat ons het meeste genoegen verschaft heeft.

Neemt eens het 66e en laatste hoofdstuk van den propheet Isaias. Daarin voorspelt hij de wonderbare verspreiding der Heilige Kerk in de eerste eeuwen na Christus; De heidenen zullen zich bekeeren zegt hij in het 19e vers o.a. in Thubal en Javan. Dat staat in de hebreeuwsche lezing.

Wat is Thubal?

Hierover en verschillen de meeningen niet. Thubal is de hebreeuwsche name der volkeren Tabal genoemd door de Assyriërs en in de geschiedenis van het Oosten en Tibareniërs geheeten door de klassieke oudheid. Van die volkeren maakten volgens Flavius Josephus de Iberiërs deel, zoodanig dat Thubal de bijbelname der Iberiërs geworden is, die ten Oosten van de Zwarte Zee woonden.(1).

Zoo de propheet Isaias voorzegt dat de Heilige Kerk een groote uitbreiding zal nemen in Javan, 't is te zeggen in Griekenland, zoo iedereen het weet. Hij schrijft daarnevens: in Thubal.

En wat zegt de heilige Hieronymus daaraf in de Vulgata?

De heilige Hieronymus vertaalt Thubal door Italië, omdat hij wist, zoo Servius dit later zou bevestigen en zoo 't bij Virgilius geschreven stond en bij Plinius, dat de Iberiërs in Italië gewoond hadden en omdat hij ook wist dat Isaïas met den name Thubal Italië en zijne volkeren bedoelde.

Corluy, in de eerste uitgave van onzen vlaamschen Bijbel en verstaat noch den propheet Isaïas, noch den heiligen Hieronymus en hij herhaalt met al de volkenkundigen dat Thubal een volk is van aan 't Kaukasus-gebergte en van Spanje. De nieuwe uitgave van Isaias en hebben wij ter hand niet. 't Zal wel een goede lezer van Biekorf daarover ean men-

(1) E. KÖNIG. *Die Genesis*. Bonn 1919. Bl. 395. - F. LENORMANT. *Histoire ancienne de l'Orient*, 9e uitg. Parijs 1881. Bd. 1, bl. 299.

gelmare naar ons of naar Biekorf gelieven te zenden.

***

Daardoor weten wij met volkomene zekerheid:

1° Dat de Iberiërs een indo-europeaansch volk zijn.

2° Dat Moyses met den name Thubal in de volkerentafel van den Boek der Schepping den italischen tak der Indo-Europeanen bedoelt. Dat en is niet te verwonderen. Moyses was opgevoed in het hof van den grooten koning Ramses II en de volkeren van Italië moesten de Egyptenaren wel bekend zijn.

3° Dat de Basken van de Iberiërs niet af en stammen. De Basken zijn een chamitische stam, die met de Iberiërs naar Spanje uitgezwarmd zijn.

J. CLAERHOUT.

Van dat roomsch kamp te Brugge weleer (*Vgl. Biek. 1925, XXXI, 223-230*).

VOORDEZEN deelden we de gissinge mee van Heer Carl Hauptmann daarover: nl. dat er in Brugge eerstmaal een klein kamp, en dan later een groot kamp geweest is. hetwelk was aangeleid als zeehavenstand; en hoe hij dat bewees uit de landmeetkundige gelegingen van onze wegen en waters, welke immers, wiskundig bekeken, vanaard blijken roomsch te zijn (gemeten als ze zijn in ‘quintarii’ zooals onder den burger het plag, en ook tot in ‘passus’ toe zooals dat toen ging ten dienste van 't leger).

Heer H., in een antwoord gedagteekend van 10-XI-'25[1] heette onze samenvattinge deugdelijk[2]; echter

(1) Dit antwoord, tot ons gericht, doch toegezonden naar 't Stadhuis-hier, hebben wij eerst in Hooimaand 11. en enkel bij toeval in handen gekregen.

(2) Hij heeft ze breedvoerig vermeld op blz. 4 van zijn boek *Das Römische Ronn vom Jahre 53 v. Chr. bis 400*. Bonn-Köln, Tinnjo-Druck. [1926], 8°, 50 S., mit 17 Abb. u. 8 Taf. [waarvan de 8e Brugge verbeeldt].

betreurde dat we nog schenen over zijn meeningen eenigen twijfel mogelijk te achten.

Dit laatste 'n deden we niet in een gedacht om hem af te breken. Integendeel we wenschien toen:

1) dat de Stadswerkdienst van Brugge eens nauwkeurig wou uitmeten of al de uithoekingen en verten, door hem aangegeven, inderdaad echt zijn;

2) dat Heer H. zelf nog nieuwe stavingen van zijne stelling kon bijbrengen.

Zulks mocht gewenscht worden, en we wenschen het nog.

Wis, wat het tweede betreft, nl. deze verdere staving, Heer H. heeft werkelijk al verder gevorscht, immer en zonder te stoppen, dat het oprecht stichtend te zien is voor een man van 74 jaar hoe hij nooit geen veertien dagen voorbij 'n laat gaan zonder opnieuw het eene of ander van gewichtig's aan Stad mede te deelen:

- Nu eens is 't een nieuwe bevinding, b.v. dat het westersche deel van 't groot-kamp-geweest meer einde besloeg dan het oostersche, dus dat de ‘praetentura’ wijderom strekte dan de ‘retentura’, waaruit te besluiten zou vallen dat 't peerdenvolk erin talrijker was dan het voetvolk.

- Dan eens, is 't een wijziginge van een vorig vermoeden, te weten dat 't buitengebied van het kamp al den kant van het Peerdebrugsken met zijn geruite en gerechthoekte straten[1] niet eigenlijk bestemd was voor 't inlandsche stadsvolk, doch voor de ‘Canabae’ ofte legermanshuizen en -winkels.

- Dan, nieuws dat er een waterleidinge is geweest.

- Dan, is 't meer een verdere staving van Steller's algemeene onderstellinge, te weten doordien dat deze, in meer en meer verschillende gevallen aldoor heel de kustestreke, bevonden wordt waar te blijken.

(1) Vgl. *Biek. ald*. bl. 228.

- Dan weer is 't een voorstel: ‘Bewerkt, zegt Heer H., tuwent de stichtinge (b.v. als aanvoeg bij ergens een Hoogleerhuis) de stichtinge, zegt hij, van een allerlandsche inrichtinge bestemd voor het inleeren van roomsche land- en stadmetinge; deze wetenschap is volkomen een nieuwe; ik heb ze aan den dag gebracht na jaren en jaren beleering, en blijve totheden alleene-bekwaam ze op heur pootjes te stellen; wat ik geren zou doen, immers met aan zulk een inrichtinge mijne ‘leergeheimen’ over te zetten; anders is 't weerom allemale verloren.

- Dan eindelijk ooknog, is 't een bedekte vrage (zulke vragen zijn altijd lastig voor wetenschappelijke lieden) om ondersteuninge, ook geldelijke, in 't uitgeven van een uitgebreid onderzoek over Brugge, het vlek waar totnu in sommig opzicht het geval meest duidelijk bewijsbaar is voorgekomen.

***

Wat deed dan de Stad, waarvan we den Werkdienst geren aan 't waarkeuren hadden gekregen?

De Stad heeft gehandeld met dobrdacht en met de meeste meegaandigheid.

Een eerste onderzoek is op haar zeggen geschied: *vanwege den Werkdienst*; echter vanbovenop toch nogmaar, en nog *niet voorwerpelijk genoeg*; nog teveel alsof men hier stond voor entwien die gedaan heeft met zoeken en die zijn laatste woord afgeknoopt heeft; *niet genoeg nog alsof het eerder lijk was voor entwien die immer aan 't voortzoeken is, en die de schoonste woorden laat hooren om verder geholpen te worden*. Nu 't is toch iets.

Dan heeft de Stad *ook geleerde mannen geraadpleegd*, Hoogleeraars, nl. in meet- en oude geschiedkunde, Alliaume, Cochez, Remy en Sencie.

Heer H. en is nietveel aan geschiedkundigen, vooral aan de duitsche zegt hij[1], dewijl deze geleerden

(1) Vgl. *Biek*. (*ald*.) bl. 225 in de opm.

doorgaans, eenmaal dat ze geleerd... en gezet en gezeten zijn, nietveel meer en houden van storende ‘nieuwigheden’. Evenwel hier en zijn 't nu geen duitsche. En deze geleerden van tonzent zeggen wel een keer van behoedzaam te wezen; ze zeggen wel: zwicht u, daar waar het gaat om geschiedwetenschap, van alle wiskundig redegehandel - te weten toch ten bewijze van 't gebeurd-zijn van iets -; maar ze nemen toch aan dat, in diezelfde geschiedwetenschap, hetgeen men aanziet als gabeurd (mogelijk-, waarschijnlijk-, stellig-gebeurd), al 'n mag het maar steunen op echte en bekwame en oprechte getuigenis, dat het toch kan wezen ontdekt of ontspeurd, of kan worden ontleed of gekeurd, ja toegelicht en gestaafd door een of ander hulpwetenschappelijk betoog, al ware dit ook van wiskundigen aard of enkel een bloot-onvoorvalmatig gereken.

Zulke geleerden zijn het, met namelijk zulke beginsels, die door de Stad zijn geraadpleegd. En die geleerden hebben geantwoord: ‘dat voorslags: in 't algemeene, niemand Heer H. kan ongelijk geven, en dat, wat in 't bezonder Brugge betreft, zijn gissinge dooreen - zelfs geschiedkundig - niet onaanneembaar 'n schijnt; echter, voegden ze erbij, om dan geschiedkundig te toonen dat alles òf mogelijk òf waarschijnlijk òf werkelijk metterdaad alzoo is gebeurd, vaneigen dan behoorde men uitsluitelijk naar geschiedkundige voere te handelen’. Aldus lood hun antwoord; hetwelk een zeer wijs antwoord geweest is, wijs uit wetenschappelijke nauwheid. Dit en deed echter de zaak-hier niet vorderen.

En er waren dan ook mindere geleerden alhier, die hen ook hebben laten uithooren daarover, maar deze 'n rieschten hen verder niet dan met te zeggen: ‘Vooral, daarmee voorzichtig te wezen! Voorzichtig! Voorzichtig!’ Hetgeen ookal een wijs antwoord geweest is, wijs nu uit eigen behoedzaamheid. Dit was echter eerder... om de zake nog tegen te houden.

Daarachter, wat is er gedaan, *om daarmee toch entwat te doen? Tot heden nog niets*.

Doch ondertusschen... 't en mag toch niet blijven daarbij! Een 74-jarigen vorscher 'n mag men alzoo niet laten ‘voorzichtig’ ten grave gaan, hem latende mede ten grave nemen dat waarop hij een heel leven gebeukt heeft en dat waarlijk ten-minste-‘kàn’ wetenschap zijn; dit vooral hier in Brugge, waar zijne gissing verleidelijkst voorkomt en misschien het best kan gewaarkeurd.

***

Komt dan. *Een voorstel*.

We 'n kunnen alsnu met die stelling, ‘uit voorzichtigheid’, niet verder vooruit? Laten we dan eens achteruit werken, evenals men doet met gerij om immer meer loop en meer trek te hebben. M. a.w. uit de geschiedkundige bevinding totheden gedaan, 'n blijkt niet of Heer H. zal werkelijk gelijk hebben. *Bepogen we dies een geschiedkundige tegenbevinding*. Men late iemand bewijzen, als 't kan, dat heer H. zou ongelijk hebben - in geschiedkundig opzicht ten minste, en hier toch te Brugge. - Niet ‘zeggen’ moet die; ‘bewijzen’ moet die: nl. een-voor- een overga hij allemaal onze wegen en waters en vaarten, zoeke dan wat er bekend is van hun ontstaan en verdaan-zijn, ontpluize de bestekken en teekeningen verslagen besprekingen, inzoover er bestaan, van al de nawerken en wijzigingen die eraan werden gepleegd, en trachte te achterhalen mits alle dergelijke nasporingen, of die wondere Heer H. alzoo mag zeggen daarin her- en hergebruikte overblijfsels te zien uit gewezen roomsche gelegingen.

Zulks - en dat is wel een geschiedkundig werk, bovendien een ‘voorzichtig’ - zal voor Brugge's geval gewis het voornaamste zijn onder àl wat nu eerst kan worden gedaan. Evenwel nog daarbij, 'n ware 't niet kwalijk dat iemand het roomsche en vóórroomsche leven, zooals het alhier kan gegaan heb-

ben, zoeke samenvattenderwijze eens goed te bestaken. B. v., een kleinsteêsche doening vóór den tijd-hier van Roomen (zooals er te Brugge eene op s. Gillis', en eene al de Groenselmarktwaard zouden geweest zijn) kan dat bestaan hebben? Leefde zulk volk toen alzoo? En hoe ging dat?

Er is nog zoovele, dat anders onuitlegbaar mag heeten in Brugge's gewording; b.v. bij de XIV^{d}eeuwsche haastige omwalling van Stad, waarom werden die uitgestrekte en tallooze landgronden van bachten s. Gillis' tot tegen s. Anna daarbinnen omsloten? Of 'n deed men toen met Brugge al nietmeer wat men wilde? Is Brugge niet langer reeds stad dan men dacht?

...En dat Heer H. nu eens zelve kwam zien - op de kosten van Stad, 't en gaat aldaar toch niet uitkomen -? En waarom dan ook zijn werk niet geldelijk geholpen? Brugge's verleden en roem, of ten minste een buitengewone poging-alzoo om die beter te kennen, bezorgden een andersche ‘kermis’ aan velen, als deze die jaarlijks zooveel duizenden franks aan de stad kost.

Zake van ‘voorzichtig’ te handelen, ons voorstel[(1)] 'n schijnt toch niet al te onvoorzichtig, zou 'k meenen.

L. DE WOLF.

[Z. Karel de Goede]

En **Z. KAREL DE GOEDE**, die ten naasten jare 800 jaar dood is? 'n Wordt er niets bereid ter zijner herdenking?

(1) En nog een voorstel, doch dit en is maar een kleintje: ware dat de Stad, instee van de *Stadschets* in 't fransch, welke zij aan den Heer H. bezorgd heeft, hem nu liever een nieuwe zende, ook een gedrukte, dezelfde is te zeggen, doch daar al de fransche namen van wegen en waters, met de hand *in 't vlaamsch overdaan* zijn. Anders: moeten we alzoo tewege voor heel de wereld, in 't fransch staan ontleed?... dat, omdat Heer H. die vlaamsch kent (die 11 jaar in Antwerpen, van '69 tot '79, woonde en te leer ging), van Brugge die vlaamsch is, eene ‘kaart’ in het fransch heeft gekregen? Brugge in het brugsch is toch 't minste.

Onze-lieve-vrouwebeelden op straat.

Eertijds was het aantal Onze-lieve-vrouwebeelden in de voorgevels van openbare gebouwen en particuliere woningen te Brugge zeer groot. Op den burg, bijvoorbeeld, prijkte de beeltenis der Moeder Gods niet alleen bij den noordoosthoek van het stadhuis en op een der burgpoorten, maar ook boven een aldaar gevestigd kantoor dat aan het Potteriegodshuis behoorde, zooals blijkt uit een rekening van dit liefdadigheidsgesticht: ‘Betaelt an meester Jan de Vryendt, over tschilderen en vergulden van tbeeldt van Onse Vrauwe, staende boven tcomptoir opden burch. 10 s. gr.’ Brugge, stadsarchief, *rekening van het Potteriegodshuis over de jaren 1632 (Mei 1) - 1633 (April 30)*, blz. 48, n^{r} 9, rubriek: Diversche betalynghe.

R.-A. PARMENTIER.

Geschiedkundige aanteekeningen van 't patersklooster te Thielt (*Vervolg van bl. 251*).

Op de aldus vermeerderde erve, die strekte van achter 't Schaek tot achter de Kortrijkstraat, zette Romeyn, nog vóór 1650 eene brouwerij, die ruim twee en half eeuwen, dat is tot vóór een twintigtal jaren in gang is gebleven. (Eigenaars binst den laatsten helft der voorgaande eeuw: familie Van Besien-Strack).

Ook een deel van 't Gruythof zelve, het noorderlijk deel palend aan het huis dat hij in de Kortrijkstraat reeds bezat, werd omstreeks 1640 door Romeyn aangekocht.

Dit schijnt erop te wijzen, dat de erfgenamen der heeren van Gruuthuse zelve maar weinig gebruik meer mieken van hun huis in Thielt.

De heeren van Gruuthuse waren, samen wellicht

met deze van Willecomme, de oudste en bijzonderste heeren van Thielt. De heerlijkheid-van Gruuthuse of Thielt-ten-Hove strekt in Thielt-buiten meest ten zuiden van 't schependom, in den Haaghoek, Abeelhoek, enz., ook over andere plaatsen o.a. van Wynghene, Deze heeren nu hadden eene huizing binnen de stad in de Kortrijkstraat, met eenen uitgestrekten hof, die tot tegen de Nieuwstraat kwam, maar de leden der familie de Richardot, door erfenis of anders opvolgers geworden van de Gruuthusen, leefden zeker meer te Brussel en elders. Van grooten adel, voerden zij onder andere titels dien van graaf van Gammerages (Galmaarde, in Brabant).

Het was op de milddadigheid van dezen heer, dat de eerw. Jan De Mol, sinds 1613 pastoor van Thielt, gerekend had, om de paters huisvesting te bezorgen. De Richardot schonk hun inderdaad een huis, het eerste zuidelijk over zijn Gruythof palende, zegt de Landboek van Thielt-binnen van 1635, oost en noord aan het naervolgende artikel. (Gruythof). In 1629 verlieten de paters dat huis, om, aan den overkant der straat, op gronden eveneens aan den graaf toebehoord hebbend, hun nieuw klooster te betrekken.

Het huis, dat ze verlieten staat nogthans in den Landboek van 1635 nog op den naam van de Paters Recollecten; eerst in 1637 wierd het weêrom eigendom van den graaf van Gammerages.

We denken de rangorde der vermelde huizen als volgt te mogen vaststellen:

- hat huis Vanden Coelput = huis van wijlent burgem. Vande Vijvere, n^{r} 12;
- de noordkant van 't Gruythof, dcor Romeyn omtrent 1640 aangekocht, en waar hij of zijn zoon Guille later een aanzienlijker huis bouwden = n^{r} 14;
- 't eigentlijke Gruythof = n^{r}. 16. De hoving van 't Gruythof gaat heden niet meer meê met dit huis, maar met het in de Nieuwstraat tegenoverliggend huis

(huis in 1800: Delcambe, 1830, Ysenbrandt-Delcambe);

- het huis eerst door de Paters betrokken = 't zuidelijk deel van n^{r} 16, misschien ook n^{r} 18.

A. IMPE.

Tu quoque Davidsfonds?

Dat oude brave Davidsfonds ‘voor Godsdienst *Taal* en Vaderland’, verzoekt ons iets mede te deelen van een opstelstrijd-aanstaande om een wetenschappelijk werk van uiteendoening of ‘vulgarisatie’, op de ‘Monumenteele Kunst’ of Grootkunst in het Vlaamsche land.

Die mededeeling wierd geren gedaan, maar... in fransch ‘nederlandsch’ zooals ze daar voortkomt, en dat vanwege 't Davidsfonds? Neen dat niet! In Biekorf? Neen, voor ons hoofd niet!

U wenschen wij heil, Davidsfonds, en moed en lang leven, en, in 't bezonder, nog te kunnen veel deugd doen; maar... onderander veel deugd aan de *taal*. Alleszins: 'n helpt toch onze taal niet nog erger verbasteren; anders ge werktet voor de dood onzer taal. 'n Laat, uit uw naam, geen onvlaamschheden stellen: - spraakkunstige onvlaamschheden, als b.v. ‘*het* eigendom (in den zin van eigendomsrecht). *volledige* eigendom (voor vollen eigendom), iets *in* te zenden *aan* ZEerw. Heer Dingen’; - taalkunstige onvlaamschheden als ‘dat *er wordt gewenscht* (= on désire), de *stijl komt in aanmerking* (= entre en considération), *te gepaster ure* (= en temps opportun), zal bekend gemaakt worden *langs de pers* (= par la voie de la presse); - eindelijk nog woordkunstige onvlaamschheden, in ieder zin een, welke gewis niet altijd vermijdbaar en zijn, maar het dikwijls toch zijn.

Davidsfonds, Uwe Heeren Berekkers en Boekers 'n zullen het nu, hopen we, niet kwalijk opnemen dat we zoo stoutmoedig dit zeggen. Doch ze zullen, om hen schoone te maken. antwoorden dat ze-zij uit den tijd zijn toen men nog-niet behoorlijk het ‘nederlandsch’ aanleerde; maar zegt hun daarop: dat dit al lichtewel ten minste 20 jaar leên is, en dat ze in 20 jaar, met allendage één dingetje te leeren, t.t.z. één klein wetje uit ons tale (allendage binst den tijd van nog-geen ‘Onze Vader’ lezens), zij reeds 7300 van die dingskes zouden bijgeleerd hebben, 'n ging het niet genoeg zijn? En zegt nog daarbij dat, 20 jaar geleden, als

't niet was in het leerhuis, toch vast-aan in 't volk, het vlaamsch gaver bestond dan op heden. 't Bestaat ten anderen nog, maar... 't is van ‘beneerstigt het zelve, nogheden’, en van ‘weert er u om’!

BROM.

Schareslijp!!

Hij komt van God west waar! Van 's werelds wijdste
[perken?
Neen! van 't Vrijbusch komt hij: van Houthulst, Woumen, Clercken,
Hij reist de wereld rond, is overal tehuis
en voert zijn woonste mee gelijk de slek haar kluis.

Hij belt van deur tot deur en heeft zijn karre laten
op hem te wachten staan te midden van de strate,
zijn hond bewaakt zijn tuig beneên den karrebak
en slaapt een halven slaap op een guanozak.

Hier krijgt hij werk en daar een schamel God bewaar je
hij slaat het een door 't aâr, geduld! aldus vergaar je
een appel voor den dorst, iets voor den ouden dag,
een stuiver aan den kant voor 's zondags drinkgelag.

Zijn karre staat daar pal en wacht op heur paar wielen,
dood, tot de schareslijp zijn voet ze komt bezielen
en ronken doen en gensters uit den slijpsteen slaan
terwijl al ramm'lend riem en raders gaan.

Zijn rondgang is ten einde, hij klimt op zijne zate;
hij slijpt, hij klopt, hij vijlt; zijn voeten gaan op mate;
hij dopt zijn messen warm al in den waterbak
en wrijft hun scherpe snee alop zijn handenvlak.

Zijn karre is groen en rood. Zijn naam in blauwe staven
daarop geborsteld staat, dien hem zijne ouders gaven,
want schareslijp dat was zijn vaders vaders vaâr
en schareslijp dat zijn zijn neven allegaar,

't Zij reizend langs de straat of onder de olmenboomen
nooit laat hij een verdriet tot aan zijn herte komen,
hij trapt zijn vlugge wiel, zijn mond een liedje fluit,
zijn weltevreden hert den kommer buitensluit.

Zoo gaat de schareslijp al slijpend Godes wegen
en komt van allerhand op zijne tochten tegen
zoo zal hij lange nog Gods wijde wegen gaan
totdat zijn wiel eens zal voor immer stillestaan.

Caes. Gezelle.

Mowgli
(*Vervolg van bl. 239).*

ZIJ omringden den ouden man lijk een bende bruinvisschen een stoomboot in volle vaart, en terwijl zij rond hem stonden, spraken zij onbekommerd voort, want hun taal klonk lager dan de diepste noot van de toonladder verstaanbaar voor ongeletterde menschen. (De hoogste klinkt in het schrille kwieken van *Mang*, de vleermuis, en zeer velen kunnen ze in 't geheel niet vangen. Boven die noot vindt gij heel de taal van vogel, vleermuis en kever).

- Dat is nog beter dan gelijk welke slachterij, sprak *Grauwbaard*, toen *Buldeo* stoop, en vorschte en hijgde. Hij ziet eruit lijk een verloren zwijn in de Jungle bij de Rivier. Wat vertelt hij?

Buldeo was geweldig aan 't pruttelen.

Mowgli vertaalde: Hij zegt dat er heele benden wolven rond hem moeten gedanst hebben. Hij zegt dat hij van zijn leven zulk een spoor gezien en heeft. Hij zegt dat hij moe is!

- Hij zal er wel liggen vooraleer hij het weer kan volgen, sprak *Bagheera* droog-weg, terwijl hij gleed rond een boomtronk, al altijd voort blindekalle spelend. En nu, wat doet het mager schepsel nu?

- Eten of rook blazen uit zijn mond. Mannen moeten altijd spelen met hun mond, zei *Mowgli*; en de stille speurders zagen den ouden man stoppen en aansteken, en paffen uit een waterpijp, en zij snoven den tabaksgeur goed op, om zeker te zijn van *Buldeo* in den zwartsten nacht, als 't nood deed.

Daarop kwam er een kleine troep koolbranders langs het pad af, en zij bleven natuurlijk stilstaan om met *Buldeo* te kouten, want zijn jagersfaam was wel twintig mijlen in 't ronde verspreid. Zij zaten allen neer en rookten, en *Bagheera* en de anderen kwamen bij en keken toe terwijl *Buldeo* de geschiedenis van *Mowgli* het Duivelskind begon te vertellen van 't naaldeke tot den draad, met verzinsels en van 't zijne erbij. Hoedat hij zelf eigenlijk *Shere Khan* gedood had; en hoe dat *Mowgli* veranderd was in een wolf en heel den achternoen met hem had gevochten, en opnieuw in een kind omgetooverd was en *Buldeo*'s geweer bezworen had, zoodat zijn kogel op zijds afsloeg als hij mikte op *Mowgli*, en een van *Buldeo*'s eigen buffels had omvergeschoten; en hoe het dorp, wel wetend dat hij de koenste jager in *Seeonee* was, hem had uitgezonden om dat Duivelskind van kant te maken. Intusschen had het dorpsvolk *Messua* en haar man aangehouden, - zij waren ongetwijfeld de vader en de moeder van het duiveljong. Men had ze ingesperd in hun eigen hut; straks zouden ze op den pijnbank moeten bekennen dat ze met den duivel gemeens hadden, en daarna moesten ze op den brandstapel.

- Wanneer is 't te doen? vroegen de koolbranders, want ze zouden heel geerne de plechtigheid bijwonen.

Buldeo zei daarop dat ze niets zouden uitvoeren tot hij terugkwam, omdat het volk verlangde dat hijzelf eerst den Jungle-knaap zou dooden. Nadien zouden zij korte metten maken met *Messua* en haar man, en hun land en buffels onder de dorpelingen verdeelen. *Messua*'s man had daarbij een paar merkwaardige ras-buffels. *Buldeo* was van gedacht dat het een heel

goede zaak was tooveraars te verdelgen; en menschen die wolvelingen opvoeden buiten de Jungle waren van de slechtste soort heksen, dat was klaar.

- Ja maar, spraken de koolbranders, wat zou ervan komen moesten de Engelschen dat hooren?

Men had *hun* verteld dat de Engelschen een stapeldwaas volk waren, die het niet gedoogen dat eerbaar boerenvolk de heksen ongestoord ombrenge?

- Kom, kom, zei *Buldeo*, de hoofdman van 't dorp zou hun wijsmaken dat *Messua* en haar man gestorven waren van een slangebeet. Dat stond al lang vast, en er bleef nu niets anders meer over als het wolvenkind te dooden. Ze hadden toch zulk geen schepsel in den omtrek gezien zeker?

De koolbranders wierpen een schuwen blik in 't ronde, en dankten den hemel dat ze 't niet ontmoet hadden; maar ze twijfelden er niet aan of zulk een koene jager lijk *Buldeo* zou hem ontdekken, als het iemand kon. De zon was op het laagste, en ze vonden dat het niet kwalijk ware door te steken tot aan *Buldeo*'s dorp om de kwâ hekse eens te zien. *Buldeo* zei daarop dat hij, al was het zijn plicht het Duivelling te dooden, het over zijn herte niet krijgen kon een bende ongewapenden door de Jungle te laten trekken zonder zijn geleide; want alle stappe kon de wolfduivel uit de tronken springen. Daarom zou hij hen vergezellen, en kwam het heksenkind te voorschijn - wel, hij zou hun wel toonen hoe de beste jager van *Seeonee* daartegen te werke gaat. The Brahmin, wist hij te vertellen, had hem een toovermiddel bezorgd tegen dat schepsel, en daarmede was er geen gevaar te ontzien.

- Wat zegt hij? Wat zegt hij? Wat zegt hij? herhaalden de wolven alle minuut; en, *Mowgli* miek het hun diets totdat zij begonnen met de heksengeschiedenis, en dat verstond hij-zelf niet, en dan zegde hij verder dat de man en de vrouw die hem zoo wel gedaan hadden opgesloten waren.

- Vangen de eene menschen de andere? sprak *Grauwbaard*.

- Dat zegt hij toch. Ik versta hun klap niet meer. Zij zijn al thoope zot. Wat gemeens hebben *Messua* en haar man met mij, om te moeten opgesloten worden in een val; en wat beteekent al dat spreken over 't *Rood Bloeisel*? Ik zal er moeten bij zijn. Wat ze ook beramen tegen *Messua*, ze zullen niets uitsteken vooraleer *Buldeo* terug is. En alzoo...

Mowgli peisde diep, en zijn vingers dreefelden over den hecht van zijn vlames, terwijl *Buldeo* en de koolbranders kloekmoedig vertrokken, malkaar op de hielen volgend.

- Ik keere heetsvoets terug naar de Mannen-Gilde, zei *Mowgli* eindelijk.

- En die daar? vroeg *Grauwbaard*, en keek begeerig naar de bruine ruggen van de koolbranders.

- Vergezel ze met uw stemme, zei *Mowgli* met een grijns. Ik zou er niet van houden dat ze 't dorp bereiken voor dat 't deemstert. Kunt gij ze achterhouden?

Grauwbaard liet vol misprijzen, zijn witte tanden zien: Wij kunnen ze rondom rond leiden lijk geiten aan de koorde, of 'k zou Man niet moeten kennen.

- Dat is niet noodig. Zing ze een deuntje voor, anders vinden zij het te stille onderwege, en, *Grauwbaard*, het deuntje en moet van de zoetste niet zijn. Ga mede, *Bagheera*, en help hem 't liedjen opstellen. Als de nacht gevallen is, kom mij tegen bij 't dorp, *Grauwbaard* weet wel waar.

- Het is geen gemakkelijke jacht een Manneling op de hielen te zitten. Wanneer zal ik kunnen slapen? zei *Bagheera*, en hij geeuwde, maar zijn oogen fonkelden, want hij was gevierd op het spelletje. Ik, moeten zingen voor bloodaards van menschen. 'k Zal probeeren.

Hij hield zijn hoofd omlaag, opdat zijn stemme zou galmen, en hief een lange, lange ‘Goê jacht’ aan - een middernacht-roep - in 't herte van den achternoen,

en dat was akelig genoeg om ermee te beginnen. *Mowgli* hoorde het rommelen, en zwellen en zinken en uitsterven in een kriepigen klaagtoon achter hem, en hij loech in zijn eigen, terwijl hij door de Jungle snelde. Hij zag de koolbranders samengekropen lijk aan malkaar geknoopt; de loop van den ouden Buldeo zijn roer, wuifde lijk een bananablad, naar alle kanten tegelijk. Dan stiet *Grauwbaard* den *Ya-la-hi*! *Ya-la-ha*!-roep uit voor de bokkendrijving, wanneer de Gilde de *Nilghai*, de groote blauwe koe, opjaagt, en hij scheen te komen uit 't verste uiteinde van de wereld steeds nader, nader en nader, totdat hij plots afbrak met een korten gil. De andere drie antwoordden, totdat zelfs *Mowgli* zou gezworen hebben dat heel de Gilde volop aan 't huilen was, en dan zetten zij allen den heerlijke morgenzang in van de Jungle, met iedere wending en zwelling en zoeting, die een diepgekeelde wolf van de Gilde van buiten kent.

Niemand kan den indruk daarvan beschrijven evenmin als het misprijzen dat de vier bij ieder woord uitkeften, toen zij de takken hoorden kraken en de mannen haastig zagen in de boomen klimmen, terwijl *Buldeo* zijn zangen en tooverspreuken afdeunde. Daarop gingen zij liggen en sliepen, want lijk al de schepsels die van inspanning leven, waren zij methodisch van aard; en daar is niemand die goed werk kan leveren zonder te slapen.

(*'t Vervolgt*).

W.J.D.

Mengelmaren

Boekennieuws

TISJE TASJE's *Almanak, 1927*, Haezebrouck, Plancke, 96 bl., = 1.75 fr., (Antwerpen, Gijselinck, Oranjestraat, 144, beschikrekening t^k 126192 = 2.00 fr.)

Dààr is weer ons knap oud mannetje: Tisje Tasje! We

moeten zien dat we 't helpen in stand houden. Dit kan gaan met een kleintje ten anderen.

Doch... waarom - we hebben dat nòg gezeid (vgl. Biek. 1924, xxx, 119-120) - waarom Tisje Tasje-zijn vlaamsch, zijn smakelijk ‘Keizersvlemsch’, min en min fransch-vlaamsch gemaakt; en integendeel meer en meer (totzelfs al eenige keeren uitsluitelijk) ‘nederlandsch’, en dannog in van dat zoogezeid ‘beschaafd’ nederlandsch?

Ge 'n zijt er niet, menschen... uit Antwerpen! Ge zult 't vlaamsch nog helpen dooddoen te Haezebrouck.

***

Vanwege ‘*De Sikkel*’ te Antwerpen. En dus op zijn ‘Sikkelsch’ boekkundig-deugdelijk en schoon.

- F. TIMMERMANS. *Pallieter Kalender, 1927*. = 25 fr.

Maandmatige plukker, met, boven elk van de 12 maanden, een volksaardige zesverwige print op meêtijdige volksgebruiken.

Iets op zijn Timmermans': volkskundig van strekking, keurig en knoddig. Lekkerlijk lief. *'t Doet 't volk geren zien... door hen die erboven staan*... hetgene zeer lofbaar is. Evenwel, zake van boven ‘het volk’ te staan, iedereen staat niet-noô boven ‘'t volk’ 't is te zeggen boven ‘een ander’; en wanneer men meer-en-meer leert dat het volksche kúnstig -genietelijk is alléénzoo voor hen die van 't volk nietmeer zijn, dan komt er gevaar dat er ook meer-en-meer gaanverzaken aan zelve waarachtig-volksch te handelen, om het even alleen nog te doen ‘voor de kunst’ en den toog en ònvolksch! Werk dus als dit-hier, zou meer moeten doen om *dat volk te doen geren zien ...door hemzelven*. Trouwens - de geldenis daargelaten, die 25 frank die boven den gemeenen man's macht zijn - nu is dit werkhier een beetje spotachtig lijk, en 't zou 't volk inderdaad eerder over zijnzelven beschaamd maken. Wat volksch wil zijn, ttz. ‘kinderlijk’, moet doen om innig en oprecht zoo te wezen (zooals RdH. in den tijd).

L.D.W.

Bijblad

Bladwijzer van Biekorf
- 1926 -

A. Opstelwijzer[1]

- Om te weten wat vlaamsch is		1, 25, 49, 73, 97, 121, 145, 169, 193, 217, 241, 265
Het broederschap van O.L. Vrouw van Loretten: ‘Den Ommeganck van Moorslede’	M.-J. VAN DEN WEGHE	2-11
- De zwarte Onze-Vrouwe van Moorsleê.	L.N.	11
* Lichtmisse!	J. VD. B.	12-13
Thosan-Doest	A. DASSONVILLE	13-14
- [Wantaal]. Op een her! (14). - Een geluk met een ongeluk (44). - Vrijwillige armoede (60-61). - 't Wordt wreed (88). - Och Heere! Ons Vlaamsch taalgevoel! (116). - Doof en blind (138). - Vraagt Ons Heere zulk vlaamsch? (159-160). - [Belfortvlaamsch] (185). - Ze doen er zeker om (208). - Dwaze verstoktheid (231). - Al-ha! (261). - Tu quoque Davidsfonds? (281-282).	BROM	14, 44, 60-61, 88, 116, 138, 159-160, (185), 208, 231, 261, 281-282
De Ganzenwachtster. (Vervolg uit 1925).	J. LEROY	15-18, 38-44
- [Tegen 't stuiken: ‘Wreve... 't is genezen’].	K.D.W.	18
* Doodenbezoek	GYP.	19
- Arthur Coussens †		20

(1) Uitleg der teekens:
* = duidt aan dat 't aangewezen opstel een geschald of gedicht is;
[ ] = omvat een hoofdinge die niet uitgedrukt staat in 't gemeld opstel;
- = wijst op een mengelmare of tusschenwoordeken.

- Boekennieuws	L. DE WOLF. - T.R.	20-23, 46-47, 70-71, 95, 143, 287-288
- Blauwhuizen en Blauwkasteelen (Vgl. Biek. 1925).	[K.D.F.].	23
- Moen-Malda (23). - De Melda (34-35)	H.D.R. - K.D.F.	23, 34-35
- Een knechtjen en een meisje (in kunst en zeden).	L.D.W.	23-24
- Weerdschap. (Vgl. Biek. 1925, 213-214)	ZIE-'JE WEL ZI'	24
Een nieuwe uitgave der oorkonden (uit de XII-XIIIe eeuwen) van de voormalige abdij van Duinen	J. DE CUYPER	25-33
- ['t Liedje van de Spinette]	C. DE VUYST. - L.D.W. - H.P.	33, 61
De Melda	K.D.F.	34-35
* Vriezeganzen	A. MERVILLIE	35-37
* Maarte	J. VD. B.	37-38
- 'n Besloten Maarte (zin)	K.D.F. - D. - (K.D.W.).	44, 95-96, (139)
De oorlog in Dickebusch en omstreken. (Vervolg uit 1922-1925). IX. De eerste slagen van de Engelschen (...45-46, 65-69, 89-90). - X. Ingroei van de Engelschen (90-93, 117-119, 189-192, 239-240).	[A.V.W.]	45-46, 65-69, 89-93, 117-119, 189-192, 239-240...
- En toch waar, van die Tabacologia (uit Biekorf, 1925)	K.D.W.	47
- Knock ten Hecke (‘de Gekraakte Nekke’) [vgl. ‘Apesul, Roste Geete, Croix Saint-Sael,’ Biek. XXIV, 52; ‘Pas de vivres,’ ald. 119]	PR. D.D.	48

- Nog een Vondelingname (De Doze)	T.R.	48
- [De Onze-Vrouwtjes te Brugge: herstellingsijver].		48
* Paaschkruisen	J. VD. B.	49-50
Oevernamen (Outrijve, Hoogstade, L'Estade L'Etat).	A. DASSONVILLE	50-52
Aanteekeningen van Guido Gezelle	AL. WALGRAVE	52-55
Het Stevenisme in Vlaanderen.	JAN BERNOLET	55-60
Oorsprong van de verschillige standen en staten		

onder Eva's kinderen	JUL. LEROY	61-65
* Schoonheid	PROSP. DEN DONCKER	69
* - ‘Maniere om te vieren de Novene van den Heyligen Hubertus’	V.	71-72
Het leven van den mensch	JUL. LEROY	74-77
* Getijdenboek	A. MERVILLIE	77-79
Geschiedkundige Vondjes: Twee gevallen van restitutie (79-80). - Wekelijksche Sacramentsmis (80-81). - Het Celebret te Brugge in 1486 (81-82). - Keizer Karel V hoort mis in de Onze-Lieve-Vrouwenkerk te Brugge (82-83). - Het Koorgild van de Onze-Lieve-Vrouwenkerk te Brugge (104-106). - De kleederdracht der Brugsche Geestelijken op 't einde der vijftiende eeuw (106-107). - Buitengewone uitstellingen van de H. Bloedreliquie te Brugge (108-109). - De Blijde Inkomst van Philips den Goede in de S. Donaaskerk te Brugge (132-134). - Standbeelden in den voorgevel van het Brugsche Stadhuis (134-136). - Een zestiendeeuwsch Bijbelspel [‘de historie van Pharao’] (136-137). - Verblijven van kluizenaarsters (160 161). - Het blazoen van Philips II op den Hallentoren te Brugge (161-162). - Het Onze-Lieve-Vrouwebeeld in de Schepenkamer te Brugge (162). -	R.-A. PARMENTIER	79-83, 104-109, 132-137, 160-162, (279)

Onze-Lieve Vrouwebeelden op straat (279).		
* Meiavond te lande	JOS. VANDEN BERGHE	83-84
Verkeersels	WARDEN OOM	84-87
- [Eens' wasschen zonder zeepe, met bloo' water of kernemelkwei]	N.L.	87
* Klokken	GYP.	88-89
- E.V. Scharlaeken †		93-95
- De ‘Heeren van Gheluwe’	L.D.W.	96
- Zondagtooi te boere	N.L.	96
Van over 100 jaar en nog	H.P.	97-100
- Vlaamsch van geraakt-eruit voor 'n Wale	J. LEROY	100
*Junivlammen	JOS. VANDEN BERGHE	101-102

Quentawic-Sorrus	A. DASSONVILLE	102-103
* Onuitgegeven gedicht van Guido Gezelle: [Wiste ik wat de blommen spreken.]	† G.G.	109-110
- [Raadsel: ‘Nen boom zonder takken’?]	FDW.	110
- Il dialetto nelle scuole elementari		111
Van de dochter die zout vroeg	[M.D.L.C.]	112-116
- Hopliepoop (= Hoppel[ie]poppel)	FDW.	119-120
- [De koeien ‘opdoen’ (Noord), ‘indoen’ (Zuid)]	FDW.	120
- (Schabelettershelm = ‘Kokerul’]	L.D.W.	120
* Brugge's Belfort den Groeninghenavond	JOS. VANDEN BERGHE	121-123
Balduinus	A. DASSONVILLE	123-125
* Klokhenne in 't Voorjaar	A. MERVILLIE	125-132
Hoe Telesfoor haast pastertje wierd	K.D.W.	138-143, 166-168, 187-189, 208-216
* Op 't afsterven van G.V. Klokluider	RUMBEKE	144
- [B'hendige tweetaligheid]		144, (168)
Aan de Heeren Burgemeester en Stadsboekhouder van Brugge (: ‘Ezelstraat’)	BIEKORF	145-146
- Bloemperken te Brugge [: een tegenbevinding aan de Pompe op de Kiekenmarkt]	DE BEER	146-147, (184...)
- [Meer brugschheid gewenscht in de Brugsche kunstbetoogen]	DE BEER	147
Op het eiland Malta	ERNEST DE SPOT	147-156

* Onuitgegeven voegreken en stukken van zal. Alexis de Carne [Naer het Oude. - O zoete zanger...]	† A. DE CARNE. - J.V.	156-158
Nog westvlaamsche Dorpsnamen (Oostkamp, Lophem, Beernhem, Oedelhem)	A. DASSONVILLE	158-159
- Sint Jan's Evangelie bij donder		159
- 't Jaar dat de roozen vorten... de oogst gaat vorten...		159
* De roozerie	HORAND	162-164
* Oogst	JOS. VANDEN BERGHE	164-166
- Naar de onthullinge van 't grafmaal van Hugo Verriest		168
De Boerenkrijg [onechte naam (216)] in het Leyede-		

partement, 1798 (169-184). - Wie deed mee in den Boerenkrijg (217-227). - Briefjes tegen de eerste soldatenlichting in het Leyedepartement (256-261).	JOS. DE SMET	169-184, 217-227, 256-261
- Nog een bloemperkske in Brugge? (Vgl. boven, 146-147)	BIEKORF	184-187
* Octoberrozen	JOS. VANDEN BERGHE	194-195
Dierennamen [(puit, verken, kat) in 't egyptsch]	J. CLAERHOUT	195-199
* Zwarte kobbe	A. MERVILLIE	199-202
Nordica (Ansleicus, Anquetil, Turquetil, Deursteen, Deurghys-Turgis)	A. DASSONVILLE	202-205
- Verhuizing van den plaatsnaam ‘Zevekote’ te Assebrouck (205-206). - Het ‘Busdom’ te Assebrouck (206)	JOS. DE SMET	205-206
* Wat?	GYP.	206-208
- Van dien ‘Boerenkrijg’ (vgl. hiervoor) [= franschheid]		216
* Op een Missieavond in de Allerzielendagen	JOS. VANDEN BERGHE	227-229
Husidinium	A. DASSONVILLE	229-231
De duinmeikever (= ‘duinekees’)	JOZEF DE LANGHE	232-233
Mowgli (‘Laat de Jungle binnen’)	W.J.D.	233-239, 283-287
- Believe 't: Her in te teekenen voor 1927 (241-243). - Niet uitstellen (265-266)	't BEREK	241-243, 265-266
Wat is ‘vlaemsche handt, loopende handt’?	H. NELIS	243-248

Geschiedkundige aanteekeningen bij gelegenheid van het 300-jarig bestaan van 't Patersklooster te Thielt.	A. IMPE	248-251, 279-281
* De Advent	JOS. VANDEN BERGHE	251-252
Salve Regina	CAES. GEZELLE	252-254
Kloosterboekerijen door bijzonderen benuttigd	K.D.F.	254-256
Spraakveerdigheid (Weerjeunsteblok, Schuile, Smeerberd)	STIJN STREUVELS	261-264
- [De 'balpijp'. Waar nog over?]	J CLAERHOUT	264

* Biekorf	A. MERVILLIE	266-267
* Nieuwjaarsdag	JOS. VANDEN BERGHE	267-269
De Oorsprong van Roomen	J. CLAERHOUT	269-273
Van dat roomsch kamp te Brugge weleer	L. DE WOLF	273-278
- [Z. Karel de Goede niet te herdenken in 1927?]		278
- Onze-Lieve-Vrouwebeelden op straat	R.-A. PARMENTIER	279
* Schareslijp!!	CAES. GEZELLE	282-283
Blok		24, 48, 72, 96, 120, 144, 168, 192, 216, 240, 264, 288.

B. Zakenwijzer

I. Boekstelwezen

A. Scheppingen

1. *Geschald en gezang*: Bl. 12, 19, 35, 37, 49, 69, 77, 83, 88, 101, 109, 121, 125, 144, 156, 162, 164, 194, 199, 206, 227, 251, 266, 267, 282.
2. *Verhaalwerk*: 15, 61, 74, 84, 112, 138, 147, 233, 252.

B. Schouwingen

1.	*Boekzaken*:	
Bertijn F. - Jaargetijden		70.
Bertijn F. - Sterren		70.
Bertijn F. - Vulkanen, Geisers		143.
Bertijn F. - Zon		95.
Celis G. - De Folklore		20.
Ehnam R. - Caoutchouc		95.
Ehnam R. - Radio		71.
Houard L. - Rijwiel		71.
Huys E. - Duizend jaar Mutualiteit...		70.

Keulers J. - De Pseudo-Christus... 22.
Priester R.K. - Boek... Moeder en Dochter 22.
Simons J. - Kattestaart 46.
Steden en Landschappen. - West-Brabant 22.
Timmermans F. - Pallieter Kalender 1927 288.
Tisje-Tasje. - Almanak 1927 287.
Van Eeden Fr. - Langs den Weg 22.
Van Iseghem M. - Fonograaf 95.
Verheyen J. - Soldatendienst... voorbereiden 22.
Vermeulen E. - Levenschets... Warden Oom 47.

2. *Beleeringen*: 136; van G. Gezelle, 52.

II. Oorgeschiedenis

A. Algemeene

1. *Aardrijkskundig*: 269.
2. *Tijdrekenkundig*: 269.
3. *Volksstamkundig*: 195, 269.

B. Eigenlandsche

Menschen: 273.

III. Geschiedenis

1. *Geschiedgronden*: 25, 219, 256.
2. *Geschiedkundige aangelegenheden*.
    - Beginselen: 25, 106, 136, 243, 254.
    - Gebeurtenissen: 45-239, 55, 79-279, 132, 136, 169-217-256.
    - Inrichtingen: 2, 55, 79, 80, 81, 104, 108, 134, 145, 160, 249, 273.

3. *Onthoudensweerdige mannen. - Geloofsboden*: Coussens A., 20.
    - E.V. Scharlaeken A., 93.

IV. Geestelijk leven

1. *Heiligen*: 21-48-136-162-279, 71, 278.
2. *Wijdienstelijkheden*: 2, 159.

V. Kunst en wetenschap

A. Kunstwerken

1. *Klein werk*: 134, 161; - O. Vrouwtjes te Brugge, 48-136-162-279.
2. *Géén werk*: 23, 146-184, 147.

B. Bedrijf en Wetenschap

Wetenis: 47, 232.

VI. Volkskunde

A. Beleering

Bl. 20, 261.

B. Daadzaken

1. *Meening*.
    - Volkswetendheid: 18, 110, 138, 159.
    - Volksgeloof: 44-95-139, 196.
    - Volksverbeelding: 84, 196.

2. *Zegging*.
    - Volksspraakveerdigheid: 18, 33-61, 54, 110, 261.
    - Volkszegsels: 3-11, 96.
    - Volksvertelsels: 15, 61, 74, 112.

3. *Doening*.
   - Volksgerief: 87, 96, 97, 264.
   - Volkskunst: 2, 138.
   - Volksgeplogenheden: 2, 18, 71, 87, 96, 97, 138, 197.

4. *Zaken*: 11, 71, 145.

VII. Taalkunde

A. Leerstellingen

1. *Spraakkunst*: 73, 97, 121, 145, 169, 193.
2. *Taalkunst*: 1...-265.

B. Woordkennis

1. *Oordnamen*: 13, 23-34, 48, 50, 102, 119, 158, 202, 205, 206, 229.
2. *Eenling- en eigennamen*: 48, 123.
3. *Zaaknamen*.
   - Tweelingwoorden (ongewoordenboekte): * Ate en hebbinge, 187; Balg (noch -) noch bille, 54; * B'hendig en bijhoudend, 139; Bijten en bassen, 188; *Gespoel en gejoel, 160; Ko(k)ken en brokken [Loq. ‘Kokkebrokken’], 62; *Kriepten en ziekten, 76; *Springen en spruiten, 157.
   - Streektaal: 120.
   - Huis- en Buurttaal: 100, 120.
   - Oud vlaamsch: 100.

4. *Taaluitleg*.
   - Algemeene beleering: 110.
   - Bijzondere; van wendingen: 100; van woorden en klanken: 33.

5. *Wantaal*: 14...-282; 216.

VIII. Verdietschingen

1. *Bespreking*: 261.
2. *Woorden alhier voorgesteld of gaandeweg gebezigd*:

A. EENSZINS

Affiche = uithangblad, 146; uithangstuk, 144.

Aide Civil Belge = Belgschemenschen's Hulpe, 117.

Ambulancière (*Installation* -) = verpleeghalle, 191.

Annexe = aanvoeg, 275.

Aorist = [begintijd], 193.

Apparat = blek, 46.

Application = hoofdbreking, 53.

B. ANDERSZINS

Aangedonzigd in zijn dope (*Ossenharst* -) = à la Godard (Filet -), 24.

Aanvoeg = annexe, 275.

Afschets = reproduction, 23.

[*Begintijd*] = aorist, 193.

Beheerhoofd = majoor, 90.

Beherderen = administrer comme curé, 191.

Bespreking = commentaire, 70.

Bitterpee'n = chicorei(en, 66.

Arme (*Sorte d*'-) = wapentuig, 91.

Artillerie = groot geschot, 68.

Aspect = gezichtschap, 186.

Auto-canon = zelfrijgeschot, 92.

'*Automatique*' ([*Fournisseur*] -) = weerjeunsteblok, 262.

Aviateur = vlieger, vliegman, 67.

Avion (*Bombe d*' -) = vliegersbomme, vliegmansbomme, 67.

Ballon captif = hanggevaarte, [hangbol], 68.

Bonne chère = goê-dagen, 113.

Brancard = draagvlaak, 67.

Brigade = tocht (insteê van 'schaar'), 45, 67.

Brigadier = keurman, 190.

Burgerlijke bevolking = strekevolk, 117.

Calcul = gereken, 276.

Calme = stilligheid, 186.

Carte de la ville = Stadschets, 278.

Casque d'agent de police = kokerul, 120.

Cercle militaire = legermanskring, 23.

Chaussée = steenbaan, 65.

Chicorei(*en* = bitterpee'n, 66.

Civil (*Le* -) = [de borger], de menschen, 117.

Blek, '*bleck*' = apparat, 46; passement, 6.

Blekachtig = criard, 146.

Boonendrank = koffie, 24.

Borger (*De* -). = (Vgl. 'Menschen').

Buurttog = tram, 190.

Daadgerig = practicus, 95.

Doen(*s* (*Een* -) = façons, 25.

Doordacht = jugement, 275.

Draadlichtwerker = électricien, 92.

Draagvlaak = brancard, 67.

Edeldrachtig = gedistingeerd, 115.

Eensboeiend = concentré (par unité d'intérêt), 73.

Eensduidig = conséquent (par unité de fond), 73.

Eensluidend = harmonieux (par unité de forme), 73.

Eensroerend = entraînant (par unité d'impression), 73.

Gapen (*Een* -) = un vain mot, 25.

Gekslag = sarcasme, 37.

Genezer = médecin, 118

Gepieeg = travail, 20.

Gereken = calcul, 276.

Geschot (*Groot* -) = artillerie, 68.

Getiktheid = froissement, 21.

Getoogdag = entreprise d'exposition, 147.

Commandant (*Camp*-) = standoverste, 90.

Commentaire = bespreking, 70.

Compagnie = rij, 118.

Complaisance = meegaandigheid, 275.

Compte (*A* -) = in minderinge, 134.

Concentré = eensboeiend, 73.

Conséquent = eensduidig, 73.

Corruption = 't ontwezenen, 37.

Criard = blekachtig, 146.

Curé (*Administrer comme* -) = beherderen, 191.

Déformation = 't ontwezenen, 37.

Gevaandel, gevendel = regiment, 91, 45.

Gezeemer - flagornerie, 112.

Gezichtschap = aspect, 186.

Goê-dagen = bonne chère, 113.

Grafmaal = monument funéraire, 116, 168.

Grootkunst = Monumenteele Kunst, 281.

Hatfdag = middag, 89.

Hanggevaarte, [*Hangbol*] = ballon captif, 68.

Hangtrap = échelle à cordes, 149.

Dessert = lekkerdingen, 24.

Dirigeable = vliegschip, 239.

Divisie = legerdeel, 90.

Echelle à cordes = hangtrap, 149.

Electricien = draadlichtwerker, 92.

Entraînant = eensroerend, 73.

Examiner = ondervoelen, 70.

Exposition (*Entreprise d*' -) = getoogdag, 147.

Exposition (*Genre* -) = toogdagachtig, 146.

Façons = een doen(s, 25.

Fail (*Par le - que*) = uitdien dat..., 119.

Fini (*Etre* -) = vloeien, 73.

Flagornerie = gezeemer, 112.

Froissement = getiktheid, 21.

Gedistingeerd = edeldrachtig, 115.

Gelée = zoetemoes, 91.

Gendarmerie = landwachten, 190.

Generaal = legerheer, 93.

Generaal (*Brigade*-) = tochtheer, 118.

Generaal (*Divisie*-) = schaarheer, 118.

Godard (*Filet à la* -) = Ossenharst aangedonzigd in zijn dope, 24.

Gracieux = teerbeleefd, 115.

Gravier = keizelbaan, 65.

Grens = marke, 35.

Harmonieux = eensluidend, 73.

Heetsvoels = sitôt, 286.

Hoofdbreking = application, 53.

Hulpe (*Belgschemenschen's* -) = Aide Civil Belge, 117.

Ingroei = infiltration, 90.

Keizelbaan = gravier, 65.

Keurman = brigadier, 190.

Knape = ordonnans, 90.

Kokerul = casque d'agent de police, 120

Koopschat = prijs, 99.

Kroosje = mirabelle, 24.

Kropkoen = kalkoen, 24.

Landwachten = gendarmerie, 190.

Leeftuig = organe corporel, 169.

Leergaarde = schoolkolonie, 118.

Leerstel = princiep, 271.

Legerdeel = divisie, 90.

Legergeleur = das Militär, soldatesque, 91.

Legerheer = generaal, 93.

Legering = occupation, 67.

Legermanskring = cercle militaire, 23.

Legsel = passement, 113.

Lekkerdingen = dessert, toespijze, 24.

Levenschap = modus vivendi, vie, 46.

Loonuitdeeling = prijsuitdeeling, 71.

Manschap = troepen, 65.

Marke = grens, 35.

Meegaandigheid = complaisance, 275.

Hors-d'oeuvre = voorgerecht, 24.

Infiltration = ingroei, 90.

Jugement = doordacht, 275.

Kalkoen = krophoen, 24.

Koffie = boonendrank, 24.

Kolonie (*School*-) = leergaarde, 118.

Linie (*Vecht*-) = slagreek, 68.

Lisse (*Etre* -) = vloeien, 73.

Majoor = beheerhoofd, 90.

Médecin = genezer, 118.

Menschen (*De* -), [*Borger*(*de* -)] = le civil, 117.

Minderinge (*In* -) = à compte, 134.

Moere = cause productrice, source, 145.

Nauwheid = scrupule, 276.

Ondervoelen = examiner, 70.

Ontwezenen ('*t* -) = corruption, déformation, 37.

Onvoorvalmatig = métaphysique, 276.

Métaphysique = onvoorvalmatig, 276.

Middag = halfdag, 89.

Militär (*das*) = 't Legergeleur, 91.

Mirabelle = kroosje, 24.

Monument funéraire = grafmaal, 116, 168.

Monumenteele Kunst = grootkunst, 281.

Mot (*Un vain* -) = een gapen, 25.

Observateur = uitloerer, 68.

Occupation = legering, 67.

Officier = overman, 93.

Ordonnans = knape, 90.

Organe corporel = leeftuig, 169.

Oxtail soep = rundsteertwellinge, 24.

Palet = smeerberd, 263.

Parloir = spreekzaaltje, 93.

Passement = ‘bleck’, 6; legsel, 113.

Patrouille = verkenning, 45.

Pertes = verdunningen. 45.

Plakbrieven = plakgeboôn, 90.

Politie = schabeletschap, schabeletting, 190.

Post = Sturing, 92, 243.

Poste = stand, 190.

Practicus = daadgerig, 95.

Prijs = koopschat, 99.

Opstelstrijd = letterkundige prijskamp, 281.

Opzien = (*In een* -) = à première vue, 25.

Overman = officier, 93.

Plakgeboôn = plakbrieven, 90.

Rampspelig = tragiquement, 47.

Rij = compagnie, 118.

Rundsteertwellinge = oxtail soep, 24.

Schaarheer = divisie-generaal, 118.

Schabeletschap, *Schabeletting* = politie, 190.

Scheider (*Aardappel*-) = aardappelsorteerder, 261.

Scheen = rail, 190.

Schimplied = satire, 37.

Schuiltimmer = tente, 68, 239.

Slagreek = vechtlinie, 68.

Smeerberd = palet, 263.

Smijter = shrapnell, 89.

Spreekzaaltje = parloir, 93.

Stadschets = Carte de la ville, 278.

Stamafdeeling = tribu, 196.

Stand = poste, 190.

Standoverste = Camp-commandant, 90.

Steenbaan = chaussée, 65.

Steldraad = telegraaf, 93.

Stilligheid = calme, 186.

Prijskamp (*Letterkundige* -) = opstelstrijd, 281.

Prijsuitdeeling = loonuitdeeling 71.

Princiep = leerstel, 271.

Productrice (*Cause* -) = moere, 145.

Rail = scheen, 190.

Regiment = gevaandel, 91; gevendel, 45.

Repertorium = vandboek, 98.

Reproduction = afschets, 23.

Sarcasme = gekslag, 37.

Satire = schimplied, 37.

Schoolkolonie = leergaarde, 118.

Scrupule = nauwheid, 276.

Strekevolk = burgerlijke bevolking, 117.

Sturing = Post, 92, 243.

Teerbeleefd = gracieux, 115.

Tocht (te stellen insteê van ‘schaar’) = brigade, 45, 67.

Tochtheer = Brigade-generaal, 118.

Toog = spel (tooneel-), 137.

Toogdagachtig = genre exposition, 146.

Tuigkundig = technisch, 95.

Uitdien dat... = par le fait que..., 119.

Uiteendoening = vulgarisatie, 281.

Shrapnell = smijter, 89.

Sitôt = heetsvoets, 286.

Soldatesque = Legergeleur, 91.

Solde = volle betaling, 135.

Sorteerder (*Aardappel*-) = aardappelscheider, 261.

Source = moere, 145.

Technisch = tuigkundig, 95.

Telegraaf = steldraad, 93.

Tente = schuiltimmer, 68, 239.

Theoreticus = zoeklustig, 95.

Toespijze = lekkerdingen, 24.

Tooneelspel = toog, 137.

Tragiquement = rampspelig, 47.

Tram = buurttog, 190.

Tranchée = vechtgracht, 66.

Travail = gepleeg, 20.

Tribu = stamafdeeling, 196.

Troepen = manschap, 65.

Uni = vlak, 73.

Unité de fond (*Avec* -) = eensduidig, 73.

Unité de forme (*Avec* -) = eensluidend, 73.

Unité d'impression (*Avec* -) = eensroerend, 73.

Unité d'intérêt (*Avec* -) = eensboeiend, 73.

Vie = levenschap, 46.

Vivendi (*Modus* -) = levenschap, 46.

Vue (*A première* -) = in een opzien, 25.

Uithangblad = affiche, 146.

Uithangstuk = affiche, 144.

Uitloerer = observateur, 68.

Vandboek = repertorium, 98.

Vechtgracht = tranchée, 66.

Verdunningen = pertes, 45.

Verkenning = patrouille, 45.

Verpleeghalle = installation ambulancière, 191.

Vlak = uni, 73.

Vlieger = aviateur, 67.

Vliegersbomme = bombe d'avion, 67.

Vliegman = aviateur, 67.

Vliegmansbomme = bombe d'avion, 67.

Vliegschip = dirigeable, 239.

Vloeien = être lisse, fini, 73.

Volle betaling = solde, 135.

Voorgerecht = hors-d'oeuvre, 24.

Voortgeleer = vulgarisatie, 21.

Wapentuig = arme (sorte d'-), 91.

Weerjeunsteblok = [fournisseur] ‘automatique’, 262.

Zelfrijgeschot = auto-canon, 92.

Zoeklustig = theoreticus, 95.

Zoetemoes = gelée, 91.

Vulgarisatie = uiteendoening, 281;
voortgeleer, 21.

IX. Vlaamsche belangen

Wenken

1. *Op 't vlaamsch*: 144, 145, 169.
2. *Op Vlaanderen*: 23, 166.

X. Vragen en antwoorden

Bl. 256, 263, 264, 272, 278.

XI. Huishouden

Bl. 241-265. Blok: 24...-288.

Vergissingen te verbeteren

BLADZ.	REEK:	INSTEÊ VAN:	STELT:
3	2	mede,	mede (vgl. bl. 11),
11	33	DBN	DEN
11	35	*Moorsleê*	*Moorsleê* (vgl. bl. 3)
20	26	zoo vele	zoovele
20	30	waarboel	warboel
35	13	voorzeilt	voortzeilt
45	29	scharen	tochten
60	18	een voor	een, voor
67	9	onzer schare	onzes tochts
71	10	vertrooiing	verstrooiing
85	39	dood	dood.
86	4	Yze.	IJze
86-87	31	onderpasters	onderpaster's
87	35	blauw	bloo'
91	19	beenderlingen	beenderlinten
100	15	keek	*keek*
112	24	van dienstliên	van de dienstliên
143	14	af verwachten	afverwachten
146	14	1924 XXX	1924, XXX
148	12	Malta	Malta.
159	23	ROZEN	ROOZEN
198	21	wa ren	waren
200	23	Ofval	Afval
230	28	*i*. overgaan	*i*, overgegaan
239	5	M.J.D.	W.J.D.
243	6	Stuwing	Sturing
250	5	eeuw	eeuw,
256	27	ook	niet enkel
262	25	‘schuile’	‘schuile’ [Vgl. Biek. 1922, XXVIII, 251]

280	20	artikel.	artikel
281	28	presse);	presse)’;